Vlaams Parlement

861 (2015-2016) – Nr. 1
ingediend op 7 juli 2016 (2015-2016)

Ontwerp van decreet

houdende instemming met
de versterkte partnerschaps- en
samenwerkingsovereenkomst tussen
de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds,
en de Republiek Kazachstan, anderzijds,
ondertekend te Astana op 21 december 2015

verzendcode: BUI

INHOUD

Memorie van toelichting 3
Voorontwerp van decreet..... 13
Advies van de Raad van State 17
Ontwerp van decreet..... 29
Bijlage: Versterkte partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst..... 33

MEMORIE VAN TOELICHTING

I. Algemene toelichting

1. Samenvatting

De partnerschapsovereenkomst is een traditionele algemene kaderovereenkomst die drie traditionele aspecten behelst, met name het politieke, het economische en de samenwerking in verschillende andere domeinen.

Deze overeenkomst vormt een belangrijke stap naar meer politieke en economische betrokkenheid van de Europese Unie (EU) bij Centraal-Azië. Door de politieke dialoog te versterken en de samenwerking op een breed scala van terreinen te intensiveren wordt de basis gelegd voor doeltreffendere bilaterale contacten met Kazachstan. De voorliggende overeenkomst zal de bestaande partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst van 23 januari 1995 vervangen.

Dit ontwerp van instemmingsdecreet kadert in de strategische doelstelling 'Vlaanderen maakt deel uit van een slagkrachtige EU' uit de beleidsnota Buitenlands Beleid, Internationaal Ondernemen en Ontwikkelingssamenwerking.

2. Situering

2.1. De relaties tussen de Europese Unie, Vlaanderen en Kazachstan

– *De Europese Unie*

Kazachstan is de eerste Centraal-Aziatische partner waarmee de EU een versterkte partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst sluit.

De laatste decennia werd de EU de eerste handelspartner en buitenlandse investeerder van Kazachstan. De bilaterale handel bedraagt meer dan 31 miljard euro, waarvan 24 miljard euro export van Kazachstan naar de EU is, voornamelijk olie. De EU-export naar Kazachstan bedraagt ongeveer 7,5 miljard euro. Deze bestaat hoofdzakelijk uit fabrieksgoederen, machines en uitrusting.

– *Vlaanderen*

Vlaanderen is partij bij het verdrag van 16 april 1998 inzake de wederzijdse bevordering en bescherming van investeringen dat de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie (BLEU) sloot met Kazachstan. Dat verdrag is op 6 februari 2001 in werking getreden. De Vlaamse instemmingsprocedure werd afgerond met het decreet van 17 juli 2000. Op 5 december 2006 werd een gemengd verdrag tussen de Belgische Regering en de Kazachse regering over het wegvervoer ondertekend. Dit heeft als doelstelling de handelsrelaties tussen beide verdragspartijen verder te ontwikkelen via het bevorderen van het vervoer. Het instemmingsdecreet met dit laatste verdrag dateert van 25 april 2014.

Op het vlak van buitenlandse handel bekleedde Kazachstan in 2015 de 78ste plaats op de lijst van Vlaamse exportbestemmingen met een totale uitvoer van 177,2 miljoen euro. De Vlaamse import uit Kazachstan bedroeg in 2015 192,9 miljoen euro, wat goed was voor een 71ste plaats.

2.2. Een schets van het partnerland

– *Algemeen*

Kazachstan is een land dat zich uitstrekt over Azië en Europa en dat grenst aan Rusland, China, Kirgizië, Oezbekistan, Turkmenistan en de Kaspische Zee. Kazachstan is het grootste land in Centraal-Azië. Het grondgebied ten westen van de rivier de Oeral wordt tot Europa gerekend.

Het land verkreeg in 1991 zijn onafhankelijkheid na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie. Kazachstan is een presidentiële republiek. Noersoeltan Nazarbajev is sindsdien de president van Kazachstan. De president beschikt over een veto tegen de door het parlement goedgekeurde wetgeving.

– *Economische gegevens*

Kazachstan is geografisch het grootste land van de voormalige Sovjetrepublieken, met uitzondering van Rusland, en beschikt over aanzienlijke fossiele brandstoffen en andere mineralen en metalen, zoals uranium, koper en zink. Het land heeft ook een grote agrarische sector met voornamelijk vee en graan.

De economie is sterk afhankelijk van de olie- en de extractieve industrieën. Daarom werd een ambitieus diversificatieprogramma opgestart, gericht op sectoren zoals vervoer, farmaceutische producten, telecommunicatie, petrochemische stoffen en voedselverwerking.

Tijdens 2014 werd Kazakse economie gehinderd door de vertragende Russische economie, de verzwakking van de roebel, dalende olieprijzen en problemen bij het olieveld van Kashagan.

– *Buitenlands beleid*

Sinds de onafhankelijkheid in 1991 streeft Kazachstan goede relaties na met zowel de twee grote buurlanden Rusland en China, als met de Verenigde Staten en het Westen in het algemeen. Verder heeft het land ook politieke en economische banden met Turkije. Kazachstan tracht dus om door een zogenoemd 'multivector'-beleid de samenwerking te onderhouden met alle richtingen.

Kazachstan richtte samen met Rusland en Wit-Rusland de Euraziatische Economische Unie (EEU) op. Ondertussen zijn ook Armenië en Kirgizië toegetreden tot de EEU. Er is vrij verkeer van arbeid en een gezamenlijke markt in de sectoren bouw, distributie en toerisme.

Kazachstan is lid van de Verenigde Naties, van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa, de Euro-Atlantische Partnerschapsraad en Organisatie van de Islamitische Conferentie.

3. Inhoud

De voorliggende overeenkomst is een traditionele algemene kaderovereenkomst. Deze overeenkomst omvat drie luiken, met name een politiek luik, een economisch luik en een luik inzake de samenwerking in verschillende andere domeinen.

De overeenkomst bevat de politieke standaardclausules van de EU inzake mensenrechten, het Internationaal Strafhof, massavernietigingswapens, handvuurwapens en lichte wapens en terrorismebestrijding. Verder bevat deze ook bepalingen inzake samenwerking op gebieden als gezondheid, milieu, klimaatverandering, energie, belastingen, onderwijs en cultuur, werkgelegenheid en sociale zaken, we-

tenschap en technologie en vervoer. De overeenkomst heeft daarnaast betrekking op juridische samenwerking, de rechtsstaat en het bestrijden van witwassen, terrorismefinanciering, georganiseerde misdaad en corruptie. De overeenkomst bevat ook bepalingen inzake handel die voor een beter regelgevingskader moeten zorgen voor ondernemingen in Kazachstan, wat aanzienlijke economische voordelen zou opleveren voor ondernemingen in de EU.

De bestaande partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst van 23 januari 1995 wordt vervangen door de voorliggende overeenkomst.

De versterkte partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst bestaat uit een preambule, negen titels, zeven bijlagen en een protocol.

4. Procedureverloop

4.1. Totstandkoming

In december 1989 sloten de Gemeenschappen en hun lidstaten met de USSR een overeenkomst inzake handel en commerciële en economische samenwerking. Na het uiteenvallen van de voormalige Sovjet-Unie besloten de toenmalige Twaalf de banden met de nieuwe ontstane onafhankelijke staten aan te halen. Met het oog op het ontwikkelen van deze nieuwe contractuele betrekkingen werd een originele constructie in het leven geroepen: de partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomsten (PSO).

Op 23 januari 1995 werd in Brussel de PSO met Kazachstan ondertekend. Op 1 juli 1999 is deze PSO in werking getreden. De betrekkingen tussen de Europese Unie en de Republiek Kazachstan zijn momenteel gebaseerd op deze partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst van 1995.

Op 13 april 2011 werd de Europese Commissie gemachtigd om te onderhandelen over een versterkte partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst tussen de EU en Kazachstan. De onderhandelingen gingen van start in juni 2011. Tussen september 2012 en oktober 2013 werden de onderhandelingen onderbroken door Kazachstan. Na de achtste onderhandelingsronde werden de onderhandelingen op 12 september 2014 succesvol afgerond. De versterkte partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst werd op 20 januari 2015 geparafeerd door beide partijen.

Deze overeenkomst, die de PSO van 1995 zal vervangen, vormt een belangrijke stap naar meer politieke en economische betrokkenheid van de EU bij Centraal-Azië. De basis voor meer doeltreffende bilaterale contacten met Kazachstan wordt gelegd door het versterken van de politieke dialoog en het intensiveren van de samenwerking op diverse domeinen.

4.2. Gemengd karakter en ondertekening

Tijdens zijn vergadering d.d. 7 september 2015 legde de Werkgroep Gemengde Verdragen (WGV), adviesorgaan van de Interministeriële Conferentie Buitenlands Beleid (ICBB), het gemengde karakter van de overeenkomst vast. Zowel de federale overheid als de gewesten, de gemeenschappen, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Franse Gemeenschapscommissie in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest oefenen hun bevoegdheden uit. Overeenkomstig de beslissing van de ICBB van 9 juli 2008 wordt het verslag van de WGV naar de leden van de ICBB gestuurd. In zijn brief van 15 december 2015 deelde de voorzitter van de ICBB aan de minister-president van de Vlaamse Regering mee dat geen enkel bezwaar werd geformuleerd, zodat het verslag definitief is goedgekeurd.

De overeenkomst werd ondertekend volgens formule 3 van de ICBB, dit wil zeggen één enkele handtekening in naam van het Koninkrijk België, doch met vermelding van al de betrokken overheden onder de handtekening. Dit is de gebruikelijke formule voor de ondertekening door België van verdragen tussen de EU en derde landen.

4.3. Advies van de Raad van State, afdeling Wetgeving

De Raad van State, afdeling Wetgeving, bracht advies uit op 1 april 2016 met kenmerk 58.987/VR.

a. Verduidelijking van de bevoegdheidsverdeling en screening van de bestaande regelgeving

De Raad stelt dat ter uitvoering en ter naleving van de verplichtingen die voortvloeien uit de overeenkomst, de nodige maatregelen moeten worden genomen en de nodige aanpassingen van de regelgeving moeten plaatsvinden in de Belgische rechtsorde. Dit dient in principe ten laatste bij de inwerkingtreding van de bewuste bepaling te gebeuren. Hij is van mening dat de memorie van toelichting het best verduidelijkt welke aangelegenheden tot de bevoegdheid van de Europese Unie dan wel tot die van de lidstaten, c.q. de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest behoren. De memorie van toelichting moet eveneens op voldoende precieze wijze de maatregelen in kaart brengen die door de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest zullen moeten worden genomen om de in de overeenkomst aangegane verbintenissen na te komen.

Het onderzoek van de Vlaamse regelgeving op conformiteit met deze overeenkomst wordt ter harte genomen door de Vlaamse Regering. Gelet op het belang van de overeenkomst is een snelle ratificatie ervan evenwel aangewezen, en kan dit niet wachten tot na de screening en aanpassing van de bestaande interne regelgeving.

b. Verbintenissen inzake behoorlijk bestuur

De Raad van State merkt op dat in de voorliggende overeenkomst verschillende verbintenissen worden aangegaan inzake maatregelen die nog niet ingeburgerd zijn in de Belgische rechtsorde (bijvoorbeeld bekendmaking van de ontwerpen van regelgeving).

Volgens de Raad van State zouden voor bepaalde sectoren, naast bepalingen met betrekking tot het vrij verkeer, ook inhoudelijke verplichtingen worden opgenomen die verder reiken dan de loutere bilaterale relaties en die rechtstreekse werking zouden kunnen hebben.

De Raad van State stipt ook aan dat de door de bevoegde overheden aan te nemen maatregelen en regelgeving met het oog op deze verplichtingen, in beginsel beter niet beperkt blijven tot het strikte toepassingsgebied van de overeenkomst, zodat de regelgeving in abstracto moet worden aangepast.

De Vlaamse Regering neemt akte van deze aanbevelingen. Gelet op de draagwijdte ervan, dient dit te worden bekeken in het licht van onder meer de conceptnota van de Vlaamse Regering inzake de actievere openbaarmaking van regeringsdocumenten.

c. Informatieverspreiding inzake overheidsopdrachten

Overeenkomstig artikel 123, lid 1, van de overeenkomst publiceert elke partij onverwijld alle gerechtelijke uitspraken in officieel daartoe aangewezen elektronische of gedrukte media die op ruime schaal worden verspreid en gemakkelijk toegan-

kelijk blijven voor het publiek. De Raad van State merkt op dat een aantal gerechtelijke uitspraken van de gewone hoven en rechtbanken gemakkelijk publiek toegankelijk zijn via de Juridat-databank, maar dat dit zeker niet het geval is voor alle gerechtelijke uitspraken. Er zal in een bekendmaking van al deze gerechtelijke uitspraken moeten worden voorzien

In deel 1 van bijlage IV wordt voor België verwezen naar de Pasicrisie. De aldus verleende informatie is niet pertinent (behoudens voor het beperkte aantal arresten van het Hof van Cassatie dat uitspraak doet over rechtsvragen inzake het reglementair kader voor overheidsopdrachten). De Raad van State stelt dat de verwijzing in "deel 1 van bijlage IV" van de overeenkomst dient gewijzigd te worden, waarbij zal moeten worden verwezen naar de arrestendatabank op de website van de Raad van State enerzijds en naar de Juridat-databank van de rechterlijke macht anderzijds.

De Vlaamse Regering neemt akte van deze aanbeveling. Dergelijke publicatie behoort niet tot de bevoegdheden van de deelstaten.

d. Samenwerkingsraad en Samenwerkingscomité

De Raad van State merkt op dat de in de overeenkomst opgerichte Samenwerkingsraad en Samenwerkingscomité beslissingsbevoegdheid hebben. De Raad verwijst hierbij naar het eerder gegeven advies met kenmerk 53.978/VR waarin de Raad aangeeft dat het noodzakelijk is om binnen België ook in de nodige procedures te voorzien om de Belgische standpuntbepaling en vertegenwoordiging in deze comités te regelen. Het huidige samenwerkingsakkoord inzake de vertegenwoordiging in de Raad van de Europese Unie van 8 maart 1994 biedt onvoldoende juridische basis.

Zoals de Raad opmerkt, moeten de vertegenwoordiging en de standpuntbepaling namens België in de Samenwerkingsraad en het Samenwerkingscomité in afwachting van een samenwerkingsakkoord overeenkomstig artikel 92bis, §4bis, tweede lid, BWHI, het voorwerp uitmaken van een overleg tussen de betrokken regeringen (BWHI: bijzondere wet tot hervorming der instellingen).

In de praktijk gebeurt dit in de zogenaamde DGE-coördinatie, voorzien door het voormelde samenwerkingsakkoord inzake de vertegenwoordiging in de Raad van de Europese Unie van 8 maart 1994 (DGE: directie-generaal Europese Zaken en Coördinatie). Over de herziening van dit en andere samenwerkingsakkoorden vinden momenteel gesprekken plaats binnen het Overlegcomité. Een formalisering van deze bestaande overlegpraktijk, door middel van een uitbreiding van het toepassingsgebied van het hoger vermelde samenwerkingsakkoord wordt daarbij naar voren geschoven.

e. Vereenvoudigde wijzigingen overeenkomstig artikel 268, lid 3

De Raad merkt op dat het akkoord voorziet in enkele bijzondere procedures van wijziging van de bijlagen bij de voorliggende overeenkomst (artikel 268, lid 3, 123, lid 3, en 136 van het akkoord). Dit kan er toe leiden dat België gebonden wordt door dergelijke wijzigingen zonder instemming van de parlementen. Indien de wetgevende kamers de grenzen van de toekomstige wijzigingen kennen en uitdrukkelijk aangeven dat ze instemmen met die wijzigingen, bestaat er geen bezwaar. De Raad van State is van mening dat de bijlagen van de voorliggende overeenkomst voldoende duidelijk zijn afgebakend. De Raad acht het raadzaam om de bewoordingen van het ontwerp te wijzigen. De term 'wijzigingen die beslist zijn' zou niet de toekomstige wijzigingen omvatten. Het ontwerp moet volgens hem ook worden aangevuld met een bepaling die de regering verplicht om aan het Vlaams Parlement de wijzigingen mee te delen binnen een vastgestelde termijn. Dit zou het Vlaams Parlement de mogelijkheid bieden aan te geven dat ze een bepaalde

wijziging niet goedkeurt. De wijziging dient ook te worden bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad opdat ze uitwerking zou hebben in het interne recht.

Artikel 2 van het ontwerp van decreet werd aangepast door te verwijzen naar de wijzigingen die zullen worden aangenomen overeenkomstig de artikelen 123, lid 3, 136, en 268, lid 3. Op de aanbeveling om de wijzigingen mee te delen aan het Vlaams Parlement en bekend te maken in het Belgisch Staatsblad wordt niet ingegaan: de wijzigingen zullen immers reeds in het Publicatieblad van de Europese Unie worden bekendgemaakt, en het akkoord voorziet niet in de mogelijkheid dat een parlement van een lidstaat zich verzet tegen de wijziging van een bijlage. Bovendien is het zo dat dergelijke wijzigingen normaliter zullen worden doorgevoerd om gelijke tred te houden met de ontwikkeling van de EU-wetgeving en toepasselijke normen uit internationale instrumenten die de partijen relevant achten.

f. Internationale regels en normen

De overeenkomst bevat verwijzingen naar internationale regels en normen die verbindend worden gemaakt.

De Raad van State merkt op dat bij gebreke aan bekendmaking in het Belgisch Staatsblad, deze bepalingen uit deze internationale regels en normen niet kunnen worden ingeroepen tegen particulieren. Deze internationale regels en normen dienen dus samen met de voorliggende overeenkomst in het Belgisch Staatsblad te worden bekendgemaakt.

De Vlaamse Regering stipt aan dat de publicatie van gemengde internationale akkoorden gebeurt door de zorg van de federale overheid.

g. Vermelding van de Franse Gemeenschapscommissie

Tot slot stelt de Raad van State, in lijn met eerdere adviezen, dat het beter was geweest om de Franse Gemeenschapscommissie van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (FGC) te vermelden in de vermelding van al de bevoegde overheden.

De stelling dat de FGC bij de ondertekening van gemengde verdragen zou moeten worden vermeld, berust niet op een juridische grond maar op een opportuniteitsoverweging. De grondslag van de vermelding van de gemeenschappen en de gewesten in de aanhef van gemengde verdragen is immers het samenwerkingsakkoord Gemengde Verdragen van 8 maart 1994 en de op grond daarvan in de ICBB uitgewerkte ondertekeningsformules. De FGC is evenwel geen partij bij dit samenwerkingsakkoord, en er is geen juridische verplichting om de FGC op dezelfde manier bij de totstandkoming van gemengde verdragen te betrekken als de gemeenschappen en de gewesten.

Artikel 167 van de Grondwet (Gw.) dat bij de totstandkoming van verdragen het beginsel 'in foro interno, in foro externo' huldigt en gelijktijdig met artikel 138 Gw. over de decreetgevende bevoegdheid van de FGC werd aangenomen, voorziet niet in een internationale bevoegdheid van de FGC, en de FGC is evenmin partij bij de samenwerkingsakkoorden rond buitenlands beleid. In een deel van de Franstalige rechtsleer stelt men dat dit een vergetelheid zou zijn van de grondwetgever (R. WITMEUR, La Commission Communautaire Française: une copie à revoir pour un État fédéral achevé?, Brussel, Bruylant, 1995, 62). De Vlaamse Regering is evenwel van oordeel dat er geen principieel bezwaar bestaat tegen een verschillende benadering door de grondwetgever van de gemeenschappen en de gewesten, die op grond van artikel 1 Gw. de constituerende delen zijn van de federale staat, en een afgeleide instantie zoals de FGC.

Een soortgelijk verschil wordt overigens ook gemaakt voor de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC). Voor de GGC werd immers een aparte regeling getroffen op grond waarvan zij wel per ordonnantie haar instemming betuigt met verdragen die betrekking hebben op persoonsgebonden aangelegenheden, maar geen machtiging tot ondertekening verleent.

Een deel van de rechtsleer analyseert het feit dat in artikel 167 Gw. geen sprake is van verdragsluitende bevoegdheden voor de FGC dan ook terecht als een verschil in behandeling gestoeld op de Grondwet zelf, die dus geen ontoelaatbare discriminatie uitmaakt in vergelijking met de gemeenschappen en gewesten (M. LEROY & A. SCHAUS; "Les relations internationales", in X, Les réformes institutionnelles de 1993. Vers un fédéralisme achevé?, Brussel, Bruylant, 1994, 40 en verder). In een eerder advies van 1998 maakte de Raad van State zelf overigens al duidelijk dat de betrokkenheid van de FGC bij de totstandkoming van gemengde verdragen niet noodzakelijk op dezelfde manier moet worden geregeld als voor de gemeenschappen en de gewesten. De Raad spreekt in dat advies over een of andere betrokkenheid ("d'une manière ou d'une autre", advies 22.270/4 van 18 maart 1998). Het feit dat voor de GGC geopteerd is voor een andere vorm van betrokkenheid, waarbij zij geen machtiging dient te verlenen tot ondertekening en niet vermeld wordt onder de Belgische handtekening, toont aan dat er verschillende gradaties van betrokkenheid mogelijk zijn.

De stelling van de Raad dat het tot de rechtszekerheid zou bijdragen wanneer de FGC bij een gemengd verdrag onder de handtekening van België wordt vermeld, kan evenmin worden onderschreven. België is immers als staat partij bij een gemengd verdrag en ook internationaal aansprakelijk voor de naleving ervan. De gemeenschappen, gewesten en gemeenschapscommissies zijn geen zelfstandige partijen bij het gemengde verdrag in kwestie, maar komen, gelet op hun autonomie, tussen in de totstandkomings- en instemmingsprocedure. Het is evenwel de Koning die de gemengde verdragen namens België als geheel op internationaal vlak bekrachtigt (artikel 12 en 13 van het samenwerkingsakkoord Gemengde Verdragen van 8 maart 1994). De vermelding van de gemeenschappen en gewesten in de aanhef van een gemengd verdrag maakt van de gemeenschappen en de gewesten geen afzonderlijke partijen, en dient veeleer het doel van de internationale uitstraling van het federale karakter van de Belgische staat. Het is daarom verantwoord dat deze vermelding enkel betrekking heeft op de gemeenschappen en gewesten, krachtens artikel 1 Gw. de dragers van de federatie, en niet op afgeleide instanties als de gemeenschapscommissies. Er anders over oordelen zou indruisen tegen artikel 1 Gw.

II. Toelichting bij de artikelen

In de preambule wordt onder meer gewezen op de sterke banden tussen de EU en Kazachstan, en de wil om de samenwerking te verdiepen op grond van gemeenschappelijke waarden en tot wederzijds voordeel. Ook wordt er gewezen op het belang van actieve deelname van Kazachstan aan de strategie voor een nieuw partnerschap tussen de EU en Centraal-Azië. De noodzaak tot een ruimere samenwerking op het gebied van energie voortbouwend op de memorandum van overeenstemming van 4 december 2006 inzake samenwerking op het gebied van energie tussen de EU en Kazachstan, wordt erkend.

– Titel I. Algemene beginselen en doelstellingen van de overeenkomst (artikelen 1-3)

In deze titel worden de algemene beginselen en het doel van de samenwerking opgesomd.

Respect voor de democratische beginselen, de mensenrechten en de rechtsstaat vormen een essentieel element van deze overeenkomst. De partijen bevestigen dat ze gehouden zijn aan de beginselen van een vrijemarkteconomie en dat ze duurzame ontwikkeling en economische groei zullen bevorderen. De uitvoering van deze overeenkomst berust op de beginselen van dialoog, wederzijds respect, gelijkwaardig partnerschap, wederzijds voordeel en eerbiediging van de principes uit het VN-Handvest (artikel 1).

Deze overeenkomst heeft tot doel een versterkt partnerschap en een versterkte samenwerking tussen de partijen tot stand te brengen, binnen de grenzen van hun respectieve bevoegdheden, op basis van gemeenschappelijk belang, en het verdiepen van de relaties in alle toepassingsgebieden (artikel 2). De partijen wisselen standpunten uit en werken samen in regionale en internationale fora en organisaties (artikel 3).

– Titel II. Politieke dialoog; samenwerking op het gebied van het buitenlands en veiligheidsbeleid (artikelen 4-13)

Deze titel bevat bepalingen inzake politieke dialoog (artikel 4), democratie en rechtsstaat (artikel 5), buitenlands en veiligheidsbeleid (artikel 6), veiligheid in de ruimte (artikel 7), ernstige misdrijven waarmee de internationale gemeenschap wordt geconfronteerd (artikel 8), conflictpreventie en crisisbeheer (artikel 9), regionale stabiliteit (artikel 10), de strijd tegen de verspreiding van massavernietigingswapens (artikel 11), het illegaal produceren en verhandelen van handvuurwapens en lichte wapens (artikel 12), en terrorismebestrijding (artikel 13).

– Titel III. Handel en zakelijke activiteiten (artikelen 14-198)

Deze titel bevat veertien hoofdstukken inzake de handel in goederen, douane, technische handelsbelemmeringen, sanitaire en fytosanitaire maatregelen, handel in diensten en vestiging, kapitaal- en betalingsverkeer, intellectuele eigendom, overheidsopdrachten, grondstoffen en energie, handel en duurzame ontwikkeling, mededinging, overheidsbedrijven, door de overheid gecontroleerde bedrijven en bedrijven waaraan bijzondere of exclusieve rechten of voorrechten zijn verleend, transparantie en geschillenbeslechting.

– Titel IV. Samenwerking op het gebied van economische en duurzame ontwikkeling (artikelen 199-234)

Deze titel bevat zeventien hoofdstukken inzake samenwerking met betrekking tot het voeren van een economische dialoog, het beheer van de overheidsfinanciën, belastingen, statistiek, energie, vervoer, milieu, klimaatverandering, industrie, kmo's, vennootschapsrecht, bank- en verzekeringswezen en andere financiële diensten, informatiemaatschappij, toerisme, landbouw en plattelandsontwikkeling, werkgelegenheid, arbeidsverhoudingen, sociaal beleid en gelijke kansen en gezondheid.

– Titel V. Samenwerking op het gebied van vrijheid, veiligheid en justitie (artikelen 235-243)

Artikel 235 betreft de rechtsstaat, het respect voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden. Artikel 236 behandelt de juridische samenwerking. Specifieke aandacht wordt gegeven aan het beschermen van persoonsgegevens (artikel 237), de samenwerking op het gebied van migratie, asiel en grensbeheer (artikel 238), consulaire bescherming (artikel 239), de bestrijding van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme (artikel 240), de drugsbestrijding (artikel 241), de bestrijding van de georganiseerde en grensoverschrijdende

misdaad en corruptie (artikel 242) en de bestrijding van cybercriminaliteit (artikel 243).

– Titel VI. Samenwerking op andere terreinen (artikelen 244-260)

De titel bevat elf hoofdstukken die gewijd zijn aan samenwerking inzake onderwijs en opleiding, cultuur, onderzoek en innovatie, media en audiovisueel gebied, maatschappelijk middenveld, sport en beweging, civiele bescherming, ruimtevaart, consumentenbescherming, regionale samenwerking en het ambtenarenapparaat.

– Titel VII. Financiële en technische samenwerking (artikelen 261-267)

Kazachstan kan, om de doelstellingen van de overeenkomst te halen, financiële steun van de EU ontvangen in de vorm van subsidies en leningen, eventueel in samenwerking met de Europese Investeringsbank en andere internationale financiële instellingen. De financiële steun wordt gebaseerd op jaarlijkse actieprogramma's. De financiële en technische bijstand verloopt volgens de beginselen van goed financieel beheer. De partijen werken samen om de financiële belangen van de EU en Kazachstan te beschermen. De overeenkomst bepaalt ook dat de EU en Kazachstan doeltreffende maatregelen zullen nemen om fraude, corruptie en andere illegale activiteiten te voorkomen en te bestrijden.

– Titel VIII. Institutioneel kader (artikelen 268-270)

De dialoog tussen de partijen wordt gevoerd op verschillende niveaus: de Samenwerkingsraad, het Samenwerkingscomité, gespecialiseerde subcomités en een Parlementair samenwerkingscomité.

– Titel IX. Algemene en slotbepalingen (artikelen 271-287)

Deze titel bevat artikelen inzake de toegang tot gerechtelijke en administratieve instanties (artikel 271), delegatie van bevoegdheden (artikel 272), beperkingen in het geval van problemen op het gebied van de betalingsbalans en de buitenlandse financiële positie (artikel 273), maatregelen in verband met wezenlijke veiligheidsbelangen (artikel 274), non-discriminatie (artikel 275) en belastingen (artikel 276).

Deze titel bevat ook de gebruikelijke artikelen inzake het naleven door de partijen van hun verplichtingen (artikel 277), een geschillenbeslechtingsmechanisme (artikel 278), het nemen van passende maatregelen in geval van niet-nakoming van verplichtingen (artikel 279), de publieke toegang tot officiële documenten (artikel 280), inwerkingtreding, voorlopige toepassing, duur en beëindiging (artikel 281), de verhouding van de overeenkomst tot andere overeenkomsten (artikel 282), de definitie van 'partijen' (artikel 285), territoriale toepassing (artikel 286) en authentieke teksten (artikel 287).

Artikel 283 is een aanpassingsclausule die de partijen de mogelijkheid biedt de overeenkomst uit te breiden, dit met het oog op intensivering van het samenwerkingsniveau.

Krachtens artikel 284 van de overeenkomst maken de bijlagen en protocollen bij de overeenkomst integrerend deel uit van de overeenkomst.

De zeven bijlagen betreffen:
– de voorbehouden overeenkomstig artikel 46;
– de beperkingen die worden toegepast door de Republiek Kazachstan overeenkomstig artikel 48, lid 2;
– het toepassingsgebied van hoofdstuk 8 van titel III;
– de media voor de bekendmaking van informatie over aanbestedingen en aankondigingen als bedoeld in hoofdstuk 8 van titel III;
– het reglement van orde voor arbitrage als bedoeld in hoofdstuk 14 van titel III;
– de gedragscode voor leden van arbitragepanels en bemiddelaars als bedoeld in hoofdstuk 14 onder titel III; en
– het bemiddelingsmechanisme als bedoeld in hoofdstuk 14 van titel III.

Tot slot bevat de overeenkomst een protocol betreffende de wederzijdse administratieve bijstand in douanezaken.

De minister-president van de Vlaamse Regering,
Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS

VOORONTWERP VAN DECREET

Vlaamse Regering

Voorontwerp van decreet houdende instemming met de versterkte partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en de Republiek Kazachstan, anderzijds, ondertekend te Astana op 21 december 2015.

DE VLAAMSE REGERING,

Op voorstel van de Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed;

Na beraadslaging,

BESLUIT:

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed is ermee belast, in naam van de Vlaamse Regering, bij het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet in te dienen, waarvan de tekst volgt:

Artikel 1. Dit decreet regelt een gemeenschaps- en gewestaangelegenheid.

Art. 2. Zullen volkomen gevolg hebben:
1° de versterkte partnerschapsovereenkomst tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en de Republiek Kazachstan, anderzijds, ondertekend te Astana op 21 december 2015;
2° de wijzigingen van de bijlagen die beslist zijn overeenkomstig artikel 268, lid 3, van de overeenkomst.

Brussel,

De minister-president van de Vlaamse Regering,
Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE

RAAD VAN STATE
afdeling Wetgeving

advies 58.987/VR
van 1 april 2016

over

een voorontwerp van decreet ‘houdende instemming met de versterkte partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en de Republiek Kazachstan, anderzijds, ondertekend te Astana op 21 december 2015’

Op 19 februari 2016 is de Raad van State, afdeling Wetgeving, door de Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed verzocht binnen een termijn van dertig dagen, verlengd tot vijfenveertig dagen(*), een advies te verstrekken over een voorontwerp van decreet 'houdende instemming met de versterkte partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en de Republiek Kazachstan, anderzijds, ondertekend te Astana op 21 december 2015'.

Het voorontwerp is door de verenigde kamers onderzocht op 22 maart 2016. De kamers waren samengesteld uit Marnix VAN DAMME, kamervoorzitter, voorzitter, Pierre VANDERNOOT, kamervoorzitter, Wilfried VAN VAERENBERGH, Luc DETROUX, Wouter PAS en Wanda VOGEL, staatsraden, en Anne-Catherine VAN GEERSDAELE, griffier en Leen VERSCHRAEGHEN, toegevoegd griffier.

Het verslag is uitgebracht door Jean-Luc PACQUET, eerste auditeur, Dries VAN EECKHOUTTE en Tim CORTHAUT, auditeurs.

Het advies, waarvan de tekst hierna volgt, is gegeven op 1 april 2016.

*

(*) Deze verlenging vloeit voort uit artikel 84, § 1, eerste lid, 2°, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, waarin wordt bepaald dat de termijn van dertig dagen verlengd wordt tot vijfenveertig dagen in het geval waarin het advies gegeven wordt door de verenigde kamers met toepassing van artikel 85*bis*.

1. Met toepassing van artikel 84, § 3, eerste lid, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, heeft de afdeling Wetgeving zich toegespitst op het onderzoek van de bevoegdheid van de steller van de handeling, van de rechtsgrond[1], alsmede van de vraag of aan de te vervullen vormvereisten is voldaan.

*

STREKKING VAN HET VOORONTWERP

2. Het om advies voorgelegde voorontwerp van decreet strekt ertoe instemming te verlenen met de versterkte partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en de Republiek Kazachstan, anderzijds, ondertekend te Astana op 21 december 2015 (hierna: de Overeenkomst) (artikel 2, 1°, van het ontwerp).

Overeenkomstig artikel 2, lid 1, van de Overeenkomst heeft deze tot doel "een versterkt partnerschap en versterkte samenwerking tussen de partijen tot stand [te brengen], binnen hun respectieve bevoegdheden en op basis van gedeelde belangen en de verdieping van de betrekkingen op alle toepassingsgebieden".

Met dat doel omvat de Overeenkomst een kader voor politieke dialoog tussen de EU en Kazachstan op het vlak van het buitenlands- en veiligheidsbeleid (titel II), een kader voor samenwerking inzake handel en zakelijke activiteiten (titel III), op het gebied van economische en duurzame ontwikkeling (titel IV), op het gebied van vrijheid, veiligheid en justitie (titel V), en op andere terreinen (titel VI). De Overeenkomst bevat vervolgens nog een financieel kader (titel VII), een institutioneel kader (titel VIII) en algemene en slotbepalingen (titel IX).

Het ontwerp beoogt daarnaast instemming te verlenen met "de wijzigingen van de bijlagen die beslist zijn overeenkomstig artikel 268, lid 3, van de overeenkomst" (artikel 2, 2° van het ontwerp).

ONDERZOEK VAN DE TEKST

3. Het onderzoek van de afdeling Wetgeving van de Raad van State naar aanleiding van een voorontwerp van decreet houdende instemming met een verdrag kan zich uitstrekken tot de inhoud van het verdrag waarmee instemming wordt verleend, en tot de gevolgen die het verdrag kan meebrengen voor de interne Belgische rechtsorde.

Ter uitvoering en ter naleving van de verplichtingen die voortvloeien uit de Overeenkomst, zullen in de Belgische rechtsorde de nodige maatregelen moeten worden genomen en de nodige aanpassingen van de regelgeving moeten plaatsvinden, en dit in beginsel ten laatste op het ogenblik dat de in de Overeenkomst vervatte bepalingen internationaal in werking treden.

[1] Aangezien het om een voorontwerp van decreet gaat, wordt onder "rechtsgrond" de overeenstemming met de hogere rechtsnormen verstaan.

In het licht hiervan verdient het aanbeveling dat het Vlaams Parlement zo volledig mogelijk wordt geïnformeerd over de draagwijdte van de Overeenkomst waarmee de instemming wordt gevraagd. Hiertoe is het raadzaam dat de memorie van toelichting enerzijds verduidelijkt welke aangelegenheden tot de bevoegdheid van de Europese Unie dan wel tot die van de lidstaten behoren, en anderzijds voor welke van die laatste aangelegenheden de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest bevoegd zijn.

Daarnaast moet de memorie van toelichting op voldoende precieze wijze de maatregelen in kaart brengen die door de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest zullen moeten worden genomen om de in de Overeenkomst aangegane verbintenissen na te komen.

4.1. In dit verband moet worden opgemerkt dat sommige maatregelen waarin de Overeenkomst voorziet, in de Belgische rechtsorde niet zijn ingeburgerd.

Zo voorziet artikel 171, lid 3, van de Overeenkomst in een ruime "*notice and comment*"-procedure in de totstandkoming van wet- en regelgeving "die verband houden met of van invloed zijn" op de onder titel III - Handel en Zakelijke activiteiten vallende aangelegenheden: "De partijen publiceren alle wet- en regelgeving, decreten, besluiten en algemeen toepasselijke administratieve beschikkingen die verband houden met of van invloed zijn op onder deze titel vallende aangelegenheden, voorafgaand aan de vaststelling ervan. De partijen geven belanghebbenden gedurende een redelijke termijn, doorgaans niet minder dan 30 kalenderdagen, de gelegenheid om opmerkingen in te dienen voordat de desbetreffende maatregel wordt afgerond of ingediend bij de autoriteiten die verantwoordelijk zijn voor vaststelling. Er wordt rekening gehouden met opmerkingen die gedurende deze termijn worden ingediend".

Ook kan gewezen worden op artikel 171, lid 4, van de Overeenkomst, dat bepaalt dat "[w]et- en regelgeving, decreten, besluiten en algemeen toepasselijke administratieve beschikkingen die verband houden met of van invloed zijn op onder deze titel vallende aangelegenheden, (…) niet van kracht [worden] voordat zij zijn gepubliceerd". Het is immers niet duidelijk of deze bepaling een algemene beperking van de mogelijkheid van terugwerkende kracht inhoudt.

4.2 Voor bepaalde sectoren – met als meest duidelijke voorbeeld het hoofdstuk 9 van titel III over Grondstoffen en Energie – legt de Overeenkomst, naast bepalingen die betrekking hebben op het vergemakkelijken van het vrij verkeer tussen de EU en Kazachstan, ook bepaalde inhoudelijke verplichtingen op die de bilaterale relatie tussen de EU en haar Lidstaten en Kazachstan uitdrukkelijk overstijgen.[2] Hoewel die verplichtingen vaak een tegenhanger lijken te kennen in bestaande Uniewetgeving, moet worden vastgesteld dat ze in de context van deze Overeenkomst algemener zijn geformuleerd, en bovendien rechtstreekse werking kunnen hebben, ook ten aanzien van particulieren, wat met de relevante richtlijnbepalingen niet noodzakelijk het

[2] Bij wijze van voorbeeld kan worden verwezen naar artikel 147, lid 2, c), inperking van heffingen op hernieuwbare energie of artikel 147, lid 2, f), verbod op discriminatie van uit hernieuwbare energie geproduceerde elektriciteit bij de toegang tot transmissienetwerken en verplichting om marktbelemmeringen voor hernieuwbare energie weg te werken.

geval is. Ook hier zal moeten worden nagegaan of de Vlaamse regelgeving geen regels bevat die in strijd zijn met de inhoudelijke sectoriële verplichtingen.

4.3. De door de bevoegde overheden aan te nemen maatregelen en regelgeving met het oog op de verplichtingen uit de Overeenkomst, blijven in beginsel beter niet beperkt tot het strikte toepassingsgebied van de Overeenkomst. In de eerste plaats moeten immers ongerechtvaardigde ongelijke behandelingen vermeden worden, bijvoorbeeld ten aanzien van de eigen onderdanen die zich in een louter interne situatie bevinden. In de tweede plaats is het vaak niet mogelijk het toepassingsgebied te beperken tot de thans voorliggende Overeenkomst, omdat vooraf onmogelijk kan worden voorspeld of (rechts)personen die onder de Overeenkomst vallen aan een bepaalde procedure, bv. een aanbestedingsprocedure, zullen deelnemen, zodat de regelgeving *in abstracto* op die mogelijkheid moet worden afgestemd.

5.1. Artikel 123, lid 1, van de Overeenkomst dat betrekking heeft op informatieverspreiding inzake overheidsopdrachten bepaalt dat elke partij onverwijld alle gerechtelijke uitspraken publiceert in officieel daartoe aangewezen elektronische of gedrukte media die op ruime schaal worden verspreid en gemakkelijk toegankelijk blijven voor het publiek.

De arresten van de Raad van State inzake overheidsopdrachten zijn gemakkelijk publiek toegankelijk via de website van de Raad van State. Hoewel een aantal gerechtelijke uitspraken van de gewone hoven en rechtbanken gemakkelijk publiek toegankelijk zijn via de Juridat-databank, is dit zeker niet het geval voor alle gerechtelijke uitspraken, maar slechts voor een selectie hiervan. Overeenkomstig artikel 123, lid 1, van de Overeenkomst zal in een bekendmaking van al deze gerechtelijke uitspraken moeten worden voorzien.

5.2. Overeenkomstig artikel 123, lid 2, van de Overeenkomst bevat "Deel 1 van bijlage IV" bij de Overeenkomst een lijst van de elektronische of gedrukte media waarin elke partij deze informatie publiceert. Voor België wordt hier verwezen naar de *Pasicrisie*. De aldus verleende informatie is niet pertinent (behoudens voor het beperkte aantal arresten van het Hof van Cassatie dat uitspraak doet over rechtsvragen inzake het reglementair kader voor overheidsopdrachten). De verwijzing in "Deel 1 van bijlage IV" van de Overeenkomst dient overeenkomstig de procedure van artikel 123, lid 3, van de Overeenkomst te worden gewijzigd, waarbij zal moeten worden verwezen naar de arresten-databank op de website van de Raad van State enerzijds en naar de Juridat-databank van de rechterlijke macht anderzijds.

6. In de Overeenkomst worden een Samenwerkingsraad en een Samenwerkingscomité ingesteld, die bevoegd zijn om besluiten te nemen die bindend zijn voor de partijen (artikelen 268 en 269). Daarnaast wordt voorzien in gespecialiseerde subcomités van het Samenwerkingscomité (artikel 269, leden 6-7), een Parlementair samenwerkingscomité (artikel 270) en de mogelijkheid tot het oprichten van andere comités of organen (artikel 269, leden 6-7).

Met betrekking tot organen opgericht door of krachtens een samenwerkingsovereenkomst gesloten door de EU en haar lidstaten, *in casu* in de vorm van een Gemengd Comité, wees de afdeling Wetgeving in het advies 53.978/VR op het volgende:

"In dit verband moet in herinnering worden gebracht dat het noodzakelijk is om binnen België ook in de nodige procedures te voorzien om de Belgische standpuntbepaling en vertegenwoordiging in het voornoemde Gemengd Comité en het bij artikel 28 opgerichte subcomité te organiseren met respect voor de Belgische bevoegdheidsverdelende regels.

De vertegenwoordiging en de standpuntbepaling namens België dienen overeenkomstig artikel 92*bis*, § 4*bis*, eerste lid, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 'tot hervorming der instellingen' in een samenwerkingsakkoord te worden geregeld.

De huidige samenwerkingsakkoorden van 8 maart 1994[3] bieden geen voldoende juridische basis voor deze vertegenwoordiging en standpuntbepaling aangezien ze enkel betrekking hebben op de vertegenwoordiging in de Raad van de Europese Unie. De betrokken samenwerkingsakkoorden kunnen niet zo maar bij analogie worden toegepast, nu het Gemengd Comité weliswaar formeel een exponent is van de externe betrekkingen van de Europese Unie, maar materieel ook uitdrukkelijk voor aangelegenheden bevoegd is die tot de bevoegdheid van de lidstaten behoren[4], die in de Belgische bevoegdheidsverdeling vervolgens ook behoren tot de (exclusieve) bevoegdheden van de gemeenschappen en de gewesten.

Zolang ervoor niet in een voldoende juridische basis bij samenwerkingsakkoord is voorzien, dienen de vertegenwoordiging en de standpuntbepaling namens België in het Gemengd Comité en in het subcomité overeenkomstig het bepaalde in artikel 92*bis*, § 4*bis*, tweede lid, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 het voorwerp uit te maken van een overleg tussen de betrokken regeringen."[5]

Weliswaar is het zo dat de coördinatie van de standpuntbepaling van de EU en haar lidstaten in aangelegenheden die tot de gemengde bevoegdheid van de EU en haar lidstaten behoren, in de praktijk plaatsvindt binnen de Raad van de EU, en dat de coördinatie van de Belgische standpuntbepaling hiervoor plaatsvindt overeenkomstig de regels voor de standpuntbepaling wat betreft EU-aangelegenheden in de Raad.

Niettemin moet erop worden gewezen dat de beslissingen in de aangelegenheden die tot de bevoegdheid van de lidstaten behoren, juridisch gezien niet door de Raad van de EU worden genomen, maar door de vertegenwoordigers van de regeringen van de lidstaten in de Raad verenigd.[6] Hoewel dit in de praktijk misschien eerder uitzonderlijk is, is het niet uitgesloten

[3] *Voetnoot 2 van het geciteerde advies:* Samenwerkingsakkoord van 8 maart 1994 tussen de federale Staat, de gemeenschappen en de gewesten 'met betrekking tot de vertegenwoordiging van het Koninkrijk België in de Ministerraad van de Europese Unie', en samenwerkingsakkoord van 8 maart 1994 tussen de federale Staat, de gemeenschappen en de gewesten en het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie 'met betrekking tot de vertegenwoordiging van het Koninkrijk België in de Ministerraad van de Europese Unie'.

[4] *Voetnoot 3 van het geciteerde advies:* Zie artikel 62 van de kaderovereenkomst.

[5] Adv.RvS 53.978/VR van 7 november 2013 over een voorontwerp dat heeft geleid tot het decreet van 4 april 2014 'houdende instemming met de kaderovereenkomst inzake een partnerschap en samenwerking tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en Mongolië, anderzijds, ondertekend in Ulaanbaatar op 30 april 2013', *Parl.St. Vl.Parl.* 2013-14, nr. 2455/1, 37-38, nr. 3.2, overgenomen in adv.RvS 54.818/2 van 14 januari 2014, naar aanleiding van de instemmingswet van 15 mei 2014 met hetzelfde associatieakkoord, *Parl.St.* Senaat 2013-14, nr. 5-2496/1, 60, nr. 2.2.

[6] T. CORTHAUT en D. VAN EECKHOUTTE, "*Legal Aspects of EU Participation in Global Environmental Governance under the UN Umbrella*" in J. WOUTERS e.a. (eds.), *The European Union and Multilateral Governance. Assessing EU Participation in United Nations Human Rights and Environmental Fora, Basingstoke, Palgrave*, 2012, (145) 152.

dat lidstaten in aangelegenheden die tot hun bevoegdheid behoren, in de organen opgericht door of krachtens een samenwerkingsovereenkomst, alsnog nationale standpunten innemen.

Het ontbreken van een regeling ter zake overeenkomstig artikel 92*bis*, § 4*bis*, tweede lid, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 'tot hervorming der instellingen' kan dan ook tot problemen aanleiding geven. Indien er een consensus zou bestaan tussen de bevoegde overheden om het samenwerkingsakkoord van 8 maart 1994 'tussen de Federale Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten, met betrekking tot de vertegenwoordiging van het Koninkrijk België in de Ministerraad van de Europese Unie' in deze aangelegenheden naar analogie toe te passen, dan wordt het samenwerkingsakkoord het best aangepast om het toepassingsgebied ervan in die zin uit te breiden.[7]

7.1. Krachtens artikel 268, lid 3, van de Overeenkomst is de Samenwerkingsraad "bevoegd om de bijlagen bij deze overeenkomst te actualiseren of te wijzigen, op basis van een consensus tussen de partijen, zonder afbreuk te doen aan specifieke bepalingen van titel III (Handel en zakelijke activiteiten)". De Overeenkomst voorziet ook in enkele bijzondere procedures voor de wijziging van specifieke bijlagen van de Overeenkomst (artikelen 123, lid 3, en 136 van de Overeenkomst). Die bepalingen voorzien in de toepassing van een procedure van wijziging van de Overeenkomst die ertoe kan leiden dat België internationaal gebonden wordt door die wijzigingen, zonder dat de wetgevende vergaderingen daarmee hun instemming hebben verleend.

7.2. In het om advies voorgelegde ontwerp van decreet wordt ingestemd met de wijzigingen van de bijlagen bij de Overeenkomst die "beslist zijn overeenkomstig artikel 268, lid 3", met andere woorden wijzigingen die thans al zouden zijn aangenomen overeenkomstig artikel 268, lid 3, van de Overeenkomst.

De vraag rijst of de steller van het ontwerp niet eerder beoogt dat voorafgaande instemming zou worden verleend met de mogelijke latere verdragswijzigingen die tot stand zullen komen volgens de hiervoor geschetste procedures van vereenvoudigde verdragswijziging. In dit geval moet de tekst van het ontwerp van decreet worden aangepast door te verwijzen naar de wijzigingen "die zullen worden aangenomen" overeenkomstig de artikelen "123, lid 3, 136 en 268, lid 3, van de Overeenkomst".

Bij gebrek aan een dergelijke voorafgaande instemming zal het Vlaams Parlement uitdrukkelijk zijn instemming moeten verlenen met elk van de later aangenomen wijzigingen van de bijlagen bij de Overeenkomst.

7.3. Een dergelijke voorafgaande instemming door de wetgever met toekomstige wijzigingen is mogelijk, mits aan bepaalde voorwaarden is voldaan. Zo stelde de algemene

[7] Er kan aan herinnerd worden dat de algemene vergadering van de afdeling Wetgeving van de Raad van State, er in het advies 53.932/AV op gewezen heeft dat dit samenwerkingsakkoord op verschillende punten lacunair en achterhaald is, onder meer door wijzigingen aan het institutionele kader van de Unie doorgevoerd door het Verdrag van Lissabon (adv.RvS 53.932/AV van 27 augustus 2013 over een voorstel dat geleid heeft tot de bijzondere wet van 6 januari 2014 'met betrekking tot de Zesde Staatshervorming', *Parl.St.* Senaat 2012-13, nr. 5-2232/3, 50, noot 1).

vergadering van de afdeling Wetgeving van de Raad van State in advies 37.954-37.970-37.977-37.978/AV[8] het volgende:

> "Zowel het Hof van Cassatie[9] als de afdeling Wetgeving van de Raad van State[10] aanvaarden dat onder bepaalde voorwaarden de wetgevende vergaderingen vooraf kunnen instemmen met een verdrag of met een wijziging van een verdrag. Opdat zulke voorafgaande instemming verenigbaar zou zijn met artikel 167, §§ 2 tot 4 van de Grondwet en met artikel 16 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, moet aan twee voorwaarden worden voldaan: met name is vereist dat de Wetgevende Kamers en desgevallend de Gemeenschaps- en Gewestparlementen de grenzen van de toekomstige wijzigingen kennen[11] en dat ze uitdrukkelijk aangeven dat ze met die wijzigingen instemmen."

Ten aanzien van de Overeenkomst waarmee de instemming wordt beoogd, kan worden aangenomen dat voldaan is aan het vereiste dat de grenzen van de toekomstige wijzigingen voldoende gekend zijn.

Het voorgaande neemt niet weg dat met toepassing van artikelen 123, lid 3, 136 en 268, lid 3, van de Overeenkomst wijzigingen in de bijlagen bij de Overeenkomst aangenomen kunnen worden waarmee het Vlaamse Parlement het eventueel niet eens is. Om het Parlement de mogelijkheid te bieden om aan de regering duidelijk te maken dat het het niet eens is met een bepaalde wijziging,[12] zou het ontwerp het best aangevuld worden met een bepaling waarin

---

[8] Adviezen op 15 februari 2005 verstrekt over:
- een voorontwerp dat heeft geleid tot het decreet van 9 juni 2006 'houdende instemming met het Verdrag tot vaststelling van een Grondwet voor Europa en de Slotakte, ondertekend in Rome op 29 oktober 2004' (37.954/AV) (*Parl.St.* Vl.Parl. 2004-05, nr. 358/1, 64);
- een voorontwerp dat heeft geleid tot de ordonnantie van 23 juni 2005 'houdende instemming met het Verdrag tot vaststelling van een Grondwet voor Europa, en met de Slotakte, gedaan te Rome op 29 oktober 2004' (37.970/AV) (*Parl.St.* Ver.Verg.Gem.Gem.Comm. 2004-05, nr. B-30/1, 25);
- een voorontwerp dat heeft geleid tot de ordonnantie van 23 juni 2005 'houdende instemming met het Verdrag tot vaststelling van een Grondwet voor Europa, en met de Slotakte, gedaan te Rome op 29 oktober 2004' (37.977/AV) (*Parl.St.* Br.Parl. 2004-05, nr. A-128/1, 25);
- een voorontwerp van wet 'houdende instemming met het Verdrag tot vaststelling van een Grondwet voor Europa, en met de Slotakte, gedaan te Rome op 29 oktober 2004' (37.978/AV) (*Parl.St.* Senaat 2004-05, nr. 3-1091/1, 539).

[9] *Voetnoot 35 van het geciteerde advies*: Cass. 19 maart 1981, *Arr. Cass.* 1980-1981, 808; *JT* 1982, 565, en noot J. VERHOEVEN; Cass. 2 mei 2002, nr. C.99.0518.N.

[10] *Voetnoot 36 van het geciteerde advies*: Zie o.m. advies nr. 33.510/3 van 28 mei 2002 over een voorontwerp dat ontstaan gegeven heeft aan de wet van 17 december 2002 houdende instemming met het Verdrag betreffende toegang tot informatie, inspraak bij besluitvorming en toegang tot de rechter inzake milieuaangelegenheden, en met de Bijlagen I en II, gedaan te Aarhus op 25 juni 1998 (*Parl.St.*, Senaat, 2001-2002, nr. 2-1235/1, blz. 48); advies 35.792/2/V van 20 augustus 2003 over het voorontwerp dat ontstaan heeft gegeven aan het decreet van 27 november 2003 houdende instemming met het Verdrag inzake persistente organische verontreinigende stoffen, gesloten te Stockholm op 22 mei 2001, alsmede met de Bijlagen erbij (*Parl.St.*, W.Gew.R., 2003/2004, nr. 575/1, blz. 10); advies 36.170/1 van 11 december 2003 over het voorontwerp van wet houdende instemming met de Overeenkomst betreffende de sociale zekerheid tussen het Koninkrijk België en de Republiek Kroatië, ondertekend te Brussel op 31 oktober 2001 (*Parl.St.*, Senaat, 2004-2005, nr. 957/1).

[11] *Voetnoot 37 van het geciteerde advies*: Zie inzonderheid de adviezen waarnaar in de vorige voetnoot wordt verwezen.

[12] Zie de procedure voor vereenvoudigde verdragswijzigingen, zoals geregeld in artikel 75/1 van het Reglement van het Vlaams Parlement (wijziging van het Reglement van het Vlaams Parlement 'wat de vereenvoudigde verdragswijzigingen betreft', aangenomen op 24 juni 2015, *Parl.St.* Vl.Parl., 2014-15, nr. 359/3; zie ook: M. ELST, "Reglementswijziging met betrekking tot vereenvoudigde verdragswijzigingen in het Vlaams Parlement" *TvW* 2015, 293-297).

voorzien wordt in de verplichting voor de regering om elke door de Samenwerkingsraad of het Samenwerkingscomité goedgekeurde wijziging van de bijlagen binnen een bepaalde termijn aan het Parlement mee te delen.[13]

7.4. Het gegeven dat met een wijziging op een stilzwijgende, voorwaardelijke wijze is ingestemd door het Vlaams Parlement houdt geen afwijking in van de verplichting die voortvloeit uit artikel 190 van de Grondwet en uit artikel 8 van de wet van 31 mei 1961 'betreffende het gebruik der talen in wetgevingszaken, het opmaken, bekendmaken en inwerkingtreden van wetten en verordeningen' om die wijziging in het *Belgisch Staatsblad* bekend te maken opdat ze uitwerking zou hebben in het interne recht.

Artikel 190 van de Grondwet bepaalt dat alleen de wetgever bevoegd is om de vorm te bepalen waarin de wetten en verordeningen moeten worden bekendgemaakt opdat ze verbindend worden. Volgens het Hof van Cassatie geldt die grondwetsbepaling naar analogie voor internationale akten. Het Hof heeft immers geoordeeld dat verdragen niet aan particulieren kunnen worden tegengeworpen zolang ze niet integraal zijn bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad*.[14]

8. In de Overeenkomst wordt verwezen naar internationale regels en normen, die aldus ook verbindend worden gemaakt.

Bij wijze van voorbeeld kan hiervoor verwezen worden naar:

- het Protocol 'inzake de toetreding van de Republiek Kazachstan tot de WTO', waarvan sommige bepalingen worden geacht integraal deel uit te maken van de Overeenkomst (artikelen 24, lid 3, 46, b), 52, lid 2, 142, a), en 164, lid 1).

- het Verdrag inzake octrooirecht. Overeenkomstig artikel 91 van de Overeenkomst stelt elke partij "binnen redelijke grenzen, alles in het werk om te voldoen aan de artikelen 1 tot en met 16 van het Verdrag inzake octrooirecht". België heeft het verdrag inzake het octrooirecht, gedaan te Genève op 1 juni 2000, weliswaar ondertekend, maar het is er nog geen partij bij.

- de OESO-richtsnoeren voor corporate governance in overheidsbedrijven van 2005. Overeenkomstig artikel 169, lid 1, van de Overeenkomst zien de partijen "erop toe dat de in artikel 163, onder a) tot en met d), bedoelde ondernemingen strenge normen inzake transparantie en ondernemingsbestuur in acht nemen, overeenkomstig de OESO-richtsnoeren voor corporate governance in overheidsbedrijven van 2005. Verdere ontwikkeling van het beleid inzake

[13] Voor de formulering hiervan kan inspiratie worden gezocht in bv. de artikelen 3 en 4 van het decreet van 4 april 2014 'houdende instemming met het Aanvullend Protocol van Nagoya-Kuala Lumpur inzake aansprakelijkheid en schadeloosstelling bij het Protocol van Cartagena inzake bioveiligheid, gedaan te Nagoya op 15 oktober 2010' en de artikelen 3 en 4 van het decreet van 25 april 2014 'houdende instemming met het Europees verdrag inzake het internationaal vervoer van gevaarlijke goederen over de binnenwateren (ADN), opgemaakt in Genève op 26 mei 2000, en met de geactualiseerde voorschriften ADN 2013'.

[14] Cass., 11 december 1953, *Pas.* 1954, I, 298; Cass., 19 maart 1981, *J.T.* 1982, 565-567, noot J. VERHOEVEN.

corporate governance binnen de in artikel 163, onder a) tot en met d), bedoelde ondernemingen dient overeenkomstig die richtsnoeren te geschieden".[15]

Hierbij dient te worden herhaald dat, volgens vaste rechtspraak van het Hof van Cassatie, bij gebreke aan een bekendmaking in het *Belgisch Staatsblad*, deze bepalingen niet tegenwerpelijk zijn aan particulieren.[16] Deze internationale regels en normen dienen bijgevolg samen met de thans voorliggende Overeenkomst in het *Belgisch Staatsblad* te worden bekendgemaakt.

9. De Overeenkomst werd voor het Koninkrijk België ondertekend met vermelding van de volgende formule:

> "Deze handtekening verbindt eveneens de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, de Duitstalige Gemeenschap, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.
>
> Cette signature engage également la Communauté française, la Communauté flamande, la Communauté germanophone, la Région wallonne, la Région flamande et la Région de Bruxelles-Capitale.
>
> Diese Unterschrift bindet zugleich die Deutschsprachige Gemeinschaft, die Flämische Gemeinschaft, die Französische Gemeinschaft, die Wallonische Region, die Flämische Region und die Region Brüssel-Hauptstadt."

Deze bewoordingen moeten zo worden opgevat dat ze ook slaan op de Franse Gemeenschapscommissie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, aangezien die ter uitvoering van artikel 138 van de Grondwet bevoegdheden van de Franse Gemeenschap uitoefent. Met het oog op de rechtszekerheid was het echter beter geweest dat dit uitdrukkelijk in de aangehaalde formule was vermeld.[17-18]

DE GRIFFIER — DE VOORZITTER

Leen VERSCHRAEGHEN — Marnix VAN DAMME

[15] De geviseerde ondernemingen zijn: overheidsbedrijven, door de overheid gecontroleerde bedrijven, bedrijven waaraan bijzondere of exclusieve rechten of voorrechten zijn verleend en monopolies.

[16] Cass., 11 december 1953, *Pas.* 1954, I, 298 ; Cass., 19 maart 1981, *J.T.* 1982, 565-567, noot J. VERHOEVEN.

[17] Hiervoor is een herziening nodig van het samenwerkingsakkoord van 8 maart 1994 tussen de federale overheid, de gemeenschappen en de gewesten 'over de nadere regelen voor het sluiten van gemengde verdragen' (meer bepaald artikel 8, lid 3, en de erbij horende toelichting) en van de op basis hiervan door de Interministeriële Conferentie Buitenlands Beleid op 17 juni 1994 vastgestelde ondertekeningsformules.

[18] De Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van haar kant behoort niet uitdrukkelijk te worden vermeld, aangezien ze slechts beperkte bevoegdheden heeft op internationaal gebied en ze met name niet bevoegd is om verdragen te sluiten (zie artikel 135 van de Grondwet, artikel 63 van de bijzondere wet van 12 januari 1989 'met betrekking tot de Brusselse Instellingen' en artikel 16, § 1, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 'tot hervorming der instellingen').

ONTWERP VAN DECREET

ONTWERP VAN DECREET

DE VLAAMSE REGERING,

Op voorstel van de Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed;

Na beraadslaging,

BESLUIT:

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed is ermee belast, in naam van de Vlaamse Regering, bij het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet in te dienen, waarvan de tekst volgt:

Artikel 1. Dit decreet regelt een gemeenschaps- en gewestaangelegenheid.

Art. 2. Zullen volkomen gevolg hebben:
1° de versterkte partnerschapsovereenkomst tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en de Republiek Kazachstan, anderzijds, ondertekend te Astana op 21 december 2015;
2° de wijzigingen die zullen worden aangenomen overeenkomstig de artikelen 123, lid 3, 136 en 268, lid 3, van de overeenkomst.

Brussel, 1 juli 2016.

De minister-president van de Vlaamse Regering,
Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS

BIJLAGE:

Versterkte partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst

VERSTERKTE PARTNERSCHAPS- EN SAMENWERKINGSOVEREENKOMST

tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en de Republiek Kazachstan, anderzijds

INHOUDSOPGAVE

TITEL

PREAMBULE

TITEL I ALGEMENE BEGINSELEN EN DOELSTELLINGEN VAN DE OVEREENKOMST

TITEL II POLITIEKE DIALOOG; SAMENWERKING OP HET GEBIED VAN HET BUITENLANDS EN VEILIGHEIDSBELEID

TITEL III HANDEL EN ZAKELIJKE ACTIVITEITEN

HOOFDSTUK 1 HANDEL IN GOEDEREN

HOOFDSTUK 2 DOUANE

HOOFDSTUK 3 TECHNISCHE HANDELSBELEMMERINGEN

HOOFDSTUK 4 SANITAIRE EN FYTOSANITAIRE MAATREGELEN

HOOFDSTUK 5 HANDEL IN DIENSTEN EN VESTIGING

AFDELING 1 ALGEMENE BEPALINGEN

AFDELING 2 VESTIGING EN GRENSOVERSCHRIJDENDE DIENSTVERLENING

ONDERAFDELING 1 ALLE ECONOMISCHE ACTIVITEITEN

ONDERAFDELING 2 ECONOMISCHE ACTIVITEITEN ANDERS DAN DIENSTEN

AFDELING 3 TIJDELIJK VERBLIJF VAN NATUURLIJKE PERSONEN VOOR ZAKEN

AFDELING 4 INTERNE REGELGEVING

AFDELING 5 SECTORSPECIFIEKE BEPALINGEN

AFDELING 6 UITZONDERINGEN

AFDELING 7 INVESTERINGEN

HOOFDSTUK 6 KAPITAAL- EN BETALINGSVERKEER

HOOFDSTUK 7 INTELLECTUELE EIGENDOM

AFDELING 1 BEGINSELEN

AFDELING 2 NORMEN BETREFFENDE INTELLECTUELE-EIGENDOMSRECHTEN

AFDELING 3 HANDHAVING VAN INTELLECTUELE-EIGENDOMSRECHTEN

AFDELING 4 AANSPRAKELIJKHEID VAN AANBIEDERS VAN INTERMEDIAIRE DIENSTEN

HOOFDSTUK 8 OVERHEIDSOPDRACHTEN

HOOFDSTUK 9 GRONDSTOFFEN EN ENERGIE

HOOFDSTUK 10 HANDEL EN DUURZAME ONTWIKKELING

HOOFDSTUK 11 MEDEDINGING

HOOFDSTUK 12 OVERHEIDSBEDRIJVEN, DOOR DE OVERHEID GECONTROLEERDE BEDRIJVEN EN BEDRIJVEN WAARAAN BIJZONDERE OF EXCLUSIEVE RECHTEN OF VOORRECHTEN ZIJN VERLEEND

HOOFDSTUK 13 TRANSPARANTIE

HOOFDSTUK 14 GESCHILLENBESLECHTING

AFDELING 1 DOELSTELLING EN TOEPASSINGSGEBIED

AFDELING 2 OVERLEG EN BEMIDDELING

AFDELING 3 GESCHILLENBESLECHTINGSPROCEDURES

ONDERAFDELING 1 ARBITRAGEPROCEDURE

ONDERAFDELING 2 NALEVING

ONDERAFDELING 3 GEMEENSCHAPPELIJKE BEPALINGEN

AFDELING 4 ALGEMENE BEPALINGEN

TITEL IV SAMENWERKING OP HET GEBIED VAN ECONOMISCHE EN DUURZAME ONTWIKKELING

HOOFDSTUK 1 ECONOMISCHE DIALOOG

HOOFDSTUK 2 SAMENWERKING INZAKE HET BEHEER VAN DE OVERHEIDSFINANCIËN, WAARONDER CONTROLE VAN DE OVERHEIDSFINANCIËN EN INTERNE CONTROLE

HOOFDSTUK 3 SAMENWERKING OP HET GEBIED VAN BELASTINGEN

HOOFDSTUK 4 SAMENWERKING OP HET GEBIED VAN STATISTIEK

HOOFDSTUK 5 SAMENWERKING OP HET GEBIED VAN ENERGIE

HOOFDSTUK 6 SAMENWERKING OP HET GEBIED VAN VERVOER

HOOFDSTUK 7 SAMENWERKING OP HET GEBIED VAN MILIEU

HOOFDSTUK 8 SAMENWERKING OP HET GEBIED VAN KLIMAATVERANDERING

HOOFDSTUK 9 SAMENWERKING OP HET GEBIED VAN DE INDUSTRIE

HOOFDSTUK 10 SAMENWERKING OP HET GEBIED VAN HET MIDDEN- EN KLEINBEDRIJF

HOOFDSTUK 11 SAMENWERKING OP HET GEBIED VAN VENNOOTSCHAPSRECHT

HOOFDSTUK 12 SAMENWERKING OP HET GEBIED VAN HET BANK- EN VERZEKERINGSWEZEN EN ANDERE FINANCIËLE DIENSTEN

HOOFDSTUK 13 SAMENWERKING OP HET GEBIED VAN DE INFORMATIEMAATSCHAPPIJ

HOOFDSTUK 14 SAMENWERKING OP HET GEBIED VAN TOERISME

HOOFDSTUK 15 SAMENWERKING OP HET GEBIED VAN LANDBOUW EN PLATTELANDSONTWIKKELING

HOOFDSTUK 16 SAMENWERKING OP HET GEBIED VAN WERKGELEGENHEID, ARBEIDSVERHOUDINGEN, SOCIAAL BELEID EN GELIJKE KANSEN

HOOFDSTUK 17 SAMENWERKING OP HET GEBIED VAN GEZONDHEID

TITEL V SAMENWERKING OP HET GEBIED VAN VRIJHEID, VEILIGHEID EN JUSTITIE

TITEL VI SAMENWERKING OP ANDERE TERREINEN

HOOFDSTUK 1 SAMENWERKING OP HET GEBIED VAN ONDERWIJS EN OPLEIDING

HOOFDSTUK 2 SAMENWERKING OP HET GEBIED VAN CULTUUR

HOOFDSTUK 3 SAMENWERKING OP HET GEBIED VAN ONDERZOEK EN INNOVATIE

HOOFDSTUK 4 SAMENWERKING OP HET GEBIED VAN MEDIA EN OP AUDIOVISUEEL GEBIED

HOOFDSTUK 5 SAMENWERKING OP HET GEBIED VAN HET MAATSCHAPPELIJK MIDDENVELD

HOOFDSTUK 6 SAMENWERKING OP HET GEBIED VAN SPORT EN BEWEGING

HOOFDSTUK 7 SAMENWERKING OP HET GEBIED VAN CIVIELE BESCHERMING

HOOFDSTUK 8 SAMENWERKING OP HET GEBIED VAN RUIMTEVAART

HOOFDSTUK 9 SAMENWERKING OP HET GEBIED VAN CONSUMENTENBESCHERMING

HOOFDSTUK 10 REGIONALE SAMENWERKING

HOOFDSTUK 11 SAMENWERKING OP HET GEBIED VAN HET AMBTENARENAPPARAAT

TITEL VII FINANCIËLE EN TECHNISCHE SAMENWERKING

TITEL VIII INSTITUTIONEEL KADER

TITEL IX ALGEMENE EN SLOTBEPALINGEN

BIJLAGE I VOORBEHOUDEN OVEREENKOMSTIG ARTIKEL 46

BIJLAGE II BEPERKINGEN DIE WORDEN TOEGEPAST DOOR DE REPUBLIEK KAZACHSTAN OVEREENKOMSTIG ARTIKEL 48, LID 2

BIJLAGE III TOEPASSINGSGEBIED VAN HOOFDSTUK 8 (OVERHEIDSOPDRACHTEN) VAN TITEL III (HANDEL EN ZAKELIJKE ACTIVITEITEN)

BIJLAGE IV MEDIA VOOR DE BEKENDMAKING VAN INFORMATIE OVER AANBESTEDINGEN EN AANKONDIGINGEN ALS BEDOELD IN HOOFDSTUK 8 (OVERHEIDSOPDRACHTEN) VAN TITEL III (HANDEL EN ZAKELIJKE ACTIVITEITEN)

BIJLAGE V REGLEMENT VAN ORDE VOOR ARBITRAGE ALS BEDOELD IN HOOFDSTUK 14 (GESCHILLENBESLECHTING) VAN TITEL III (HANDEL EN ZAKELIJKE ACTIVITEITEN)

BIJLAGE VI GEDRAGSCODE VOOR LEDEN VAN ARBITRAGEPANELS EN BEMIDDELAARS ALS BEDOELD IN HOOFDSTUK 14 (GESCHILLENBESLECHTING) ONDER TITEL III (HANDEL EN ZAKELIJKE ACTIVITEITEN)

BIJLAGE VII BEMIDDELINGSMECHANISME ALS BEDOELD IN HOOFDSTUK 14 (GESCHILLENBESLECHTING) VAN TITEL III (HANDEL EN ZAKELIJKE ACTIVITEITEN)

PROTOCOL BETREFFENDE WEDERZIJDSE ADMINISTRATIEVE BIJSTAND IN DOUANEZAKEN

PREAMBULE

HET KONINKRIJK BELGIË,

DE REPUBLIEK BULGARIJE,

DE TSJECHISCHE REPUBLIEK,

HET KONINKRIJK DENEMARKEN,

DE BONDSREPUBLIEK DUITSLAND,

DE REPUBLIEK ESTLAND,

IERLAND,

DE HELLEENSE REPUBLIEK,

HET KONINKRIJK SPANJE,

DE FRANSE REPUBLIEK,

DE REPUBLIEK KROATIË,

DE ITALIAANSE REPUBLIEK,

DE REPUBLIEK CYPRUS,

DE REPUBLIEK LETLAND,

DE REPUBLIEK LITOUWEN,

HET GROOTHERTOGDOM LUXEMBURG,

HONGARIJE,

DE REPUBLIEK MALTA,

HET KONINKRIJK DER NEDERLANDEN,

DE REPUBLIEK OOSTENRIJK,

DE REPUBLIEK POLEN,

DE PORTUGESE REPUBLIEK,

ROEMENIË,

DE REPUBLIEK SLOVENIË,

DE SLOWAAKSE REPUBLIEK,

DE REPUBLIEK FINLAND,

HET KONINKRIJK ZWEDEN,

HET VERENIGD KONINKRIJK VAN GROOT-BRITTANNIË EN NOORD-IERLAND,

Verdragsluitende partijen bij het Verdrag betreffende de Europese Unie en het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, hierna „de lidstaten" genoemd, en

DE EUROPESE UNIE,

enerzijds, en

DE REPUBLIEK KAZACHSTAN,

anderzijds,

hierna gezamenlijk „de partijen" genoemd,

GEZIEN de sterke banden tussen de partijen en hun gedeelde waarden, evenals hun wens om de betrekkingen te versterken en uit te breiden die in het verleden tot stand zijn gebracht door de tenuitvoerlegging van de partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst tussen de Europese Gemeenschappen en hun lidstaten en de Republiek Kazachstan, die op 23 januari 1995 in Brussel is ondertekend, van de strategie voor een nieuw partnerschap tussen de Europese Unie en Centraal-Azië, die door de Europese Raad in juni 2007 werd vastgesteld, en van het programma „Op weg naar Europa" van de Kazachse regering, dat in 2008 werd vastgesteld;

GEZIEN de verbintenis van de partijen om volledig uitvoering te geven aan de beginselen en bepalingen van het Handvest van de Verenigde Naties („het VN-handvest"), de Universele Verklaring van de rechten van de mens en van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa („OVSE"), met name die van de Slotakte van Helsinki, alsmede aan andere algemeen erkende normen van internationaal recht;

GEZIEN de krachtige verbintenis van de partijen om te streven naar versterking van de bevordering, bescherming en tenuitvoerlegging van fundamentele vrijheden en mensenrechten, de eerbiediging van democratische beginselen, de rechtsstaat en goed bestuur;

GEZIEN de sterke gehechtheid van de partijen aan de volgende beginselen inzake de samenwerking op het gebied van mensenrechten en democratie: de bevordering van gemeenschappelijke doelstellingen, open en constructieve politieke dialoog, transparantie en eerbiediging van internationale mensenrechtennormen;

GEZIEN de verbintenis van de partijen om de beginselen van de vrijemarkteconomie te onderschrijven;

ERKENNENDE dat de handels- en investeringsrelaties tussen de partijen steeds belangrijker worden;

OVERWEGENDE dat deze overeenkomst de nauwe economische betrekkingen tussen de partijen verder zal versterken en een nieuw klimaat en betere voorwaarden zal scheppen voor verdere ontwikkeling van de handel en investeringen tussen de partijen, onder meer op het gebied van energie;

GEZIEN het voornemen om de handel en investeringen in alle sectoren te bevorderen, binnen een versterkt juridisch kader, met name deze overeenkomst en de Overeenkomst tot oprichting van de Wereldhandelsorganisatie („de WTO-overeenkomst");

GEZIEN de verbintenis van de partijen tot bevordering van internationale vrede en veiligheid en de vreedzame oplossing van geschillen, met name door doeltreffende samenwerking op dit gebied in het kader van de VN en de OVSE;

GEZIEN de bereidheid van de partijen om de regelmatige politieke dialoog over bilaterale en internationale vraagstukken van wederzijds belang verder te ontwikkelen;

GEZIEN de verbintenis van de partijen tot naleving van de internationale verplichtingen tot bestrijding van de verspreiding van massavernietigingswapens en de overbrengingsmiddelen daarvoor en tot samenwerking inzake non-proliferatie en nucleaire veiligheid en beveiliging;

GEZIEN de verbintenis van de partijen om de illegale handel in en de accumulatie van handvuurwapens en lichte wapens te bestrijden en gezien de vaststelling van het Wapenhandelsverdrag door de Algemene Vergadering van de VN;

GEZIEN het belang van actieve deelname van de Republiek Kazachstan aan de tenuitvoerlegging van de strategie voor een nieuw partnerschap tussen de Europese Unie en Centraal-Azië;

GEZIEN de verbintenis van de partijen om georganiseerde misdaad en mensenhandel te bestrijden en meer samen te werken op het gebied van terrorismebestrijding;

GEZIEN de verbintenis van de partijen om de dialoog en samenwerking in migratiegerelateerde aangelegenheden op te voeren, met een brede benadering doelende op samenwerking op het gebied van legale migratie en het aanpakken van onregelmatige migratie en mensenhandel, en het belang erkennende van de overnameclausule van deze overeenkomst;

STREVEND naar evenwichtige bilaterale handelsbetrekkingen tussen de Europese Unie en de Republiek Kazachstan;

GEZIEN de verbintenis van de partijen om de rechten en plichten in het kader van het lidmaatschap van de Wereldhandelsorganisatie („WTO") na te leven en deze op transparante en niet-discriminerende wijze ten uitvoer te leggen;

GEZIEN de gehechtheid van de partijen aan het beginsel van duurzame ontwikkeling, onder andere door de bevordering van de tenuitvoerlegging van multilaterale internationale verdragen en regionale samenwerking;

STREVEND naar verbetering van wederzijds voordelige samenwerking op alle gebieden die van wederzijds belang zijn en naar versterking van het kader daarvoor waar nodig;

ERKENNENDE de noodzaak tot meer samenwerking op het gebied van energie, tot continuïteit van de energievoorziening en tot het faciliteren van de ontwikkeling van passende infrastructuur, voortbouwend op het memorandum van overeenstemming inzake samenwerking op het gebied van energie tussen de Europese Unie en de Republiek Kazachstan, dat op 4 december 2006 werd gesloten in Brussel, en in het kader van het Energiehandvestverdrag;

ERKENNENDE dat alle samenwerking met betrekking tot kernenergie voor vreedzaam gebruik valt onder de samenwerkingsovereenkomst tussen de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie en de Republiek Kazachstan op het gebied van de nucleaire veiligheid die op 19 juli 1999 in Brussel werd ondertekend, en niet onder deze overeenkomst;

GEZIEN het streven van de partijen om het niveau van de volksgezondheid en de bescherming van de menselijke gezondheid te verhogen, als basisvoorwaarde voor duurzame ontwikkeling en economische groei;

GEZIEN de gehechtheid van de partijen aan meer contacten tussen mensen, onder andere door samenwerking en uitwisselingen op het gebied van wetenschap en technologie, innovatieontwikkeling, onderwijs en cultuur;

OVERWEGENDE dat de partijen streven naar meer wederzijds begrip en convergentie van hun wet- en regelgeving, met het oog op het verder versterken van wederzijds voordelige betrekkingen en duurzame ontwikkeling;

WIJZEND op het feit dat, als de partijen in het kader van deze overeenkomst specifieke overeenkomsten sluiten op het gebied van vrijheid, veiligheid en justitie, die door de Europese Unie zouden worden gesloten krachtens titel V van het derde deel van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, de bepalingen van dergelijke toekomstige overeenkomsten niet bindend zijn voor het Verenigd Koninkrijk en/of Ierland, tenzij de Europese Unie, tezamen met het Verenigd Koninkrijk en/of Ierland wat betreft hun respectieve bilaterale betrekkingen, de Republiek Kazachstan ervan in kennis stelt dat het Verenigd Koninkrijk en/of Ierland gebonden zijn als deel van de Europese Unie, overeenkomstig Protocol nr. 21 betreffende de positie van het Verenigd Koninkrijk en Ierland ten aanzien van de ruimte van vrijheid, veiligheid en recht, dat aan het Verdrag betreffende de Europese Unie en het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie is gehecht. Evenzo zijn interne maatregelen die de Europese Unie krachtens de genoemde titel V vaststelt met het oog op de tenuitvoerlegging van deze overeenkomst, niet bindend voor het Verenigd Koninkrijk en/of Ierland, tenzij zij te kennen hebben gegeven deel te willen nemen aan deze maatregelen of deze te aanvaarden overeenkomstig Protocol nr. 21. Dergelijke toekomstige overeenkomsten of daarmee samenhangende interne maatregelen van de Europese Unie vallen ook onder Protocol nr. 22 betreffende de positie van Denemarken, dat aan die verdragen is gehecht,

ZIJN HET VOLGENDE OVEREENGEKOMEN:

TITEL I

ALGEMENE BEGINSELEN EN DOELSTELLINGEN

Artikel 1

Algemene beginselen

De eerbiediging van de democratische beginselen en de rechten van de mens, zoals vastgelegd in de Universele Verklaring van de rechten van de mens, de Slotakte van Helsinki van de OVSE, het Handvest van Parijs voor een Nieuw Europa en andere relevante internationale mensenrechteninstrumenten, en van het beginsel van de rechtsstaat, ligt ten grondslag aan het binnenlandse en het buitenlandse beleid van de partijen en is een essentieel element van deze overeenkomst.

De partijen bevestigen hun gehechtheid aan de beginselen van een vrijemarkteconomie, het stimuleren van duurzame ontwikkeling en economische groei.

De tenuitvoerlegging van deze overeenkomst wordt gebaseerd op de beginselen van dialoog, wederzijds vertrouwen en respect, gelijkwaardig partnerschap, wederzijds voordeel en volledige eerbiediging van de beginselen en waarden van het VN-handvest.

Artikel 2

Doelstellingen

1. Bij deze overeenkomst wordt een versterkt partnerschap en versterkte samenwerking tussen de partijen tot stand gebracht, binnen hun respectieve bevoegdheden en op basis van gedeelde belangen en de verdieping van de betrekkingen op alle toepassingsgebieden.

2. Deze samenwerking is een proces tussen de partijen dat bijdraagt aan internationale en regionale vrede en stabiliteit en economische ontwikkeling; de samenwerking wordt gebaseerd op beginselen die de partijen ook bevestigen in hun internationale verbintenissen, met name in het kader van de VN en de OVSE.

Artikel 3

Samenwerking in regionale en internationale organisaties

De partijen werken samen en wisselen standpunten uit in regionale en internationale fora en organisaties.

TITEL II

POLITIEKE DIALOOG; SAMENWERKING OP HET GEBIED VAN HET BUITENLANDS EN VEILIGHEIDSBELEID

Artikel 4

Politieke dialoog

De partijen ontwikkelen en versterken een doeltreffende politieke dialoog op alle gebieden van wederzijds belang, ter bevordering van de internationale vrede, stabiliteit en veiligheid, onder andere op het Euraziatische continent, op basis van het internationale recht, doeltreffende samenwerking binnen multilaterale instellingen en gedeelde waarden.

De partijen werken samen om de rol van de VN en de OVSE te versterken en de doelmatigheid van internationale en regionale organisaties te vergroten.

De partijen intensiveren hun samenwerking en dialoog met betrekking tot vraagstukken inzake internationale veiligheid en crisisbeheer om het hoofd te bieden aan de huidige mondiale en regionale problemen en grote gevaren.

De partijen streven naar betere samenwerking met betrekking tot alle vraagstukken van gemeenschappelijk belang, met name de naleving van het internationale recht, de versterking van de eerbiediging van democratische beginselen, de rechtsstaat, mensenrechten en goed bestuur. De partijen komen overeen om samen te werken aan een beter klimaat voor verdere regionale samenwerking, met name inzake Centraal-Azië en daarbuiten.

Artikel 5

Democratie en rechtsstaat

De partijen werken samen aan de bevordering en doeltreffende bescherming van de mensenrechten en de rechtsstaat, onder meer via de desbetreffende internationale mensenrechteninstrumenten.

Deze samenwerking geschiedt in de vorm van door de partijen overeengekomen activiteiten, onder meer door de eerbiediging van de rechtsstaat te versterken, de bestaande mensenrechtendialoog te bevorderen, democratische instellingen verder te ontwikkelen, het bewustzijn ten aanzien van mensenrechten te vergroten en samenwerking binnen de mensenrechtenorganen van de VN en de OVSE te stimuleren.

Artikel 6

Buitenlands en veiligheidsbeleid

De partijen intensiveren hun dialoog en samenwerking op het gebied van het buitenlands en veiligheidsbeleid en buigen zich met name over vraagstukken met betrekking tot conflictpreventie en crisisbeheer, regionale stabiliteit, non-proliferatie, ontwapening en wapenbeheersing, nucleaire veiligheid en controle op de uitvoer van wapens en goederen voor tweeërlei gebruik.

De samenwerking wordt gebaseerd op gemeenschappelijke waarden en wederzijdse belangen, is gericht op meer convergentie en doeltreffendheid van het beleid, waarbij gebruik wordt gemaakt van bilaterale, internationale en regionale fora.

De partijen bevestigen hun gehechtheid aan de beginselen van respect voor territoriale integriteit, onschendbaarheid van de grenzen, soevereiniteit en onafhankelijkheid als bepaald in het VN-handvest en de Slotakte van Helsinki van de OVSE, en engageren zich ertoe die beginselen in hun bilaterale en multilaterale betrekkingen te ondersteunen.

Artikel 7

Veiligheid in de ruimte

De partijen streven naar bevordering van meer veiligheid, beveiliging en duurzaamheid van alle ruimtegerelateerde activiteiten en werken op bilateraal, regionaal en internationaal niveau samen om vreedzaam gebruik van de ruimte te waarborgen. De partijen achten het van belang om een wapenwedloop in de ruimte te voorkomen.

Artikel 8

Ernstige misdrijven waarmee de internationale gemeenschap wordt geconfronteerd

De partijen bevestigen opnieuw dat de ernstigste misdaden die de gehele internationale gemeenschap aangaan, niet ongestraft mogen blijven en dat de vervolging ervan moet worden gewaarborgd door maatregelen op intern en internationaal niveau, onder meer via het Internationaal Strafhof.

Met passende aandacht voor de integriteit van het Statuut van Rome komen de partijen overeen om een dialoog te voeren over en te streven naar universele onderschrijving van het Statuut, overeenkomstig hun respectieve wetgeving, onder meer door steun te leveren voor capaciteitsopbouw.

Artikel 9

Conflictpreventie en crisisbeheer

De partijen intensiveren hun samenwerking inzake conflictpreventie, de beslechting van regionale conflicten en crisisbeheer teneinde een ruimte van vrede en stabiliteit tot stand te brengen.

Artikel 10

Regionale stabiliteit

De partijen voeren hun gezamenlijke inspanningen op om meer stabiliteit en veiligheid in Centraal-Azië en een beter klimaat voor regionale samenwerking te bewerkstelligen, op basis van de beginselen van het VN-handvest, de Slotakte van Helsinki van de OVSE en andere relevante multilaterale documenten die beide partijen onderschrijven.

Artikel 11

Bestrijding van de verspreiding van massavernietigingswapens

De partijen zijn van oordeel dat de verspreiding van massavernietigingswapens en overbrengingsmiddelen daarvoor, onder zowel staten als niet-statelijke actoren, een van de ernstigste bedreigingen voor de internationale stabiliteit en veiligheid vormt.

De partijen werken samen aan en dragen bij tot de bestrijding van de verspreiding van massavernietigingswapens en overbrengingsmiddelen daarvoor, door hun respectieve verplichtingen in het kader van internationale verdragen en andere relevante internationale instrumenten op het gebied van ontwapening en non-proliferatie, volledig na te leven en ten uitvoer te leggen. De partijen komen overeen dat deze bepaling een essentieel element van deze overeenkomst vormt.

De samenwerking op dit vlak geschiedt onder andere in de vorm van:

a) verdere ontwikkeling van systemen van controle op de uitvoer van militaire goederen en technologie en goederen en technologie voor tweeërlei gebruik;

b) instelling van een regelmatige politieke dialoog over de vraagstukken die verband houden met dit artikel.

Artikel 12

Handvuurwapens en lichte wapens

De partijen werken samen en zorgen voor coördinatie, complementariteit en synergie in hun inspanningen om de illegale handel in handvuurwapens en lichte wapens en munitie daarvoor op alle relevante niveaus te bestrijden en zetten de regelmatige politieke dialoog voort, ook in multilateraal verband.

Deze samenwerking geschiedt met volledige inachtneming van de bestaande internationale verdragen en resoluties van de VN-Veiligheidsraad, alsmede van de verbintenissen in het kader van andere internationale instrumenten op dit gebied die de partijen onderschrijven. In dit verband zijn beide partijen overtuigd van de waarde van het Wapenhandelsverdrag.

Artikel 13

Terrorismebestrijding

De partijen werken samen op bilateraal, regionaal en internationaal niveau om terrorisme te voorkomen en te bestrijden, in volledige overeenstemming met de rechtsstaat, het internationale recht, internationale mensenrechtennormen, het humanitaire recht en VN-besluiten ter zake, zoals de mondiale strategie voor terrorismebestrijding van de VN.

De partijen werken samen met het oog op:

a) tenuitvoerlegging, waar passend, van VN-resoluties, de mondiale strategie voor terrorismebestrijding van de VN en de verbintenissen van de partijen in het kader van andere internationale verdragen en instrumenten inzake terrorismebestrijding;

b) uitwisseling van informatie over beraamde en gepleegde terroristische daden, vormen en methoden om deze te plegen en terroristische groeperingen die een misdaad beramen, plegen of hebben gepleegd op het grondgebied van een partij, overeenkomstig internationale en binnenlandse wetgeving;

c) uitwisseling van ervaring met betrekking tot de preventie van alle vormen van terrorisme, inclusief het pubiekelijk op internet aanzetten tot terrorisme, en van ervaring met middelen en methoden voor terrorismebestrijding, ervaring op technisch gebied, en opleiding die wordt aangeboden of betaald door de instellingen, organen en agentschappen van de Europese Unie;

d) intensivering van de gezamenlijke inspanningen om de financiering van terrorisme te bestrijden en uitwisseling van visies op radicaliserings- en rekruteringsprocessen; en

e) uitwisseling van beste praktijken betreffende de bescherming van de mensenrechten in het kader van de strijd tegen het terrorisme.

TITEL III

HANDEL EN ZAKELIJKE ACTIVITEITEN

HOOFDSTUK 1

Handel in goederen

Artikel 14

Meestbegunstigingsbehandeling

1. Elke partij behandelt goederen van de andere partij volgens het meestbegunstigingsbeginsel, in overeenstemming met artikel I van de Algemene Overeenkomst betreffende tarieven en handel van 1994 (General Agreement on Tariffs and Trade 1994 — „GATT 1994"), met inbegrip van de aantekeningen daarbij, die mutatis mutandis in deze overeenkomst zijn opgenomen en daarvan een integrerend deel uitmaken.

2. Lid 1 is niet van toepassing op goederen van een ander land waaraan een partij preferentiële behandeling heeft toegekend overeenkomstig de GATT 1994.

Artikel 15

Nationale behandeling

Elke partij behandelt goederen van de andere partij als nationale goederen, in overeenstemming met artikel III van de GATT 1994, met inbegrip van de aantekeningen daarbij, die mutatis mutandis in deze overeenkomst zijn opgenomen en daarvan een integrerend deel uitmaken.

Artikel 16

Douanerechten bij invoer en uitvoer

Elke partij heft douanerechten bij invoer en uitvoer volgens zijn WTO-tariefverbintenissen.

Artikel 17

Invoer- en uitvoerbeperkingen

Geen van de partijen mag verboden of beperkingen, andere dan rechten, belastingen en andere heffingen, invoeren of handhaven, in de vorm van quota's, invoer- of uitvoervergunningen of andere maatregelen, ter zake van de invoer van een goed uit de andere partij of de uitvoer of verkoop ten uitvoer van een goed dat voor het grondgebied van de andere partij is bestemd, in overeenstemming met artikel XI van de GATT 1994, met inbegrip van de aantekeningen daarbij, die mutatis mutandis in deze overeenkomst zijn opgenomen en daarvan een integrerend deel uitmaken.

Artikel 18

Tijdelijke invoer van goederen

De partijen verlenen elkaar ontheffing van invoerheffingen en -rechten op tijdelijk ingevoerde goederen, in de gevallen en volgens de procedures die zijn vastgesteld in voor hen bindende internationale overeenkomsten op dit gebied. Deze ontheffing wordt verleend overeenkomstig de wettelijke bepalingen van de partij die de ontheffing verleent.

Artikel 19

Doorvoer

De partijen achten het beginsel van de vrije doorvoer een essentiële voorwaarde voor het bereiken van de doelstellingen van deze overeenkomst. In dat verband verlenen de partijen vrije doorvoer over hun douanegebied aan goederen die zijn verzonden uit of zijn bestemd voor het douanegebied van de andere partij, in overeenstemming met artikel V van de GATT 1994, met inbegrip van de aantekeningen daarbij, die mutatis mutandis in deze overeenkomst zijn opgenomen en daarvan een integrerend deel uitmaken.

Artikel 20

Vrijwaringsmaatregelen

Geen van de bepalingen van deze overeenkomst doet afbreuk aan of vormt een beletsel voor de rechten en plichten van elke partij in het kader van artikel XIX van de GATT 1994 en de WTO-overeenkomst inzake vrijwaringsmaatregelen.

Artikel 21

Bijzondere vrijwaringsclausule inzake landbouw

Geen van de bepalingen van deze overeenkomst doet afbreuk aan of vormt een beletsel voor de rechten en plichten van elke partij in het kader van artikel 5 (Bijzondere vrijwaringsbepalingen) van de WTO-overeenkomst inzake de landbouw.

Artikel 22

Antidumping- en compenserende maatregelen

1. Geen van de bepalingen van deze overeenkomst doet afbreuk aan of vormt een beletsel voor de rechten en plichten van elke partij in het kader van artikel VI van de GATT 1994, de WTO-overeenkomst inzake de toepassing van artikel VI van de GATT 1994 en de WTO-overeenkomst inzake subsidies en compenserende maatregelen (hierna „SCM-overeenkomst" genoemd).

2. Voordat definitieve maatregelen worden vastgesteld, zorgen de partijen ervoor dat de belangrijkste feiten die aan de beslissing tot toepassing van maatregelen ten grondslag liggen, worden meegedeeld, onverminderd artikel 6, lid 5, van de WTO-overeenkomst inzake de toepassing van artikel VI van de GATT 1994 en artikel 12, lid 4, van de SCM-overeenkomst. Er moet belanghebbenden voldoende tijd worden gelaten om hun opmerkingen in te dienen.

3. Elke belanghebbende krijgt, mits zulks het onderzoek niet onnodig vertraagt, de gelegenheid te worden gehoord opdat hij gedurende een onderzoek naar antidumping- of compenserende maatregelen zijn standpunt kenbaar kan maken.

4. Dit artikel is niet onderworpen aan de geschillenbeslechtingsbepalingen van deze overeenkomst.

Artikel 23

Prijsstelling

De partijen ziet erop toe dat ondernemingen en entiteiten waaraan bijzondere of exclusieve rechten zijn verleend of die door een partij worden gecontroleerd, die een product op de eigen markt verkopen en eveneens uitvoeren, een gescheiden boekhouding voeren, zodat het volgende duidelijk kan worden vastgesteld:

a) de kosten en baten van de binnenlandse en de internationale activiteiten; en

b) alle aspecten van de methoden waarmee de kosten en baten aan de binnenlandse en de internationale activiteiten worden toegerekend of daarover worden verdeeld.

Deze gescheiden boekhouding zijn gebaseerd op de boekhoudbeginselen van oorzakelijk verband, objectiviteit, transparantie en samenhang, in overeenstemming met internationaal erkende boekhoudkundige methoden, en op gegevens die voorwerp van een audit zijn geweest.

Artikel 24

Uitzonderingen

1. De partijen bevestigen dat hun bestaande rechten en plichten in het kader van artikel XX van de GATT 1994 en de aantekeningen daarbij mutatis mutandis van toepassing zijn op de handel in goederen waarop deze overeenkomst van toepassing is. Daartoe worden artikel XX van de GATT 1994 en de aantekeningen daarbij mutatis mutandis in deze overeenkomst opgenomen en maken zij een integrerend deel van deze overeenkomst uit.

2. De partijen komen overeen dat de partij die voornemens is om een onder i) en j) van artikel XX van de GATT 1994 bedoelde maatregel te nemen, alvorens dat te doen, de andere partij alle relevante informatie verstrekt, teneinde een oplossing te zoeken die voor beide partijen aanvaardbaar is. De partijen kunnen besluiten tot elke maatregel die aan de moeilijkheden een einde maakt. Indien binnen 30 dagen na het verstrekken van dergelijke informatie geen overeenstemming is bereikt, kan de partij krachtens dit artikel ten aanzien van het betrokken goed maatregelen toepassen. Wanneer door uitzonderlijke, kritieke omstandigheden die onmiddellijk handelen vereisen, voorafgaande informatieverstrekking of voorafgaand onderzoek niet mogelijk is, kan de partij die voornemens is de maatregelen te nemen, onmiddellijk de voorzorgsmaatregelen nemen die nodig zijn om de situatie aan te pakken, en stelt zij de andere partij hiervan onmiddellijk in kennis.

3. De Republiek Kazachstan mag bepaalde maatregelen handhaven die niet in overeenstemming zijn met de artikelen 14, 15 en 17 van deze overeenkomst, op voorwaarde dat die maatregelen in het protocol inzake de toetreding van de Republiek Kazachstan tot de WTO zijn aangegeven, tot het verstrijken van de voor die maatregelen in het protocol vastgestelde overgangsperiode.

HOOFDSTUK 2

Douane

Artikel 25

Douanesamenwerking

1. De partijen intensiveren hun samenwerking op douanegebied met het oog op de waarborging van een transparant handelsklimaat, vergemakkelijking van de handel, bevordering van de continuïteit van de toeleveringsketen en van de consumentenveiligheid, het tegenhouden van goederen waarmee inbreuk op intellectuele-eigendomsrechten wordt gemaakt en bestrijding van smokkel en fraude.

2. Om deze doelstellingen te verwezenlijken en binnen de grenzen van de beschikbare middelen werken de partijen samen met het oog op onder andere:

a) verbetering van de douanewetgeving, harmonisering en vereenvoudiging van douaneprocedures, in overeenstemming met internationale verdragen en normen op het gebied van douane en handelsbevordering, zoals die ontwikkeld door de Europese Unie (met inbegrip van de blauwdrukken voor de douane), de Wereldhandelsorganisatie en de Wereld-douaneorganisatie (met name de Herziene overeenkomst van Kyoto);

b) instelling van moderne douanesystemen, waaronder moderne technologieën voor de afhandeling van douaneformaliteiten, regelingen voor geautoriseerde marktdeelnemers, geautomatiseerde op risico gebaseerde analyse en controles, vereenvoudigde procedures voor de vrijgave van goederen, controles na douaneafhandeling, transparante vaststelling van de douanewaarde en regelingen voor partnerschappen tussen de douane en ondernemingen;

c) aanmoediging van strenge normen op het gebied van integriteit met betrekking tot de douane, met name aan de grens, door de toepassing van maatregelen die in overeenstemming zijn met de beginselen die zijn vervat in de verklaring van Arusha van de Werelddouaneorganisatie;

d) uitwisseling van beste praktijken en verstrekking van opleiding en technische ondersteuning voor planning en capaciteitsopbouw en voor het waarborgen van strenge normen op het gebied van integriteit;

e) waar passend uitwisseling van informatie en gegevens, met inachtneming van de regels van de partijen inzake de vertrouwelijkheid van gevoelige gegevens en de bescherming van persoonsgegevens;

f) afstemming tussen de douaneautoriteiten van de partijen van hun optreden;

g) waar nodig en passend wederzijdse erkenning van programma's inzake geautoriseerde marktdeelnemers en douanecontroles, met inbegrip van gelijkwaardige maatregelen voor handelsbevordering;

h) waar nodig en passend koppeling van de respectieve douanestelsels voor doorvoer.

3. De Samenwerkingsraad stelt een subcomité inzake douanesamenwerking in.

4. Over de vraagstukken die door dit hoofdstuk worden bestreken, wordt een regelmatige dialoog gevoerd. Het Samenwerkingscomité kan regels vaststellen voor het voeren van die dialoog.

Artikel 26

Wederzijdse administratieve bijstand

Onverminderd de andere vormen van samenwerking waarin deze overeenkomst voorziet, in het bijzonder in artikel 25, verlenen de partijen elkaar wederzijdse administratieve bijstand in douaneaangelegenheden, in overeenstemming met het protocol betreffende wederzijdse administratieve bijstand in douanezaken bij deze overeenkomst.

Artikel 27

Vaststelling van douanewaarde

Bij de handel tussen de partijen is de Overeenkomst inzake de toepassing van artikel VII van de GATT 1994 van toepassing op de vaststelling van de douanewaarde van goederen. De bepalingen van die overeenkomst worden mutatis mutandis in deze overeenkomst opgenomen en maken daarvan een integrerend deel uit.

HOOFDSTUK 3

Technische handelsbelemmeringen

Artikel 28

WTO-overeenkomst inzake technische handelsbelemmeringen

De partijen bevestigen dat zij in hun betrekkingen aan hun rechten en plichten in het kader van de WTO-overeenkomst inzake technische handelsbelemmeringen (technical barriers to trade) („TBT-overeenkomst") zullen voldoen, die mutatis mutandis in deze overeenkomst is opgenomen en daarvan een integrerend deel uitmaakt.

Artikel 29

Technische voorschriften, normalisatie, metrologie, accreditatie en conformiteitsbeoordeling

1. De partijen komen overeen:

a) de verschillen te verkleinen die tussen hen bestaan op het gebied van technische voorschriften, normalisatie, wettelijke metrologie, accreditatie, markttoezicht en conformiteitsbeoordeling, onder andere door de toepassing van internationale instrumenten op dat gebied aan te moedigen;

b) het gebruik te stimuleren van accreditatie volgens internationale voorschriften, ter ondersteuning van conformiteitsbeoordelingsinstanties en hun activiteiten; en

c) de deelname van de Republiek Kazachstan en haar instanties aan, en waar mogelijk hun lidmaatschap van Europese organisaties die zich bezighouden met normen, conformiteitsbeoordeling, metrologie en daarmee samenhangende taken, te steunen.

2. De partijen zetten een proces op om hun technische voorschriften, normen en conformiteitsbeoordelingsprocedures geleidelijk op elkaar af te stemmen en houden dit proces in stand.

3. Voor gebieden waarop deze afstemming is voltooid, kunnen de partijen onderhandelingen openen over overeenkomsten inzake conformiteitsbeoordeling en aanvaarding van industrieproducten.

Artikel 30

Transparantie

1. Onverminderd hoofdstuk 13 (Transparantie) van deze titel zorgt elke partij ervoor dat tijdens de procedures voor de ontwikkeling van technische voorschriften en conformiteitsbeoordelingsprocedures belanghebbenden worden geraadpleegd in een vroeg en passend stadium, wanneer het nog mogelijk is om rekening te houden met hun opmerkingen en deze te verwerken, behalve als dit niet mogelijk is in geval van een noodsituatie of een dreigende noodsituatie in verband met veiligheid, gezondheid, milieubescherming of nationale veiligheid.

2. Overeenkomstig artikel 2, lid 9, van de TBT-overeenkomst voorziet elke partij in een periode voor het indienen van opmerkingen in een vroeg en passend stadium na de kennisgeving van de voorgestelde technische voorschriften en conformiteitsbeoordelingsprocedures. Wanneer een openbare raadpleging over voorgestelde technische voorschriften en conformiteitsbeoordelingsprocedures gaande is, stelt een partij de andere partij en de natuurlijke personen en rechtspersonen die zijn gevestigd op het grondgebied van de andere partij, in de gelegenheid om hieraan deel te nemen op voorwaarden die even gunstig zijn als voor de natuurlijke personen en rechtspersonen die zijn gevestigd op het grondgebied van die partij.

3. Elke partij zorgt ervoor dat goedgekeurde technische voorschriften en conformiteitsbeoordelingsprocedures openbaar worden gemaakt.

HOOFDSTUK 4

Sanitaire en fytosanitaire maatregelen

Artikel 31

Doelstelling

In dit hoofdstuk worden de beginselen beschreven die van toepassing zijn op sanitaire en fytosanitaire maatregelen en vraagstukken met betrekking tot dierenwelzijn bij de handel tussen de partijen. De partijen passen deze beginselen toe op zodanige wijze dat de handel verder wordt bevorderd, terwijl het niveau van bescherming van het leven en de gezondheid van mensen, dieren en planten in elke partij wordt gehandhaafd.

Artikel 32

Beginselen

1. De partijen zorgen ervoor dat sanitaire en fytosanitaire maatregelen worden ontwikkeld en toegepast op basis van de beginselen van evenredigheid, transparantie, non-discriminatie en wetenschappelijke onderbouwing.

2. Elke partij ziet erop toe dat sanitaire en fytosanitaire maatregelen niet leiden tot een willekeurig of ongerechtvaardigd onderscheid tussen het eigen grondgebied en dat van de andere partij bij gelijke of gelijkaardige omstandigheden. Sanitaire en fytosanitaire maatregelen mogen niet worden toegepast op een manier die een verkapte beperking van het handelsverkeer zou betekenen.

3. De partijen zorgen ervoor dat maatregelen, procedures of controles op sanitair en fytosanitair gebied onverwijld worden uitgevoerd en verzoeken om informatie onverwijld worden behandeld door de bevoegde autoriteiten van elke partij en dat ingevoerde producten daarbij even gunstig worden behandeld als binnenlandse producten.

Artikel 33

Invoervereisten

1. De invoervereisten van de partij van invoer gelden voor het hele grondgebied van de partij van uitvoer, met inachtneming van artikel 35 van dit hoofdstuk. De in certificaten vastgestelde invoervereisten zijn gebaseerd op de beginselen van de commissie van de *Codex Alimentarius* („Codex"), de Wereldorganisatie voor diergezondheid („OIE") en het Internationaal Verdrag voor de bescherming van planten (International Plant Protection Convention — „IPPC"), tenzij aan de invoervereisten een wetenschappelijk onderbouwde risicoanalyse ten grondslag ligt die is uitgevoerd volgens de internationale regels van de WTO-overeenkomst inzake de toepassing van sanitaire en fytosanitaire maatregelen (hierna „SPS-overeenkomst" genoemd).

2. De in invoervergunningen vastgelegde sanitaire en veterinaire vereisten mogen niet strenger zijn dan de vereisten die zijn vastgesteld in de in lid 1 van dit artikel bedoelde certificaten.

Artikel 34

Gelijkwaardigheid

Indien de partij van uitvoer hierom verzoekt, en mits gunstige beoordeling door de partij van invoer, wordt de gelijkwaardigheid erkend volgens de geldende internationale procedures, van een individuele maatregel en/of groepen maatregelen en/of systemen die algemeen dan wel op een sector of een deel van een sector van toepassing zijn.

Artikel 35

Maatregelen in verband met de gezondheid van planten en dieren

1. De partijen aanvaarden het concept van ziekte- en plagenvrije gebieden en gebieden met een lage prevalentie van ziekten en plagen overeenkomstig de SPS-overeenkomst en de toepasselijke normen, richtsnoeren of aanbevelingen van de Codex, de OIE en het IPPC.

2. Bij de vaststelling van ziekte- of plagenvrije gebieden en gebieden met een lage prevalentie van ziekten of plagen, wordt rekening gehouden met factoren als geografische ligging, ecosystemen, epidemiologisch toezicht en de doeltreffendheid van sanitaire of fytosanitaire controles in die gebieden.

Artikel 36

Vereenvoudiging van de handel

1. De partijen ontwikkelen en implementeren instrumenten om de handel te vereenvoudigen uitgaande van de erkenning door de partij van invoer van de inspectie- en certificatiesystemen van de partij van uitvoer.

2. Met deze instrumenten moet worden voorkomen dat de partij van invoer elke zending of elke exporteur op het grondgebied van de partij van uitvoer moet inspecteren volgens de bestaande wetgeving. Dit kan inhouden dat een exporteur wordt goedgekeurd of dat lijsten worden opgesteld van exporteurs op het grondgebied van de partij van uitvoer op basis van door de partij van uitvoer verstrekte waarborgen.

Artikel 37

Inspecties en audits

Inspecties en audits die door een partij van invoer worden uitgevoerd op het grondgebied van de partij van uitvoer om diens inspectie- en certificatiesystemen te toetsen, vinden plaats overeenkomstig de desbetreffende internationale normen, richtsnoeren en aanbevelingen. De kosten van dergelijke inspecties en audits worden gedragen door de partij die de inspectie of de audit verricht.

Artikel 38

Uitwisseling van informatie en samenwerking

1. De partijen bespreken en wisselen informatie uit over bestaande sanitaire en fytosanitaire maatregelen en maatregelen met betrekking tot dierenwelzijn en de ontwikkeling en tenuitvoerlegging daarvan. Bij dergelijke besprekingen en uitwisselingen worden waar nodig de SPS-overeenkomst en de normen, richtsnoeren en aanbevelingen van het IPPC, de OIE en de Codex in acht genomen.

2. De partijen werken samen op het vlak van het welzijn van planten en dieren door de uitwisseling van informatie, deskundigheid en ervaringen, met het oog op de opbouw van capaciteit op dit gebied. Deze samenwerking wordt specifiek op de behoeften van elke partij afgestemd en heeft als doel elke partij te helpen om te voldoen aan het wettelijke kader van de andere partij.

3. De partijen zetten, wanneer een van hen daarom vraagt, een passende dialoog op om sanitaire en fytosanitaire vraagstukken en andere onder dit hoofdstuk vallende dringende vraagstukken te onderzoeken. Het Samenwerkingscomité kan regels vaststellen voor het voeren van die dialoog.

4. De partijen wijzen contactpunten aan voor de communicatie over zaken die onder dit hoofdstuk vallen en houden de lijst van contactpunten actueel.

HOOFDSTUK 5

Handel in diensten en vestiging

Afdeling 1

Algemene bepalingen

Artikel 39

Doelstelling, reikwijdte en toepassingsgebied

1. De partijen herbevestigen hun respectieve verbintenissen in het kader van de WTO-overeenkomst en leggen hierbij de noodzakelijke regels vast voor de verbetering van de wederzijdse voorwaarden voor de handel in diensten en het recht van vestiging.

2. Niets in dit hoofdstuk kan zodanig worden uitgelegd dat een verplichting wordt opgelegd met betrekking tot overheidsopdrachten die onder hoofdstuk 8 (Overheidsopdrachten) van deze titel vallen.

3. Dit hoofdstuk is niet van toepassing op door de partijen verleende subsidies.

4. In overeenstemming met de bepalingen van deze overeenkomt behoudt iedere partij het recht regelgeving toe te passen en nieuwe regelgeving vast te stellen ter verwezenlijking van legitieme beleidsdoelen.

5. Dit hoofdstuk is niet van toepassing op maatregelen betreffende natuurlijke personen die toegang zoeken tot de arbeidsmarkt van de Europese Unie of van de Republiek Kazachstan, of op maatregelen aangaande staatsburgerschap, verblijf of werk op permanente basis.

6. Niets in dit hoofdstuk belet een partij maatregelen toe te passen tot regeling van de toegang van natuurlijke personen tot of hun tijdelijke verblijf op haar grondgebied, inclusief maatregelen die nodig zijn voor de bescherming van de integriteit van, en de waarborging van het ordelijke verkeer van natuurlijke personen, over haar grenzen, al mogen deze maatregelen niet zodanig worden toegepast dat de voordelen die een partij op grond van de bepalingen van dit hoofdstuk toekomen, daardoor worden teniet gedaan of uitgehold ([1]).

7. Dit hoofdstuk is niet van toepassing op door een partij vastgestelde of gehandhaafde maatregelen die gevolgen hebben voor de handel in diensten en het recht van vestiging in de audiovisuele sector.

([1]) Het zuivere feit dat voor natuurlijke personen afkomstig uit bepaalde landen wel en voor die uit andere landen niet een visum vereist is, wordt niet geacht voordelen op grond van deze overeenkomst teniet te doen of uit te hollen.

Artikel 40

Definities

Voor de toepassing van dit hoofdstuk wordt verstaan onder:

a) „maatregel": elke maatregel van een partij, in de vorm van een wet, regeling, voorschrift, procedure, besluit, administratief optreden of in enige andere vorm;

b) „door een partij vastgestelde of gehandhaafde maatregelen": maatregelen genomen door:

i) een centrale, regionale of lokale overheid of autoriteit van een partij; en

ii) een niet-gouvernementele organisatie van een partij bij de uitoefening van door een centrale, regionale of lokale overheid of autoriteit van een partij gedelegeerde bevoegdheden;

c) „natuurlijke persoon uit de Europese Unie" of „natuurlijke persoon uit de Republiek Kazachstan": een onderdaan van een van de lidstaten van de Europese Unie of van de Republiek Kazachstan overeenkomstig hun respectieve wetgeving;

d) „rechtspersoon": elke juridische entiteit, naar toepasselijk recht opgericht of anderszins georganiseerd, met winst- of andere oogmerken, in eigendom van particulieren of van de overheid, met inbegrip van kapitaalvennootschappen, trusts, personenvennootschappen, joint ventures, eenmanszaken of verenigingen;

e) „rechtspersoon van een partij": een rechtspersoon uit de Europese Unie of uit de Republiek Kazachstan die is opgericht in overeenstemming met de wetgeving van respectievelijk een lidstaat van de Europese Unie of de Republiek Kazachstan, en die zijn statutaire zetel, centrale administratie of hoofdvestiging heeft op respectievelijk het grondgebied waarop het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie betrekking heeft of het grondgebied van de Republiek Kazachstan.

Als een rechtspersoon die is opgericht in overeenstemming met de wetgeving van een lidstaat van de Europese Unie of de Republiek Kazachstan alleen zijn statutaire zetel of centrale administratie heeft op het grondgebied waarop het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie van toepassing is of op het grondgebied van de Republiek Kazachstan, dan wordt hij niet als rechtspersoon uit de Europese Unie respectievelijk de Republiek Kazachstan beschouwd, tenzij substantiële zakelijke activiteiten worden ontplooid respectievelijk op het grondgebied waarop het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie van toepassing is of op het grondgebied van de Republiek Kazachstan;

f) niettegenstaande het onder lid e) bepaalde geldt voor internationaal zeevervoer, inclusief intermodaal vervoer dat ten dele over zee plaatsvindt, dat dit hoofdstuk tevens van toepassing is op buiten de Europese Unie of de Republiek Kazachstan gevestigde scheepvaartmaatschappijen waarover onderdanen van een lidstaat van de Europese Unie respectievelijk de Republiek Kazachstan zeggenschap hebben, indien hun schepen overeenkomstig de respectieve wetgeving in die lidstaat van de Europese Unie of de Republiek Kazachstan zijn geregistreerd en zij de vlag van een lidstaat van de Europese Unie of van de Republiek Kazachstan voeren;

g) „overeenkomst inzake economische integratie": een overeenkomst waarbij de handel in diensten en het recht van vestiging aanzienlijk worden geliberaliseerd uit hoofde van de Algemene Overeenkomst inzake de handel in diensten („GATS"), en met name de artikelen V en V bis daarvan, en/of die bepalingen bevat waarbij het recht van vestiging aanzienlijk wordt geliberaliseerd voor andere economische activiteiten die mutatis mutandis voldoen aan de criteria van de artikelen V en V bis van de GATS met betrekking tot die activiteiten;

h) „economische activiteiten": deze term omvat activiteiten van economische aard behoudens activiteiten die worden uitgevoerd in het kader van de uitoefening van overheidsgezag;

i) „economische activiteiten die worden uitgevoerd in het kader van de uitoefening van overheidsgezag": activiteiten die noch op commerciële grondslag, noch in concurrentie met een of meer marktdeelnemers worden uitgevoerd;

j) „exploitatiehandelingen": het verrichten en voortzetten van economische activiteiten;

k) „dochteronderneming" van een rechtspersoon: een rechtspersoon waarover een andere rechtspersoon uit die partij daadwerkelijk zeggenschap heeft ([1]);

([1]) Een rechtspersoon heeft zeggenschap over een andere rechtspersoon wanneer eerstgenoemde rechtspersoon bevoegd is een meerderheid van de bestuurders van die andere rechtspersoon te benoemen of de handelingen van die andere rechtspersoon anderszins juridisch te sturen.

l) „filiaal" van een rechtspersoon: een handelszaak zonder rechtspersoonlijkheid die kennelijk een permanent karakter bezit, zoals een agentschap van een moedermaatschappij, die een eigen management heeft en over de nodige materiële voorzieningen beschikt om zaken te doen met derden, zodanig dat laatstgenoemden, hoewel zij ervan op de hoogte zijn dat er indien nodig een rechtsverhouding is met de moedermaatschappij waarvan het hoofdkantoor zich in het buitenland bevindt, geen rechtstreeks contact behoeven te hebben met deze moedermaatschappij, maar hun transacties kunnen afhandelen met de handelszaak die het agentschap vormt;

m) „vestiging": elk type zakelijke of beroepsmatige vestiging, met name door middel van:

i) de oprichting, overname of handhaving van een rechtspersoon ([1]); of

ii) de oprichting of handhaving van een filiaal of vertegenwoordiging ([2]) op het grondgebied van een partij met als doel een economische activiteit uit te oefenen;

n) „investeerder" van een partij: een natuurlijke persoon of rechtspersoon die een economische activiteit uitoefent of beoogt uit te oefenen door het opzetten van een vestiging;

o) „diensten": deze term omvat alle diensten ([3]) in elke sector, behalve diensten die worden verleend in het kader van de uitoefening van overheidsgezag;

p) „diensten die worden verleend in het kader van de uitoefening van overheidsgezag": diensten die noch op commerciële basis, noch in concurrentie met een of meer dienstverleners worden verleend;

q) „dienstverlener": een natuurlijke persoon of rechtspersoon die een dienst verleent;

r) „dienstverlening": deze term omvat de productie, distributie, marketing, verkoop en levering van een dienst.

Afdeling 2

Vestiging en grensoverschrijdende dienstverlening

Onderafdeling 1

Alle economische activiteiten

Artikel 41

Toepassingsgebied en reikwijdte

1. Deze onderafdeling is van toepassing op maatregelen van een partij die gevolgen hebben voor het recht van vestiging voor alle economische activiteiten en grensoverschrijdende dienstverlening.

2. De partijen herbevestigen hun respectieve rechten en plichten in het kader van de GATS.

Voor meer duidelijkheid, geldt voor diensten dat de GATS-lijsten van verbintenissen van de partijen ([4]), inclusief de voorbehouden en de lijsten van meestbegunstigingsvrijstellingen, in deze overeenkomst worden opgenomen, daarvan een integrerend deel uitmaken en van toepassing zijn.

Artikel 42

Geleidelijke verbetering van de voorwaarden voor vestiging

1. Het Samenwerkingscomité in zijn samenstelling voor handelsvraagstukken doet aanbevelingen aan de partijen voor verdere liberalisering van de voorwaarden voor vestiging in het kader van deze overeenkomst.

([1]) Onder „oprichting" en „overname" van een rechtspersoon wordt ook verstaan deelneming in het kapitaal van een rechtspersoon met het oogmerk duurzame economische banden tot stand te brengen of te handhaven.
([2]) Vertegenwoordigingen van een rechtspersoon van de andere partij mogen geen economische activiteit op commerciële basis uitvoeren op het grondgebied van de Republiek Kazachstan. De Europese Unie behoudt zich het recht voor zich op vergelijkbare wijze op te stellen.
([3]) Voor meer duidelijkheid, wordt met „diensten" bedoeld de diensten die zijn vermeld in de meest recente versie van WTO-document MTN.GNS/W/120.
([4]) Voor de Republiek Kazachstan wordt hierbij verwezen naar het hoofdstuk over diensten van het protocol inzake de toetreding van de Republiek Kazachstan tot de WTO.

2. De partijen streven ernaar geen maatregelen vast te stellen die de voorwaarden voor vestiging beperken ten opzichte van de situatie vóór de datum van ondertekening van deze overeenkomst.

Artikel 43

Geleidelijke verbetering van de voorwaarden voor de grensoverschrijdende dienstverlening

1. De partijen erkennen ten volle het belang van liberalisering van grensoverschrijdende dienstverlening tussen de partijen.

2. Het Samenwerkingscomité in zijn samenstelling voor handelsvraagstukken doet aanbevelingen aan de partijen voor verdere liberalisering van grensoverschrijdende dienstverlening in het kader van deze overeenkomst.

Onderafdeling 2

Economische activiteiten anders dan diensten

Artikel 44

Toepassingsgebied en reikwijdte

Deze onderafdeling is van toepassing op maatregelen van een partij die gevolgen hebben voor het recht van vestiging voor alle economische activiteiten anders dan diensten.

Artikel 45

Meestbegunstigingsbehandeling

1. Elke partij behandelt rechtspersonen van de andere partij niet minder gunstig dan de rechtspersonen van een derde land met betrekking tot het recht van vestiging.

2. Elke partij behandelt rechtspersonen van de andere partij niet minder gunstig dan de rechtspersonen van een derde land met betrekking tot het exploiteren van rechtspersonen van de andere partij die op het grondgebied van de eerste partij zijn gevestigd.

3. Voordelen, gunsten, voorrechten of vrijstellingen die in verband met vereisten inzake plaatselijke inbreng door de Republiek Kazachstan zijn toegekend aan rechtspersonen van een WTO-lid die als rechtspersoon zijn gevestigd in de Republiek Kazachstan, worden onverwijld en onvoorwaardelijk toegekend aan rechtspersonen van de Europese Unie die als rechtspersoon zijn gevestigd in de Republiek Kazachstan.

4. De op grond van de leden 1 en 2 toegekende behandeling is niet van toepassing op de door een partij toegekende behandeling krachtens een overeenkomst inzake economische integratie, een vrijhandelsovereenkomst, een overeenkomst inzake voorkoming van dubbele belastingheffing of een overeenkomst die primair betrekking heeft op belastingheffing, en mag niet zodanig worden uitgelegd dat zij zich uitstrekt tot de bescherming van investeringen, anders dan de behandeling die voortvloeit uit artikel 46, inclusief procedures voor de beslechting van geschillen tussen investeerders en staat.

5. Niettegenstaande het vorige lid geldt voor strategische hulpbronnen en producten dat de behandeling die de Republiek Kazachstan toekent aan dochterondernemingen van rechtspersonen van de Europese Unie die als rechtspersoon zijn gevestigd in de Republiek Kazachstan, in geen geval minder gunstig mag zijn dan de behandeling die na de datum waarop deze titel van toepassing wordt, wordt toegekend aan dochterondernemingen van rechtspersonen van een derde land die als rechtspersoon zijn gevestigd in de Republiek Kazachstan.

Artikel 46

Nationale behandeling

Behoudens de in bijlage I vermelde voorbehouden:

a) kent elke partij aan dochterondernemingen van rechtspersonen van de andere partij die zijn gevestigd op het grondgebied van de eerste partij, met betrekking tot hun exploitatiehandelingen geen minder gunstige behandeling toe dan aan de eigen rechtspersonen;

b) kent de Republiek Kazachstan aan rechtspersonen en filialen uit de Europese Unie geen minder gunstige behandeling toe dan aan rechtspersonen en filialen uit de Republiek Kazachstan met betrekking tot het recht van vestiging en exploitatiehandelingen voor andere economische activiteiten dan diensten. Nationale behandeling door de Republiek Kazachstan doet geen afbreuk aan de voorwaarden van het protocol inzake de toetreding van de Republiek Kazachstan tot de WTO.

Afdeling 3

Tijdelijk verblijf van natuurlijke personen voor zaken

Artikel 47

Toepassingsgebied en definities

1. Deze afdeling is van toepassing op de maatregelen van de partijen met betrekking tot de toegang tot en het tijdelijke verblijf op hun grondgebied van zakelijke bezoekers voor vestigingsdoeleinden, binnen de onderneming overgeplaatste personen en dienstverleners op contractbasis, overeenkomstig artikel 39, leden 5 en 6.

2. Voor de toepassing van deze afdeling wordt verstaan onder:

a) „zakelijke bezoekers voor vestigingsdoeleinden": natuurlijke personen die een staffunctie bekleden bij een rechtspersoon uit een partij en die verantwoordelijk zijn voor het opzetten van een vestiging. Zij bieden geen diensten aan noch verlenen zij deze en evenmin verrichten zij enige andere economische activiteit dan die welke vereist is voor het opzetten van een vestiging. Zij ontvangen geen beloning uit een in de gastpartij gevestigde bron;

b) „binnen een onderneming overgeplaatste personen": natuurlijke personen die ten minste een jaar in dienst of partner van een rechtspersoon zijn ([1]) en die tijdelijk worden overgeplaatst naar een vestiging op het grondgebied van de andere partij, die een dochteronderneming, filiaal of moedervennootschap van de rechtspersoon uit een partij kan zijn.

De betreffende natuurlijke persoon moet behoren tot een van de categorieën als beschreven in de respectieve GATS-lijsten van verbintenissen van de partijen, die voor de toepassing van deze afdeling gelden voor alle economische activiteiten;

c) „dienstverleners op contractbasis": natuurlijke personen die in dienst zijn bij een rechtspersoon uit een partij, welke rechtspersoon zelf geen agentschap voor arbeidsbemiddeling en personeelsvoorziening is en evenmin via een dergelijk agentschap optreedt, die geen vestiging op het grondgebied van de andere partij heeft en die een bonafide contract voor de verlening van diensten aan een eindverbruiker in die andere partij heeft gesloten ([2]) op grond waarvan tijdelijk verblijf van zijn werknemers in die partij vereist is voor de uitvoering van het contract;

d) „kwalificaties": diploma's, certificaten en andere bewijsstukken van een officiële kwalificatie, afgegeven door een in de wet- of regelgeving of in administratieve bepalingen aangewezen autoriteit als bewijs van succesvolle afsluiting van een beroepsopleiding.

Artikel 48

Binnen een onderneming overgeplaatste personen en zakelijke bezoekers voor vestigingsdoeleinden

1. Met betrekking tot diensten herbevestigen de partijen hun respectieve verplichtingen ingevolge de door hen in het kader van de GATS aangegane verbintenissen ten aanzien van de toegang en het tijdelijke verblijf van binnen een onderneming overgeplaatste personen en zakelijke bezoekers voor vestigingsdoeleinden. De in de GATS-verbintenissen vermelde voorbehouden zijn van toepassing ([3]).

([1]) Er wordt duidelijk gesteld dat de partners tot dezelfde rechtspersoon moeten behoren.
([2]) Het dienstverleningscontract moet in overeenstemming zijn met de wet- en regelgeving en de wettelijke vereisten van de partij waar het contract wordt uitgevoerd.
([3]) Voor meer duidelijkheid wordt gesteld dat deze voorbehouden ook de voorbehouden in de definities van de categorieën binnen een onderneming overgeplaatste personen en zakelijke bezoekers omvatten.

2. Voor economische activiteiten anders dan diensten en behoudens de in bijlage II vermelde voorbehouden:

a) staat elke partij investeerders die op het grondgebied van de andere partij goederen produceren, toe dat zij personen binnen die onderneming overplaatsen, zoals gedefinieerd in artikel 47, lid 2, onder b), en aanvaardt zij zakelijke bezoekers voor vestigingsdoeleinden, zoals gedefinieerd in artikel 47, lid 2, onder a). De toegang en het tijdelijke verblijf worden toegestaan voor ten hoogste drie jaar voor binnen een onderneming overgeplaatste personen en voor ten hoogste negentig dagen binnen een periode van twaalf maanden voor zakelijke bezoekers voor vestigingsdoeleinden;

b) treffen of handhaven de partijen geen maatregelen die zijn omschreven als beperkingen van het totale aantal natuurlijke personen dat een investeerder binnen een onderneming mag overplaatsen of van het totale aantal zakelijke bezoekers voor vestigingsdoeleinden, in de vorm van numerieke quota, een verplicht onderzoek naar de economische behoefte, of discriminerende beperkingen.

Artikel 49

Dienstverleners op contractbasis

1. De Republiek Kazachstan staat toe dat rechtspersonen van de Europese Unie op haar grondgebied diensten verlenen door middel van de aanwezigheid van natuurlijke personen die onderdaan zijn van een lidstaat van de Europese Unie, met inachtneming van de volgende voorwaarden:

a) de natuurlijke personen die de Republiek Kazachstan binnenkomen, zijn in het bezit van:

   i) een universitaire graad of een hogere technische kwalificatie van gelijkwaardig niveau; en

   ii) beroepskwalificaties wanneer die krachtens de wet- en regelgeving of voorschriften van de Republiek Kazachstan vereist zijn om een activiteit in de betrokken sector uit te oefenen;

b) de natuurlijke personen ontvangen geen andere beloning voor het verlenen van diensten dan die welke wordt betaald door de rechtspersoon uit de Europese Unie voor wie zij gedurende hun verblijf op het grondgebied van de Republiek Kazachstan werken;

c) de natuurlijke personen die de Republiek Kazachstan binnenkomen, zijn ten minste gedurende het jaar dat onmiddellijk aan de datum van indiening van het verzoek om toegang tot de Republiek Kazachstan voorafging, in dienst geweest van de rechtspersoon uit de Europese Unie. Bovendien beschikken zij op de datum van indiening van het verzoek om toegang tot de Republiek Kazachstan ten minste vijf jaar werkervaring in de economische sector waarop het contract betrekking heeft;

d) de Republiek Kazachstan kan een onderzoek naar de economische behoefte verlangen en een jaarlijks maximum vaststellen voor het aantal werkvergunningen dat wordt verstrekt aan dienstverleners op contractbasis uit de Europese Unie die toegang krijgen tot de dienstenmarkt in de Republiek Kazachstan. Het totale aantal dienstverleners op contractbasis uit de Europese Unie die toegang krijgen tot de dienstenmarkt in de Republiek Kazachstan, bedraagt maximaal 800 per jaar;

e) na afloop van een periode van vijf jaar na toetreding van de Republiek Kazachstan tot de WTO is het onderzoek naar de economische behoefte niet langer van toepassing ([1]). Gedurende de periode dat de Republiek Kazachstan een onderzoek naar de economische behoefte verlangt ([2]), wordt de toegang tot en het verblijf van natuurlijke personen in de Republiek Kazachstan in verband met de uitvoering van een contract toegestaan voor bij elkaar opgeteld ten hoogste vier maanden gedurende een periode van twaalf maanden, dan wel de duur van het contract indien dit korter is. Na afloop van een periode van vijf jaar na de toetreding van de Republiek Kazachstan tot de WTO wordt de toegang en het verblijf toegestaan voor bij elkaar opgeteld ten hoogste zes maanden gedurende een periode van twaalf maanden, dan wel de duur van het contract indien dit korter is. De rechtspersonen uit de Europese Unie dienen ervoor te zorgen dat hun werknemers tijdig het grondgebied van de Republiek Kazachstan verlaten.

([1]) Alle andere vereisten, wet- en regelgeving inzake toegang, verblijf en werk blijven van toepassing.
([2]) Voor meer duidelijkheid wordt gesteld dat voor de Republiek Kazachstan een „onderzoek naar de economische behoefte" inhoudt dat een rechtspersoon uit de Republiek Kazachstan bij het aantrekken van buitenlandse dienstverleners op contractbasis procedures toepast waarbij rekening moet worden gehouden met de toelating van een buitenlandse arbeidskracht op grond van de voorwaarden van de binnenlandse arbeidsmarkt. Deze voorwaarden zijn vervuld wanneer na publicatie van een vacature in massamedia en nadat is geprobeerd een geschikte kandidaat te vinden in de databank van de bevoegde autoriteit, geen kandidaat is gevonden die voldoet aan de criteria van de vacature. Deze procedure zou maximaal één maand mogen duren. De rechtspersoon moet deze procedure voltooien alvorens buitenlandse dienstverleners op contractbasis te kunnen inhuren.

2. De Republiek Kazachstan staat toe dat rechtspersonen uit de Europese Unie op haar grondgebied diensten verlenen door middel van de aanwezigheid van natuurlijke personen mits het contract voor de verlening van diensten aan de volgende voorwaarden voldoet:

a) het dienstverleningscontract:

   i) is rechtstreeks gesloten tussen de rechtspersoon uit de Europese Unie en de eindgebruiker, zijnde een rechtspersoon van de Republiek Kazachstan;

   ii) maakt tijdelijk verblijf op het grondgebied van de Republiek Kazachstan van werknemers van die rechtspersoon voor het verlenen van de dienst noodzakelijk; en

   iii) voldoet aan de wetten, regels en voorschriften van de Republiek Kazachstan;

b) het dienstverleningscontract moet betrekking hebben op een van de volgende sectoren, die in de GATS-lijst van verbintenissen van de Republiek Kazachstan zijn opgenomen en gedefinieerd:

   i) juristen

   ii) accountants en boekhouders

   iii) belastingconsulenten

   iv) architecten

   v) ingenieurs

   vi) ingenieurs: geïntegreerde diensten

   vii) stedenbouwkundigen en landschapsarchitecten

   viii) diensten in verband met computers

   ix) reclame

   x) marktonderzoek

   xi) managementadvies

   xii) diensten in verband met managementadvies

   xiii) technische tests en analyses

   xiv) adviseurs en consulenten in verband met de mijnbouw

   xv) diensten in verband met aanverwante wetenschappelijke en technische adviezen

   xvi) vertalers en tolken

   xvii) onderhoud en reparatie van werktuigen en transportmiddelen, in het kader van servicecontracten na verkoop of lease

   xviii) milieu;

c) toegang in het kader van dit lid heeft enkel betrekking op de activiteiten in verband met de diensten waarop het contract betrekking heeft; zij verleent niet het recht tot het voeren van de beroepstitel op het grondgebied van de Republiek Kazachstan.

3. De Europese Unie herbevestigt haar rechten en plichten ingevolge de door haar in het kader van de GATS aangegane verbintenissen ten aanzien van de toegang en het tijdelijke verblijf van dienstverleners op contractbasis. De in de GATS-verbintenissen vermelde voorbehouden zijn van toepassing ([1]).

([1]) Voor meer duidelijkheid wordt gesteld dat deze voorbehouden ook de voorbehouden in de definities van de categorieën omvatten.

Artikel 50

Meestbegunstigingsbehandeling

1. Dienstverleners op contractbasis uit de Republiek Kazachstan worden door de Europese Unie niet minder gunstig behandeld dan dienstverleners op contractbasis uit derde landen.

2. Lid 1 is niet van toepassing op de behandeling die wordt toegekend op grond van andere overeenkomsten tussen de Europese Unie en een derde partij die overeenkomstig artikel V van de GATS zijn aangemeld of die onder de GATS-lijst van meestbegunstigingsvrijstellingen van de Europese Unie vallen. Lid 1 is evenmin van toepassing op de behandeling die voortvloeit uit de harmonisatie van voorschriften op basis van door de Europese Unie gesloten overeenkomsten die voorzien in wederzijdse erkenning overeenkomstig artikel VII van de GATS.

3. Als de Republiek Kazachstan een gunstigere behandeling dan beschreven in deze overeenkomst toekent aan dienstverleners op contractbasis van een ander WTO-lid, met uitzondering van landen van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS) en landen die partij zijn bij een overeenkomst inzake economische integratie met de Republiek Kazachstan, wordt die behandeling ook toegekend aan dienstverleners op contractbasis van de Europese Unie. Deze bepaling is evenmin van toepassing op de behandeling die voortvloeit uit de harmonisatie van voorschriften op basis van door de Republiek Kazachstan gesloten overeenkomsten die voorzien in wederzijdse erkenning overeenkomstig artikel VII van de GATS.

Artikel 51

Geleidelijke verbetering van de voorwaarden voor tijdelijk verblijf van natuurlijke personen voor zaken

Het Samenwerkingscomité in zijn samenstelling voor handelsvraagstukken doet aanbevelingen aan de partijen voor verdere liberalisering van de voorwaarden voor tijdelijk verblijf van natuurlijke personen voor zaken.

Afdeling 4

Interne regelgeving

Artikel 52

Reikwijdte en toepassingsgebied

1. De voorschriften van artikel 53 zijn van toepassing op de maatregelen van de partijen met betrekking tot vergunnings- en kwalificatieprocedures die gevolgen hebben voor:

a) grensoverschrijdende dienstverlening;

b) vestiging;

c) dienstverlening door een natuurlijke persoon die overeenkomstig afdeling 3 van dit hoofdstuk op het grondgebied van de andere partij aanwezig is.

2. De voorschriften van artikel 53 zijn van toepassing op alle economische activiteiten die onder dit hoofdstuk vallen. Voor diensten zijn zij van toepassing binnen de specifieke GATS-verbintenissen van de desbetreffende partij ([1]). Deze voorschriften zijn niet van toepassing op maatregelen die beperkingen vormen waarvoor lijsten worden opgesteld in het kader van de artikelen XVI of XVII van de GATS.

Artikel 53

Vergunnings- en kwalificatieprocedures

1. Elke partij ziet erop toe dat de vergunnings- en kwalificatieprocedures voor het verkrijgen van een vergunning voor het verlenen van een dienst of voor vestiging redelijk, duidelijk en relevant voor de onderliggende beleidsdoelstellingen zijn, waarbij rekening wordt gehouden met de aard van de eisen waaraan moet worden voldaan en de beoordelingscriteria, en dat deze op zichzelf geen beperking vormen voor het verlenen van diensten of vestiging.

([1]) Voor de Republiek Kazachstan wordt hierbij verwezen naar de afdeling over diensten van het protocol inzake de toetreding van de Republiek Kazachstan tot de WTO.

2. Wanneer voor aanvragen specifieke termijnen bestaan, moet een aanvrager over een redelijke termijn beschikken voor het indienen van een aanvraag. De bevoegde autoriteit behandelt een aanvraag zonder onnodige vertraging. Waar mogelijk dienen aanvragen in elektronische vorm te worden geaccepteerd onder dezelfde voorwaarden inzake echtheid als aanvragen op papier.

3. Waar mogelijk dienen in plaats van originele documenten gewaarmerkte kopieën te worden aanvaard.

4. Elke partij ziet erop toe dat de behandeling van een aanvraag, inclusief het definitieve besluit, wordt voltooid binnen een in de wet vastgestelde redelijke termijn, of in ieder geval zonder onnodige vertraging. Elke partij streeft ernaar voor het behandelen van een aanvraag het normale tijdsbestek vast te stellen. Elke partij zorgt ervoor dat zodra een vergunning of licentie is verleend, deze overeenkomstig de daarin gestelde voorwaarden zonder onnodige vertraging in werking treedt.

5. Elke partij ziet erop toe dat de vergoeding die moet worden betaald voor een vergunning ([1]), redelijk is ten opzichte van de kosten die de bevoegde autoriteit moet maken en op zichzelf geen beperking vormt voor het verlenen van diensten of vestiging.

6. Wanneer de bevoegde autoriteit van oordeel is dat een aanvraag onvolledig is of dat aanvullende informatie nodig is, doet zij het volgende, binnen een redelijke termijn:

a) de aanvrager informeren;

b) zoveel mogelijk beschrijven welke informatie nodig is; en

c) zoveel mogelijk de kans bieden om tekortkomingen te verhelpen.

7. Als de bevoegde autoriteit een aanvraag weigert, stelt zij de aanvrager daarvan zonder onnodige vertraging in kennis, liefst schriftelijk. De bevoegde autoriteit dient de aanvrager op verzoek te informeren over de reden van weigering en, waar mogelijk, over de eventuele tekortkomingen die zijn geconstateerd. Zij dient de aanvrager te informeren over de procedures om beroep aan te tekenen, overeenkomstig de relevante wetgeving. De bevoegde autoriteit dient een aanvrager toe te staan een nieuwe aanvraag in te dienen volgens de vastgestelde procedures van de bevoegde autoriteit, behalve als zij het aantal vergunningen of kwalificatiecertificaten beperkt.

8. Elke partij zorgt ervoor dat de procedures die de bevoegde autoriteit volgt bij het verlenen van licenties of vergunningen, en haar besluiten, onpartijdig zijn ten aanzien van alle aanvragers. De bevoegde autoriteit dient bij haar besluitvorming onafhankelijk te zijn en geen verantwoordingsplicht te hebben jegens dienstverleners of investeerders waarvoor de licentie of vergunning vereist is.

Afdeling 5

Sectorspecifieke bepalingen

Artikel 54

Internationaal zeevervoer

1. Dit artikel bevat de beginselen voor de liberalisering van diensten met betrekking tot internationaal zeevervoer. Dit artikel doet geen afbreuk aan de rechten en plichten van elke partij in het kader van hun GATS-verbintenissen.

2. Voor de toepassing van dit artikel omvat „internationaal zeevervoer" vervoer van deur tot deur en multimodaal vervoer, zijnde het vervoer van goederen met behulp van meer dan één wijze van vervoer dat ten dele over zee plaatsvindt, met één enkel vervoersdocument, en in verband daarmee ook het recht voor internationale zeevervoerders rechtstreeks contracten te sluiten met aanbieders van andere wijzen van vervoer.

3. Met betrekking tot de in lid 4 bedoelde activiteiten die door scheepvaartagentschappen worden ondernomen voor diensten in verband met internationaal zeevervoer, staat elke partij aan rechtspersonen van de andere partij toe om dochterondernemingen of filialen op haar grondgebied te vestigen, onder vestigings- en exploitatievoorwaarden die niet minder gunstig zijn dan die welke zij aan haar eigen dochterondernemingen of filialen of aan dochterondernemingen of filialen uit derde landen toekent, indien deze laatste gunstiger zijn.

([1]) Vergoedingen voor het verlenen van vergunningen mogen geen vergoedingen voor het gebruik van natuurlijke hulpbronnen omvatten, noch betalingen in verband met veiling, aanbesteding of andere niet-discriminerende middelen om concessies te verlenen, noch verplichte bijdragen voor het verlenen van een universele dienst.

Dit lid is niet van toepassing op vestiging om een vloot te laten varen onder de nationale vlag van een lidstaat van de Europese Unie of de Republiek Kazachstan.

4. De bedoelde activiteiten hebben betrekking op, maar zijn niet beperkt tot:

a) marketing en verkoop van zeevervoer en daarmee samenhangende diensten, door rechtstreeks contact met klanten, van de prijsopgave tot de facturering, ongeacht of deze diensten worden verricht of aangeboden door de dienstverlener zelf dan wel door dienstverleners waarmee de verkoper van de diensten een permanente zakelijke overeenkomst heeft;

b) de aankoop en het gebruik, voor eigen rekening of namens hun klanten (en de wederverkoop aan hun klanten) van alle vormen van vervoer en daarmee samenhangende diensten, met inbegrip van binnenlandsevervoersdiensten, die voor intermodale dienstverlening vereist zijn;

c) het opstellen van documentatie betreffende vervoersdocumenten, douanedocumenten of andere documenten in verband met de oorsprong en de aard van de vervoerde goederen;

d) het verschaffen van bedrijfsinformatie op enigerlei wijze, waaronder door middel van geautomatiseerde informatiesystemen en de elektronische uitwisseling van gegevens (met inachtneming van niet-discriminerende beperkingen betreffende telecommunicatie);

e) het sluiten van zakelijke overeenkomsten met andere scheepvaartagentschappen, met inbegrip van deelnemingen in vennootschappen en het in dienst nemen van plaatselijk personeel (of van buitenlands personeel met inachtneming van de desbetreffende bepalingen van deze overeenkomst), met in het betrokken land gevestigde scheepvaartagentschappen;

f) het optreden namens rechtspersonen, onder andere door het organiseren van het aanlopen van de schepen of, indien nodig, het overnemen van vracht.

5. Gezien het huidige niveau van de liberalisering van grensoverschrijdende dienstverlening tussen de partijen op het gebied van het internationale zeevervoer:

a) passen de partijen het beginsel van onbeperkte toegang tot de internationale markten op commerciële en niet-discriminerende grondslag toe;

b) kent elke partij aan schepen die worden geëxploiteerd door dienstverleners uit de andere partij, geen minder gunstige behandeling toe dan die welke zij aan haar eigen schepen of aan die van een derde land toekent indien deze laatste gunstiger is, voor, onder meer, de toegang tot havens, het gebruik van infrastructuur en havendiensten, het gebruik van hulpdiensten voor zeevervoer, evenals de daarmee verband houdende vergoedingen en heffingen, douanediensten en de toewijzing van aanlegplaatsen en laad- en losinstallaties.

6. Bij het toepassen van de in lid 5 beschreven beginselen geldt het volgende:

a) de partijen passen vanaf de inwerkingtreding van deze overeenkomst geen vrachtverdelingsbepalingen toe van bilaterale overeenkomsten tussen een lidstaat van de Europese Unie en de Republiek Kazachstan;

b) de partijen nemen geen vrachtverdelingsclausules op in toekomstige bilaterale overeenkomsten met derde landen, tenzij in uitzonderlijke gevallen waarin lijnvaartmaatschappijen van de ene of de andere partij bij deze overeenkomst anders geen reële kans zouden krijgen om aan het handelsverkeer van en naar het betrokken derde land deel te nemen;

c) de partijen staan niet toe dat vrachtverdelingsregelingen worden opgenomen in toekomstige bilaterale overeenkomsten betreffende het vervoer van droge en vloeibare bulkladingen;

d) bij de inwerkingtreding van deze overeenkomst heffen de partijen alle unilaterale maatregelen en administratieve, technische en andere belemmeringen op die een verkapte beperking kunnen zijn van of een discriminatoir effect kunnen hebben op het vrij verrichten van diensten in het internationale zeevervoer, en ziet zij af van invoering ervan.

7. Natuurlijke personen en rechtspersonen uit de Europese Unie die internationale zeevervoersdiensten verlenen, mogen onbelemmerd op het internationaal zeevervoer aansluitende diensten verlenen op de binnenwateren van de Republiek Kazachstan en vice versa.

8. Elke partij geeft verleners van diensten op het gebied van het internationale zeevervoer van de andere partij op redelijke en niet-discriminatoire voorwaarden toegang tot de volgende havendiensten: loodsen, hulp van duw- en sleepboten, bevoorrading, brandstof- en waterlevering, ophalen en verwerking van afval en ballastwater, kapiteinsdiensten, navigatiehulp, diensten vanaf de wal die essentieel zijn voor het functioneren van een schip, waaronder communicatie-, water- en elektriciteitsvoorzieningen, faciliteiten voor noodreparaties, verankering en aan- en afmeren.

9. Als de Republiek Kazachstan met betrekking tot zeevervoer een gunstigere behandeling dan beschreven in deze overeenkomst toekent aan een ander WTO-lid, met uitzondering van kuststaten aan de Kaspische Zee en GOS-landen, wordt deze behandeling ook toegekend aan de natuurlijke personen en rechtspersonen uit de Europese Unie.

Artikel 54 bis

Vervoer over de weg, per spoor, over de binnenwateren en door de lucht

Met het oog op een gecoördineerde ontwikkeling van het vervoer tussen de partijen in overeenstemming met hun respectieve commerciële behoeften, kunnen de voorwaarden voor de wederzijdse toegang tot elkaars markten voor het vervoer over de weg, per spoor en over de binnenwateren, en eventueel het luchtvervoer, worden vastgelegd in eventuele specifieke overeenkomsten, waarover in voorkomend geval tussen de partijen wordt onderhandeld nadat deze overeenkomst in werking is getreden.

Afdeling 6

Uitzonderingen

Artikel 55

Algemene uitzonderingen

1. Mits de hieronder bedoelde maatregelen niet zodanig worden toegepast dat zij een middel tot willekeurige of ongerechtvaardigde discriminatie tussen landen bij soortgelijke omstandigheden, of een verkapte beperking van het recht van vestiging, inclusief exploitatiehandelingen, of van grensoverschrijdende dienstverlening vormen, wordt geen enkele bepaling van dit hoofdstuk uitgelegd als beletsel voor het vaststellen of toepassen door een partij van maatregelen die:

a) noodzakelijk zijn voor de bescherming van de openbare veiligheid of de openbare zeden of voor de handhaving van de openbare orde ([1]);

b) noodzakelijk zijn voor de bescherming van het leven en de gezondheid van mensen, dieren of planten;

c) betrekking hebben op de instandhouding van niet-duurzame natuurlijke hulpbronnen, mits die maatregelen met beperkingen voor interne investeerders of met beperkingen van het interne aanbod of verbruik van diensten gepaard gaan;

d) noodzakelijk zijn voor de bescherming van nationaal artistiek, historisch of archeologisch erfgoed;

e) noodzakelijk zijn om de naleving te waarborgen van wetten of voorschriften die niet strijdig zijn met deze titel, met inbegrip van wetten of voorschriften die betrekking hebben op:

   i) het voorkomen van misleidende of frauduleuze praktijken, of noodzakelijk zijn om de gevolgen van de niet-nakoming van contracten te compenseren;

   ii) de bescherming van de persoonlijke levenssfeer in verband met de verwerking en verspreiding van persoonsgegevens en op de bescherming van de vertrouwelijke aard van persoonlijke dossiers en rekeningen;

   iii) de veiligheid;

([1]) De uitzondering betreffende de openbare orde mag slechts worden ingeroepen in geval van een daadwerkelijke en voldoende ernstige bedreiging van een fundamenteel maatschappelijk belang.

f) strijdig zijn met artikel 46, mits het verschil in behandeling bedoeld is om directe belastingen op doeltreffende of billijke wijze te kunnen opleggen of innen ten aanzien van economische activiteiten, investeerders of dienstverleners van de andere partij ([1]).

2. Dit hoofdstuk is niet van toepassing op de socialezekerheidsstelsels van de partijen of op activiteiten op het grondgebied van elke partij die, al dan niet incidenteel, verband houden met de uitoefening van het overheidsgezag.

Afdeling 7

Investeringen

Artikel 56

Evaluatie en overleg

Uiterlijk drie jaar na de datum waarop deze titel van toepassing wordt, evalueren de partijen gezamenlijk het wettelijk kader voor investeringen om eventuele investeringsbelemmeringen te inventariseren. Op basis van deze evaluatie overwegen zij in onderhandeling te treden om dergelijke belemmeringen aan te pakken, met het oog op de aanvulling op deze overeenkomst, ook inzake de algemene beginselen van investeringsbescherming.

HOOFDSTUK 6

Kapitaal- en betalingsverkeer

Artikel 57

Lopende rekening

De partijen verlenen overeenkomstig de Statuten van het Internationaal Monetair Fonds (IMF), waar van toepassing, machtiging voor alle betalingen en overdrachten in vrij converteerbare valuta op de lopende rekening van de betalingsbalans tussen de partijen.

Artikel 58

Kapitaalverkeer

1. Onverminderd de andere bepalingen van deze overeenkomst verbinden de partijen zich ertoe wat de verrichtingen op de kapitaalrekening en de financiële rekening van de betalingsbalans betreft, het vrije kapitaalverkeer niet te beperken ten aanzien van in overeenstemming met de wetgeving van het gastland verrichte directe investeringen, ten aanzien van economische activiteiten die vallen onder hoofdstuk 5 (Handel in diensten en vestiging) van deze titel, en ten aanzien van de liquidatie en repatriëring van het aldus geïnvesteerde kapitaal en de eventuele opbrengsten daarvan.

([1]) Maatregelen die bedoeld zijn om directe belastingen op doeltreffende of billijke wijze te kunnen opleggen of innen, omvatten maatregelen die een partij op grond van haar belastingstelsel neemt en die:

i) van toepassing zijn op investeerders en dienstverleners die geen ingezetenen zijn, gezien het feit dat de fiscale verplichtingen van niet-ingezetenen worden vastgesteld op grond van belastbare feiten die hun oorsprong vinden of geschieden op het grondgebied van de partij;

ii) van toepassing zijn op niet-ingezetenen om ervoor te zorgen dat belastingen op het grondgebied van de partij kunnen worden opgelegd of geïnd;

iii) van toepassing zijn op niet-ingezetenen of ingezetenen ter voorkoming van belastingontwijking of -ontduiking, inclusief handhavingsbepalingen;

iv) van toepassing zijn op gebruikers van diensten die op of vanaf het grondgebied van de andere partij worden verleend, om ervoor te zorgen dat door die gebruikers verschuldigde belastingen die hun bron hebben op het grondgebied van de partij, kunnen worden opgelegd of geïnd;

v) een onderscheid maken tussen investeerders en dienstverleners die belastingplichtig zijn ter zake van wereldwijd belastbare feiten, en andere investeerders en dienstverleners, gezien het verschil in de aard van de belastinggrondslag tussen hen; of

vi) inkomen, winst, voordeel, verlies, aftrek of krediet van ingezeten personen of filialen, dan wel tussen gelieerde personen of filialen van dezelfde persoon vaststellen, toewijzen of omslaan, om de belastinggrondslag van de partij te behouden.

De belastingvoorwaarden of -concepten onder f) en in deze voetnoot worden vastgesteld volgens de belastingdefinities en -concepten, dan wel gelijkwaardige of soortgelijke definities en concepten, van het interne recht van de partij die de maatregel neemt.

2. Onverminderd de andere bepalingen van deze overeenkomst zorgen de partijen wat de verrichtingen op de kapitaalrekening en de financiële rekening van de betalingsbalans betreft die niet onder lid 1 vallen, in overeenstemming met hun wetgeving voor vrij kapitaalverkeer met betrekking tot onder andere:

a) kredieten in verband met commerciële transacties, waaronder het verlenen van diensten waaraan een ingezetene van een partij deelneemt;

b) financiële leningen en kredieten; of

c) deelneming in het kapitaal van een rechtspersoon zonder de intentie duurzame economische banden aan te knopen of te handhaven.

3. Onverminderd de andere bepalingen van deze overeenkomst voeren de partijen geen nieuwe beperkingen in op het kapitaalverkeer tussen ingezetenen van de partijen en brengen zij in de bestaande regelingen geen verdere beperkingen aan.

4. De partijen kunnen overleg voeren over verdere vergemakkelijking van hun onderlinge kapitaalverkeer.

Artikel 59

Uitzonderingen

Mits de hieronder bedoelde maatregelen niet zodanig worden toegepast dat zij een middel tot willekeurige of ongerechtvaardigde discriminatie tussen landen bij soortgelijke omstandigheden, of een verkapte beperking van het kapitaalverkeer vormen, wordt geen bepaling van dit hoofdstuk uitgelegd als beletsel voor het vaststellen of toepassen door een van de partijen van maatregelen die:

a) noodzakelijk zijn voor de bescherming van de openbare veiligheid en de openbare zeden of voor de handhaving van de openbare orde; of

b) noodzakelijk zijn om de naleving te waarborgen van wetten of voorschriften die niet strijdig zijn met de bepalingen van deze titel, met inbegrip van wetten of voorschriften die betrekking hebben op:

   i) het voorkomen van overtredingen of misdrijven, misleidende of frauduleuze praktijken, of noodzakelijk zijn om de gevolgen van de niet-nakoming van contracten te compenseren (faillissement, insolventie en crediteurenbescherming);

   ii) maatregelen vastgesteld of gehandhaafd ter waarborging van de integriteit en de stabiliteit van het financiële stelsel van een partij;

   iii) de uitgifte van, de handel in of de verhandeling van effecten, opties, futures of andere derivaten;

   iv) de financiële verslaglegging of boekhouding van betalingen indien nodig om hulp te bieden in het kader van rechtshandhaving of aan financiële regelgevende autoriteiten; of

   v) waarborging van naleving van beschikkingen of uitspraken in gerechtelijke of administratieve procedures.

Artikel 60

Tijdelijke vrijwaringsmaatregelen met betrekking tot kapitaalverkeer, betalingen of overdrachten

In uitzonderlijke omstandigheden bij ernstige moeilijkheden, of dreigende ernstige moeilijkheden, voor het monetair beleid of het wisselkoersbeleid in geval van de Republiek Kazachstan, of voor de economische en monetaire unie in geval van de Europese Unie, kan de desbetreffende partij voor een periode van ten hoogste één jaar strikt noodzakelijke vrijwaringsmaatregelen treffen ten aanzien van het kapitaalverkeer, de betalingen of de overdrachten. Een partij die dergelijke maatregelen treft of handhaaft, stelt de andere partij daarvan onmiddellijk in kennis en legt zo spoedig mogelijk een tijdschema voor de opheffing van de maatregelen voor.

HOOFDSTUK 7

Intellectuele eigendom

Artikel 61

Doelstellingen

De doelstellingen van dit hoofdstuk zijn:

a) het bevorderen van de productie en het in de handel brengen van innovatieve en creatieve producten tussen de partijen; en

b) het bereiken van een adequaat en doeltreffend beschermings- en handhavingsniveau voor intellectuele-eigendomsrechten.

Afdeling 1

Beginselen

Artikel 62

Aard en toepassingsgebied van de verplichtingen

1. De partijen herinneren aan hun verplichting om adequate en doeltreffende tenuitvoerlegging te waarborgen van de internationale overeenkomsten inzake intellectuele eigendom waarbij zij partij zijn, met inbegrip van de WTO-overeenkomst inzake de handelsaspecten van intellectuele eigendom („TRIPs-overeenkomst"). De bepalingen van dit hoofdstuk vormen een aanvulling op en nadere omschrijving van de tussen de partijen geldende rechten en plichten uit hoofde van de TRIPs-overeenkomst en andere internationale overeenkomsten op het gebied van intellectuele eigendom.

2. Voor de toepassing van deze overeenkomst omvat de term „intellectuele eigendom" onder meer alle categorieën intellectuele eigendom die vallen onder de artikelen 65 tot en met 96.

3. De bescherming van intellectuele eigendom omvat ook de bescherming tegen oneerlijke concurrentie zoals bedoeld in artikel 10 bis van het Verdrag van Parijs tot bescherming van de industriële eigendom (1883), als herzien en gewijzigd („Verdrag van Parijs").

4. Dit hoofdstuk belet een partij niet om in haar wetgeving strengere normen inzake de bescherming en handhaving van intellectuele-eigendomsrechten toe te passen, mits deze niet strijdig zijn met dit hoofdstuk.

Artikel 63

Overdracht van technologie

1. De partijen komen overeen standpunten en informatie uit te wisselen over hun wetten en internationale praktijk met betrekking tot de bescherming en handhaving van intellectuele-eigendomsrechten die van invloed is op de overdracht van technologie. Dit omvat in het bijzonder uitwisselingen over maatregelen om informatiestromen, zakelijke partnerschappen en vrijwillige licentie- en onderaanbestedingsovereenkomsten te vergemakkelijken. Er wordt bijzondere aandacht besteed aan de voorwaarden die nodig zijn voor het scheppen van een passend gunstig klimaat voor technologieoverdracht in de gastlanden, met inbegrip van kwesties als het interne juridische kader en de ontwikkeling van menselijk kapitaal.

2. Wanneer maatregelen worden genomen inzake de overdracht van technologie, worden de legitieme belangen van de houders van intellectuele-eigendomsrechten beschermd.

Artikel 64

Uitputting

Elke partij past een regeling voor de interne of regionale ([1]) uitputting van intellectuele-eigendomsrechten toe, in overeenstemming met haar interne wetgeving, ten aanzien van auteursrechten en naburige rechten, tekeningen en modellen, en handelsmerken.

([1]) De term „regionaal" verwijst naar organisaties voor regionale economische integratie die een interne markt voor vrij verkeer van goederen en diensten tot stand brengen.

Afdeling 2

Normen betreffende intellectuele-eigendomsrechten

AUTEURSRECHT EN NABURIGE RECHTEN

Artikel 65

Geboden bescherming

De partijen nemen de rechten en plichten in acht die zijn neergelegd in de volgende internationale overeenkomsten:

a) de Berner Conventie voor de bescherming van werken van letterkunde en kunst („Berner Conventie");

b) het Internationaal Verdrag inzake de bescherming van uitvoerende kunstenaars, producenten van fonogrammen en omroeporganisaties („Verdrag van Rome");

c) het Verdrag van de Wereldorganisatie voor de intellectuele eigendom (WIPO) inzake auteursrecht;

d) het WIPO-Verdrag inzake uitvoeringen en fonogrammen;

e) de TRIPs-overeenkomst.

Artikel 66

Auteurs

Elke partij voorziet voor auteurs in het exclusieve recht het volgende toe te staan of te verbieden:

a) de directe of indirecte, tijdelijke of permanente reproductie van hun werken, geheel of gedeeltelijk, met welk middel en in welke vorm dan ook;

b) elke vorm van distributie onder het publiek van het origineel van hun werken of van kopieën daarvan, door verkoop of anderszins;

c) de mededeling van hun werken aan het publiek, per draad of draadloos, met inbegrip van de beschikbaarstelling van hun werken aan het publiek op zodanige wijze dat deze voor leden van het publiek op een door hen individueel gekozen plaats en tijd toegankelijk kunnen zijn.

Artikel 67

Uitvoerend kunstenaars

Elke partij voorziet voor uitvoerend kunstenaars in het exclusieve recht het volgende toe te staan of te verbieden:

a) de vastlegging ([1]) van hun uitvoeringen;

b) de directe of indirecte, tijdelijke of permanente reproductie van vastleggingen van hun uitvoeringen, geheel of gedeeltelijk, met welk middel en in welke vorm dan ook;

c) de distributie onder het publiek van vastleggingen van hun uitvoeringen, door verkoop of anderszins;

d) de beschikbaarstelling van vastleggingen van hun uitvoeringen aan het publiek, per draad of draadloos, op zodanige wijze dat de leden van het publiek op een door hen individueel gekozen plaats en tijd toegang ertoe kunnen hebben;

e) de draadloze uitzending en mededeling van hun uitvoeringen aan het publiek, behalve wanneer de uitvoering zelf al een uitgezonden uitvoering is of op basis van een vastlegging is gemaakt.

([1]) Voor de toepassing van dit hoofdstuk wordt onder „vastlegging" verstaan de opname van geluid, of van de weergave daarvan, door middel waarvan het geluid kan worden waargenomen, gereproduceerd of medegedeeld door middel van een toestel.

Artikel 68

Producenten van fonogrammen

Elke partij voorziet voor producenten van fonogrammen in het exclusieve recht het volgende toe te staan of te verbieden:

a) de directe of indirecte, tijdelijke of permanente reproductie van hun fonogrammen, geheel of gedeeltelijk, met welk middel en in welke vorm dan ook;

b) de distributie onder het publiek, van hun fonogrammen, met inbegrip van kopieën daarvan, door verkoop of anderszins;

c) de beschikbaarstelling van hun fonogrammen aan het publiek, per draad of draadloos, op zodanige wijze dat de leden van het publiek op een door hen individueel gekozen plaats en tijd toegang ertoe kunnen hebben.

Artikel 69

Omroeporganisaties

Elke partij voorziet voor omroeporganisaties in het exclusieve recht het volgende toe te staan of te verbieden:

a) de vastlegging van hun uitzendingen;

b) de reproductie van vastleggingen van hun uitzendingen;

c) de beschikbaarstelling van vastleggingen van hun uitzendingen aan het publiek, per draad of draadloos, op zodanige wijze dat de leden van het publiek op een door hen individueel gekozen plaats en tijd toegang ertoe kunnen hebben; en

d) de draadloze heruitzending van hun uitzendingen, alsmede de mededeling aan het publiek van hun uitzendingen indien die mededeling geschiedt op plaatsen die tegen betaling van een entreeprijs voor het publiek toegankelijk zijn.

Artikel 70

Uitzending en mededeling aan het publiek

Elke partij voorziet in een recht om ervoor te zorgen dat een enkele billijke vergoeding wordt uitgekeerd door de gebruiker, wanneer een voor handelsdoeleinden uitgegeven fonogram of reproductie daarvan wordt gebruikt voor draadloze uitzending of voor enigerlei mededeling aan het publiek, en dat die vergoeding wordt verdeeld tussen de desbetreffende uitvoerend kunstenaars en producenten van fonogrammen. Elke partij kan bij gebreke van overeenstemming tussen uitvoerend kunstenaars en producenten van fonogrammen bepalen volgens welke voorwaarden deze vergoeding tussen hen wordt verdeeld.

Artikel 71

Duur van de bescherming

1. Het auteursrecht op een werk van letterkunde of kunst in de zin van artikel 2 van de Berner Conventie geldt gedurende het leven van de auteur en ten minste zeventig jaar na zijn dood.

2. In geval van een gemeenschappelijk auteursrecht op hetzelfde werk wordt de in lid 1 vastgestelde termijn berekend vanaf de dag van overlijden van de langstlevende auteur.

3. De rechten van uitvoerend kunstenaars vervallen niet eerder dan vijftig jaar na de datum van de uitvoering. Indien echter binnen deze termijn een vastlegging van de uitvoering op geoorloofde wijze gepubliceerd of op geoorloofde wijze aan het publiek is meegedeeld, vervallen de rechten niet eerder dan vijftig jaar na de datum van die eerste publicatie of, ingeval deze eerder valt, de eerste mededeling aan het publiek.

4. De rechten van producenten van fonogrammen vervallen niet eerder dan vijftig jaar na de vastlegging. Indien het fonogram echter binnen deze termijn op geoorloofde wijze is gepubliceerd, vervallen de rechten niet eerder dan vijftig jaar na de datum van die eerste publicatie. Indien binnen de in de eerste zin bedoelde termijn geen geoorloofde publicatie heeft plaatsgevonden en het fonogram binnen deze termijn op geoorloofde wijze aan het publiek is meegedeeld, vervallen de rechten niet eerder dan vijftig jaar na de datum van de eerste geoorloofde mededeling aan het publiek.

5. De rechten van omroeporganisaties vervallen niet eerder dan vijftig jaar na de eerste uitzending van een programma, ongeacht of deze uitzending al dan niet draadloos plaatsvindt, uitzendingen per kabel of satelliet daaronder begrepen.

6. De in dit artikel gestelde termijnen worden berekend vanaf 1 januari van het jaar dat volgt op het feit dat de termijn doet ingaan.

7. De duur van de bescherming mag langer zijn dan de in dit artikel bepaalde termijn.

Artikel 72

Bescherming van technische voorzieningen

1. Elke partij voorziet in een passende rechtsbescherming tegen het omzeilen van doeltreffende technische voorzieningen door een persoon die weet of redelijkerwijs behoort te weten dat hij aldus handelt.

2. Elke partij voorziet in een passende rechtsbescherming tegen de vervaardiging, invoer, distributie, verkoop, verhuur, reclame voor verkoop of verhuur, of het bezit voor commerciële doeleinden van inrichtingen, producten of onderdelen, of het verrichten van diensten die voornamelijk tot doel hebben doeltreffende technische voorzieningen te omzeilen of dit in de hand werken.

3. Voor de toepassing van deze overeenkomst wordt onder „technische voorzieningen" verstaan technologie, toestellen of onderdelen die in het kader van hun normale werking dienen voor het voorkomen of beperken van handelingen ten aanzien van werken of ander beschermd materiaal, die niet zijn toegestaan door de houders van een auteursrecht of naburig recht overeenkomstig de interne wetgeving. Technische voorzieningen worden geacht „doeltreffend" te zijn indien het gebruik van een werk of ander materiaal wordt gecontroleerd door de houders van het recht door de toepassing van een controle op de toegang of een beschermingsprocedé zoals encryptie, versluiering of een andere transformatie van het werk of ander materiaal of een kopieerbeveiliging die de beoogde bescherming biedt.

Artikel 73

Bescherming van informatie over beheer van rechten

1. Elke partij voorziet in een passende rechtsbescherming tegen eenieder die op ongeoorloofde wijze een van de volgende handelingen verricht:

a) de verwijdering of wijziging van elektronische informatie betreffende het beheer van rechten;

b) de verspreiding, de invoer ter verspreiding, de uitzending, de mededeling aan het publiek of de beschikbaarstelling aan het publiek van werken of ander krachtens deze overeenkomst beschermd materiaal, waaruit op ongeoorloofde wijze elektronische informatie betreffende het beheer van rechten is verwijderd of waarin op ongeoorloofde wijze dergelijke informatie is gewijzigd,

en die weet of redelijkerwijs behoort te weten dat hij zodoende aanzet tot een inbreuk op een auteursrecht of naburig recht als bepaald in de interne wetgeving, dan wel een dergelijke inbreuk mogelijk maakt, vergemakkelijkt of verbergt.

2. Voor de toepassing van dit hoofdstuk wordt onder „informatie over het beheer van rechten" verstaan alle door een houder van een recht verstrekte informatie die dient ter identificatie van het werk of ander materiaal dat wordt beschermd door auteursrecht of naburige rechten, dan wel van de auteur of een andere houder van een recht, of informatie betreffende de voorwaarden voor het gebruik van het werk of ander materiaal, alsook de cijfers of codes waarin die informatie vervat is.

3. Lid 1 is van toepassing wanneer in lid 2 bedoelde bestanddelen van deze informatie zijn verbonden met een kopie, of kenbaar worden bij de mededeling aan het publiek, van een werk of ander materiaal dat wordt beschermd door auteursrecht of naburige rechten.

Artikel 74

Uitzonderingen en beperkingen

1. Overeenkomstig de verdragen en internationale overeenkomsten waarbij zij partij zijn, kunnen de partijen alleen in beperkingen of uitzonderingen op de in de artikelen 66 tot en met 70 bedoelde rechten voorzien in bepaalde bijzondere gevallen die niet in strijd zijn met een normale exploitatie van de werken of ander materiaal en de legitieme belangen van de houders van rechten niet op onredelijke wijze schaden.

2. Elke partij voorziet erin dat tijdelijke reproductiehandelingen als bedoeld in de artikelen 66 tot en met 70, die van voorbijgaande of incidentele aard zijn, die een integraal en essentieel onderdeel vormen van een technisch procedé en die worden toegepast met als enig doel:

a) de doorgifte in een netwerk tussen derden door een tussenpersoon, of

b) een recthmatig gebruik

van een werk of ander materiaal mogelijk te maken, en die geen zelfstandige economische waarde bezitten, van het in de artikelen 66 tot en met 69 bedoelde reproductierecht zijn uitgezonderd.

Artikel 75

Volgrecht

Elke partij stelt ten behoeve van de auteur van een oorspronkelijk kunstwerk die onderdaan is van de andere partij en ten behoeve van diens rechtverkrijgende, een volgrecht in, dat wordt omschreven als een onvervreemdbaar recht waarvan geen afstand kan worden gedaan, zelfs niet op voorhand, om telkens wanneer het kunstwerk na de eerste overdracht door de auteur wordt doorverkocht, een op de verkoopprijs berekend recht te ontvangen. De drempels en tarieven voor dergelijke royalty's worden vastgesteld overeenkomstig de interne wetgeving van de partij waar de doorverkoop plaatsvindt ([1]).

Artikel 76

Samenwerking bij collectief beheer van rechten

De partijen nemen de hun redelijkerwijs ter beschikking staande maatregelen ter bevordering van afspraken tussen hun respectieve collectieve beheersverenigingen teneinde de toegang tot en de levering van werken en ander beschermd materiaal tussen de grondgebieden van de partijen te vergemakkelijken en de wederzijdse overdracht van royalty's voor het gebruik daarvan te waarborgen. De partijen nemen ook de hun redelijkerwijs ter beschikking staande maatregelen om een hoog niveau van rationalisatie en transparantie te bereiken met betrekking tot de uitvoering van de taken van hun respectieve collectieve beheersverenigingen.

HANDELSMERKEN

Artikel 77

Internationale overeenkomsten

De partijen:

a) houden zich aan het Protocol bij de Schikking van Madrid betreffende de internationale inschrijving van merken, het WIPO-Verdrag inzake het merkenrecht, en

b) stellen alles in het werk wat redelijkerwijs in hun vermogen ligt om toe te treden tot het Verdrag van Singapore inzake het merkenrecht.

([1]) Een partij kan in zijn interne wetgeving het volgrecht beperken tot doorverkoop waarbij kunsthandelaars zijn betrokken.

Artikel 78

Registratieprocedure

1. Elke partij zorgt voor een systeem voor de registratie van handelsmerken waarbij de definitieve beslissingen van de desbetreffende handelsmerkinstantie schriftelijk aan de aanvrager worden meegedeeld en naar behoren worden gemotiveerd; de aanvrager heeft de mogelijkheid die beslissingen voor de bevoegde handelsmerkinstantie te betwisten en beroep in te stellen bij een rechtbank.

2. Elke partij voorziet in de mogelijkheid voor houders van rechten om zich tegen aanvragen of registraties van handelsmerken te verzetten. Een dergelijke verzetprocedure is contradictoir.

3. Elke partij voorziet in een openbaar toegankelijke, elektronische gegevensbank van merkregistraties.

Artikel 79

Bekende handelsmerken

De partijen werken samen met het oog op de effectieve bescherming van bekende handelsmerken, als bedoeld in artikel 6 bis van het Verdrag van Parijs en artikel 16, leden 2 en 3, van de TRIPs-overeenkomst.

Artikel 80

Uitzonderingen op rechten verbonden aan handelsmerk

Elke partij voorziet in beperkte uitzonderingen op de aan een handelsmerk verbonden rechten, zoals het eerlijk gebruik van beschrijvende termen, het gebruik van geografische aanduidingen of andere beperkte uitzonderingen waarbij rekening wordt gehouden met de legitieme belangen van de houder van het handelsmerk en van derden.

GEOGRAFISCHE AANDUIDINGEN

Artikel 81

Definitie

Voor de toepassing van deze overeenkomst worden onder „geografische aanduidingen" verstaan aanduidingen die aangeven dat goederen hun oorsprong hebben op het grondgebied van een partij, of een regio of plaats op dat grondgebied, waarbij een bepaalde kwaliteit, reputatie of ander kenmerk van de goederen wezenlijk valt toe te schrijven aan zijn geografische oorsprong.

Artikel 82

Beginselen inzake de bescherming van geografische aanduidingen

1. Elke partij waarborgt passende bescherming voor onbepaalde tijd van geografische aanduidingen, door middel van een *sui generis* beschermingssysteem overeenkomstig de interne wetgeving, zo lang als de geografische aanduiding wettelijke bescherming geniet in het land van oorsprong.

2. Daartoe wordt werken de partijen samen op het gebied van geografische aanduidingen op grond van dit artikel, dat een aanvulling vormt op de minimumnormen die zijn vastgesteld in de desbetreffende bepalingen van de TRIPs-overeenkomst.

3. Elke partij waarborgt dat haar systeem voor de bescherming van geografische aanduidingen open staat voor de registratie van geografische aanduidingen van de andere partij. Elke partij voorziet in een openbaar toegankelijke, elektronische gegevensbank van geografische aanduidingen.

4. Met betrekking tot geografische aanduidingen die worden beschermd op het grondgebied van een partij, verbiedt en belet elke partij:

a) direct of indirect commercieel gebruik van een beschermde benaming voor producten die niet onder de registratie vallen, wanneer:

   i) die producten vergelijkbaar zijn met de producten die vallen onder de beschermde geografische aanduiding, of

   ii) dit gebruik de reputatie van de geografische aanduiding exploiteert;

b) wederrechtelijk, imiterend of suggestief gebruik van een beschermde benaming, zelfs wanneer de werkelijke oorsprong van het product wordt vermeld of wanneer de beschermde benaming in vertaling, in een andere spelling of in een ander schrift wordt gebruikt of vergezeld gaat van een formulering waarin een uitdrukking als „soort", „type", „methode" „zoals geproduceerd in", „-achtig", „imitatie" en dergelijke voorkomt;

c) elke andere valse of misleidende aanduiding met betrekking tot de herkomst, de oorsprong, de aard of de wezenlijke hoedanigheden van het product op de binnen- of buitenverpakking, reclamemateriaal of documenten voor het betrokken product, alsmede het verpakken in een recipiënt die aanleiding kan geven tot misverstanden over de oorsprong van het product; en

d) elke andere praktijk die de consument ten aanzien van de werkelijke oorsprong van het product kan misleiden.

5. De partijen handhaven de in de artikelen 81 tot en met 83 van deze overeenkomst bedoelde bescherming, ook op verzoek van een belanghebbende partij, door passende bestuursrechtelijke maatregelen overeenkomstig de interne wetgeving te nemen.

6. Elke partij zorgt ervoor dat een beschermde geografische aanduiding mag worden gebruikt door iedere marktdeelnemer die een product in de handel brengt dat aan de desbetreffende productspecificatie voldoet.

7. Elke partij zorgt ervoor dat overeenkomstig interne wetgeving beschermde benamingen geen soortnamen worden.

8. De partijen zijn niet verplicht een geografische aanduiding te registreren wanneer registratie de consument gezien de reputatie of bekendheid van een merk kan misleiden ten aanzien van de werkelijke identiteit van het product.

9. Onverminderd dit artikel beschermt elke partij geografische aanduidingen ook wanneer er een ouder handelsmerk bestaat. Een „ouder handelsmerk" is een handelsmerk dat in een van de situaties als bedoeld in lid 4 is gebruikt, en dat vóór de datum waarop de aanvraag voor registratie van de geografische aanduiding wordt ingediend bij de bevoegde instantie, is aangevraagd of geregistreerd of waarvoor, mits de betrokken wetgeving in deze mogelijkheid voorziet, rechten zijn verworven door gebruik. Een dergelijk ouder handelsmerk mag verder worden gebruikt en vernieuwd, niettegenstaande de bescherming van de geografische aanduiding, mits er geen redenen zijn voor nietig- of vervallenverklaring op grond van de handelsmerkwetgeving van de partij waar het merk is geregistreerd of wordt gebruikt.

Artikel 83

Onderhandelingen

Ten laatste zeven jaar na de datum waarop deze titel van toepassing wordt, vangen de partijen onderhandelingen aan met het oog op het sluiten van een overeenkomst inzake de bescherming van geografische aanduidingen op hun respectieve grondgebied.

TEKENINGEN EN MODELLEN

Artikel 84

Internationale overeenkomsten

De Europese Unie herhaalt haar verbintenis inzake de Akte van Genève bij de Overeenkomst van 's-Gravenhage betreffende de internationale inschrijving van tekeningen of modellen van nijverheid van 1999. De Republiek Kazachstan levert, binnen redelijke grenzen, inspanningen om hiertoe toe te treden.

Artikel 85

Voorwaarden voor de bescherming van geregistreerde tekeningen en modellen

1. Elke partij voorziet in de bescherming van onafhankelijk gecreëerde tekeningen en modellen die nieuw en oorspronkelijk zijn. Deze bescherming wordt verleend door registratie, die de houder van een geregistreerde tekening of een geregistreerd model een uitsluitend recht verleent overeenkomstig de interne wetgeving. Voor de toepassing van dit artikel kan een partij een tekening die of model dat een eigen karakter heeft, als oorspronkelijk beschouwen.

2. Een tekening die of model dat is toegepast op of verwerkt in een voortbrengsel dat een onderdeel van een samengesteld voortbrengsel vormt, wordt slechts geacht nieuw te zijn en een eigen karakter te hebben:

a) voor zover het onderdeel, wanneer het in het samengestelde voortbrengsel is verwerkt, bij normaal gebruik van dit laatste, met uitzondering van onderhoud, service of reparatie, zichtbaar blijft, en

b) voor zover deze zichtbare kenmerken van het onderdeel als zodanig aan de voorwaarden inzake nieuwheid en eigen karakter voldoen.

Artikel 86

Door registratie verkregen rechten

De houder van een geregistreerde tekening of een geregistreerd model heeft het exclusieve recht om het te gebruiken en om derden die daartoe niet zijn toestemming hebben, onder meer te beletten een artikel dat de beschermde tekening of het beschermde model uiterlijk vertoont of waarin dit is verwerkt, te vervaardigen, op de markt aan te bieden, te verkopen, in of uit te voeren, op voorraad te hebben of te gebruiken wanneer deze handelingen voor commerciële doeleinden worden verricht.

Artikel 87

Bescherming van niet-geregistreerde tekeningen en modellen

Ten laatste zeven jaar na de datum waarop deze titel van toepassing wordt, voorziet de Republiek Kazachstan in wettelijke bescherming tegen het kopiëren van niet-geregistreerde tekeningen en modellen, op voorwaarde dat de Europese Unie ten laatste twee jaar voor het einde van deze periode van zeven jaar passende opleiding heeft verstrekt aan de bevoegde instanties, organisaties en magistraten.

Artikel 88

Duur van de bescherming

De duur van de bescherming die wordt geboden na de datum waarop een aanvraag is ingediend, bedraagt ten minste tien jaar. Elke partij kan erin voorzien dat de houder de duur van de bescherming kan laten verlengen voor een of meer termijnen van vijf jaar, tot een maximale duur van de bescherming zoals in de interne wetgeving vastgesteld.

Artikel 89

Uitzonderingen

1. Elke partij kan beperkte uitzonderingen op de bescherming van tekeningen en modellen vaststellen, mits deze uitzonderingen niet op onredelijke wijze strijdig zijn met de normale exploitatie van beschermde tekeningen en modellen en niet op onredelijke wijze de legitieme belangen van de eigenaar van de beschermde tekening of het beschermde model schaden, rekening houdend met de legitieme belangen van derden.

2. De bescherming van tekeningen en modellen strekt zich niet uit tot uiterlijke kenmerken van een product die uitsluitend door de technische functie worden bepaald, noch tot uiterlijke kenmerken van een product die noodzakelijk zijn om de interoperabiliteit met een ander product te waarborgen ([1]).

3. Een tekening die of model dat met de openbare orde of de goede zeden strijdig is, is niet vatbaar voor bescherming door een tekening- of modelrecht.

Artikel 90

Verband met auteursrecht

Tekeningen of modellen die door een tekening- of modelrecht worden beschermd en in een partij zijn geregistreerd, kunnen vanaf de datum waarop de tekening of het model is gecreëerd of in een vorm is vastgelegd, tevens beschermd worden krachtens de auteursrechtwetgeving van die partij. De mate waarin en de voorwaarden waaronder een dergelijke bescherming wordt verleend, met inbegrip van het vereiste oorspronkelijkheidsgehalte, wordt door elke partij vastgesteld.

OCTROOIEN

Artikel 91

Internationale overeenkomsten

Elke partij stelt, binnen redelijke grenzen, alles in het werk om te voldoen aan de artikelen 1 tot en met 16 van het Verdrag inzake octrooirecht.

Artikel 92

Octrooien en volksgezondheid

1. De partijen erkennen het belang van de Verklaring van de ministeriële conferentie van de WTO inzake de TRIPs-overeenkomst en de volksgezondheid, die op 14 november 2001 werd aangenomen. Voor de interpretatie en uitvoering van de rechten en plichten uit hoofde van dit hoofdstuk waarborgt elke partij de consistentie met deze verklaring.

2. Elke partij neemt het Besluit van de Algemene Raad van de WTO van 30 augustus 2003 over punt 6 van de in lid 1 bedoelde Verklaring in acht.

Artikel 93

Aanvullend beschermingscertificaat

1. De partijen erkennen dat geneesmiddelen en gewasbeschermingsmiddelen die op hun respectieve grondgebied door een octrooi worden beschermd, aan een administratieve vergunningsprocedure kunnen worden onderworpen voordat zij in de handel mogen worden gebracht. Zij erkennen dat de termijn tussen de indiening van de octrooiaanvraag en de eerste vergunning om het product in de handel te brengen, zoals voor dat doel door de interne wetgeving omschreven, de termijn van daadwerkelijke bescherming uit hoofde van het octrooi kan bekorten.

2. Elke partij zorgt voor een verdere periode van bescherming voor geneesmiddelen of gewasbeschermingsmiddelen die door een octrooi worden beschermd en die aan een administratieve vergunningsprocedure waren onderworpen, waarbij die periode gelijk moet zijn aan de in lid 1, tweede volzin, bedoelde periode, verminderd met vijf jaar.

3. Onverminderd lid 2 mag de duur van de verdere periode van bescherming niet meer dan vijf jaar bedragen.

([1]) In de Europese Unie is deze bepaling niet van toepassing op modulaire producten.

Artikel 94

Bescherming van gegevens die zijn ingediend ter verkrijging van vergunning voor het in de handel brengen van een farmaceutisch product [1]

1. Elke partij voert een alomvattend systeem in om te garanderen dat gegevens die zijn ingediend ter verkrijging van een vergunning voor het in de handel brengen van een farmaceutisch product, vertrouwelijk worden behandeld en niet openbaar worden gemaakt, en dat de exclusiviteit ervan wordt gewaarborgd.

2. Elke partij waarborgt dat informatie die is ingediend ter verkrijging van een vergunning voor het in de handel brengen van een farmaceutisch product, als bedoeld in artikel 39, lid 3, van de TRIPs-overeenkomst, niet wordt meegedeeld aan derden en bescherming geniet tegen oneerlijk commercieel gebruik gedurende ten minste zes jaar, te rekenen vanaf de datum waarop de vergunning voor het in de handel brengen in een partij is verleend.

Hiertoe geldt het volgende:

a) gedurende een periode van ten minste zes jaar, te rekenen vanaf de datum waarop de vergunning voor het in de handel brengen is verleend, wordt geen andere, publieke of particuliere persoon of entiteit dan de persoon of entiteit die de vertrouwelijke informatie heeft ingediend, toegestaan zich, ter onderbouwing van een aanvraag voor een vergunning voor het in de handel brengen van een farmaceutisch product, direct of indirect op deze gegevens te beroepen zonder dat de persoon of entiteit die de gegevens heeft ingediend, hiermee uitdrukkelijk heeft ingestemd;

b) gedurende een periode van ten minste zes jaar, te rekenen vanaf de datum waarop de vergunning voor het in de handel brengen is verleend, worden latere aanvragen voor het in de handel brengen van een farmaceutisch product niet gehonoreerd, tenzij de latere aanvrager zijn eigen gegevens indient, dan wel gegevens die worden gebruikt met instemming van de houder van de eerste vergunning, die voldoen aan dezelfde vereisten als bij de eerste vergunning. Producten die gedurende deze periode van zes jaar zijn geregistreerd zonder dat deze gegevens zijn ingediend, worden uit de handel genomen totdat aan de vereisten is voldaan.

Artikel 95

Gegevensbescherming met betrekking tot gewasbeschermingsmiddelen en voorschriften om herhaling van proeven te voorkomen

1. De partijen stellen veiligheids- en werkzaamheidsvereisten vast voordat zij vergunning verlenen voor het in de handel brengen van gewasbeschermingsmiddelen.

2. Elke partij kent een tijdelijk gegevensbeschermingsrecht toe aan de eigenaar van een test- of studieverslag dat voor het eerst is ingediend ter verkrijging van een vergunning voor het in de handel brengen van een gewasbeschermingsmiddel.

Gedurende de periode waarin het gegevensbeschermingsrecht geldig is, wordt het test- of studieverslag niet gebruikt ten behoeve van een andere persoon die een vergunning voor het in de handel brengen van een gewasbeschermingsmiddel tracht te verkrijgen, tenzij de eigenaar hiermee uitdrukkelijk instemt. Dit recht wordt hierna „gegevensbescherming" genoemd.

3. Het test-of studieverslag is:

a) nodig voor de vergunning of een wijziging van de vergunning om toepassing op een ander gewas mogelijk te maken; en

b) is in overeenstemming verklaard met de beginselen van goede laboratoriumpraktijken of goede experimentele praktijken.

4. De gegevensbescherming voor gewasbeschermingsmiddelen geldt voor een periode van tien jaar, te rekenen vanaf de datum van de eerste vergunning in de desbetreffende partij. Elke partij mag een langere termijn toestaan om vergunningen voor bijvoorbeeld gewasbeschermingsmiddelen met een laag risico of beperkte toepassingen aan te moedigen.

5. Een test of studie wordt eveneens beschermd wanneer deze voor de verlenging of de herziening van een vergunning noodzakelijk was.

6. De partijen stellen voorschriften vast om herhaling van proeven op gewervelde dieren te voorkomen. Aanvragers die testen en studies met gewervelde dieren willen uitvoeren, nemen de maatregelen die nodig zijn om na te gaan of die testen en studies niet reeds zijn uitgevoerd of aangevangen.

---

[1] In dit hoofdstuk wordt wat betreft de Europese Unie onder een „farmaceutisch product" verstaan een geneesmiddel volgens de definitie van Richtlijn 2001/83/EG van het Europees Parlement en de Raad van 6 november 2001 tot vaststelling van een communautair wetboek betreffende geneesmiddelen voor menselijk gebruik.

7. De aspirant-aanvrager en de houder of houders van de relevante vergunningen doen al het mogelijke om tests en studies waarbij gewervelde dieren betrokken zijn, te delen. De kosten van het delen van test- en studieverslagen worden op een billijke, transparante en niet-discriminerende wijze vastgesteld. De aspirant-aanvrager is alleen verplicht deel te nemen in de kosten voor informatie die moet worden ingediend om aan de vergunningseisen te voldoen.

8. Wanneer de aspirant-aanvrager en de houder of houders van de desbetreffende vergunningen voor gewasbeschermingsmiddelen niet tot overeenstemming kunnen komen over het delen van de verslagen van testen en studies met gewervelde dieren, stelt hij de bevoegde autoriteit van de desbetreffende partij hiervan in kennis.

9. Wanneer geen overeenstemming wordt bereikt over het delen van de verslagen van testen en studies met gewervelde dieren, weerhoudt dat de bevoegde autoriteit van de desbetreffende partij er niet van die test- en studieverslagen voor de aanvraag door de aspirant-aanvrager te gebruiken.

De houder of houders van de betrokken vergunning heeft of hebben een vordering op de aspirant-aanvrager voor een billijke deelname in de kosten. De desbetreffende partij kan de betrokken partijen opdragen de zaak op te lossen door middel van formele en bindende arbitrage overeenkomstig het interne recht.

Artikel 96

Kwekersrechten

De Europese Unie herhaalt haar verbintenis inzake het Internationaal Verdrag tot bescherming van kweekproducten („het UPOV-verdrag"); de Republiek Kazachstan levert, binnen redelijke grenzen, inspanningen om hiertoe toe te treden.

Afdeling 3

Handhaving van intellectuele-eigendomsrechten

Artikel 97

Algemene verplichtingen

1. De partijen herhalen hun verbintenissen in het kader van de TRIPs-overeenkomst, in het bijzonder deel III daarvan, en nemen de in deze afdeling beschreven aanvullende maatregelen, procedures en rechtsmiddelen, die nodig zijn om te zorgen voor de handhaving van intellectuele-eigendomsrechten ([1]).

2. Deze maatregelen, procedures en rechtsmiddelen zijn eerlijk en billijk, mogen niet onnodig ingewikkeld of kostbaar zijn en mogen geen onredelijke termijnen inhouden of nodeloze vertragingen inhouden. Zij zijn ook doeltreffend, evenredig en afschrikkend zijn en worden zodanig toegepast dat het scheppen van belemmeringen voor rechtmatig handelsverkeer wordt vermeden en dat wordt voorzien in waarborgen tegen misbruik ervan.

Artikel 98

Gerechtigde aanvragers

Elke partij erkent dat de volgende personen gerechtigd zijn te verzoeken om toepassing van de in deze afdeling en in deel III van de TRIPs-overeenkomst bedoelde maatregelen, procedures en rechtsmiddelen:

a) houders van intellectuele-eigendomsrechten, in overeenstemming met de interne wetgeving;

b) alle andere personen die gemachtigd zijn deze rechten te gebruiken, in het bijzonder licentiehouders, voor zover toegestaan door en in overeenstemming met de interne wetgeving;

([1]) Voor de toepassing van de artikelen 98 tot en met 110 worden onder het begrip „intellectuele-eigendomsrechten" ten minste de volgende rechten verstaan: auteursrecht; naburige rechten; *sui generis* rechten van de samensteller van een databank; rechten van de ontwerper van topografieën van halfgeleiderproducten; rechten op handelsmerken; rechten inzake tekeningen en modellen; octrooirechten, met inbegrip van rechten die voortvloeien uit aanvullende beschermingscertificaten; geografische aanduidingen; rechten op gebruiksmodellen; kwekersrechten en handelsnamen voor zover deze beschermd worden als exclusieve rechten in de interne wetgeving.

c) instanties voor het collectieve beheer van intellectuele-eigendomsrechten die officieel erkend zijn als gerechtigd tot het vertegenwoordigen van houders van intellectuele-eigendomsrechten, voor zover toegestaan door en in overeenstemming met de interne wetgeving;

d) beroepsorganisaties of personen die erkend zijn als gerechtigd tot het vertegenwoordigen van houders van intellectuele-eigendomsrechten, voor zover toegestaan door en in overeenstemming met de interne wetgeving.

Artikel 99

Bewijsstukken

1. Wanneer een partij redelijkerwijs beschikbaar bewijsmateriaal heeft overgelegd tot staving van haar beweringen, en bij de onderbouwing van haar stellingen bewijsmateriaal heeft gespecificeerd dat zich in de macht van de tegenpartij bevindt, zijn de rechterlijke instanties van de partijen bevoegd te gelasten dat de tegenpartij dit bewijs overlegt, mits de bescherming van vertrouwelijke gegevens wordt gewaarborgd.

2. Onder de in lid 1 bedoelde voorwaarden treft elke partij de nodige maatregelen teneinde de bevoegde rechterlijke instanties in staat te stellen om, in geval van inbreuk op een intellectuele-eigendomsrecht op commerciële schaal, in voorkomend geval op verzoek overlegging te kunnen gelasten van bancaire, financiële of handelsdocumenten die zich in de macht van de tegenpartij bevinden, mits de bescherming van vertrouwelijke informatie wordt gewaarborgd.

Artikel 100

Maatregelen ter bescherming van bewijsmateriaal

1. Elke partij zorgt ervoor dat de bevoegde rechterlijke instanties, al voordat een bodemprocedure is begonnen, op verzoek van de houder van een recht die redelijkerwijs beschikbaar bewijsmateriaal heeft overgelegd tot staving van zijn beweringen dat er inbreuk op zijn intellectuele-eigendomsrecht is gemaakt of zal worden gemaakt, onmiddellijk afdoende voorlopige maatregelen kunnen gelasten om het relevante bewijsmateriaal in verband met de vermeende inbreuk te beschermen, mits de bescherming van vertrouwelijke informatie wordt gewaarborgd.

2. Tot deze maatregelen kunnen behoren de gedetailleerde beschrijving, met of zonder monsterneming, dan wel de fysieke inbeslagneming van de inbreuk makende goederen en, in voorkomend geval, de bij de productie en/of distributie daarvan gebruikte materialen en werktuigen en de desbetreffende documenten. Die maatregelen worden met name genomen, zo nodig zonder dat de tegenpartij wordt gehoord, wanneer het aannemelijk is dat uitstel de houder van het recht onherstelbare schade zal berokkenen, of indien er een aantoonbaar gevaar bestaat dat bewijsmateriaal wordt vernietigd.

Artikel 101

Recht op informatie

1. Elke partij draagt er zorg voor dat de bevoegde rechterlijke instanties in het kader van procedures inzake inbreuk op een intellectuele-eigendomsrecht naar aanleiding van een met redenen omkleed en evenredig verzoek van de eiser kunnen gelasten dat informatie over de oorsprong en het distributienetwerk van de goederen of diensten die inbreuk op het intellectuele-eigendomsrecht maken, wordt verstrekt door de inbreukmaker en/of iedere andere persoon die:

a) de inbreuk makende goederen op commerciële schaal in zijn bezit bleek te hebben;

b) de inbreuk makende diensten op commerciële schaal bleek te gebruiken;

c) op commerciële schaal diensten bleek te verlenen die bij inbreuk makende activiteiten worden gebruikt; of

d) door een onder a), b) of c), van dit lid bedoelde persoon is aangewezen als zijnde betrokken bij de productie, de vervaardiging of de distributie van deze goederen of bij het verlenen van deze diensten.

2. De in lid 1 bedoelde informatie omvat, naargelang van het geval:

a) de naam en het adres van de producenten, fabrikanten, distributeurs, leveranciers en andere eerdere bezitters van de goederen of diensten, alsmede van de beoogde groot- en detailhandelaren;

b) informatie over de geproduceerde, vervaardigde, geleverde, ontvangen of bestelde hoeveelheden, alsmede over de voor de desbetreffende goederen of diensten verkregen prijs.

3. De leden 1 en 2 gelden onverminderd andere wettelijke bepalingen waarbij:

a) de houder van het recht ruimere rechten op informatie worden toegekend;

b) het gebruik van de krachtens dit artikel meegedeelde informatie in civiele of strafzaken wordt geregeld;

c) de aansprakelijkheid wegens misbruik van het recht op informatie wordt geregeld;

d) in de mogelijkheid wordt voorzien om te weigeren gegevens te verstrekken die de in lid 1 bedoelde persoon zouden dwingen deelname door hemzelf of door naaste verwanten aan een inbreuk op een intellectuele-eigendomsrecht toe te geven; of

e) de bescherming van de vertrouwelijkheid van informatiebronnen of de verwerking van persoonsgegevens wordt geregeld.

Artikel 102

Voorlopige en conservatoire maatregelen

1. Elke partij ziet erop toe dat de rechterlijke instanties, op verzoek van de eiser, een voorlopig bevel kunnen uitvaardigen tegen de vermeende inbreukmaker dat bedoeld is om een dreigende inbreuk op een intellectuele-eigendomsrecht te voorkomen of om, indien wenselijk en indien de interne wetgeving hierin voorziet op straffe van een dwangsom, tijdelijk voortzetting van de vermeende inbreuk op dat recht te verbieden, dan wel om aan deze voortzetting de voorwaarde te verbinden dat zekerheid wordt gesteld teneinde de schadeloosstelling van de houder van het recht te waarborgen. Onder dezelfde voorwaarden en in overeenstemming met de interne wetgeving kan een voorlopig bevel ook worden uitgevaardigd tegen een tussenpersoon wiens diensten door een derde worden gebruikt om inbreuk te maken op een intellectuele-eigendomsrecht.

2. Een voorlopig bevel kan ook worden uitgevaardigd om de inbeslagneming of afgifte te kunnen gelasten van goederen waarvan wordt vermoed dat zij inbreuk maken op een intellectuele-eigendomsrecht, teneinde te voorkomen dat zij in het handelsverkeer worden gebracht of zich daarin bevinden.

3. Elke partij zorgt ervoor dat, in geval van inbreuk op commerciële schaal en indien de indiener van het verzoek omstandigheden aantoont die de schadevergoeding in gevaar dreigen te brengen, de rechterlijke instanties in overeenstemming met de interne wetgeving kunnen overgaan tot conservatoir beslag op of verbeurdverklaring van de roerende en onroerende goederen van de vermeende inbreukmaker, met inbegrip van het blokkeren van zijn bankrekeningen en andere tegoeden. Met het oog daarop kunnen de rechterlijke instanties overlegging van bancaire, financiële of commerciële documenten of passende toegang tot de desbetreffende informatie gelasten.

Artikel 103

Corrigerende maatregelen

1. Elke partij zorgt ervoor dat de bevoegde rechterlijke instanties op verzoek van de eiser, onverminderd de aan de houder van het betrokken recht wegens de inbreuk verschuldigde schadevergoeding en zonder schadeloosstelling van welke aard ook, de terugroeping, de definitieve onttrekking aan het handelsverkeer of de vernietiging kunnen gelasten van de goederen waarvan zij hebben vastgesteld dat zij inbreuk op een intellectuele-eigendomsrecht maken. In voorkomend geval kunnen de bevoegde rechterlijke instanties ook de vernietiging gelasten van materialen en werktuigen die hoofdzakelijk zijn gebruikt voor het ontwerpen of vervaardigen van die goederen.

2. De rechterlijke instanties van de partijen kunnen gelasten dat deze maatregelen op kosten van de inbreukmaker worden uitgevoerd, tenzij bijzondere redenen worden ingeroepen die dit beletten.

Artikel 104

Rechterlijke bevelen

Elke partij zorgt ervoor dat, wanneer bij rechterlijke uitspraak een inbreuk op een intellectuele-eigendomsrecht is vastgesteld, de rechterlijke instanties een bevel tot staking van de inbreuk tegen de inbreukmaker kunnen uitvaardigen. Wanneer de interne wetgeving daarin voorziet, wordt bij niet-naleving van een rechterlijk bevel in deze in voorkomend geval een dwangsom tot naleving van het bevel opgelegd. Elke partij ziet er eveneens op toe dat houders van een recht kunnen verzoeken om een rechterlijk bevel tegen tussenpersonen waarvan diensten door een derde worden gebruikt om inbreuk op een intellectuele-eigendomsrecht te maken.

Artikel 105

Alternatieve maatregelen

Elke partij kan bepalen dat de bevoegde rechterlijke instanties, in voorkomend geval en op verzoek van degene aan wie de in de artikelen 103 en/of 104 vastgelegde maatregelen kunnen worden opgelegd, kunnen gelasten dat de maatregelen van de artikelen 103 en/of 104 niet worden toegepast, maar in plaats daarvan aan de benadeelde partij een geldelijke schadeloosstelling wordt betaald wanneer de betrokkene zonder opzet en zonder nalatigheid heeft gehandeld, uitvoering van de maatregelen hem onevenredige schade zou berokkenen en geldelijke schadeloosstelling van de benadeelde partij redelijkerwijs toereikend lijkt.

Artikel 106

Schadevergoeding

1. Elke partij ziet erop toe dat wanneer de rechterlijke autoriteiten een schadevergoeding vaststellen:

a) rekening wordt gehouden met alle passende aspecten, zoals de negatieve economische gevolgen, waaronder winstderving, die de benadeelde partij heeft ondervonden, de onrechtmatige winst die de inbreukmaker heeft genoten en, in voorkomend geval, andere elementen dan economische factoren, onder meer de morele schade die de houder van het recht door de inbreuk heeft geleden; of

b) zij deze in voorkomend geval kunnen vaststellen als een eenmalige vergoeding, op basis van elementen zoals ten minste het bedrag aan royalty's of vergoedingen dat verschuldigd was geweest indien de inbreukmaker toestemming had gevraagd om het intellectuele-eigendomsrecht in kwestie te gebruiken.

2. Elke partij kan erin voorzien dat de rechterlijke instanties invordering van winsten of betaling van schadevergoeding, die vooraf kan zijn vastgesteld, aan de benadeelde partij kunnen gelasten indien de inbreukmaker niet wist of niet redelijkerwijs had moeten weten dat hij inbreuk maakte.

Artikel 107

Gerechtskosten

Elke partij draagt er zorg voor dat, als algemene regel, redelijke en evenredige gerechtskosten en andere kosten die de in het gelijk gestelde partij heeft gemaakt, door de in het ongelijk gestelde partij worden gedragen, tenzij de billijkheid zich daartegen verzet.

Artikel 108

Openbaarmaking van rechterlijke uitspraken

Elke partij draagt er zorg voor dat de rechterlijke instanties in rechtszaken wegens inbreuk op een intellectuele-eigendomsrecht op verzoek van de eiser kunnen gelasten dat op kosten van de inbreukmaker passende maatregelen tot verspreiding van de informatie over de uitspraak worden getroffen, met inbegrip van bekendmaking en de volledige of gedeeltelijke publicatie van de uitspraak.

Artikel 109

Vermoeden van auteurschap of houderschap van rechten

Voor de toepassing van de in deze afdeling bedoelde maatregelen, procedures en rechtsmiddelen volstaat het voor de auteur van een werk van letterkunde of kunst, om als zodanig te worden beschouwd en derhalve het recht te hebben om een rechtsvordering wegens inbreuk in te stellen, dat zijn/haar naam op de gebruikelijke wijze op het werk is vermeld, behoudens tegenbewijs. Dit geldt mutatis mutandis voor houders van naburige rechten ten aanzien van hun beschermde materiaal.

Artikel 110

Administratieve procedures

Voor zover een civiel corrigerende maatregel kan worden gelast als gevolg van een administratieve bodemprocedure, is deze procedure in overeenstemming met de beginselen die in wezen gelijkwaardig zijn aan de beginselen die zijn neergelegd in de relevante bepalingen van deze afdeling.

Artikel 111

Maatregelen aan de grens

1. Bij de tenuitvoerlegging van maatregelen aan de grens in verband met de handhaving van intellectuele-eigendomsrechten zorgt elke partij voor naleving van de verplichtingen in het kader van de GATT 1994 en de TRIPs-overeenkomst.

2. Om de bescherming van de intellectuele-eigendomsrechten op het douanegebied van elke partij te waarborgen, stellen de douaneautoriteiten binnen de grenzen van hun bevoegdheid een reeks methoden vast om zendingen te identificeren die goederen bevatten waarvan wordt vermoed dat zij inbreuk maken op een intellectuele-eigendomsrecht, overeenkomstig de leden 3 en 4. Tot deze methoden behoren risicoanalysetechnieken die onder andere zijn gebaseerd op door de houder van een recht verstrekte informatie, verzamelde informatie en vrachtinspecties.

3. De douaneautoriteiten kunnen op verzoek van de houder van een recht maatregelen nemen om goederen onder douanetoezicht waarvan wordt vermoed dat zij inbreuk maken op een handelsmerk, een auteursrecht of naburig recht of een geografische aanduiding, in bewaring te houden of het in het vrije verkeer brengen ervan op te schorten.

4. Gedurende niet meer dan drie jaar na de datum waarop deze titel van toepassing wordt, kunnen de douaneautoriteiten van de Republiek Kazachstan op verzoek van de houder van een recht maatregelen nemen om goederen onder douanetoezicht waarvan wordt vermoed dat zij inbreuk maken op een octrooi, een gebruiksmodel, een tekening of model van nijverheid, topografie van geïntegreerde schakeling of een kwekersrecht, in bewaring te houden of het in het vrije verkeer brengen ervan op te schorten, op voorwaarde dat de Europese Unie voor het einde van het tweede jaar van deze periode van drie jaar passende opleiding heeft verstrekt aan vertegenwoordigers van de bevoegde instanties, zoals de douane, het openbaar ministerie, het gerecht en andere diensten, waar nodig.

5. De douaneautoriteiten kunnen op eigen initiatief goederen onder douanetoezicht waarvan wordt vermoed dat zij inbreuk maken op een handelsmerk, een auteursrecht of naburig recht of een geografische aanduiding, in bewaring houden of het in het vrije verkeer brengen ervan opschorten.

6. Gedurende vijf jaar na de datum waarop deze titel van toepassing wordt, kunnen de douaneautoriteiten van de Republiek Kazachstan op eigen initiatief goederen onder douanetoezicht waarvan wordt vermoed dat zij inbreuk maken op een octrooi, een gebruiksmodel, een tekening of model van nijverheid, topografie van geïntegreerde schakeling of een kwekersrecht, in bewaring houden of het in het vrije verkeer brengen ervan opschorten, op voorwaarde dat de Europese Unie ten laatste twee jaar voor het einde van deze periode van vijf jaar passende opleiding heeft verstrekt aan vertegenwoordigers van de bevoegde instanties, zoals de douane, het openbaar ministerie, het gerecht en andere diensten, waar nodig.

7. Niettegenstaande de leden 3 tot en met 6 bestaat er geen verplichting om de genoemde maatregelen van inbewaringhouding of opschorting toe te passen op de invoer van goederen die door de rechthebbende of met diens toestemming in een ander land in de handel zijn gebracht.

8. De partijen komen overeen effectief uitvoering te geven aan artikel 69 van de TRIPs-overeenkomst met betrekking tot de internationale handel in goederen waarvan wordt vermoed dat zij inbreuk maken op intellectuele-eigendomsrechten. Daartoe zijn de partijen bereid binnen hun respectieve douanediensten een contactpunt aan te duiden om de samenwerking te vergemakkelijken en elkaar hiervan in kennis te stellen. Dergelijke samenwerking kan de uitwisseling omvatten van informatie over mechanismen om informatie te verzamelen van de houders van rechten, over goede praktijken en ervaringen op het gebied van risicobeheerstrategieën, alsmede van informatie over methoden om zendingen te identificeren waarvan wordt vermoed dat zij inbreuk makende goederen bevatten.

9. De douanediensten van een partij zij bereid op verzoek van de andere partij of op eigen initiatief samen te werken teneinde beschikbare relevante informatie te verstrekken aan de douanediensten van de andere partij, met name met betrekking tot goederen in doorvoer over het grondgebied van de ene partij die afkomstig zijn uit of bestemd zijn voor de andere partij.

10. Onverminderd andere vormen van samenwerking, is het Protocol inzake wederzijdse administratieve bijstand in douanezaken van toepassing met betrekking tot de leden 8 en 9 wat betreft schendingen van de douanewetgeving inzake intellectuele-eigendomsrechten.

11. Onverminderd de bevoegdheden van de Samenwerkingsraad zorgt het in artikel 25, lid 3, bedoelde subcomité inzake douanesamenwerking voor de goede werking en uitvoering van dit artikel. Het subcomité inzake douanesamenwerking bepaalt de prioriteiten en stelt passende procedures in voor samenwerking tussen de bevoegde autoriteiten van de partijen.

Afdeling 4

Aansprakelijkheid van aanbieders van intermediaire diensten

Artikel 112

Gebruik van diensten van intermediairs

De partijen erkennen dat de diensten van intermediairs door derden voor inbreuk makende activiteiten kunnen worden gebruikt. Om het vrije verkeer van informatiediensten te waarborgen en terzelfder tijd intellectuele-eigendomsrechten in de digitale omgeving te handhaven, voorziet elke partij in de in deze afdeling genoemde maatregelen met betrekking tot aanbieders van intermediaire diensten, wanneer deze op generlei wijze betrokken zijn bij de doorgegeven informatie.

Artikel 113

Aansprakelijkheid van aanbieders van intermediaire diensten: „mere conduit" (doorgeefluik)

1. Elke partij zorgt ervoor dat, wanneer een dienst van de informatiemaatschappij bestaat in het doorgeven in een communicatienetwerk van door een afnemer van de dienst verstrekte informatie, of in het verschaffen van toegang tot een communicatienetwerk, de aanbieder van de dienst niet aansprakelijk is voor de doorgegeven informatie, op voorwaarde dat deze aanbieder:

a) niet het initiatief tot doorgifte neemt;

b) de ontvanger van de doorgegeven informatie niet selecteert; en

c) de doorgegeven informatie niet selecteert of wijzigt.

2. Het doorgeven van informatie en het verschaffen van toegang in de zin van lid 1 omvatten de automatische, tussentijdse en tijdelijke opslag van de doorgegeven informatie, voor zover deze uitsluitend dient om de doorgifte in het communicatienetwerk te bewerkstelligen en niet langer duurt dan redelijkerwijs voor die doorgifte nodig is.

3. Dit artikel doet geen afbreuk aan de mogelijkheid voor een rechtbank of administratieve instantie om in overeenstemming met de interne wetgeving te verlangen dat de aanbieder van de dienst een inbreuk beëindigt of voorkomt.

Artikel 114

Aansprakelijkheid van aanbieders van intermediaire diensten: „caching" (wijze van opslag)

1. Elke partij zorgt ervoor dat, wanneer een dienst van de informatiemaatschappij bestaat in het doorgeven in een communicatienetwerk van door een afnemer van de dienst verstrekte informatie, de aanbieder van de dienst niet aansprakelijk is voor de automatische, tussentijdse en tijdelijke opslag van die informatie, wanneer deze opslag enkel geschiedt om latere doorgifte van die informatie aan andere afnemers van de dienst op hun verzoek doeltreffender te maken, op voorwaarde dat de aanbieder van de dienst:

a) de informatie niet wijzigt;

b) de toegangsvoorwaarden voor de informatie in acht neemt;

c) de alom erkende en in de bedrijfstak gangbare regels betreffende de bijwerking van de informatie naleeft;

d) niets wijzigt aan het alom erkende en in de bedrijfstak gangbare rechtmatige gebruik van technologie voor het verkrijgen van gegevens over het gebruik van de informatie; en

e) prompt handelt om de door hem opgeslagen informatie te verwijderen of de toegang ertoe onmogelijk te maken, zodra hij er daadwerkelijk kennis van heeft dat de informatie verwijderd werd van de plaats waar zij zich oorspronkelijk in het net bevond of de toegang ertoe onmogelijk werd gemaakt, of dat een rechtbank of administratieve instantie heeft gelast de informatie te verwijderen of de toegang daartoe onmogelijk te maken.

2. Dit artikel doet geen afbreuk aan de mogelijkheid voor een rechtbank of administratieve instantie om in overeenstemming met de interne wetgeving te verlangen dat de aanbieder van de dienst een inbreuk beëindigt of voorkomt.

Artikel 115

Aansprakelijkheid van aanbieders van intermediaire diensten: „hosting"

1. Elke partij zorgt ervoor dat, wanneer een dienst van de informatiemaatschappij bestaat in de opslag van de door een afnemer van de dienst verstrekte informatie, de aanbieder van de dienst niet aansprakelijk is voor de op verzoek van een afnemer van de dienst opgeslagen informatie, op voorwaarde dat de aanbieder van de dienst:

a) niet daadwerkelijk kennis heeft van onwettige activiteit of informatie en, wanneer het een schadevergoedingsvordering betreft, geen besef krijgt van feiten of omstandigheden waaruit het onwettige karakter van de activiteit of informatie duidelijk blijkt; of

b) zodra hij van de onder a) bedoelde informatie kennis heeft of van de onder a) bedoelde feiten of omstandigheden besef krijgt, prompt handelt om de informatie te verwijderen of de toegang ertoe onmogelijk te maken.

2. Lid 1 is niet van toepassing wanneer de afnemer van de dienst op gezag of onder toezicht van de aanbieder van de dienst handelt.

3. Dit artikel doet geen afbreuk aan de mogelijkheid voor een rechtbank of administratieve instantie om in overeenstemming met de interne wetgeving te verlangen dat de aanbieder van de dienst een inbreuk beëindigt of voorkomt; het doet evenmin afbreuk aan de mogelijkheid voor een partij om procedures vast te stellen om informatie te verwijderen of de toegang ertoe onmogelijk te maken.

Artikel 116

Geen algemene toezichtverplichting

1. De partijen leggen aanbieders van diensten geen algemene verplichting op om bij het aanbieden van de in de artikelen 113 tot en met 115 bedoelde diensten toezicht te houden op de informatie die zij doorgeven of opslaan, noch om actief te gaan zoeken naar feiten of omstandigheden die op onwettige activiteiten duiden.

2. Een partij kan aanbieders van diensten van de informatiemaatschappij verplichten om de bevoegde overheidsautoriteiten onverwijld in kennis te stellen van vermeende onwettige activiteiten of informatie van de afnemers van hun dienst. Een partij kan aanbieders van diensten van de informatiemaatschappij eveneens verplichten om de bevoegde autoriteiten op hun verzoek informatie te verstrekken die kan dienen tot het achterhalen van afnemers van hun dienst waarmee zij een opslagovereenkomst hebben.

Artikel 117

Toepassing van de artikelen 112 tot en met 116

De Republiek Kazachstan legt de in de artikelen 112 tot en met 116 bedoelde verplichtingen binnen vijf jaar na de datum waarop deze titel van toepassing wordt volledig ten uitvoer.

Artikel 118

Samenwerking

1. De partijen stimuleren de ontwikkeling van samenwerking tussen handels- of beroepsverenigingen of -organisaties die gericht is op bescherming en handhaving van intellectuele-eigendomsrechten.

2. De partijen komen overeen samen te werken ter ondersteuning van de tenuitvoerlegging van de in het kader van dit hoofdstuk aangegane verplichtingen. De samenwerking heeft betrekking op, maar is niet beperkt tot de volgende activiteiten:

a) uitwisseling van informatie over de respectievelijke rechtskaders met betrekking tot intellectuele-eigendomsrechten en de regels inzake de bescherming en handhaving daarvan, en uitwisseling van ervaringen met betrekking tot de voortgang op wetgevingsgebied op die terreinen;

b) uitwisseling van ervaring over de bescherming en handhaving van intellectuele-eigendomsrechten;

c) uitwisseling van ervaring over bescherming en handhaving tussen de douane, de politie, administratieve en gerechtelijke instanties en belanghebbende organisaties, en coördinatie ter voorkoming van de uitvoer van nagemaakte goederen;

d) capaciteitsopbouw; en

e) bevordering en verspreiding van informatie en kennis over intellectuele-eigendomsrechten, onder meer bij het bedrijfsleven en het maatschappelijk middenveld, en bevordering van bewustzijn en kennis bij consumenten en houders van een recht.

HOOFDSTUK 8

Overheidsopdrachten

Artikel 119

Definities

Voor de toepassing van dit hoofdstuk wordt verstaan onder:

a) „handelsgoederen of -diensten": goederen of diensten die in de regel op de markt worden verkocht of te koop worden aangeboden aan, en in de regel worden aangekocht door, niet-overheidskopers voor niet-overheidsdoeleinden;

b) „constructiedienst": een dienst die gericht is op de uitvoering, ongeacht op welke wijze, van bouwwerkzaamheden of civieltechnische werken, gebaseerd op afdeling 51 van de voorlopige centrale productenclassificatie („CPCprov") van de Verenigde Naties;

c) „dag": kalenderdag;

d) „elektronische veiling": een zich herhalend proces met elektronische middelen voor de presentatie van nieuwe, verlaagde prijzen, en/of van nieuwe waarden voor bepaalde elementen van de inschrijvingen, dat plaatsvindt na de eerste volledige beoordeling van de inschrijvingen en dat hun rangschikking op basis van elektronische verwerking mogelijk maakt. Dit proces mag derhalve niet worden aangewend voor de aanbesteding van bepaalde werken of diensten voor intellectuele prestaties, zoals het ontwerpen van bouwwerken;

e) „schriftelijk": elke informatie-eenheid die uitgedrukt is in woorden of cijfers en die kan worden gelezen, gereproduceerd en vervolgens doorgegeven. De term „schriftelijk" kan ook betrekking hebben op elektronisch verzonden en opgeslagen informatie;

f) „onderhandse aanbesteding": een procedure waarbij de aanbestedende dienst contact zoekt met de leverancier of leveranciers van zijn keuze;

g) „maatregel": een wet, voorschrift, procedure, administratieve richtsnoer of praktijk, dan wel een handeling van een aanbestedende dienst, betreffende een onder dit hoofdstuk vallende overheidsopdracht;

h) „lijst voor veelvuldig gebruik": een door een aanbestedende dienst opgestelde lijst van leveranciers die voldoen aan de voorwaarden voor deelname aan die lijst, waarvan de aanbestedende dienst meer dan eens gebruik denkt te zullen maken;

i) „bericht van aanbesteding": bekendmaking van een aanbestedende dienst waarbij belangstellende leveranciers worden uitgenodigd een verzoek om deelname in te dienen, zich in te schrijven of beide;

j) „openbare aanbesteding": een aanbestedingsprocedure waarbij alle belangstellende leveranciers kunnen inschrijven;

k) „persoon": een natuurlijke persoon of rechtspersoon;

l) „aanbestedende dienst": een entiteit die onder de delen 1 tot en met 3 van bijlage III bij deze overeenkomst valt;

m) „erkende leverancier": een leverancier die door een aanbestedende dienst is erkend als leverancier die aan de voorwaarden voor deelname voldoet;

n) „aanbesteding met voorafgaande selectie": een aanbestedingsprocedure waarbij slechts erkende leveranciers door de aanbestedende dienst tot inschrijven worden uitgenodigd;

o) „diensten": omvat constructiediensten, tenzij anders bepaald;

p) „norm": een door een erkend orgaan goedgekeurd document dat bepaalde voor algemeen en herhaald gebruik bestemde regels, richtlijnen of kenmerken van producten of diensten of daarmee verband houdende processen en productiemethoden bevat, waarvan de naleving niet verplicht is. Het kan ook geheel of ten dele betrekking hebben op terminologische elementen, symbolen en voorschriften betreffende verpakking, markering of etikettering die van toepassing zijn op een product, dienst, proces of productiemethode;

q) „leverancier": een persoon of groep personen die goederen of diensten levert of kan leveren;

r) „technische specificatie": een vereiste in een aanbestedingsprocedure waarin:

i) de kenmerken van de aan te schaffen goederen of diensten worden omschreven, zoals kwaliteit, prestaties, veiligheid en afmetingen, dan wel de processen of methoden voor productie of levering; of

ii) terminologische elementen, symbolen en voorschriften betreffende verpakking, markering of etikettering die van toepassing zijn op een product of dienst, worden omschreven.

Artikel 120

Reikwijdte en toepassingsgebied

Toepasselijkheid van dit hoofdstuk

1. Dit hoofdstuk is van toepassing op alle maatregelen inzake de onder dit hoofdstuk vallende overheidsopdrachten, ongeacht of deze geheel of gedeeltelijk via elektronische weg worden uitgevoerd.

2. De „onder dit hoofdstuk vallende overheidsopdrachten" betreffen de aanschaf voor overheidsdoeleinden:

a) van goederen, diensten of een combinatie daarvan:

i) zoals gespecificeerd in bijlage III bij deze overeenkomst; en

ii) die niet worden aangeschaft met het oog op commerciële verkoop of wederverkoop of voor gebruik bij de productie of levering van goederen of diensten voor commerciële verkoop of wederverkoop;

b) door middel van een contract, waaronder aankoop, leasing, huur of huurkoop, met of zonder koopoptie;

c) met op het moment van publicatie van de aanbesteding overeenkomstig artikel 124 een waarde die gelijk is aan of hoger is dan de toepasselijke drempelwaarde die in bijlage III bij deze overeenkomst is gespecificeerd;

d) door een aanbestedende dienst; en

e) die niet anderszins van het toepassingsgebied van lid 3 of bijlage III bij deze overeenkomst is uitgesloten.

Als de waarde van een opdracht onzeker is, wordt deze geraamd volgens de leden 6 tot en met 8.

3. Tenzij anders bepaald in bijlage III bij deze overeenkomst, is dit hoofdstuk niet van toepassing op:

a) de verwerving of huur van grond, bestaande gebouwen of andere onroerende goederen of de rechten daarop;

b) niet-contractuele overeenkomsten of enige vorm van bijstand die een partij verleent, met inbegrip van samenwerkingsovereenkomsten, subsidies, leningen, kapitaalinjecties, garanties en fiscale stimuleringsmaatregelen;

c) de aanschaf of verwerving van belastingadviesdiensten of bewaardiensten, vereffenings- en managementdiensten voor gereglementeerde financiële instellingen of van diensten in verband met de verkoop, aflossing en distributie van de overheidsschuld, met inbegrip van leningen, staatsobligaties, bankbiljetten en andere effecten;

d) arbeidsovereenkomsten voor werk bij de overheid;

e) opdrachten die worden aanbesteed:

i) met het specifieke doel internationale bijstand, met inbegrip van ontwikkelingshulp, te verlenen;

ii) in het kader van een bijzondere procedure of krachtens een bijzondere voorwaarde van een internationale overeenkomst betreffende de legering van strijdkrachten of betreffende de gezamenlijke uitvoering van een project door de ondertekenende landen; of

iii) in het kader van een bijzondere procedure of krachtens een bijzondere voorwaarde van een internationale organisatie, of gefinancierd door een internationale subsidie, lening of andere vorm van steun, wanneer die procedure of voorwaarde niet in overeenstemming is met dit hoofdstuk.

4. In bijlage III bij deze overeenkomst wordt voor elke partij de volgende informatie gespecificeerd:

a) in deel 1: de entiteiten van de centrale overheid waarvan de aanbestedingen onder dit hoofdstuk vallen;

b) in deel 2: de entiteiten van de subcentrale overheid waarvan de aanbestedingen onder dit hoofdstuk vallen;

c) in deel 3: alle overige entiteiten waarvan de aanbestedingen onder dit hoofdstuk vallen;

d) in deel 4: de goederen die onder deze titel vallen;

e) in deel 5: de diensten, andere dan constructiediensten, die onder dit hoofdstuk vallen;

f) in deel 6: de constructiediensten die onder dit hoofdstuk vallen; en

g) in deel 7: algemene aantekeningen.

5. Indien een aanbestedende dienst, in het kader van een onder dit hoofdstuk vallende overheidsopdracht, van niet in bijlage III genoemde personen verlangt dat zij opdrachten aanbesteden met inachtneming van bijzondere voorschriften, dan is artikel 122 mutatis mutandis van toepassing op die voorschriften.

Waardebepaling

6. Bij het schatten van de waarde van een opdracht om te bepalen of deze onder dit hoofdstuk valt, dient een aanbestedende dienst:

a) de opdracht niet in afzonderlijke opdrachten te verdelen of een bijzondere methode voor het schatten van de waarde van de opdracht te gebruiken om deze geheel of gedeeltelijk buiten de toepassing van dit hoofdstuk te doen vallen; en

b) de geschatte maximale totale waarde van de opdracht gerekend over de gehele looptijd daarvan in de beoordeling mee te nemen, ongeacht of de opdracht gegund is aan één of aan meer leveranciers, en daarbij alle vormen van vergoeding in aanmerking te nemen, met inbegrip van:

   i) premies, honoraria, provisies, commissielonen en rente; en

   ii) de totale waarde van verschillende opties, indien de aanbesteding daartoe de mogelijkheid biedt.

7. Indien een bepaald voorschrift met betrekking tot een opdracht aanleiding geeft tot het plaatsen van meer dan één opdracht of tot het plaatsen van de opdracht in afzonderlijke percelen (hierna „herhalingsopdrachten" genoemd), is de berekening van de geschatte maximale totale waarde gebaseerd op:

a) de waarde van herhalingsopdrachten betreffende soortgelijke goederen of diensten in de voorafgaande periode van twaalf maanden of het voorafgaande boekjaar van de aanbestedende dienst, indien mogelijk gecorrigeerd op grond van verwachte wijzigingen in hoeveelheid of waarde gedurende de volgende twaalf maanden van de goederen of diensten; of

b) de geraamde waarde van herhalingsopdrachten betreffende soortgelijke goederen of diensten die zullen worden gegund in de periode van twaalf maanden volgende op de eerste opdracht of het boekjaar van de aanbestedende dienst.

8. In het geval van opdrachten door leasing, huur of huurkoop van goederen of diensten of in het geval van opdrachten waarvan de totale prijs niet vaststaat, wordt de geraamde waarde van de opdracht berekend op de volgende grondslag:

a) bij opdrachten met een vaste looptijd:

   i) de totale geschatte maximale waarde voor de gehele looptijd wanneer die ten hoogste twaalf maanden bedraagt; of

   ii) de totale geschatte maximale waarde met inbegrip van de geraamde restwaarde wanneer de looptijd meer dan twaalf maanden bedraagt;

b) bij opdrachten voor onbepaalde duur, het maandelijks te betalen bedrag vermenigvuldigd met 48; en

c) indien niet duidelijk is of het om een opdracht met een vaste looptijd gaat, is punt b) van toepassing.

Artikel 121

Algemene uitzonderingen

Mits de hieronder bedoelde maatregelen niet zodanig worden toegepast dat zij een middel tot willekeurige of ongerechtvaardigde discriminatie tussen de partijen of een verkapte beperking van het internationale handelsverkeer vormen, wordt niets in dit hoofdstuk uitgelegd als beletsel voor het vaststellen of handhaven door een partij van maatregelen die:

a) noodzakelijk zijn ter bescherming van de openbare zeden, orde of veiligheid;

b) noodzakelijk zijn voor de bescherming van het leven en de gezondheid van mensen, dieren of planten;

c) noodzakelijk zijn voor de bescherming van intellectuele eigendom; of

d) betrekking hebben op goederen of diensten van personen met een handicap, liefdadigheidsinstellingen of gevangenisarbeid.

Artikel 122

Algemene beginselen

Non-discriminatie

1. Ten aanzien van maatregelen inzake onder dit hoofdstuk vallende overheidsopdrachten behandelt elke partij, met inbegrip van haar aanbestedende diensten, goederen en diensten van de andere partij en de leveranciers van de andere partij die die goederen of diensten aanbieden, onvoorwaardelijk niet ongunstiger dan zij, of haar aanbestedende diensten, eigen goederen, diensten en plaatselijk gevestigde leveranciers behandelt.

2. Ten aanzien van alle maatregelen inzake de onder dit hoofdstuk vallende opdrachten waarborgt elke partij, met inbegrip van haar aanbestedende diensten, dat:

a) een plaatselijk gevestigde leverancier niet minder gunstig wordt behandeld dan een andere plaatselijk gevestigde leverancier op grond van de mate waarin het kapitaal ervan of de zeggenschap erover in buitenlandse handen is; of

b) een plaatselijk gevestigde leverancier niet wordt gediscrimineerd op grond van het feit dat de goederen of diensten die door die leverancier voor een bepaalde opdracht worden aangeboden, afkomstig zijn uit de andere partij.

Gebruik van elektronische middelen

3. Wanneer een onder dit hoofdstuk vallende overheidsopdracht wordt aanbesteed met gebruikmaking van elektronische middelen:

a) ziet de aanbestedende dienst erop toe dat voor de aanbesteding, waaronder ook voor de authenticatie en encryptie van informatie, informatietechnologiesystemen en software worden gebruikt die algemeen beschikbaar en interoperabel met andere algemeen beschikbare informatietechnologiesystemen en software zijn; en

b) hanteert de aanbestedende dienst mechanismen die de integriteit van verzoeken om deelname en van inschrijvingen waarborgen door onder andere het tijdstip van ontvangst te registreren en ongeoorloofde toegang te voorkomen.

Verloop van een aanbesteding

4. Aanbestedende diensten zien erop toe dat onder dit hoofdstuk vallende overheidsopdrachten worden aanbesteed op een transparante en onpartijdige wijze die:

a) in overeenstemming is met dit hoofdstuk, met gebruik van methoden als openbare aanbesteding, aanbesteding met voorafgaande selectie, onderhandse aanbesteding en elektronische veiling;

b) belangenverstrengeling vermijdt; en

c) corrupte praktijken voorkomt.

Oorsprongsregels

5. Ten behoeve van onder dit hoofdstuk vallende overheidsopdrachten passen de partijen op uit de andere partij ingevoerde goederen of door de andere partij verleende diensten geen oorsprongsregels toe die afwijken van de oorsprongsregels die de partij op dat moment op de invoer van goederen of de verlening van diensten uit de andere partij in het normale handelsverkeer toepast.

Maatregelen die niet specifiek betrekking hebben op aanbestedingen

6. De leden 1 en 2 zijn niet van toepassing op douanerechten en heffingen van ongeacht welke aard die bij invoer of in verband met invoer worden geïnd, op de wijze van inning van deze rechten en heffingen, en op andere invoerregelingen en -formaliteiten en maatregelen die gevolgen hebben voor de handel in diensten anders dan maatregelen betreffende onder dit hoofdstuk vallende overheidsopdrachten.

Artikel 123

Informatie over het systeem voor overheidsopdrachten

1. Elke partij:

a) publiceert onverwijld alle wetgeving, regelgeving, gerechtelijke uitspraken, algemene administratieve beschikkingen en standaardclausules die bij wet- of regelgeving verplicht zijn gesteld en door verwijzing zijn opgenomen in berichten van aanbesteding, aanbestedingsdossiers en procedures inzake onder dit hoofdstuk vallende overheidsopdrachten, alsmede alle wijzigingen daarvan, in officieel daartoe aangewezen elektronische of gedrukte media die op ruime schaal worden verspreid en gemakkelijk toegankelijk blijven voor het publiek; en

b) verstrekt desgevraagd een uitleg daarvan aan de andere partij.

2. Deel 1 van bijlage IV bij deze overeenkomst bevat een lijst van:

a) de elektronische of gedrukte media waarin elke partij de in lid 1 bedoelde informatie publiceert;

b) de elektronische of gedrukte media waarin elke partij de berichten overeenkomstig artikel 124, artikel 126, lid 7, en artikel 133, lid 2, publiceert; en

c) de website(s) waarop elke partij de in artikel 133, lid 2, bedoelde berichten over de gunning van een opdracht publiceert.

3. Bij elke wijziging van de in deel 1 van bijlage IV bij deze overeenkomst vermelde informatie betreffende een partij, stelt deze partij het Samenwerkingscomité daarvan onverwijld in kennis. Het Samenwerkingscomité stelt periodiek besluiten vast waarin de wijzigingen van deel 1 van bijlage IV bij deze overeenkomst worden verwerkt.

Artikel 124

Aankondigingen

Bericht van aanbesteding

1. Voor elke onder dit hoofdstuk vallende overheidsopdracht publiceert de aanbestedende dienst, behalve in de in artikel 130 beschreven omstandigheden, een bericht van aanbesteding in de geëigende gedrukte of elektronische media, als vermeld in deel 2 van bijlage IV bij deze overeenkomst. Dergelijke media moeten op ruime schaal worden verspreid en gemakkelijk toegankelijk blijven voor het publiek, ten minste tot het verstrijken van de in het bericht vermelde termijn. Voor de onder de delen 1 tot en met 3 van bijlage III bij deze overeenkomst vallende aanbestedende diensten zijn de berichten via één toegangspunt elektronisch en kosteloos beschikbaar, ten minste gedurende de in deel 2 van bijlage IV bij deze overeenkomst vermelde minimumperiode.

2. Tenzij anders bepaald in dit hoofdstuk, worden in alle berichten van aanbesteding de volgende gegevens opgenomen:

a) de naam en het adres van de aanbestedende dienst en andere informatie die nodig is om contact met de aanbestedende dienst op te nemen en alle relevante documentatie in verband met de opdracht te verkrijgen, alsmede de eventuele kosten en betalingsvoorwaarden;

b) een omschrijving van de opdracht, met inbegrip van de aard en de hoeveelheid van de goederen of diensten die worden aanbesteed, ofwel een schatting van de hoeveelheid, indien deze niet exact bekend is;

c) voor herhaalde opdrachten zo mogelijk een schatting van de data voor de volgende berichten van aanbesteding;

d) een beschrijving van eventuele opties;

e) de termijnen voor de levering van goederen of diensten of de looptijd van de opdracht;

f) de aanbestedingsprocedure, met vermelding of daarbij gebruik wordt gemaakt van onderhandelingen of elektronische veilingen;

g) indien van toepassing het adres en de eventuele termijn voor de indiening van verzoeken om deelname aan de aanbesteding;

h) het adres en de uiterste datum voor de indiening van inschrijvingen;

i) de taal of talen waarin inschrijvingen of verzoeken om deelname kunnen worden ingediend, voor zover het gaat om andere talen dan de officiële taal van de partij waartoe de aanbestedende dienst behoort;

j) een lijst en korte omschrijving van eventuele voorwaarden voor de deelname van leveranciers, waaronder de eventuele verplichte verstrekking van specifieke documenten in verband met de opdracht, tenzij deze vereisten zijn opgenomen in het aanbestedingsdossier dat aan alle belangstellende leveranciers ter beschikking wordt gesteld op hetzelfde tijdstip als het bericht van aanbesteding; en

k) indien de aanbestedende dienst voornemens is overeenkomstig artikel 126 een beperkt aantal erkende leveranciers uit te nodigen om in te schrijven: de criteria aan de hand waarvan zij zullen worden gekozen en eventuele beperkingen op het aantal leveranciers dat mag inschrijven.

Samenvatting

3. Voor iedere voorgenomen aanbesteding publiceert de aanbestedende dienst in het Engels of het Frans, op hetzelfde tijdstip als het bericht van aanbesteding, een gemakkelijk toegankelijke samenvatting. Deze samenvatting bevat in ieder geval de volgende informatie:

a) de inhoud van de opdracht;

b) de uiterste termijn voor de indiening van inschrijvingen of in voorkomend geval de uiterste termijn voor de indiening van verzoeken om deelname aan de aanbesteding of plaatsing op een lijst voor veelvuldig gebruik; en

c) het adres waar documenten met betrekking tot de opdracht kunnen worden opgevraagd.

Aankondiging van geplande aanbesteding

4. Aanbestedende diensten worden aangemoedigd hun aanbestedingsplannen zo vroeg mogelijk in elk begrotingsjaar te publiceren (hierna „aankondiging van geplande aanbestedingen" genoemd) in de geëigende gedrukte of elektronische media, als vermeld in deel 2 van bijlage IV bij deze overeenkomst. De aankondiging van geplande aanbestedingen dient de inhoud van de opdrachten en de geplande datum van publicatie van het bericht van aanbesteding te bevatten.

5. De in deel 3 van bijlage III bij deze overeenkomst vermelde aanbestedende diensten kunnen de aankondiging van geplande aanbestedingen als bericht van aanbesteding gebruiken, mits de aankondiging zoveel mogelijk van de in lid 2 bedoelde informatie bevat naargelang van de beschikbaarheid daarvan, alsmede een verklaring dat leveranciers hun belangstelling voor de opdracht bij de aanbestedende dienst bekend kunnen maken.

Artikel 125

Voorwaarden voor deelname

1. Aanbestedende diensten beperken de voorwaarden voor de deelname aan een aanbesteding tot wat noodzakelijk is om te waarborgen dat de leverancier over de juridische en financiële capaciteit en de commerciële en technische vaardigheden beschikt om de desbetreffende opdracht uit te voeren.

2. Bij het bepalen van de voorwaarden voor deelname mag de aanbestedende dienst:

a) de deelname van een leverancier aan een aanbesteding niet afhankelijk stellen van de voorwaarde dat aan de betrokken leverancier reeds eerder een of meer opdrachten zijn gegund door een aanbestedende dienst van een partij;

b) eerdere ervaring verlangen wanneer deze van wezenlijk belang is om aan de eisen van de opdracht te kunnen voldoen; en

c) niet de voorwaarde opleggen dat een leverancier van een partij alleen aan een opdracht kan deelnemen of hem alleen een opdracht kan worden gegund wanneer de aanbestedende dienst van de andere partij hem eerder een of meer opdrachten heeft gegund of wanneer hij ervaring op het grondgebied van die partij heeft, tenzij die vroegere ervaring van wezenlijk belang is om aan de eisen van de opdracht te voldoen.

3. Bij de beoordeling of een leverancier aan de voorwaarden voor deelname voldoet:

a) evalueert de aanbestedende dienst de financiële, commerciële en technische vaardigheden van de leverancier aan de hand van diens zakelijke activiteiten op en buiten het grondgebied van de partij waartoe de aanbestedende dienst behoort; en

b) baseert de aanbestedende dienst zich op de voorwaarden die hij vooraf in het bericht van aanbesteding of het aanbestedingsdossier heeft gespecificeerd.

4. Een partij, met inbegrip van haar aanbestedende diensten, kan wanneer zij beschikt over ondersteunend bewijs een leverancier uitsluiten in geval van:

a) faillissement;

b) valsheid in geschrifte;

c) aanzienlijke of aanhoudende tekortkomingen bij de uitvoering van een wezenlijke eis of verplichting in het kader van een eerdere opdracht of eerdere opdrachten;

d) definitieve veroordelingen wegens een ernstig misdrijf of andere ernstige strafbare feiten;

e) fouten bij de beroepsuitoefening of een handelen of nalaten dat een nadelige invloed heeft op de commerciële integriteit van de leverancier; of

f) indien niet is voldaan aan de belastingverplichtingen.

Artikel 126

Erkenning van leveranciers

Registratiesystemen en erkenningsprocedures

1. Een partij, met inbegrip van haar aanbestedende diensten, kan een systeem bijhouden voor de registratie van leveranciers waarin belangstellende leveranciers zich moeten laten registreren en ten behoeve waarvan zij bepaalde informatie moeten verstrekken.

2. De partijen zien erop toe dat:

a) de erkenningsprocedures van hun aanbestedende diensten zo min mogelijk van elkaar verschillen; en

b) de eventuele registratiesystemen van hun aanbestedende diensten zo min mogelijk van elkaar verschillen.

3. Een partij, met inbegrip van haar aanbestedende diensten, mag een registratiesysteem of erkenningsprocedure niet vaststellen of toepassen met als doel of gevolg dat er in haar aanbestedingsprocedures voor leveranciers van de andere partij onnodige belemmeringen in het leven worden geroepen.

Aanbesteding met voorafgaande selectie

4. Wanneer een aanbestedende dienst een opdracht wil aanbesteden met voorafgaande selectie:

a) vermeldt de dienst in het bericht van aanbesteding ten minste de in artikel 124, lid 2, onder a), b), f), g), j) en k), gespecificeerde informatie en nodigt hij leveranciers uit een verzoek om deelname in te dienen; en

b) verstrekt de dienst erkende leveranciers bij aanvang van de inschrijvingstermijn in het in artikel 128, lid 3, onder b), bedoelde bericht ten minste de in artikel 124, lid 2, onder c), d), e), h) en i), gespecificeerde informatie.

5. Een aanbestedende dienst staat alle erkende leveranciers toe om deel te nemen aan een bepaalde aanbestedingsprocedure, tenzij de aanbestedende dienst in het bericht van aanbesteding vermeldt dat het aantal leveranciers dat tot de aanbesteding wordt toegelaten, beperkt is, onder opgave van de criteria voor de selectie van dit beperkte aantal leveranciers.

6. Indien het aanbestedingsdossier niet vanaf de datum van publicatie van het in lid 4 bedoelde bericht van aanbesteding openbaar toegankelijk is, ziet de aanbestedende dienst erop toe dat het dossier voor alle overeenkomstig lid 5 geselecteerde erkende leveranciers op hetzelfde tijdstip beschikbaar komt.

Lijsten voor veelvuldig gebruik

7. Aanbestedende diensten mogen een lijst van leveranciers voor veelvuldig gebruik bijhouden, mits een bericht waarin belangstellende leveranciers worden uitgenodigd opname op de lijst aan te vragen:

a) jaarlijks wordt gepubliceerd; en

b) in geval van elektronische publicatie permanent beschikbaar wordt gesteld,

in het geëigende medium, als vermeld in deel 2 van bijlage IV bij deze overeenkomst.

8. Het in lid 7 bedoelde bericht omvat de volgende informatie:

a) een omschrijving van de goederen of diensten, of de categorieën goederen of diensten, waarvoor de lijst kan worden gebruikt;

b) de voorwaarden voor deelname waaraan leveranciers moeten voldoen om op de lijst te worden opgenomen en de methoden die de aanbestedende dienst gebruikt om te controleren of een leverancier aan de voorwaarden voldoet;

c) de naam en het adres van de aanbestedende dienst en andere informatie die nodig is om contact met de dienst op te nemen en alle relevante documentatie in verband met de lijst te verkrijgen;

d) de geldigheidsduur van de lijst en de wijze waarop deze wordt verlengd of beëindigd, of wanneer er geen geldigheidsduur is bepaald, vermelding van de wijze waarop de beëindiging van het gebruik van de lijst wordt medegedeeld;

e) een vermelding dat de lijst kan worden gebruikt voor aanbestedingen die onder dit hoofdstuk vallen.

9. Niettegenstaande lid 7 hoeft een aanbestedende dienst, indien de lijst voor veelvuldig gebruik drie jaar of minder geldig is, het in dat lid bedoelde bericht slechts eenmaal, bij de aanvang van de geldigheidsduur van de lijst, te publiceren, mits:

a) in het bericht wordt vermeld wat de geldigheidsduur is en dat tijdens die periode geen verdere berichten zullen worden gepubliceerd; en

b) dit bericht met elektronische middelen wordt gepubliceerd en gedurende de geldigheidsduur ervan permanent beschikbaar is.

10. Aanbestedende diensten staan leveranciers toe te allen tijde een verzoek tot opname op de lijst voor veelvuldig gebruik in te dienen en nemen alle erkende leveranciers binnen een redelijk korte termijn op die lijst op.

11. Wanneer een leverancier die niet is opgenomen op een lijst voor veelvuldig gebruik, een verzoek indient tot deelname aan een aanbestedingsprocedure waarbij een dergelijke lijst wordt gehanteerd en alle vereiste documenten indient binnen de in artikel 128, lid 2, bedoelde termijn, wordt dit verzoek door de aanbestedende dienst onderzocht. De aanbestedende dienst sluit de leverancier niet uit van beoordeling in het kader van de aanbestedingsprocedure op grond van het argument dat hij onvoldoende tijd heeft om het verzoek te onderzoeken, tenzij hij, in uitzonderlijke gevallen, als gevolg van de complexiteit van de aanbesteding, niet in staat is het onderzoek van het verzoek te voltooien binnen de termijn die voor de indiening van inschrijvingen is toegestaan.

Entiteiten die vallen onder deel 3 van bijlage III bij deze overeenkomst

12. Aanbestedende diensten die onder deel 3 van bijlage III bij deze overeenkomst vallen, kunnen een bericht waarbij leveranciers worden uitgenodigd een aanvraag tot opname op de lijst voor veelvuldig gebruik in te dienen, gebruiken als bericht van aanbesteding, mits:

a) het bericht wordt gepubliceerd overeenkomstig lid 7 en de in lid 8 gespecificeerde informatie bevat, evenals zoveel van de in artikel 124, lid 2, gespecificeerde informatie als beschikbaar, alsmede een verklaring dat het bericht als bericht van aanbesteding geldt of dat alleen de leveranciers op de lijst voor veelvuldig gebruik verdere berichten in verband met deze lijst zullen ontvangen; en

b) de aanbestedende dienst aan leveranciers die bij hem belangstelling hebben geuit voor een bepaalde opdracht, onverwijld voldoende informatie verstrekt aan de hand waarvan de leverancier kan beoordelen in hoeverre de opdracht voor hem relevant is, alsmede alle overige in artikel 124, lid 2, voorgeschreven informatie, voor zover beschikbaar.

13. Aanbestedende diensten die onder deel 3 van bijlage III bij deze overeenkomst vallen, mogen leveranciers die overeenkomstig lid 10 een aanvraag tot opname op de lijst voor veelvuldig gebruik hebben ingediend, toestaan in te schrijven op een bepaalde opdracht, indien de aanbestedende dienst voldoende tijd heeft om te onderzoeken of de leverancier aan de voorwaarden voor deelname voldoet.

Informatie over besluiten van aanbestedende diensten

14. Aanbestedende diensten stellen leveranciers die een verzoek tot deelname of een verzoek tot opname op een lijst voor veelvuldig gebruik hebben ingediend, zo spoedig mogelijk in kennis van hun besluit inzake dat verzoek.

15. Wanneer een aanbestedende dienst een verzoek van een leverancier tot deelname of tot opname op een lijst voor veelvuldig gebruik afwijst, de erkenning van een leverancier intrekt of een leverancier van een lijst voor veelvuldig gebruik schrapt, stelt de dienst de leverancier daarvan onverwijld in kennis en verstrekt hij de leverancier desgevraagd onverwijld een schriftelijke motivering van zijn besluit.

Artikel 127

Technische specificaties en aanbestedingsdossier

Technische specificaties

1. Aanbestedende diensten mogen geen technische specificaties opstellen, vaststellen of toepassen of conformiteitsbeoordelingsprocedures voorschrijven met als doel of gevolg dat onnodige belemmeringen voor de internationale handel ontstaan.

De technische specificaties moeten inschrijvers gelijke toegang bieden en mogen niet tot gevolg hebben dat ongerechtvaardigde belemmeringen voor de openstelling van opdrachten voor mededinging ontstaan.

2. Bij het voorschrijven van de technische specificaties van de goederen of diensten die het voorwerp van de aanbesteding zijn, geldt in voorkomend geval het volgende:

a) de aanbestedende dienst formuleert de technische specificaties in de vorm van prestatie-eisen of functionele eisen eerder dan in de vorm van ontwerpkenmerken of descriptieve normen; en

b) de aanbestedende dienst baseert de technische specificaties op internationale normen, wanneer die bestaan, en anders op nationale technische voorschriften, erkende nationale normen of bouwvoorschriften.

3. Wanneer in de technische specificaties ontwerpkenmerken of descriptieve kenmerken zijn opgenomen, dient de aanbestedende dienst in voorkomend geval aan te geven dat inschrijvingen voor gelijkwaardige goederen of diensten die aantoonbaar aan de voorwaarden van de opdracht voldoen, eveneens in aanmerking komen, door in het aanbestedingsdossier termen als „of gelijkwaardig" op te nemen.

4. Aanbestedende diensten schrijven geen technische specificaties voor waarin vereisten inzake of verwijzingen naar bepaalde handelsmerken of handelsnamen, octrooien, auteursrechten, tekeningen en modellen, typen, een bepaalde oorsprong, producent of leverancier zijn opgenomen, tenzij er geen andere voldoende nauwkeurige of begrijpelijke manier is om de voorwaarden van de opdracht te beschrijven, en op voorwaarde dat termen zoals „of gelijkwaardig" in het aanbestedingsdossier worden opgenomen.

5. Aanbestedende diensten vragen of aanvaarden van personen die een commercieel belang bij de aanbesteding kunnen hebben, geen advies dat kan worden gebruikt bij de opstelling of de vaststelling van een technische specificatie voor een specifieke aanbesteding, wanneer dat advies tot gevolg kan hebben dat concurrentie wordt uitgesloten.

6. Met het oog op een grotere zekerheid mag een partij, met inbegrip van haar aanbestedende diensten, overeenkomstig dit artikel technische specificaties opstellen, vaststellen of toepassen met als doel het behoud van natuurlijke hulpbronnen of de bescherming van het milieu te bevorderen.

Aanbestedingsdossier

7. De aanbestedende dienst stelt leveranciers een aanbestedingsdossier ter beschikking met alle informatie die zij nodig hebben om geldige inschrijvingen op te stellen en in te dienen. Dit dossier bevat alle onderstaande gegevens, tenzij deze informatie reeds in het bericht van aanbesteding is opgenomen:

a) een omschrijving van de opdracht, met inbegrip van de aard en de hoeveelheid van de goederen of diensten die worden aanbesteed, ofwel een schatting van de hoeveelheid, indien deze niet exact bekend is, alsmede alle eventuele vereisten waaraan moet zijn voldaan, met inbegrip van eventuele technische specificaties, certificaties met betrekking tot de conformiteitsbeoordeling, plannen, tekeningen of instructiemateriaal;

b) alle eventuele voorwaarden voor de deelname van leveranciers, met inbegrip van een lijst met informatie en documenten die de leveranciers in verband daarmee moeten verstrekken;

c) alle evaluatiecriteria die de aanbestedende dienst bij de gunning van de opdracht toepast, alsmede het relatieve gewicht van elk van deze criteria, tenzij de prijs het enige criterium is;

d) wanneer de aanbestedende dienst een opdracht aanbesteedt met elektronische middelen: alle authenticatie- en encryptievereisten en overige vereisten in verband met de indiening van informatie in elektronische vorm;

e) wanneer de aanbestedende dienst een elektronische veiling organiseert: de regels, met inbegrip van de weging van de evaluatiecriteria voor elk van de onderdelen van de opdracht, die voor de elektronische veiling zullen gelden;

f) indien de inschrijvingen in het openbaar zullen worden geopend: de datum en het tijdstip waarop en de plaats waar de inschrijvingen zullen worden geopend en de personen die daarbij in voorkomend geval aanwezig mogen zijn;

g) alle andere voorwaarden, zoals betalingsvoorwaarden of eventuele beperkingen op de wijze waarop inschrijvingen kunnen worden ingediend, bijvoorbeeld op papier of in elektronische vorm; en

h) in voorkomend geval de data voor de levering van de goederen of diensten.

8. Bij het vaststellen van een datum voor de levering van de goederen of diensten die het voorwerp van de aanbesteding zijn, houdt de aanbestedende dienst rekening met factoren als de complexiteit van de opdracht, de omvang van de verwachte onderaanneming, en de werkelijk benodigde tijd voor het produceren, het uit de voorraad halen en vervoeren van goederen vanaf de plaatsen van levering of voor het verrichten van diensten.

9. De in het bericht van aanbesteding of het aanbestedingsdossier vermelde evaluatiecriteria kunnen, onder meer, de prijs en andere kostenfactoren, de kwaliteit, de technische waarde, de milieukenmerken en de leveringsvoorwaarden omvatten.

10. De aanbestedende dienst:

a) stelt onverwijld een aanbestedingsdossier beschikbaar zodat belangstellende leveranciers voldoende tijd hebben om geldige inschrijvingen in te dienen;

b) verstrekt op verzoek onverwijld het aanbestedingsdossier aan elke belangstellende leverancier; en

c) beantwoordt onverwijld elk redelijk verzoek om relevante informatie van een belangstellende of deelnemende leverancier, mits dergelijke informatie die leverancier niet bevoordeelt ten opzichte van andere leveranciers.

Wijzigingen

11. Indien een aanbestedende dienst voorafgaand aan de gunning van de opdracht de criteria of vereisten wijzigt die in het bericht van aanbesteding of het aan deelnemende leveranciers verstrekte aanbestedingsdossier zijn vermeld, of een bericht van aanbesteding of aanbestedingsdossier wijzigt of opnieuw publiceert, geeft hij schriftelijk kennis van alle wijzigingen of verstrekt hij een nieuw of gewijzigd bericht van aanbesteding of aanbestedingsdossier:

a) aan alle leveranciers die aan de procedure deelnemen op het moment dat de informatie wordt gewijzigd of opnieuw gepubliceerd, indien zij bekend zijn bij de aanbestedende dienst, en in alle andere gevallen op dezelfde wijze als de oorspronkelijke informatie; en

b) op een zodanig tijdstip dat de leveranciers voldoende tijd hebben om hun inschrijving te wijzigen en opnieuw in te dienen.

Artikel 128

Termijnen

Algemeen

1. De aanbestedende dienst geeft, overeenkomstig zijn eigen redelijke behoeften, de leveranciers voldoende tijd om verzoeken tot deelname en geldige inschrijvingen op te stellen en in te dienen, waarbij rekening wordt gehouden met factoren zoals:

a) de aard en de complexiteit van de opdracht;

b) de omvang van de verwachte onderaanneming; en

c) de tijd die nodig is voor de verzending van inschrijvingen uit het buitenland en eigen land wanneer geen gebruik wordt gemaakt van elektronische middelen.

Dergelijke termijnen en eventuele verlengingen ervan moeten voor alle belangstellende of deelnemende leveranciers gelijk zijn.

Minimumtermijnen

2. Wanneer een aanbestedende dienst gebruik maakt van voorafgaande selectie, mag de termijn voor de indiening van verzoeken tot deelname in beginsel niet minder dan 25 dagen vanaf de datum van publicatie van het bericht van aanbesteding bedragen. Wanneer als gevolg van een door de aanbestedende dienst naar behoren gemotiveerde urgente situatie een dergelijke termijn onhaalbaar is, mag deze worden bekort tot ten minste tien dagen.

3. Tenzij de leden 4, 5, 7 en 8 van toepassing zijn, mag de minimumtermijn voor de indiening van inschrijvingen niet minder bedragen dan 40 dagen vanaf de datum waarop:

a) in het geval van een openbare aanbesteding, het bericht van aanbesteding is gepubliceerd; of

b) bij aanbesteding met voorafgaande selectie, de aanbestedende dienst de leveranciers heeft meegedeeld dat zij worden uitgenodigd in te schrijven, ongeacht of een lijst voor veelvuldig gebruik wordt toegepast.

4. Aanbestedende diensten mogen de in lid 3 genoemde termijn voor de inschrijving verkorten tot ten minste tien dagen, indien:

a) de aanbestedende dienst in overeenstemming met artikel 124, lid 4, ten minste 40 dagen maar niet meer dan twaalf maanden vóór de publicatie van het bericht van aanbesteding, een aankondiging van geplande aanbestedingen heeft gepubliceerd, waarin de volgende gegevens zijn opgenomen:

   i) een omschrijving van de opdracht;

   ii) bij benadering de uiterste data voor de indiening van inschrijvingen of verzoeken tot deelname;

   iii) een verklaring dat de belangstellende leveranciers hun belangstelling voor de opdracht aan de aanbestedende dienst kenbaar moeten maken;

   iv) het adres waar documenten met betrekking tot de opdracht kunnen worden opgevraagd; en

   v) zoveel van de in artikel 124, lid 2, gespecificeerde informatie die vereist is voor het bericht van aanbesteding als beschikbaar is;

b) de aanbestedende dienst, in het geval van herhaalde opdrachten, in een eerste bericht van aanbesteding aangeeft dat in volgende berichten termijnen voor inschrijving zullen worden vermeld overeenkomstig dit lid; of

c) de in lid 3 genoemde termijn als gevolg van een door de aanbestedende dienst naar behoren gemotiveerde urgente situatie onhaalbaar is.

5. Aanbestedende diensten mogen de in lid 3 genoemde termijn voor de inschrijving met zeven dagen verkorten in elk van de volgende situaties:

a) het bericht van aanbesteding wordt elektronisch gepubliceerd;

b) het gehele aanbestedingsdossier is elektronisch beschikbaar vanaf de datum van publicatie van het bericht van aanbesteding; en

c) de aanbestedende dienst aanvaardt elektronische inschrijvingen.

6. Toepassing van de bepalingen lid 5, in combinatie met lid 4, mag in geen geval leiden tot een verkorting van de in lid 3 bepaalde termijn voor het indienen van een inschrijving tot minder dan zeven dagen vanaf de datum van publicatie van het bericht van aanbesteding.

7. Niettegenstaande andere bepalingen van dit artikel mag een aanbestedende dienst bij de aankoop van commerciële goederen of diensten of een combinatie daarvan, de in lid 3 genoemde termijn voor de indiening van inschrijvingen verkorten tot ten minste 13 dagen, op voorwaarde dat de aanbestedende dienst op hetzelfde tijdstip zowel het bericht van aanbesteding als het volledige aanbestedingsdossier in elektronische vorm publiceert. Wanneer de aanbestedende dienst bovendien elektronische inschrijvingen voor deze commerciële goederen of diensten aanvaardt, mag hij de in lid 3 genoemde termijn verkorten tot ten minste zeven dagen.

8. Indien een onder deel 3 van bijlage III vallende aanbestedende dienst alle of een beperkt aantal erkende leveranciers heeft geselecteerd, kan de termijn voor de indiening van een inschrijving in onderling overleg tussen de aanbestedende dienst en de geselecteerde leveranciers worden vastgesteld. Indien geen overeenstemming wordt bereikt, dient de termijn ten minste zeven dagen te bedragen.

Artikel 129

Aanbesteding op basis van onderhandelingen

1. Een partij kan bepalen dat haar aanbestedende diensten onderhandelingen kunnen voeren:

a) als de aanbestedende dienst het voornemen daartoe heeft vermeld in het overeenkomstig artikel 124, lid 2, vereiste bericht van aanbesteding; of

b) als bij de beoordeling blijkt dat geen van de inschrijvingen duidelijk het voordeligst is volgens de in het bericht of in het aanbestedingsdossier vermelde specifieke evaluatiecriteria.

2. Aanbestedende diensten:

a) zien erop toe dat iedere uitsluiting van leveranciers tijdens onderhandelingen plaatsvindt in overeenstemming met de in het bericht van aanbesteding of het aanbestedingsdossier vermelde evaluatiecriteria; en

b) stellen, wanneer de onderhandelingen zijn afgesloten, voor alle resterende leveranciers een gelijke termijn vast voor de indiening van een nieuwe of herziene inschrijving.

Artikel 130

Onderhandse aanbesteding

1. Mits zij deze bepaling niet toepassen met het oogmerk de mededinging tussen leveranciers te verhinderen of op een wijze waardoor leveranciers van de andere partij worden gediscrimineerd of binnenlandse leveranciers worden beschermd, kunnen aanbestedende diensten gebruikmaken van onderhandse aanbesteding en besluiten de artikelen 124, 125, 126, 127 (leden 7 tot en met 11), 128, 129, 131 en 132 niet toe te passen, maar uitsluitend in de volgende omstandigheden:

a) op voorwaarde dat de vereisten van het aanbestedingsdossier niet wezenlijk worden gewijzigd, in het geval dat:

   i) geen inschrijvingen zijn ingediend of geen leveranciers om deelname hebben verzocht;

   ii) geen inschrijvingen zijn ingediend die aan de essentiële eisen van het aanbestedingsdossier voldoen;

   iii) geen leveranciers aan de voorwaarden voor deelname voldoen; of

   iv) de ingediende inschrijvingen onderling zijn afgestemd;

b) indien de goederen of diensten slechts door een bepaalde leverancier kunnen worden geleverd en er geen redelijk alternatief of substituut bestaat vanwege een van de volgende redenen:

   i) de opdracht betreft een kunstwerk;

   ii) de bescherming van octrooien, auteursrechten of andere exclusieve rechten; of

   iii) de afwezigheid van concurrentie om technische redenen;

c) voor aanvullende leveringen, door de oorspronkelijke leverancier, van goederen en diensten die niet in de oorspronkelijke opdracht waren opgenomen, indien verandering van leverancier voor de aanvullende goederen of diensten:

   i) niet mogelijk is om economische of technische redenen, zoals wanneer de aanvullende producten of diensten uitwisselbaar of interoperabel moeten zijn met bestaande uitrusting, software, diensten of installaties die in het kader van de oorspronkelijke opdracht zijn verworven; en

   ii) tot aanzienlijk ongemak of aanzienlijke kostenstijgingen zou leiden voor de aanbestedende dienst;

d) in strikt noodzakelijke gevallen, wanneer de goederen of diensten om uiterst dringende redenen, wegens gebeurtenissen die door de aanbestedende dienst niet konden worden voorzien, niet tijdig kunnen worden verkregen door middel van openbare aanbesteding of aanbesteding met voorafgaande selectie;

e) voor goederen die op een grondstoffenmarkt worden aangekocht;

f) wanneer een aanbestedende dienst een prototype of een nieuw product of een nieuwe dienst aanschaft die op zijn verzoek tijdens de uitvoering van een specifieke opdracht inzake onderzoek, proefneming, studie of oorspronkelijke ontwikkeling ten behoeve van die opdracht is ontwikkeld. De originele ontwikkeling van een eerste product of dienst kan een beperkte productie of levering omvatten om de resultaten van veldproeven te incorporeren en te demonstreren dat het product of de dienst geschikt is voor productie of levering in grotere hoeveelheden volgens aanvaardbare kwaliteitsnormen, maar omvat geen serieproductie of levering om commerciële levensvatbaarheid te bereiken of onderzoeks- en ontwikkelingskosten te recupereren;

g) voor aankopen onder uitzonderlijk voordelige voorwaarden die alleen op zeer korte termijn ontstaan in het geval van ongebruikelijke verkopen, zoals bij liquidatie, curatele of faillissement, maar niet bij normale aankopen bij normale leveranciers; of

h) in het geval van opdrachten die worden gegund aan de winnaar van een prijsvraag, mits:

   i) die prijsvraag is georganiseerd op een wijze die verenigbaar is met de beginselen van dit hoofdstuk, met name met betrekking tot de publicatie van een bericht van aanbesteding; en

   ii) de inzendingen worden beoordeeld door een onafhankelijke jury met het oog op de gunning van een ontwerpopdracht aan de maker van de winnende inzending.

2. Aanbestedende diensten stellen een verslag op over elk contract dat in het kader van lid 1 wordt gegund. Dit verslag vermeldt de naam van de aanbestedende dienst, de waarde en het soort aangeschafte goederen of diensten, en bevat tevens een verklaring met daarin een vermelding van de in lid 1 beschreven omstandigheden en voorwaarden die deze procedure rechtvaardigden.

Artikel 131

Elektronische veilingen

1. Aanbestedende diensten kunnen gebruikmaken van een elektronische veiling.

2. Bij openbare en onderhandse aanbestedingen en procedures op basis van onderhandelingen kan de aanbestedende dienst beslissen dat de gunning van de opdracht wordt voorafgegaan door een elektronische veiling, indien nauwkeurige specificaties voor de opdracht kunnen worden opgesteld.

De elektronische veiling heeft betrekking op:

a) hetzij alleen de prijzen wanneer de opdracht wordt gegund op basis van de laagste prijs; of

b) hetzij de prijzen en/of de nieuwe waarde van de elementen van de inschrijvingen zoals aangegeven in het bestek, wanneer de opdracht wordt gegund aan de voordeligste inschrijving.

3. Als een aanbestedende dienst beslist gebruik te maken van een elektronische veiling, moet dit worden vermeld in het bericht van aanbesteding.

Het bestek bevat onder andere de volgende informatie:

a) de elementen waarvan de waarde het voorwerp is van de elektronische veiling, voor zover deze elementen kwantificeerbaar zijn en kunnen worden uitgedrukt in cijfers of procenten;

b) de eventuele limieten van de waarden die kunnen worden ingediend, zoals voortvloeiend uit de specificaties van de opdracht;

c) de informatie die tijdens de elektronische veiling ter beschikking van de inschrijvers zal worden gesteld en, in voorkomend geval, het tijdstip waarop;

d) relevante informatie betreffende het verloop van de elektronische veiling;

e) de voorwaarden waaronder de inschrijvers een bod kunnen doen en met name de minimumverschillen die in voorkomend geval voor de biedingen vereist zijn;

f) relevante informatie betreffende het gebruikte elektronische systeem en de nadere technische bepalingen en specificaties voor de verbinding.

4. Alvorens over te gaan tot de elektronische veiling, voert de aanbestedende dienst een eerste volledige beoordeling uit van de inschrijvingen aan de hand van het/de vastgestelde gunningscriterium/a en de weging daarvan. Alle inschrijvers die een aan de eisen beantwoordende inschrijving hebben ingediend, worden tegelijkertijd elektronisch uitgenodigd nieuwe prijzen en/of nieuwe waarden in te dienen; deze uitnodiging bevat alle relevante informatie voor de individuele verbinding met het gebruikte elektronische systeem en preciseert de datum en het aanvangsuur van de elektronische veiling. De elektronische veiling kan in een aantal opeenvolgende fasen verlopen. De elektronische veiling kan op zijn vroegst twee werkdagen na de datum van verzending van de uitnodigingen beginnen.

5. Wanneer de opdracht wordt gegund aan de voordeligste inschrijving, moet bij de uitnodiging het resultaat van de volledige beoordeling van de inschrijving van de betrokken inschrijver worden gevoegd. De uitnodiging vermeldt tevens de wiskundige formule die tijdens de elektronische veiling de automatische herklasseringen op basis van de ingediende nieuwe prijzen en/of nieuwe waarden bepaalt. In deze formule moet het relatieve gewicht zijn verwerkt dat aan alle vastgestelde criteria is toegekend om de voordeligste inschrijving te bepalen, zoals dat in de aankondiging van de opdracht of het bestek is aangegeven; daartoe moeten eventuele marges vooraf in een bepaalde waarde worden uitgedrukt.

6. Tijdens elke fase van de elektronische veiling deelt de aanbestedende dienst ogenblikkelijk aan alle inschrijvers ten minste de informatie mee die de inschrijvers de mogelijkheid biedt op elk moment hun respectieve klassering te kennen. De aanbestedende dienst kan ook andere informatie betreffende andere ingediende prijzen of waarden meedelen, mits dit in de specificaties is vermeld. De aanbestedende dienst kan tevens op ieder ogenblik meedelen hoeveel inschrijvers aan die fase van de veiling deelnemen. In geen enkele fase van de elektronische veiling mag evenwel de identiteit van de inschrijvers bekend worden gemaakt.

7. De aanbestedende dienst kan de elektronische veiling op één of meer van de onderstaande wijzen afsluiten:

a) in de uitnodiging tot deelname aan de veiling wordt een vooraf vastgestelde datum en een vooraf vastgesteld tijdstip voor de sluiting vermeld;

b) op het moment dat geen nieuwe prijzen of waarden meer worden ontvangen die beantwoorden aan de vereisten betreffende de minimumverschillen. In dat geval preciseert de aanbestedende dienst in de uitnodiging tot deelname aan de veiling de termijn die na ontvangst van de laatste aanbieding in acht wordt genomen alvorens de veiling wordt gesloten;

c) wanneer alle fasen van de veiling die in de uitnodiging tot deelname aan de veiling zijn vermeld, zijn doorlopen.

8. Wanneer de aanbestedende dienst heeft besloten de elektronische veiling overeenkomstig lid 7, onder c), af te sluiten, in voorkomend geval in combinatie met het bepaalde onder b), wordt in de uitnodiging tot deelname aan de veiling het tijdschema voor elke fase van de veiling vermeld.

9. Na sluiting van de elektronische veiling gunt de aanbestedende dienst de opdracht overeenkomstig artikel 132, op basis van de resultaten van de elektronische veiling.

10. Aanbestedende diensten mogen geen misbruik maken van de methode van de elektronische veiling, noch mogen zij de methode gebruiken om de mededinging te beletten, te beperken of te vervalsen of om wijzigingen aan te brengen in de inhoud van de opdracht zoals omschreven in het bericht van aanbesteding en zoals vastgelegd in het bestek.

Artikel 132

Behandeling van inschrijvingen en gunning van opdrachten

Behandeling van inschrijvingen

1. De aanbestedende dienst neemt bij het ontvangen, openen en behandelen van inschrijvingen procedures in acht die garanderen dat het aanbestedingsproces eerlijk en onpartijdig verloopt en de inschrijvingen vertrouwelijk worden behandeld.

2. Indien een inschrijving door de aanbestedende dienst pas na het verstrijken van de vastgestelde termijn wordt ontvangen, mag de betrokken leverancier daarvan geen nadelige gevolgen ondervinden indien de vertraging uitsluitend te wijten is aan onjuiste afhandeling door de aanbestedende dienst.

3. Indien de aanbestedende dienst een leverancier de gelegenheid biedt om tussen de opening van de inschrijvingen en de gunning van de opdracht onbedoelde vormfouten te corrigeren, biedt de aanbestedende dienst alle deelnemende leveranciers daartoe de gelegenheid.

Gunning van opdrachten

4. Om voor gunning in aanmerking te komen, moet een inschrijving schriftelijk worden ingediend, bij de opening voldoen aan de essentiële vereisten die in het bericht van aanbesteding en het aanbestedingsdossier zijn opgenomen, en afkomstig zijn van een leverancier die aan de voorwaarden voor deelname voldoet.

5. Tenzij de aanbestedende dienst besluit dat het niet in het openbaar belang is de opdracht te plaatsen, gunt hij de opdracht aan de leverancier die volgens de bevindingen van de aanbestedende dienst in staat is de voorwaarden van de opdracht te vervullen en van wie de inschrijving, beoordeeld aan de hand van de in het bericht van aanbesteding of in het aanbestedingsdossier vermeld evaluatiecriteria:

a) de voordeligste is; of

b) wanneer de prijs het enige criterium is, de laagste prijs biedt.

6. Wanneer de aanbestedende dienst een inschrijving ontvangt met een prijs die in verhouding tot de andere inschrijvingen abnormaal laag is, kan zij inlichtingen inwinnen bij de inschrijver om zich ervan te vergewissen dat deze aan de voorwaarden voor deelname voldoet en in staat is de opdracht volgens de gestelde voorwaarden tot een goed einde te brengen.

7. Het is de aanbestedende dienst niet toegestaan gebruik te maken van opties, een aanbesteding te annuleren of gegunde opdrachten te wijzigen op een wijze die in strijd is met zijn verplichtingen in het kader van dit hoofdstuk.

Artikel 133

Transparantie

Kennisgeving aan leveranciers

1. Aanbestedende diensten stellen de deelnemende leveranciers onverwijld in kennis van besluiten aangaande de gunning van een opdracht en doen dat desgevraagd schriftelijk. Met inachtneming van artikel 134, leden 2 en 3, stelt de aanbestedende dienst een afgewezen leverancier op diens verzoek in kennis van de redenen voor de afwijzing van zijn inschrijving en van de relatieve voordelen van de inschrijving van de gekozen leverancier.

Publicatie van informatie over de gunning

2. Uiterlijk 72 dagen na de gunning van een opdracht die onder dit hoofdstuk valt, publiceert de aanbestedende dienst een bericht in het geëigende gedrukte of elektronische medium als vermeld in deel 2 van bijlage IV bij deze overeenkomst. Indien het bericht alleen in een elektronische medium wordt gepubliceerd, moet de informatie gedurende een redelijke termijn gemakkelijk toegankelijk blijven. Het bericht moet ten minste de volgende gegevens bevatten:

a) een beschrijving van de aangeschafte goederen of diensten;

b) de naam en het adres van de aanbestedende dienst;

c) de naam en het adres van de leverancier aan wie de opdracht is gegund;

d) het bedrag van de geselecteerde inschrijving of de hoogste en de laagste inschrijving die bij de gunning in overweging zijn genomen;

e) de datum van gunning; en

f) de gebruikte aanbestedingsmethode, en in geval van onderhandse aanbesteding overeenkomstig artikel 130, een beschrijving van de omstandigheden die deze procedure rechtvaardigden.

Bewaren van documentatie, verslagen en elektronische traceerbaarheid

3. Een aanbestedende dienst bewaart gedurende ten minste drie jaar vanaf de datum waarop hij een opdracht plaatst:

a) de documentatie en verslagen betreffende aanbestedingsprocedures en gunningen in verband met opdrachten die onder deze overeenkomst vallen, met inbegrip van de op grond van artikel 130 vereiste verslagen; en

b) gegevens die waarborgen dat het verloop van de onder dit hoofdstuk vallende opdracht via elektronische middelen naar behoren traceerbaar is.

Artikel 134

Openbaarmaking van informatie

Verstrekking van informatie aan partijen

1. Indien de andere partij daarom verzoekt, verstrekt een partij onverwijld alle informatie die nodig is om te bepalen of de aanbesteding eerlijk, onpartijdig en overeenkomstig dit hoofdstuk is verlopen, met inbegrip van informatie over de kenmerken en relatieve voordelen van de inschrijving van de gekozen leverancier. Wanneer het bekendmaken van dergelijke informatie de mededinging bij latere aanbestedingen zou verstoren, wordt deze informatie door de partij die haar ontvangt pas vrijgegeven na overleg met en instemming van de partij die de informatie heeft verstrekt.

Informatie die niet openbaar wordt gemaakt

2. Niettegenstaande andere bepalingen van dit hoofdstuk verstrekt een partij, met inbegrip van haar aanbestedende diensten, aan geen enkele leverancier informatie die afbreuk zou kunnen doen aan de eerlijke mededinging tussen leveranciers.

3. Niets in dit hoofdstuk mag zodanig worden uitgelegd dat een partij, met inbegrip van haar aanbestedende diensten, autoriteiten en toetsingsinstanties, verplicht wordt vertrouwelijke informatie openbaar te maken indien openbaarmaking:

a) de rechtshandhaving zou bemoeilijken;

b) de eerlijke mededinging tussen leveranciers zou kunnen schaden;

c) de legitieme handelsbelangen van bepaalde personen, met inbegrip van de bescherming van de intellectuele eigendom, zou schaden; of

d) anderszins in strijd zou zijn met het openbaar belang.

Artikel 135

Binnenlandse toetsingsprocedures

1. Elke partij voorziet in een passende, effectieve, transparante en niet-discriminatoire procedure voor bestuurlijke of rechterlijke toetsing, waarmee een leverancier die belang heeft of heeft gehad bij een onder dit hoofdstuk vallende overheidsopdracht bezwaar of beroep kan aantekenen tegen:

a) een inbreuk op dit hoofdstuk; of

b) niet-naleving van de maatregelen die een partij tot uitvoering van dit hoofdstuk heeft ingesteld, indien de leverancier overeenkomstig het interne recht van de partij niet rechtstreeks bezwaar of beroep kan aantekenen tegen een inbreuk op dit hoofdstuk.

2. De procedureregels voor alle bezwaar- en beroepsprocedures ingevolge lid 1 worden op schrift gesteld en openbaar gemaakt.

3. Indien een leverancier in het kader van een aanbestedingsprocedure waarbij hij een belang heeft of heeft gehad een klacht indient wegens inbreuk of niet-naleving als bedoeld in lid 1, moedigt de betrokken partij haar aanbestedende dienst en de leverancier aan het geschil door overleg te beslechten. De aanbestedende dienst neemt dergelijke klachten tijdig en onbevooroordeeld in beraad op een wijze die geen afbreuk doet aan de deelname van de leverancier aan lopende of toekomstige aanbestedingen of aan diens recht om door middel van de procedure voor bestuurlijke of rechterlijke toetsing corrigerende maatregelen te verkrijgen.

4. Iedere leverancier krijgt voldoende tijd om een bezwaar of beroep voor te bereiden en in te dienen; deze termijn is ten minste tien dagen vanaf het tijdstip waarop de grond voor het bezwaar of beroep voor de leverancier bekend is geworden of redelijkerwijs bekend had kunnen worden.

5. Door elke partij wordt ten minste één onpartijdige en van de aanbestedende diensten onafhankelijke bestuurlijke of rechterlijke instantie ingesteld of aangewezen om een bezwaar of beroep door een leverancier in het kader van een onder dit hoofdstuk vallende aanbesteding te ontvangen en te beoordelen.

6. Indien een bezwaar of beroep in eerste aanleg wordt beoordeeld door een andere instantie dan een van de in lid 5 bedoelde instanties, ziet de partij erop toe dat de leverancier tegen de oorspronkelijke beslissing beroep kan instellen bij een onpartijdige bestuurlijke of rechterlijke instantie die onafhankelijk is van de aanbestedende dienst die de aanbesteding heeft uitgeschreven waarop het bezwaar of beroep betrekking heeft.

7. Elke partij waarborgt dat, indien het een niet-rechterlijke beroepsinstantie betreft, hoger beroep bij een rechterlijke instantie mogelijk is of de regels inzake procesvoering bepalen dat:

a) de aanbestedende dienst schriftelijk op het bezwaar reageert en alle relevante documenten aan de beroepsinstantie ter beschikking stelt;

b) de partijen bij de procedure het recht hebben te worden gehoord alvorens de beroepsinstantie een beslissing neemt over het beroep;

c) de partijen bij de procedure het recht hebben zich te laten vertegenwoordigen en vergezellen;

d) de partijen bij de procedure toegang hebben tot alle zittingen in het kader van de procedure;

e) de partijen bij de procedure het recht hebben te verzoeken dat de procedure in het openbaar plaatsvindt en dat getuigen mogen worden voorgesteld; en

f) de beroepsinstantie haar beslissingen of aanbevelingen tijdig schriftelijk uitvaardigt en deze in alle gevallen van een motivering voorziet.

8. Elke partij stelt procedures in, of handhaaft deze, die voorzien in:

a) snelle voorlopige maatregelen die de mogelijkheid van de leverancier om aan de aanbesteding deel te nemen in stand houden; en

b) corrigerende maatregelen of compensatie voor het geleden verlies of de geleden schade, indien de beroepsinstantie heeft bepaald dat inbreuk of niet-nakoming als bedoeld in lid 1 heeft plaatsgevonden; deze corrigerende maatregelen of compensatie kunnen beperkt blijven tot de voor het opstellen van de inschrijving en/of het indienen van het bezwaar of beroep gemaakte kosten.

9. De in lid 8, onder a), bedoelde snelle voorlopige maatregelen kunnen aanleiding geven tot schorsing van de aanbestedingsprocedure. In de in lid 8 bedoelde procedures kan worden bepaald dat bij de beslissing over het al dan niet toepassen van dergelijke maatregelen rekening mag worden gehouden met mogelijke zware negatieve gevolgen voor de belangen die op het spel staan, waaronder het openbaar belang. De rechtmatige redenen om geen maatregelen te nemen, moeten schriftelijk worden aangegeven.

Artikel 136

Wijziging en rectificatie van het toepassingsgebied

1. Een partij mag een wijziging of rectificatie voorstellen van de op die partij betrekking hebbende elementen van bijlage III bij deze overeenkomst.

Wijzigingen

2. Een partij die een wijziging voorstelt:

a) stelt de andere partij daarvan schriftelijk in kennis; en

b) doet in die kennisgeving een voorstel voor passende compenserende aanpassingen voor de andere partij om het toepassingsgebied op een niveau te houden dat vergelijkbaar is met dat van vóór de wijziging.

3. Niettegenstaande lid 2, onder b), hoeft een partij niet in compenserende aanpassingen te voorzien indien:

a) de wijziging een verwaarloosbaar effect heeft; of

b) de wijziging betrekking heeft op een dienst waarover de partij daadwerkelijk haar zeggenschap of invloed heeft beëindigd.

4. De andere partij wordt geacht, ook voor de toepassing van hoofdstuk 14 (Geschillenbeslechting) van deze titel, met de wijziging in te stemmen, tenzij zij binnen 45 dagen na ontvangst van de in lid 2, onder a), bedoelde kennisgeving schriftelijk bezwaar maakt omdat:

a) een overeenkomstig lid 2, onder b), voorgestelde aanpassing voldoende is om het overeengekomen toepassingsgebied op een vergelijkbaar niveau te houden;

b) de wijziging een verwaarloosbaar effect heeft overeenkomstig lid 3, onder a); of

c) de wijziging betrekking heeft op een dienst waarover de partij daadwerkelijk haar zeggenschap of invloed heeft beëindigd, zoals bedoeld in lid 3, onder b).

Rectificaties

5. De volgende wijzigingen van de delen 1 tot en met 3 van bijlage III bij deze overeenkomst worden beschouwd als een rectificatie, mits zij het volgens dit hoofdstuk overeengekomen toepassingsgebied niet aantasten:

a) wijziging van de naam van een entiteit;

b) fusie tussen twee of meer entiteiten die in hetzelfde deel van bijlage III worden genoemd; en

c) splitsing van een entiteit in twee of meer entiteiten, mits alle nieuwe entiteiten worden opgenomen in hetzelfde deel van bijlage III als waar de oorspronkelijke entiteit was opgenomen.

6. De partij die een rectificatie voorstelt, stelt de andere partij daarvan om de twee jaar in kennis, vanaf de datum waarop deze titel van toepassing wordt ([1]).

7. Een partij kan binnen 45 dagen na ontvangst van de in lid 6 bedoelde kennisgeving bij de andere partij bezwaar aantekenen tegen een voorgestelde rectificatie. Bij het indienen van het bezwaar moeten de redenen worden vermeld waarom de voorgestelde rectificatie geen wijziging zou zijn in de zin van lid 5 en moet worden beschreven welk effect de voorgestelde rectificatie zou hebben op het overeengekomen toepassingsgebied. Indien een dergelijk bezwaar niet binnen 45 dagen na ontvangst van de kennisgeving is ingediend, wordt de partij geacht met de voorgestelde rectificatie in te stemmen.

Het Samenwerkingscomité

8. Als binnen de in de leden 4 en 7 genoemde periode geen bezwaar is ingediend tegen een voorgestelde wijziging of rectificatie, past het Samenwerkingscomité bijlage III bij deze overeenkomst aan de wijziging of rectificatie aan. De wijziging of rectificatie wordt van toepassing op de dag na afloop van de in de leden 4 en 7 genoemde periode.

9. Als een bezwaar is ingediend tegen een voorgestelde wijziging of rectificatie, bespreekt het Samenwerkingscomité de kwestie. Het Samenwerkingscomité kan besluiten de wijziging of rectificatie goed te keuren en bijlage III bij de overeenkomst dienovereenkomstig te wijzigen.

Artikel 137

Overgangsperiode

Dit hoofdstuk wordt van toepassing vijf jaar na de datum waarop deze titel van toepassing wordt. Voor de in deel 4 van bijlage III genoemde goederen en voor de onder deel 6 van bijlage III vallende diensten, wordt dit hoofdstuk van toepassing acht jaar na de datum waarop deze titel van toepassing wordt.

([1]) De Europese Unie wordt geacht aan deze verplichting te hebben voldaan indien zij de Republiek Kazachstan in kennis stelt van rectificaties binnen de kennisgevingscyclus in het kader van de WTO-overeenkomst inzake overheidsopdrachten.

HOOFDSTUK 9

Grondstoffen en energie

Artikel 138

Definities

Voor de toepassing van dit hoofdstuk wordt verstaan onder:

a) „grondstoffen": substanties die worden gebruikt voor de vervaardiging van industrieproducten, met uitzondering van energiegoederen, verwerkte visserijproducten of landbouwproducten, maar met inbegrip van natuurlijke rubber, huiden en vellen, hout en houtpulp, zijde, wol, katoen en andere plantaardige producten voor de textielproductie;

b) „energiegoederen": op basis van het geharmoniseerde systeem inzake de omschrijving en de codering van goederen van de Werelddouaneorganisatie („GS") en de gecombineerde nomenclatuur van de Europese Unie: aardgas, vloeibaar aardgas, vloeibaar petroleumgas (LPG) (GS 27.11), elektriciteit (GS 27.16), ruwe olie en olieproducten (GS 27.09-27.10 en 27.13-27.15) en steenkool en andere vaste brandstoffen (GS 27.01-27.04);

c) „vennootschap": een rechtsentiteit die een commerciële organisatie is onder de jurisdictie of zeggenschap van een van de partijen, bijvoorbeeld, maar niet beperkt tot een kapitaalvennootschap, trust, personenvennootschap, joint venture of vereniging;

d) „dienstverlener": een dienstverlener zoals gedefinieerd in artikel 40, onder q);

e) „maatregel": een maatregel zoals gedefinieerd in artikel 40, onder a);

f) „vervoer": transmissie en distributie van energiegoederen via pijpleidingen voor olie en olieproducten en hogedruk-gaspijpleidingen, hoogspanningsnetwerken en -lijnen, spoorwegen, wegen en andere faciliteiten voor het vervoer van energiegoederen;

g) „ongeoorloofde toe-eigening": alle activiteiten bestaande in de wederrechtelijke toe-eigening van energiegoederen uit transmissiepijpleidingen voor olie en olieproducten en hogedruk-gaspijpleidingen, hoogspanningsnetwerken en -lijnen, spoorwegen, wegen en andere faciliteiten voor het vervoer van energiegoederen;

h) „noodsituatie": een situatie waardoor een aanzienlijke verstoring of een fysieke onderbreking van de levering van aardgas, olie of elektriciteit tussen de Europese Unie en de Republiek Kazachstan wordt veroorzaakt, ook bij levering die via derde landen verloopt en bij een uitzonderlijk grote vraag naar energiegoederen binnen de Europese Unie of de Republiek Kazachstan, waarbij marktmaatregelen niet voldoende zijn en aanvullende niet op de markt gebaseerde maatregelen noodzakelijk zijn;

i) „vereiste inzake plaatselijke inbreng":

   i) voor goederen, het vereiste dat een onderneming goederen van binnenlandse oorsprong of herkomst koopt of gebruikt, ongeacht of daarbij wordt aangegeven om welke specifieke producten of hoeveelheid of waarde het gaat of een verband wordt gelegd met de omvang of de waarde van de plaatselijke productie;

   ii) voor diensten, het vereiste dat de keuze van de dienstverlener of de geleverde dienst beperkt ten nadele van diensten of dienstverleners van de andere partij;

j) „overheidsbedrijf": een onderneming die betrokken is bij commerciële activiteiten en waarvan de centrale of subcentrale overheid van een partij, rechtstreeks of onrechtstreeks, in het bezit is van 50 % of meer van het geplaatste kapitaal of van de stemmen die verbonden zijn aan de door de onderneming uitgegeven aandelen;

k) „rechtspersoon": een rechtspersoon zoals gedefinieerd in artikel 40, onder d);

l) „rechtspersoon van een partij": een rechtspersoon van een partij zoals gedefinieerd in artikel 40, onder e).

Artikel 139

Prijsregulering

1. Indien de prijs van grondstoffen of energiegoederen voor industriële gebruikers wordt gereguleerd door de overheid van een partij, streven de partijen naar een prijs die de kosten dekt en redelijke winst toelaat.

2. Als de prijs van grondstoffen of energiegoederen op de binnenlandse markt verschilt van de uitvoerprijs voor hetzelfde product, verstrekt de partij van uitvoer, op verzoek van de andere partij, een verklaring voor het verschil, die niet mag bestaan in vervoerkosten en uitvoerheffingen.

Artikel 140

Handels- en uitvoermonopolies

De partijen vestigen noch handhaven een handels- of uitvoermonopolie voor grondstoffen of energiegoederen, behalve indien een partij gebruik wenst te maken van haar prioritaire recht (voorkooprecht) op de aankoop van ruw en droog gas en goud.

Artikel 141

Toegang tot en recht van prospectie, exploratie of productie van koolwaterstoffen (ruwe olie en aardgas)

1. Niets in deze overeenkomst vormt een aantasting van de soevereiniteit van de partijen overeenkomstig het internationale recht ten aanzien van de koolwaterstoffen die zich binnen hun grondgebied en hun binnen-, archipel- en territoriale wateren bevinden, of van de soevereine rechten om zich binnen hun exclusieve economische zone en het continentale plat bevindende koolwaterstoffen te exploreren en te exploiteren.

2. De partijen behouden het recht te bepalen welke gebieden binnen hun grondgebied, binnen-, archipel- en territoriale wateren, exclusieve economische zone en continentale plat worden opengesteld voor de prospectie, de exploratie en de productie van koolwaterstoffen.

3. Wanneer een partij een soeverein besluit neemt als bedoeld in lid 2, zorgt elke partij ervoor dat de ondernemingen van de andere partij niet worden gediscrimineerd met betrekking tot de toegang tot en het recht van prospectie, exploratie en productie van koolwaterstoffen, mits de desbetreffende onderneming als rechtspersoon is gevestigd op het grondgebied van de partij die de toegang verleent.

4. Elke partij kan van een onderneming waaraan een vergunning is verleend voor de prospectie, de exploratie en de productie van koolwaterstoffen, verlangen dat zij een tegenwaarde in geld of in de vorm van koolwaterstoffen betaalt.

5. De partijen nemen de maatregelen die nodig zijn om te waarborgen dat licenties of andere vergunningen op grond waarvan een onderneming het recht van prospectie, exploratie en productie van koolwaterstoffen kan uitoefenen, worden verleend volgens een vooraf bekendgemaakte procedure of een aankondiging waarbij potentiële belangstellenden worden uitgenodigd een aanvraag voor een vergunning in te dienen. In deze aankondiging moeten de soort licentie of vergunning, het desbetreffende geografische gebied en de voorgestelde datum of tijdslimiet voor het verlenen van de licentie of vergunning worden gespecificeerd.

6. De leden 3 tot en met 5 doen geen afbreuk aan het recht van een overheidsbedrijf om toegang tot en het recht van prospectie, exploratie en productie van koolwaterstoffen te verkrijgen door middel van rechtstreekse onderhandelingen met haar partij. Wanneer een dergelijk overheidsbedrijf besluit zijn recht van prospectie, exploratie en productie van koolwaterstoffen geheel of gedeeltelijk over te dragen, zijn de verplichtingen van de leden 3 tot en met 5 van toepassing.

7. Ten aanzien van de vergunningsvoorwaarden en de procedure voor de vergunningverlening is artikel 53 van toepassing.

Artikel 142

Voorwaarden voor investeringen in grondstoffen en energiegoederen

Met het oog op het stimuleren van de investeringen in activiteiten in verband met prospectie, exploratie, extractie en mijnbouw met betrekking tot grondstoffen en energiegoederen mogen de partijen:

a) geen maatregelen vaststellen of handhaven die vereisten inzake plaatselijke inbreng bevatten voor producten, dienstverleners, investeerders of investeringen van de andere partij, tenzij anders bepaald in het protocol inzake de toetreding van de Republiek Kazachstan tot de WTO of in de GATS-lijsten van verbintenissen van de Europese Unie en haar lidstaten;

b) geen maatregelen vaststellen of handhaven op grond waarvan een onderneming van de andere partij verplicht is intellectuele-eigendomsrechten over te dragen of te delen om producten of diensten te kunnen verkopen of te kunnen investeren op het grondgebied van die partij. Het staat de partijen vrij om over contracten te onderhandelen met investeerders die rechten in verband met prospectie, exploratie, extractie en mijnbouw met betrekking tot grondstoffen en energiegoederen wensen te verwerven, waarbij een dergelijke overdracht op vrijwillige basis, onder marktvoorwaarden en tegen marktprijs geschiedt.

Artikel 143

Doorvoer

1. De partijen nemen alle maatregelen die nodig zijn om de doorvoer van energiegoederen te vergemakkelijken, overeenkomstig het beginsel van vrije doorvoer en artikel 7, leden 1 en 3, van het Energiehandvestverdrag.

2. Elke partij verbiedt de ongeoorloofde toe-eigening, door een aan haar zeggenschap of jurisdictie onderworpen entiteit, van grondstoffen en energiegoederen die over haar grondgebied al dan niet in transit worden vervoerd, en neemt alle maatregelen die nodig zijn om dergelijke ongeoorloofde toe-eigening aan te pakken.

Artikel 144

Onderbreking

1. Elke partij neemt alle maatregelen die nodig zijn om te waarborgen dat exploitanten van de hoofdpijpleidingen en -netwerken voor de doorvoer of het vervoer van energie:

a) het risico van onopzettelijke onderbreking, vermindering of stopzetting van de doorvoer en/of het vervoer minimaliseren;

b) de normale doorvoer die of het normale vervoer dat onopzettelijk werd onderbroken, verminderd of stopgezet, zo spoedig mogelijk weer doorgang laten vinden.

2. Bij een geschil over een aangelegenheid waarbij de partijen dan wel een of meer aan de zeggenschap of jurisdictie van een van de partijen onderworpen entiteiten betrokken zijn, mag een partij over het grondgebied waarvan energiegoederen worden doorgevoerd, vervoerd, ontvangen of opgeslagen in het kader van een vervoers- of doorvoerroute, dergelijke doorvoer, vervoer, ontvangst of opslag niet onderbreken of beperken en evenmin toestaan dat aan haar zeggenschap of jurisdictie onderworpen entiteiten zulks doen, behalve indien daarin expliciet is voorzien in een contract of andere overeenkomst inzake dergelijke doorvoer, vervoer, ontvangst of opslag, voordat een geschillenbeslechtingsprocedure in het kader van het desbetreffende contract is afgerond, dan wel de geschillenbeslechtingsprocedure van hoofdstuk 14 (Geschillenbeslechting) van deze titel voor de noodsituaties zoals gedefinieerd in artikel 138, onder h).

3. Een partij kan op grond van dit artikel niet aansprakelijk worden gesteld voor een onderbreking of beperking in geval van overmacht of wanneer zij ten gevolge van handelingen die aan een derde land of aan een aan de zeggenschap of jurisdictie van een derde land onderworpen entiteit kunnen worden toegerekend, niet in staat is energiegoederen te leveren of door te voeren.

Artikel 145

Toegang tot hoogspanningsnetwerken en -lijnen

1. Elke partij verleent de ondernemingen die als rechtspersoon zijn gevestigd op het grondgebied van de partij die de toegang verleent, niet-discriminerende toegang tot hoogspanningsnetwerken en -lijnen die geheel of gedeeltelijk eigendom zijn van of worden gereguleerd door de partij die de toegang verleent, met inachtneming van de capaciteit van bedoelde netwerken en lijnen. Deze toegang wordt op eerlijke en billijke wijze verdeeld.

2. Bij het toepassen van maatregelen inzake dergelijke transmissienetwerken en -lijnen zien de partijen erop toe dat de volgende beginselen in acht worden genomen:

a) alle wet- en regelgeving inzake toegang en vervoerstarieven zijn volledig transparant;

b) de maatregelen discrimineren niet met betrekking tot de oorsprong van de elektriciteitsproductie binnen hun grondgebied of de bestemming van de elektriciteit; en

c) de vervoerstarieven discrimineren niet tussen ondernemingen uit de Europese Unie en de Republiek Kazachstan.

Artikel 146

Regelgevende autoriteiten voor elektriciteit en gas

1. Elke partij wijst regelgevende autoriteiten aan en machtigt ze tot regulering van de elektriciteits- en de gasmarkt op hun respectieve grondgebied. Deze regelgevende autoriteiten zijn juridisch gescheiden en functioneel onafhankelijk van alle andere openbare autoriteiten of marktdeelnemers.

2. De besluiten die een regelgevende autoriteit neemt en de procedures die zij toepast, zijn onpartijdig ten aanzien van alle marktdeelnemers.

3. Een door een beslissing van een regelgevende autoriteit getroffen marktdeelnemer kan tegen die beslissing beroep aantekenen bij een beroepsinstantie. Indien deze beroepsinstantie niet onafhankelijk is van de bij dat besluit betrokken partijen of geen rechtscollege is, moeten haar beslissingen door een onpartijdige en onafhankelijke rechterlijke instantie kunnen worden getoetst. Beslissingen van de beroepsinstantie en de rechterlijke instantie moeten altijd schriftelijk worden gemotiveerd. De partijen waarborgen dat definitieve beslissingen van de beroepsinstantie, of van de rechterlijke instantie als die de finale instantie is, doeltreffend ten uitvoer worden gelegd.

Artikel 147

Hernieuwbare energie

1. Dit artikel is van toepassing op maatregelen die van invloed kunnen zijn op de handel en investeringen tussen de partijen met betrekking tot energieopwekking uit hernieuwbare niet-fossiele bronnen, zoals wind, zon en waterkracht, maar niet met betrekking tot de producten waaruit dergelijke energie wordt opgewekt.

2. Elke partij:

a) neemt noch handhaaft maatregelen die partnerschappen met plaatselijke ondernemingen verplicht stellen, tenzij deze partnerschappen om technische redenen noodzakelijk worden geacht en de partij die dergelijke maatregelen vaststelt of handhaaft, op verzoek van de andere partij het bestaan van deze technische redenen kan aantonen;

b) ziet erop toe dat in voorkomend geval de regels betreffende de vergunning-, certificering- en licentieprocedures, in het bijzonder met betrekking tot uitrusting, installaties en bijbehorende transmissienetwerkinfrastructuur, objectief, transparant en niet-willekeurig zijn en aanvragers uit de andere partij niet discrimineren;

c) ziet erop toe dat administratieve heffingen op hernieuwbare energie, zoals die welke moeten worden betaald door consumenten, planologen, architecten, bouwondernemingen, installateurs en leveranciers, transparant zijn en worden beperkt tot, bij benadering, de kosten van de verleende diensten;

d) ziet erop toe dat hoofdstuk 1 (Handel in goederen) van deze titel wordt toegepast op de invoer en het gebruik van goederen van oorsprong uit de andere partij en de levering van goederen door leveranciers van de andere partij;

e) ziet erop toe dat artikel 53 wordt toegepast op de verlening van diensten door leveranciers van de andere partij;

f) ziet erop toe dat de voorwaarden en procedures voor de verbinding met en toegang tot transmissienetwerken transparant zijn en niet leiden tot discriminatie van leveranciers van de andere partij of van uit hernieuwbare energiebronnen geproduceerde elektriciteit. De partijen nemen zien erop toe dat passende maatregelen worden genomen met betrekking tot netwerken en de markt om de belemmeringen voor uit hernieuwbare energiebronnen geproduceerde elektriciteit tot een minimum te beperken;

g) stelt noch handhaaft het vereiste dat:

i) een onderneming van de andere partij goederen koopt of gebruikt van binnenlandse oorsprong of herkomst van de partij die het vereiste stelt, ongeacht of daarbij wordt aangegeven om welke specifieke producten of hoeveelheid of waarde het gaat of een verband wordt gelegd met de omvang of de waarde van de plaatselijke productie; of

ii) de aankoop en het gebruik van ingevoerde producten door een onderneming worden beperkt tot een hoeveelheid die is gerelateerd aan de omvang of de waarde van de door deze onderneming uitgevoerde lokale producten.

3. Wanneer er internationale of regionale normen bestaan met betrekking tot uitrusting en systemen voor energieopwekking uit hernieuwbare en niet-fossiele bronnen, nemen de partijen deze normen, of de relevante onderdelen ervan, als basis voor hun technische voorschriften, tenzij deze internationale normen of de relevante onderdelen ervan ondoeltreffend of ongeschikt zijn om de legitieme beoogde doelstellingen te verwezenlijken. Voor de toepassing van dit lid worden de Internationale Organisatie voor Normalisatie (ISO) en de Internationale Elektrotechnische Commissie (IEC) beschouwd als relevante internationale normalisatie-instellingen.

4. In voorkomend geval nemen de partijen bij het formuleren van op de productvereisten gebaseerde technische voorschriften de prestaties van het product, met inbegrip van de milieuprestaties ervan, als uitgangspunt, eerder dan het ontwerp of de beschrijving van het product.

5. Niets in dit artikel wordt uitgelegd als beletsel voor het vaststellen of handhaven door een partij van maatregelen die nodig zijn voor de veilige werking van de betrokken energienetten of de veiligheid van de energievoorziening, op voorwaarde dat dergelijke maatregelen niet zodanig worden toegepast dat zij een middel vormen tot willekeurige of ongerechtvaardigde discriminatie tussen de producten, dienstverleners of investeerders van de partijen waar dezelfde omstandigheden gelden, of een verkapte beperking van de handel tussen de partijen.

Artikel 148

Samenwerking met betrekking tot grondstoffen en energiegoederen

1. Onverminderd de artikelen 204 tot en met 208 intensiveren de partijen hun samenwerking en bevorderen zij het wederzijds begrip op het gebied van de handel in grondstoffen en energiegoederen.

2. De partijen erkennen dat een gunstig klimaat voor buitenlandse directe investeringen in de productie van en handel in grondstoffen en energiegoederen het beste kan worden gecreëerd door de beginselen van transparantie en nondiscriminatie te eerbiedigen en ervoor te zorgen dat de regels de handel niet verstoren. Meer algemeen bevordert een dergelijk klimaat een efficiënte toewijzing en benutting van grondstoffen en energiegoederen.

3. De samenwerking en de bevordering van wederzijds begrip hebben betrekking op bilaterale handelsvraagstukken, alsmede vraagstukken van wederzijds belang in verband met de internationale handel. Het kan daarbij gaan om handelsverstoringen die van invloed zijn op de wereldmarkt, milieu- en ontwikkelingsvraagstukken die specifiek verband houden met de handel in grondstoffen en energiegoederen alsmede maatschappelijk verantwoord ondernemen overeenkomstig internationaal erkende normen zoals de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen en de OESO-richtsnoeren inzake zorgvuldigheidseisen voor verantwoorde bevoorradingsketens van bodemschatten uit door conflicten getroffen gebieden en risicogebieden. De samenwerking en de bevordering van wederzijds begrip hebben betrekking op de uitwisseling van gegevens en informatie over de regelgeving inzake de grondstoffen- en energiesector. Dit betekent niet dat de partijen verplicht zijn gegevens te verstrekken waarvan openbaarmaking naar hun oordeel tegen hun respectieve veiligheidsbelangen indruist.

4. Elke partij kan een verzoek indienen tot het organiseren van een ad-hocvergadering over grondstoffen en energiegoederen of een ad-hocsessie daarover tijdens een vergadering van het Samenwerkingscomité. De bilaterale samenwerking kan daarnaast waar passend worden uitgebreid tot de relevante pluri- of multilaterale fora waaraan beide partijen deelnemen.

Artikel 149

Mechanisme voor vroegtijdige waarschuwing

1. De partijen stellen een mechanisme voor vroegtijdige waarschuwing in om praktische maatregelen vast te stellen tot voorkoming van en tot snelle reactie op een noodsituatie of een dreigende noodsituatie.

2. De partijen ondernemen gezamenlijk actie met het oog op:

a) vroegtijdige evaluatie van mogelijke risico's en problemen in verband met het aanbod van en de vraag naar aardgas, olie of elektriciteit; en

b) voorkoming van en snelle reactie op een noodsituatie of een dreigende noodsituatie.

3. Indien een van de partijen weet heeft van een noodsituatie of van een situatie die naar haar mening tot een noodsituatie zou kunnen leiden, stelt zij de andere partij daarvan zo snel mogelijk in kennis.

4. Voor de toepassing van dit artikel komen de partije overeen dat het lid van de Europese Commissie dat bevoegd is voor energie en de minister van Energie van de Republiek Kazachstan de verantwoordelijke instanties zijn.

5. Na een kennisgeving informeren de partijen elkaar over hun beoordeling van de situatie.

6. Binnen drie kalenderdagen na een kennisgeving kan elke partij om overleg verzoeken om:

a) een gemeenschappelijke beoordeling van de situatie uit te werken;

b) aanbevelingen te formuleren om de noodsituatie meester te worden en de gevolgen ervan tot een minimum te beperken;

c) een speciale stuurgroep in te stellen, die onder andere toezicht houdt op energiestromen op belangrijke punten in de betrokken infrastructuur.

7. De partijen werken in voorkomend geval samen met derde landen om de dreiging van een noodsituatie te elimineren of de noodsituatie meester te worden.

8. Als de noodsituatie aanhoudt, kan elke partij een spoedprocedure voor geschillenbeslechting in gang zetten, overeenkomstig het bijzondere mechanisme als beschreven in hoofdstuk 14 (Geschillenbeslechting) van deze titel.

9. De partijen onthouden zich vanaf het moment van kennisgeving van maatregelen die de noodsituatie zouden kunnen vergroten of verergeren, rekening houdend met de omstandigheden.

10. Een partij beroept zich bovendien in dergelijke procedures voor geschillenbeslechting niet op of voert daarin niet als bewijs aan:

a) standpunten die zijn ingenomen of voorstellen die zijn gedaan door de andere partij in de loop van de in dit artikel beschreven procedure; of

b) enige verklaring van de andere partij dat deze bereid is een oplossing te aanvaarden voor de in dit artikel bedoelde noodsituatie.

11. Het Samenwerkingscomité kan indien nodig nadere uitvoeringsbepalingen vaststellen voor de toepassing van dit artikel.

Artikel 150

Uitzonderingen

1. Dit hoofdstuk doet geen afbreuk aan uitzonderingen, voorbehouden of beperkingen waarin deze overeenkomst voorziet.

2. De bepalingen van dit hoofdstuk zijn niet van toepassing op projecten voor onderzoek of ontwikkeling of op demonstratieprojecten op niet-commerciële schaal.

3. Niets in dit hoofdstuk wordt uitgelegd als beletsel voor het vaststellen of handhaven door een partij van maatregelen die nodig zijn voor de veilige werking van de betrokken energie-infrastructuur, met inbegrip van energie-vervoer en de betrokken productiefaciliteiten, die van belang zijn voor de nationale of openbare veiligheid, met inbegrip van de voorkoming van en de reactie op een noodsituatie, op voorwaarde dat dergelijke maatregelen niet zodanig worden toegepast dat zij een middel vormen tot willekeurige of ongerechtvaardigde discriminatie tussen de producten, dienstverleners of investeerders van de partijen waar dezelfde omstandigheden gelden, of een verkapte beperking van de handel tussen de partijen.

HOOFDSTUK 10

Handel en duurzame ontwikkeling

Artikel 151

Context en doelstellingen

1. De partijen herinneren aan de Agenda 21 van de Conferentie van de Verenigde Naties inzake milieu en ontwikkeling van 1992, de Verklaring van de Internationale Arbeidsorganisatie („IAO") over de fundamentele principes en rechten met betrekking tot werk van 1998, het Uitvoeringsplan van Johannesburg over duurzame ontwikkeling van 2002, de Ministeriële Verklaring van de Economische en Sociale Raad van de VN van 2006 inzake het genereren van volledige en productieve werkgelegenheid en fatsoenlijk werk voor allen, de Verklaring van de IAO over sociale gerechtigheid voor een eerlijke mondialisering van 2008, en het slotdocument van de VN-conferentie over duurzame ontwikkeling van 2012, getiteld „The future we want", dat is geïntegreerd in resolutie 66/288, die op 27 juli 2012 door de Algemene Vergadering van de VN is aangenomen.

2. De partijen herbevestigen hun verbintenis om de ontwikkeling van de internationale handel op zodanige wijze te bevorderen dat deze bijdraagt aan de doelstelling van duurzame ontwikkeling, voor het welzijn van huidige en toekomstige generaties. De partijen streven ernaar deze doelstelling te integreren in en tot uitdrukking te doen komen op elk niveau van hun handelsbetrekkingen.

Artikel 152

Multilaterale milieu- en arbeidsnormen en -overeenkomsten

1. De partijen erkennen de waarde van internationale governance en overeenkomsten op milieugebied als antwoord van de internationale gemeenschap op mondiale of regionale milieuproblemen.

2. De partijen erkennen dat volledige en productieve werkgelegenheid en fatsoenlijk werk voor alle landen kernelementen uitmaken van duurzame ontwikkeling en een prioritaire doelstelling van internationale samenwerking.

3. In dat verband herhalen de partijen hun verbintenis om multilaterale milieuovereenkomsten waarbij zij partij zijn, evenals de respectievelijk door de lidstaten van de Europese Unie en de Republiek Kazachstan geratificeerde IAO-verdragen, daadwerkelijk in hun wetgeving en praktijk ten uitvoer te leggen.

Artikel 153

Regelgevingsrecht en beschermingsniveaus

1. De partijen erkennen het recht van elke partij om haar eigen niveaus van interne milieu- en arbeidsbescherming vast te stellen, en dienovereenkomstig haar wetgeving en beleid ter zake vast te stellen of te wijzigen, in overeenstemming met de internationaal erkende normen en overeenkomsten als bedoeld in artikel 152. De partijen streven naar hoge niveaus voor milieu- en arbeidsbescherming.

2. De partijen erkennen dat het niet gepast is handel of investeringen aan te moedigen door de beschermingsniveaus waarin hun respectieve milieu- en arbeidswetgeving voorzien, te verzwakken of te beperken.

3. De partijen wijken niet af van hun respectieve milieu- en arbeidswetgeving en doen geen afbreuk aan de daadwerkelijke handhaving ervan door een onafgebroken of herhaald handelen of nalaten, om de handel of investeringen aan te moedigen.

Artikel 154

Handel en investeringen ter bevordering van duurzame ontwikkeling

1. De partijen herbevestigen hun verbintenis om de bijdrage van de handel aan de doelstelling van duurzame ontwikkeling in economisch, sociaal en ecologisch opzicht te versterken. Daartoe komen zij overeen het volgende te bevorderen:

a) handel en investeringen in milieugoederen en -diensten en klimaatvriendelijke producten en technologieën;

b) duurzaamheidsregelingen zoals programma's voor eerlijke en ethische handel of milieukeurmerken; en

c) praktijken van maatschappelijk verantwoord ondernemen.

2. De partijen wisselen informatie en ervaring uit over hun activiteiten ter bevordering van de samenhang en de wederzijdse ondersteuning van doelstellingen op het gebied van handel, milieu en sociale aspecten. De partijen versterken hun samenwerking en dialoog over duurzame-ontwikkelingsvraagstukken die zich in het kader van hun handelsbetrekkingen voordoen, met inbegrip van de relevante aspecten die worden beschreven in titel IV (Economische en duurzame ontwikkeling) van deze overeenkomst.

3. Bij de in lid 2 van dit artikel bedoelde samenwerking en dialoog worden de belanghebbenden betrokken, met name de sociale partners, evenals andere maatschappelijke organisaties, in het kader van de bij artikel 251 ingestelde maatschappelijke samenwerking.

4. Het Samenwerkingscomité kan regels vaststellen voor dergelijke samenwerking en dialoog.

Artikel 155

Geschillenbeslechting

Onderafdeling 2 van afdeling 3 van hoofdstuk 14 (Geschillenbeslechting) van deze titel is niet van toepassing op geschillen waarop dit hoofdstuk van toepassing is. Voor dergelijke geschillen geldt dat de partijen, nadat het arbitragepanel zijn eindverslag heeft opgesteld overeenkomstig de artikelen 180 en 182, de passende maatregelen die zij zullen nemen bespreken, waarbij zij rekening houden met dit verslag. Het Samenwerkingscomité ziet toe op de tenuitvoerlegging van dergelijke maatregelen en blijft de zaak volgen, onder andere door middel van het in artikel 154, lid 3, bedoelde mechanisme.

HOOFDSTUK 11

Mededinging

Artikel 156

Beginselen

De partijen erkennen het belang van een vrije en onvervalste mededinging voor hun handelsbetrekkingen. De partijen erkennen dat concurrentieverstorende praktijken en overheidsmaatregelen, waaronder subsidies, de goede werking van de markten kunnen verstoren en de voordelen van de liberalisering van het handelsverkeer kunnen ondergraven.

Artikel 157

Wetgeving inzake kartelbestrijding en fusies en de tenuitvoerlegging daarvan

1. Elke partij handhaaft op haar grondgebied een uitgebreide mededingingswetgeving waarbij doeltreffend wordt opgetreden tegen concurrentieverstorende overeenkomsten, onderling afgestemde praktijken en eenzijdig concurrentieverstorend gedrag van ondernemingen met een dominante marktpositie, en waarin wordt voorzien in doeltreffend toezicht op concentraties.

2. Elke partij houdt onafhankelijk opererende mededingingsautoriteiten in stand, die verantwoordelijk en toereikend uitgerust zijn voor een doeltreffende handhaving van de in lid 1 bedoelde mededingingswetgeving.

3. De partijen erkennen het belang van transparante en niet-discriminerende toepassing van hun respectieve mededingingswetgeving, waarbij de beginselen van een eerlijk proces en de rechten van de verdediging van de betrokken ondernemingen in acht worden genomen.

Artikel 158

Staatsmonopolies, staatsondernemingen en ondernemingen waaraan bijzondere of exclusieve rechten of voorrechten zijn verleend

1. Niets in dit hoofdstuk belet een partij in overeenstemming met haar wetgeving staatsmonopolies of staatsondernemingen aan te wijzen of in stand te houden, of aan ondernemingen bijzondere of exclusieve rechten of voorrechten te verlenen.

2. Elke partij ziet erop toe dat op bij economische activiteiten betrokken staatsmonopolies, staatsondernemingen en ondernemingen waaraan bijzondere of exclusieve rechten of voorrechten zijn verleend, de in artikel 157 bedoelde mededingingswetgeving van toepassing is. Voor de toepassing van dit hoofdstuk wordt onder economische activiteiten verstaan het aanbieden van goederen en diensten op een bepaalde markt. Het begrip „economische activiteiten" omvat niet activiteiten die worden uitgevoerd in het kader van de uitoefening van overheidsgezag, dat wil zeggen activiteiten die noch op commerciële grondslag, noch in concurrentie met een of meer marktdeelnemers worden uitgevoerd.

3. De toepassing van de mededingingswetgeving als bedoeld in artikel 157 mag de betrokken ondernemingen niet belemmeren in de wettelijke of feitelijke uitvoering van de aan hen opgedragen bijzondere taken van openbaar belang. Uitzonderingen moeten beperkt en transparant zijn. De handel en investeringen mogen niet zodanig worden beïnvloed dat de doelstelling van deze overeenkomst erdoor wordt ondermijnd.

Artikel 159

Subsidies

1. Voor de toepassing van dit artikel wordt onder „subsidie" verstaan een maatregel die voldoet aan de voorwaarden van artikel 1 van de SCM-overeenkomst, ongeacht of de subsidie wordt verstrekt aan een onderneming voor de productie van goederen of de levering van diensten, en die specifiek is in de zin van artikel 2 van die overeenkomst.

2. Elke partij zorgt voor transparantie op subsidiegebied. Daartoe brengt elke partij vanaf de datum van toepassing van deze titel om de twee jaar aan de andere partij verslag uit over de rechtsgrondslag, waarin onder andere wordt vermeld: de beleidsdoelstelling of het doel van de subsidie, de duur of andere tijdsbeperkingen, de vorm en indien mogelijk het bedrag en de begunstigde van een door de regering of een overheidsinstantie verstrekte subsidie. Een dergelijk verslag wordt geacht te zijn verstrekt als deze informatie beschikbaar is gesteld op een openbaar toegankelijke website of via het kennisgevingsmechanisme van de WTO.

3. Als een partij meent dat een door de andere partij verstrekte subsidie negatieve gevolgen heeft voor de belangen van de eerste partij, kan zij overleg over de kwestie aanvragen. De partij waaraan het verzoek wordt gericht, overweegt dit zorgvuldig. Tijdens het overleg moet met name de beleidsdoelstelling van de subsidie worden toegelicht en moet worden nagegaan of de subsidie stimulerend werkt, in verhouding staat tot het doel en of er maatregelen kunnen worden genomen om het potentieel verstorend effect op de handel en investeringen van de partij die het verzoek indient, te beperken ([1]).

4. Om het overleg te vergemakkelijken verstrekt de partij waaraan het verzoek wordt gericht, binnen 90 dagen na ontvangst van het verzoek informatie over de desbetreffende subsidie. Als de partij die het verzoek indient, op basis van deze informatie meent dat de subsidie buitensporige negatieve gevolgen heeft of kan hebben voor haar handels- en investeringsbelangen, doet de partij waaraan het verzoek wordt gericht haar best om deze negatieve gevolgen aan te pakken.

5. De leden 3 en 4 zijn niet van toepassing op subsidies met betrekking tot de visserij en de handel in goederen waarop bijlage 1 bij de WTO-overeenkomst inzake de landbouw van toepassing is.

Artikel 160

Geschillenbeslechting

De bepalingen van hoofdstuk 14 (Geschillenbeslechting) zijn niet van toepassing ten aanzien van de artikelen 156 tot en met 158 en artikel 159, leden 3 en 4.

([1]) Een subsidie wordt geacht in verhouding te staan tot het doel als het bedrag niet hoger is dan wat nodig is om de doelstelling te verwezenlijken.

Artikel 161

Verband met de WTO

De bepalingen van dit hoofdstuk doen geen afbreuk aan de rechten en plichten van een partij in het kader van de WTO-overeenkomst, met name de SCM-overeenkomst en het Memorandum van overeenstemming inzake de regels en procedures betreffende de beslechting van geschillen.

Artikel 162

Vertrouwelijkheid

Bij het uitwisselen van informatie krachtens dit hoofdstuk nemen de partijen de beperkingen in acht die voortvloeien uit het beroeps- of zakengeheim.

HOOFDSTUK 12

Overheidsbedrijven, door de overheid gecontroleerde bedrijven en bedrijven waaraan bijzondere of exclusieve rechten of voorrechten zijn verleend

Artikel 163

Definities

Voor de toepassing van dit hoofdstuk wordt verstaan onder:

a) „overheidsbedrijf": een onderneming die betrokken is bij commerciële activiteiten en waarvan de centrale of subcentrale overheid van een partij in het bezit is van 50 % of meer van het geplaatste kapitaal of van de stemmen die verbonden zijn aan de door de onderneming uitgegeven aandelen;

b) „door de overheid gecontroleerd bedrijf": een onderneming die betrokken is bij commerciële activiteiten en waarvan de centrale of subcentrale overheid van een partij, rechtstreeks of onrechtstreeks, beslissende invloed uitoefent of kan uitoefenen krachtens haar financiële deelneming, de regels of praktijken inzake de werking van de onderneming of enig andere manier die een dergelijke beslissende invloed bepaalt. Van beslissende invloed van een partij is sprake wanneer de partij rechtstreeks of onrechtstreeks gerechtigd is meer dan de helft van de leden van het bestuur, het management of het toezichthoudend orgaan van de onderneming te benoemen;

c) „bedrijf waaraan bijzondere of exclusieve rechten of voorrechten zijn verleend": een publieke of particuliere onderneming die betrokken is bij commerciële activiteiten en waaraan de centrale of subcentrale overheid van een partij wettelijk of feitelijk bijzondere of exclusieve rechten of voorrechten heeft verleend. Dergelijke rechten of voorrechten kunnen bijvoorbeeld betrekking hebben op het recht om als distributeur, netwerkprovider of een andere intermediair te fungeren voor de aan- of verkoop van een product of de verlening of ontvangst van een dienst. Monopolies die betrokken zijn bij een commerciële activiteit vallen onder het begrip „bedrijf waaraan bijzondere of exclusieve rechten of voorrechten zijn verleend";

d) „monopolie": een entiteit die betrokken is bij een commerciële activiteit, met inbegrip van consortia, en die op de relevante markt op het grondgebied van een partij op centraal of subcentraal niveau is aangewezen als enige leverancier of enige koper van een product of dienst; een entiteit waaraan exclusieve intellectuele-eigendomsrechten zijn verleend, valt echter niet onder dat begrip alleen om de reden dat haar dergelijke rechten zijn verleend;

e) „bijzondere rechten": rechten die door de centrale of subcentrale overheid van een partij zijn verleend aan een beperkt aantal ondernemingen binnen een bepaald geografisch gebied of een bepaalde markt voor producten of diensten, waardoor het voor andere ondernemingen aanzienlijk moeilijker wordt om de betrokken economische activiteit binnen hetzelfde geografische gebied en onder grotendeels gelijkwaardige voorwaarden uit te oefenen. Het bij de toewijzing van schaarse middelen verlenen van een licentie of vergunning aan een beperkt aantal ondernemingen op basis van objectieve, evenredige en niet-discriminerende criteria, is op zich geen bijzonder recht;

f) „niet-discriminerende behandeling": nationale behandeling of meestbegunstigingsbehandeling zoals beschreven in deze overeenkomst, indien deze behandeling gunstiger is;

g) „uit commerciële overwegingen": in overeenstemming met de gebruikelijke zakelijke praktijk van een particuliere onderneming die op basis van de beginselen van de markteconomie actief is in de internationale handel;

h) „aanwijzen": een monopolie instellen of toestaan of het bereik van een monopolie uitbreiden, wettelijk of feitelijk.

Artikel 164

Toepassingsgebied

1. De partijen bevestigen hun rechten en plichten op grond van artikel XVII, leden 1 tot en met 3, van de GATT 1994, het Memorandum van overeenstemming betreffende de interpretatie van artikel XVII van de GATT 1994, artikel VIII, leden 1, 2 en 5, van de GATS, en het hoofdstuk over overheidsbedrijven, door de overheid gecontroleerde bedrijven en bedrijven waaraan bijzondere of exclusieve rechten of voorrechten zijn verleend, van het Protocol inzake de toetreding van de Republiek Kazachstan tot de WTO, die in deze overeenkomst worden opgenomen, daarvan een integrerend deel uitmaken en van toepassing zijn.

2. Dit hoofdstuk is niet van toepassing op onder hoofdstuk 8 van Titel III van deze overeenkomst vallende overheidsopdrachten van een partij of haar aanbestedende diensten, als bedoeld in artikel 120.

3. Dit hoofdstuk is van toepassing op alle economische activiteiten die onder deze overeenkomst vallen. De artikelen 166 en 167 zijn niet van toepassing op diensten die niet worden vermeld in de GATS-lijst van verbintenissen van een partij.

Artikel 165

1. Zonder afbreuk te doen aan de rechten en plichten van de partijen in het kader van dit hoofdstuk, belet niets in dit hoofdstuk een partij een overheidsbedrijf of een door de overheid gecontroleerd bedrijf op te richten of in stand te houden, een monopolie aan te wijzen of in stand te houden of een onderneming bijzondere of exclusieve rechten of voorrechten te verlenen.

2. Een onderneming die onder dit hoofdstuk valt, mag niet door een partij worden verplicht of aangemoedigd zich te gedragen op een wijze die in strijd is met deze overeenkomst.

Artikel 166

Non-discriminatie

Tenzij anders bepaald in artikel 142, in de GATS-lijst van verbintenissen van een partij of in de voorbehouden van een partij ten aanzien van de nationale behandeling, als beschreven in bijlage I bij deze overeenkomst, ziet elke partij erop toe dat een onderneming die voldoet aan de voorwaarden van artikel 163, onder c) en d), bij de aan- of verkoop van goederen of diensten, de goederen, diensten en/of dienstverleners van de andere partij niet discrimineert.

Artikel 167

Commerciële overwegingen

Behalve om te beantwoorden aan de doelstelling waarvoor bijzondere of exclusieve rechten zijn verleend, bijvoorbeeld een openbaredienstverplichting, of, in geval van overheidsbedrijven of door de staat gecontroleerde bedrijven, om te voldoen aan hun publieke opdracht, en op voorwaarde dat het gedrag van de onderneming om aan die doelstelling te beantwoorden of aan die opdracht te voldoen in overeenstemming is met artikel 166 en met hoofdstuk 11 (Mededinging) van deze titel, ziet elke partij erop toe dat de in artikel 163, onder a) tot en met d), bedoelde ondernemingen, op het desbetreffende grondgebied handelen uit commerciële overwegingen bij de aan- en verkoop van goederen, onder andere wat betreft prijs, kwaliteit, beschikbaarheid, verhandelbaarheid, vervoer en andere aan- of verkoopvoorwaarden, alsmede bij de aankoop of levering van diensten, ook wanneer die worden geleverd aan of door een investeerder van de andere partij.

Artikel 168

Prijsstelling

Het hanteren van verschillende prijzen op verschillende markten of binnen dezelfde markt op grond van normale commerciële overwegingen, zoals vraag en aanbod, is op zich niet in strijd met de artikelen 166 en 167.

Artikel 169

Corporate governance

1. De partijen zien erop toe dat de in artikel 163, onder a) tot en met d), bedoelde ondernemingen strenge normen inzake transparantie en ondernemingsbestuur in acht nemen, overeenkomstig de OESO-richtsnoeren voor corporate governance in overheidsbedrijven van 2005. Verdere ontwikkeling van het beleid inzake corporate governance binnen de in artikel 163, onder a) tot en met d), bedoelde ondernemingen dient overeenkomstig die richtsnoeren te geschieden.

2. Elke partij ziet erop toe dat regelgevingsinstanties die verantwoordelijk zijn voor de regelgeving ten aanzien van de in artikel 163, onder a) tot en met d), bedoelde ondernemingen juridisch gescheiden en functioneel onafhankelijk zijn van en geen verantwoordingsplicht hebben jegens in artikel 163, onder a) tot en met d), bedoelde ondernemingen.

3. Elke partij ziet erop toe dat wet- en regelgeving op alle centrale en lokale overheidsniveaus op consistente en niet-discriminerende wijze wordt gehandhaafd, ook voor de in artikel 163, onder a) tot en met d), bedoelde ondernemingen. Uitzonderingen zijn beperkt en transparant.

Artikel 170

Uitwisseling van informatie

1. Een partij die reden heeft om aan te nemen dat haar belangen uit hoofde van deze overeenkomst in negatieve zin worden beïnvloed door de exploitatiehandelingen van een in artikel 163, onder a) tot en met d), bedoelde onderneming van de andere partij, kan deze partij verzoeken informatie te verstrekken over de exploitatiehandelingen van de desbetreffende onderneming wat betreft de tenuitvoerlegging van de bepalingen van deze overeenkomst. Dergelijke informatie kan betrekking hebben op organisatorische, bedrijfsmatige en financiële aspecten.

2. Elke partij verstrekt op verzoek van de andere partij informatie over in artikel 163, onder a) tot en met d), bedoelde ondernemingen die niet behoren tot het midden- en kleinbedrijf zoals gedefinieerd in de wetgeving van de partij waaraan het verzoek wordt gericht. In een dergelijk verzoek om informatie moet worden vermeld om welke ondernemingen, welke producten of diensten en welke markten het gaat en welke aanwijzingen er zijn dat deze onderneming praktijken hanteert die de handel of investeringen tussen de partijen belemmeren.

3. Elke partij verstrekt op verzoek van de andere partij informatie over uitzonderingen, niet-conforme maatregelen, immuniteiten en andere maatregelen, inclusief gunstigere behandeling, die op het grondgebied van de partij waaraan het verzoek wordt gericht, worden toegepast op in artikel 163, onder a) tot en met d), bedoelde ondernemingen.

4. Uit hoofde van de leden 1 tot en met 3 kan een partij niet worden verplicht tot het verstrekken van vertrouwelijke informatie waarvan bekendmaking de rechtshandhaving zou belemmeren of anderszins in strijd zou zijn met het openbaar belang, of schadelijk zou zijn voor de rechtmatige commerciële belangen van bepaalde ondernemingen.

HOOFDSTUK 13

Transparantie

Artikel 171

1. Elke partij beantwoordt zo spoedig mogelijk verzoeken van de andere partij om specifieke informatie over haar algemeen toepasselijke maatregelen of internationale overeenkomsten die op deze titel betrekking hebben of daarvoor gevolgen hebben. Elke partij richt ook één of meer informatiepunten op, die over al deze aangelegenheden op verzoek specifieke informatie verstrekken aan belanghebbenden uit de andere partij [1]. De partijen stellen elkaar binnen drie maanden na de datum waarop deze titel van toepassing wordt in kennis van hun informatiepunten. Informatiepunten hoeven geen depositaris te zijn van wet- en regelgeving.

2. Alle wet- en regelgeving, decreten, besluiten en algemeen toepasselijke administratieve beschikkingen die verband houden met of van invloed zijn op onder deze titel vallende aangelegenheden moeten zo snel mogelijk worden gepubliceerd op een wijze die voldoet aan de vereisten van de WTO-overeenkomst, inclusief artikel X van de GATT 1994, artikel III van de GATS en artikel 63 van de TRIPs-overeenkomst. De partijen actualiseren regelmatig de informatie die over dergelijke maatregelen is gepubliceerd, inclusief websites, en zorgen ervoor dat deze informatie gemakkelijk beschikbaar is voor belanghebbenden. Dergelijke informatie moet beschikbaar zijn zolang de maatregelen van kracht zijn en gedurende een redelijke periode nadien.

3. De partijen publiceren alle wet- en regelgeving, decreten, besluiten en algemeen toepasselijke administratieve beschikkingen die verband houden met of van invloed zijn op onder deze titel vallende aangelegenheden, voorafgaand aan de vaststelling ervan. De partijen geven belanghebbenden gedurende een redelijke termijn, doorgaans niet minder dan 30 kalenderdagen, de gelegenheid om opmerkingen in te dienen voordat de desbetreffende maatregel wordt afgerond of ingediend bij de autoriteiten die verantwoordelijk zijn voor vaststelling. Er wordt rekening gehouden met opmerkingen die gedurende deze termijn worden ingediend.

4. Wet- en regelgeving, decreten, besluiten en algemeen toepasselijke administratieve beschikkingen die verband houden met of van invloed zijn op onder deze titel vallende aangelegenheden, worden niet van kracht voordat zij zijn gepubliceerd.

5. Niets in deze overeenkomst verplicht een partij tot het verstrekken van vertrouwelijke informatie waarvan bekendmaking de rechtshandhaving zou belemmeren of anderszins in strijd zou zijn met het openbaar belang, of schadelijk zou zijn voor de rechtmatige handelsbelangen van bepaalde publieke of particuliere ondernemingen.

6. Artikel 55 is van toepassing ten aanzien van dit hoofdstuk.

HOOFDSTUK 14

Geschillenbeslechting

Afdeling 1

Doelstelling en toepassingsgebied

Artikel 172

Doelstelling

Het doel van dit hoofdstuk is een doeltreffend en doelmatig mechanisme ter vermijding en beslechting van geschillen tussen de partijen over de interpretatie en toepassing van deze overeenkomst op te zetten, teneinde waar mogelijk tot een onderling overeengekomen oplossing te komen.

[1] Het informatiepunt voor de Republiek Kazachstan is het informatiepunt dat is opgericht in het kader van de GATS.

Artikel 173

Toepassingsgebied

Dit hoofdstuk is van toepassing op alle geschillen over de interpretatie en toepassing van de bepalingen van deze titel, tenzij anders bepaald.

Afdeling 2

Overleg en bemiddeling

Artikel 174

Overleg

1. De partijen streven ernaar alle geschillen als bedoeld in artikel 173 op te lossen door te goeder trouw overleg te voeren, teneinde tot een onderling overeengekomen oplossing te komen.

2. Wanneer een partij de andere partij om overleg verzoekt, doet zij dat schriftelijk, met kopie aan het Samenwerkingscomité, met vermelding van de maatregel waarom het gaat en welke van de bepalingen waarnaar wordt verwezen in artikel 173 zij van toepassing acht.

3. De partij waaraan het verzoek is gericht, reageert binnen tien dagen na de datum van ontvangst, tenzij in deze overeenkomst anders is bepaald of tenzij door de partijen anders is overeengekomen.

4. Het overleg vindt plaats binnen 30 dagen na de datum van ontvangst van het verzoek op het grondgebied van de partij waaraan het verzoek is gericht, tenzij de partijen anders overeenkomen. Het overleg wordt 30 dagen na de datum van ontvangst van het verzoek geacht te zijn afgesloten, tenzij beide partijen overeenkomen het overleg voort te zetten. Het overleg, en in het bijzonder alle tijdens het overleg door de partijen verstrekte informatie en ingenomen standpunten, is vertrouwelijk en laat de rechten van de partijen in latere procedures onverlet.

5. Overleg over dringende aangelegenheden wordt 15 dagen na de datum van ontvangst van het verzoek geacht te zijn afgesloten, tenzij beide partijen overeenkomen het overleg voort te zetten.

6. Indien de partij waaraan het verzoek om overleg is gericht, niet binnen tien dagen na de datum van ontvangst van het verzoek hierop reageert, of indien het overleg niet binnen de in lid 3 respectievelijk lid 4 van dit artikel genoemde termijn wordt gehouden, of indien de partijen overeenkomen geen overleg te voeren of indien het overleg is afgesloten zonder dat een onderling overeengekomen oplossing is bereikt, kan de partij die om overleg heeft verzocht, een beroep doen op artikel 176.

7. Tijdens het overleg verstrekt elke partij voldoende feitelijke informatie, zodat een volledig onderzoek mogelijk is naar de wijze waarop de betrokken maatregel van invloed kan zijn op de werking en toepassing van deze overeenkomst.

8. Overleg over noodsituaties zoals gedefinieerd in artikel 138, onder h), wordt vijf dagen na de datum van ontvangst van het verzoek om overleg geacht te zijn afgesloten, tenzij beide partijen anders overeenkomen.

Artikel 175

Bemiddeling

Overeenkomstig bijlage VII bij deze overeenkomst kan elke partij de andere partij verzoeken om aan een bemiddelingsprocedure deel te nemen met betrekking tot een maatregel die de handel of de investeringen tussen de partijen ongunstig beïnvloedt.

Afdeling 3

Geschillenbeslechtingsprocedures

Onderafdeling 1

Arbitrageprocedure

Artikel 176

Inleiding van de arbitrageprocedure

1. Wanneer de partijen er niet in zijn geslaagd het geschil door middel van het in artikel 174 bedoelde overleg op te lossen, kan de partij die om overleg heeft verzocht, overeenkomstig dit artikel om de instelling van een arbitragepanel verzoeken.

2. Het verzoek om instelling van een arbitragepanel wordt schriftelijk gedaan bij de andere partij en bij het Samenwerkingscomité. De klagende partij vermeldt in haar verzoek welke maatregel in het geding is en legt uit, op zodanige wijze dat de rechtsgrond van de klacht duidelijk is, waarom die maatregel een inbreuk vormt op de bepalingen waarnaar wordt verwezen in artikel 173.

Artikel 177

Instelling van het arbitragepanel

1. Een arbitragepanel bestaat uit drie arbiters.

2. Binnen tien dagen na de datum waarop het schriftelijke verzoek tot instelling van een arbitragepanel is ingediend bij de partij waartegen de klacht is gericht, voeren de partijen overleg teneinde overeen te komen over de samenstelling van het panel.

3. Wanneer de partijen binnen de in lid 2 van dit artikel genoemde termijn geen overeenstemming over de samenstelling van het arbitragepanel bereiken, kan elke partij binnen vijf dagen na het verstrijken van de in lid 2 van dit artikel vastgestelde termijn een arbiter benoemen uit de overeenkomstig artikel 196 opgestelde sublijst van die partij. Wanneer een van de partijen verzuimt een arbiter te benoemen, wordt deze op verzoek van de andere partij door de voorzitter van het Samenwerkingscomité, of door diens vertegenwoordiger, door middel van loting aangewezen uit de overeenkomstig artikel 196 opgestelde sublijst van die partij.

4. Tenzij de partijen binnen de in lid 2 van dit artikel vastgestelde termijn overeenstemming bereiken over de voorzitter van het arbitragepanel, wordt deze op verzoek van een van de partijen door de voorzitter van het Samenwerkingscomité, of diens vertegenwoordiger, door middel van loting aangewezen uit de sublijst van voorzitters die is opgenomen in de overeenkomstig artikel 196 opgestelde lijst.

5. De voorzitter van het Samenwerkingscomité, of diens vertegenwoordiger, wijst binnen vijf dagen na de indiening van het in lid 3 respectievelijk lid 4 bedoelde verzoek van een van de partijen de arbiters aan.

6. De datum van instelling van het arbitragepanel is die waarop alle drie de aangewezen arbiters hun benoeming hebben aanvaard overeenkomstig het reglement van orde van bijlage V bij deze overeenkomst.

7. Indien een of meer van de in artikel 196 bedoelde lijsten niet zijn opgesteld of niet voldoende namen bevatten op het tijdstip van indiening van een verzoek als bedoeld in lid 3 respectievelijk lid 4, worden de arbiters door middel van loting aangewezen uit de personen die door een van de partijen of door beide partijen formeel zijn voorgedragen.

8. Tenzij de partijen anders overeenkomen, zijn bij een geschil tussen partijen over een noodsituatie zoals gedefinieerd in artikel 138, onder h), de tweede volzin van lid 3 en lid 4 van dit artikel van toepassing, zonder dat een beroep op lid 2 van dit artikel kan worden gedaan, en bedraagt de in lid 5 van dit artikel bedoelde termijn twee dagen.

Artikel 178

Voorlopige uitspraak inzake dringende aard

Indien een partij daarom verzoekt, doet het arbitragepanel binnen tien dagen na zijn instelling een voorlopige uitspraak over de vraag of het een zaak dringend acht.

Artikel 179

Conciliatie bij dringende energiegeschillen

1. Bij een geschil over een noodsituatie zoals gedefinieerd in artikel 138, onder h), kan elke partij de voorzitter van het arbitragepanel verzoeken om als conciliator op te treden met betrekking tot aangelegenheden in verband met het geschil, door een verzoek daartoe tot het arbitragepanel te richten.

2. De conciliator tracht overeenstemming te bereiken over een oplossing van het geschil of over een procedure om een dergelijke oplossing tot stand te brengen. Indien een dergelijke overeenstemming niet is bereikt binnen 15 dagen na benoeming van de conciliator, doet deze een aanbeveling voor een oplossing voor het geschil of voor een procedure om tot een dergelijke oplossing te komen, en bepaalt hij welke voorwaarden in acht moeten worden genomen vanaf een bepaalde datum totdat het geschil is opgelost.

3. De partijen en de onder hun zeggenschap of jurisdictie vallende entiteiten eerbiedigen de ingevolge lid 2 gedane aanbevelingen met betrekking tot de voorwaarden gedurende drie maanden na het besluit van de conciliator of totdat het geschil is opgelost, als dat eerder is.

4. De conciliator eerbiedigt de gedragscode voor leden van arbitragepanels en bemiddelaars („de gedragscode") die is opgenomen in bijlage VI bij deze overeenkomst.

Artikel 180

Verslagen van het arbitragepanel

1. Het arbitragepanel legt een tussentijds verslag voor aan de partijen over de resultaten van het feitenonderzoek, de toepasselijkheid van de desbetreffende bepalingen en de beweegredenen die aan de bevindingen en aanbevelingen van het panel ten grondslag liggen.

2. Een partij kan binnen 14 dagen na ontvangst van het verslag het arbitragepanel schriftelijk verzoeken bepaalde aspecten van het tussentijdse verslag te heroverwegen.

3. Het arbitragepanel kan het tussentijdse verslag wijzigen na beoordeling van de eventuele schriftelijke opmerkingen van de partijen, en wanneer het dat zinvol acht, de zaak nader onderzoeken.

4. Het eindverslag van het arbitragepanel bevat de resultaten van het feitenonderzoek, de toepasselijkheid van de bepalingen waarnaar wordt verwezen in artikel 173 en de beweegredenen die aan de bevindingen en conclusies van het panel ten grondslag liggen. Het eindverslag bevat een toereikende bespreking van de argumenten die zijn ingeroepen gedurende de fase van de tussentijdse beoordeling en een duidelijk antwoord op de vragen en opmerkingen van de partijen.

Artikel 181

Tussentijds verslag van het arbitragepanel

1. Uiterlijk 90 dagen na de datum van instelling van het arbitragepanel, legt het een tussentijds verslag voor aan de partijen. Wanneer het arbitragepanel van oordeel is dat deze termijn niet kan worden gehaald, stelt de voorzitter van het arbitragepanel de partijen en het Samenwerkingscomité hiervan schriftelijk in kennis, met opgave van de redenen voor de vertraging en de datum waarop het arbitragepanel zijn tussentijds verslag denkt te kunnen voorleggen. In geen geval mag het tussentijdse verslag later dan 120 dagen na de datum van instelling van het arbitragepanel worden voorgelegd.

2. In dringende gevallen stelt het arbitragepanel alles in het werk om het tussentijdse verslag binnen 45, maar in geen geval later dan 60 dagen na de datum van instelling voor te leggen. Een partij kan binnen zeven dagen na ontvangst van het tussentijdse verslag het arbitragepanel schriftelijk verzoeken bepaalde aspecten te heroverwegen, overeenkomstig artikel 180, lid 2.

3. Bij een geschil tussen partijen over een noodsituatie zoals gedefinieerd in artikel 138, onder h), wordt het tussentijdse verslag binnen 20 dagen na de datum van instelling van het arbitragepanel voorgelegd, en worden verzoeken ingevolge artikel 180, lid 2, gedaan binnen vijf dagen nadat het tussentijdse verslag is voorgelegd. Het arbitragepanel kan ook besluiten af te zien van het tussentijdse verslag.

Artikel 182

Eindverslag van het arbitragepanel

1. Uiterlijk 120 dagen na de datum van instelling legt het arbitragepanel een eindverslag voor aan de partijen en het Samenwerkingscomité. Wanneer het arbitragepanel van oordeel is dat deze termijn niet kan worden gehaald, stelt de voorzitter van het arbitragepanel de partijen en het Samenwerkingscomité hiervan schriftelijk in kennis, met opgave van de redenen voor de vertraging en de datum waarop het panel zijn eindverslag denkt te kunnen voorleggen. In geen geval mag het eindverslag later dan 150 dagen na de datum van instelling van het arbitragepanel worden voorgelegd.

2. In dringende gevallen stelt het arbitragepanel alles in het werk om het eindverslag binnen 60 dagen na de datum van diens instelling voor te leggen. In geen geval mag het eindverslag later dan 75 dagen na de datum van instelling van het arbitragepanel worden voorgelegd.

3. Bij een geschil over een noodsituatie zoals gedefinieerd in artikel 138, onder h), legt het arbitragepanel zijn eindverslag voor binnen 40 dagen na de datum van diens instelling.

Onderafdeling 2

Naleving

Artikel 183

Naleving van het eindverslag van het arbitragepanel

De partij waartegen de klacht is gericht, neemt de nodige maatregelen om de uitspraak van het arbitragepanel onverwijld en te goeder trouw na te leven.

Artikel 184

Redelijke termijn voor naleving

1. Indien onmiddellijke naleving niet mogelijk is, trachten de partijen overeenstemming te bereiken over de termijn waarbinnen het eindverslag moet worden nageleefd. In dat geval stelt de partij waartegen de klacht is gericht, uiterlijk 30 dagen na ontvangst van het eindverslag van het arbitragepanel de klagende partij en het Samenwerkingscomité in kennis van de tijd die zij nodig heeft om het verslag na te kunnen leven („redelijke termijn").

2. Indien de partijen geen overeenstemming bereiken over de duur van de redelijke termijn, kan de klagende partij binnen 20 dagen na de datum van ontvangst van de in lid 1 van dit artikel bedoelde kennisgeving het oorspronkelijk overeenkomstig artikel 177 ingestelde arbitragepanel („oorspronkelijke arbitragepanel") schriftelijk verzoeken om een redelijke termijn vast te stellen. Dit verzoek wordt tegelijkertijd aan de andere partij en aan het Samenwerkingscomité medegedeeld. Uiterlijk 20 dagen na ontvangst van het verzoek legt het arbitragepanel zijn verslag voor aan de partijen en aan het Samenwerkingscomité.

3. De partij waartegen de klacht is gericht, stelt de klagende partij schriftelijk in kennis van haar vorderingen met betrekking tot de naleving van het eindverslag van het arbitragepanel. Deze kennisgeving wordt schriftelijk gedaan, ten minste één maand voor afloop van de redelijke termijn.

4. De partijen kunnen de redelijke termijn in onderling overleg verlengen.

Artikel 185

Onderzoek van maatregelen tot naleving van het eindverslag van het arbitragepanel

1. De partij waartegen de klacht is gericht, stelt de klagende partij en het Samenwerkingscomité in kennis van de maatregelen die zij heeft getroffen om het eindverslag van het arbitragepanel na te leven. Deze kennisgeving moet worden gedaan voor het einde van de redelijke termijn.

2. Wanneer er tussen de partijen onenigheid bestaat over het bestaan van een maatregel waarvan overeenkomstig lid 1 van dit artikel kennis is gegeven of over de vraag of die maatregel verenigbaar is met de bepalingen waarnaar wordt verwezen in artikel 173, kan de klagende partij het oorspronkelijke arbitragepanel schriftelijk verzoeken hierover uitspraak te doen. In dat verzoek geeft de klagende partij aan om welke specifieke maatregel het gaat en legt zij uit waarom deze maatregel onverenigbaar is met de bepalingen waarnaar wordt verwezen in artikel 173, op zodanige wijze dat de rechtsgrond van de klacht duidelijk is. Uiterlijk 45 dagen na ontvangst van het verzoek legt het arbitragepanel zijn verslag voor aan de partijen en aan het Samenwerkingscomité.

Artikel 186

Tijdelijke maatregelen bij niet-naleving

1. Indien de partij waartegen de klacht is gericht niet voor afloop van de redelijke termijn kennis geeft van een maatregel die zij heeft getroffen om het eindverslag van het arbitragepanel na te leven, of indien het arbitragepanel oordeelt dat er geen maatregel is getroffen om aan het eindverslag te voldoen of dat de maatregel waarvan overeenkomstig artikel 185, lid 1, kennis is gegeven, niet verenigbaar is met de verplichtingen van de partij krachtens de bepalingen waarnaar wordt verwezen in artikel 173, biedt de partij waartegen de klacht is gericht de klagende partij, op verzoek van en na overleg met deze laatste, een compensatie aan.

2. Indien de klagende partij besluit niet om een aanbod voor compensatie als bedoeld in lid 1 van dit artikel te verzoeken of, wanneer zij wel daarom verzoekt maar de partijen geen akkoord over compensatie bereiken binnen 30 dagen na afloop van de redelijke termijn of de kennisgeving van het in artikel 185, lid 2, bedoelde verslag van het arbitragepanel, is de klagende partij gerechtigd om, na de andere partij en het Samenwerkingscomité hiervan in kennis te hebben gesteld, passende maatregelen te treffen in een mate die overeenstemt met de mate waarin de schending de voordelen voor de klagende partij teniet doet of uitholt ([1]). In de kennisgeving moeten dergelijke maatregelen worden gespecificeerd. De klagende partij kan vanaf tien dagen na de datum van ontvangst van de kennisgeving door de partij waartegen de klacht is gericht, dergelijke maatregelen toepassen, tenzij de partij waartegen de klacht is gericht overeenkomstig lid 3 van dit artikel om arbitrage heeft verzocht.

3. Indien de partij waartegen de klacht is gericht, van oordeel is dat de passende maatregelen niet overeenstemmen met de mate waarin de schending van haar verplichtingen uit hoofde van de bepalingen waarnaar wordt verwezen in artikel 173, de voordelen voor de klagende partij teniet doet of uitholt, kan de partij waartegen de klacht is gericht, het oorspronkelijke arbitragepanel schriftelijk verzoeken hierover uitspraak te doen. Dit verzoek wordt voor het verstrijken van de in lid 2 van dit artikel bedoelde periode van tien dagen meegedeeld aan de klagende partij en aan het Samenwerkingscomité. Uiterlijk 30 dagen na ontvangst van het verzoek legt het oorspronkelijke arbitragepanel zijn verslag over de passende maatregelen van de klagende partij voor aan de partijen en aan het Samenwerkingscomité. De klagende partij legt de maatregelen niet ten uitvoer voordat het oorspronkelijke arbitragepanel zijn verslag heeft voorgelegd. Maatregelen die na voorlegging van het rapport ten uitvoer worden gelegd, moeten in overeenstemming zijn met het verslag van het arbitragepanel.

4. Dergelijke door de klagende partij toegepaste maatregelen en de in dit artikel bedoelde compensatie zijn van tijdelijke aard en mogen niet meer worden toegepast nadat:

a) de partijen ingevolge artikel 191 tot een onderling overeengekomen oplossing zijn gekomen;

b) de partijen zijn overeengekomen dat de maatregel waarvan overeenkomstig artikel 185, lid 1, is kennis gegeven, ertoe leidt dat de partij waartegen de klacht is gericht, in overeenstemming is met de bepalingen waarnaar wordt verwezen in artikel 173; of

c) de maatregel waarvan het arbitragepanel overeenkomstig artikel 185, lid 2, heeft vastgesteld dat deze niet in overeenstemming is met de bepalingen waarnaar wordt verwezen in artikel 173, is ingetrokken of gewijzigd zodat de maatregel met die bepalingen in overeenstemming is gebracht.

([1]) Het begrip „tenietdoening en uitholling" wordt op dezelfde manier uitgelegd als in het WTO-memorandum van overeenstemming inzake de regels en procedures betreffende de beslechting van geschillen.

Artikel 187

Onderzoek van nalevingsmaatregelen die zijn getroffen na vaststelling van tijdelijke maatregelen bij niet-naleving

1. De partij waartegen de klacht is gericht, stelt de klagende partij en het Samenwerkingscomité in kennis van de maatregelen die zij heeft getroffen om het eindverslag van het arbitragepanel na te leven nadat overeenkomstig artikel 186 compensatie is toegepast of een passende maatregel is getroffen door de klagende partij, naargelang van het geval. Behalve in de in lid 2 van dit artikel bedoelde gevallen beëindigt de klagende partij de maatregel binnen 30 dagen na ontvangst van de kennisgeving. In de gevallen waarin compensatie is toegepast, met uitzondering van de in lid 2 van dit artikel bedoelde gevallen, kan de partij waartegen de klacht is gericht binnen 30 dagen na haar kennisgeving dat zij heeft voldaan aan het eindverslag van het arbitragepanel, de toepassing van die compensatie beëindigen.

2. Indien de partijen binnen 30 dagen na ontvangst van de in lid 1 van dit artikel bedoelde kennisgeving geen overeenstemming bereiken over de vraag of de partij waartegen de klacht is gericht, heeft voldaan aan het eindverslag van het arbitragepanel, verzoekt de klagende partij het oorspronkelijke arbitragepanel schriftelijk hierover uitspraak te doen. Dit verzoek wordt tegelijkertijd aan de andere partij en aan het Samenwerkingscomité medegedeeld. Het arbitragepanel legt zijn verslag binnen 45 dagen na de indiening van het verzoek voor aan de partijen en aan het samenwerkingscomité. Indien het arbitragepanel oordeelt dat de partij waartegen de klacht is gericht, heeft voldaan aan het eindverslag van het arbitragepanel, beëindigt de klagende partij de op grond van artikel 186 getroffen passende maatregel dan wel beëindigt de partij waartegen de klacht is gericht de compensatie, naargelang van het geval. Indien het arbitragepanel oordeelt dat de partij waartegen de klacht is gericht, niet volledig heeft voldaan aan het eindverslag van het arbitragepanel, wordt de compensatie of de passende maatregel op grond van artikel 186 aangepast aan het verslag van het arbitragepanel.

Artikel 188

Maatregelen bij dringende energiegeschillen

1. Bij een geschil tussen partijen over een noodsituatie zoals gedefinieerd in artikel 138, onder h), is dit artikel van toepassing.

2. In afwijking van de artikelen 184, 185 en 186 kan de klagende partij passende maatregelen treffen die overeenstemmen met de mate waarin haar voordelen worden teniet gedaan of uitgehold door de partij die verzuimt het eindverslag van het arbitragepanel binnen 15 dagen na de voorlegging ervan na te leven. Deze maatregelen kunnen onmiddellijk ingaan. De maatregelen mogen zo lang duren als de partij waartegen de klacht is gericht, het eindverslag van het arbitragepanel niet naleeft.

3. Indien de partij waartegen de klacht is gericht, de niet-nakoming van het eindverslag dan wel de evenredigheid of de verenigbaarheid van de door de klagende partij toegepaste maatregel betwist, kan zij een procedure uit hoofde van artikel 186, lid 3, of artikel 187 aanhangig maken, die zo spoedig mogelijk wordt behandeld. De klagende partij hoeft de passende maatregelen pas in te trekken of aan te passen nadat het panel uitspraak heeft gedaan, en mag de maatregelen hangende de procedure handhaven.

Onderafdeling 3

Gemeenschappelijke bepalingen

Artikel 189

Vervanging van arbiters

Indien in een in het kader van dit hoofdstuk gevoerde arbitrageprocedure een of meer leden van het oorspronkelijke arbitragepanel niet in staat zijn om aan de werkzaamheden van het panel deel te nemen, zich terugtrekken of moeten worden vervangen wegens niet-naleving van de gedragscode van bijlage VI bij deze overeenkomst, is de procedure van artikel 177 van toepassing. De termijn voor kennisgeving van het verslag kan worden verlengd met de tijd die nodig is om een nieuwe arbiter te benoemen, maar in geen geval met meer dan 20 dagen.

Artikel 190

Schorsing en beëindiging van arbitrage- en nalevingsprocedures

Het arbitragepanel kan op verzoek van beide partijen te allen tijde zijn werkzaamheden schorsen gedurende een door de partijen overeengekomen periode, die echter niet meer dan 12 opeenvolgende maanden mag bedragen. Op schriftelijk verzoek van beide partijen respectievelijk een van de partijen hervat het zijn werkzaamheden vóór respectievelijk aan het einde van deze periode. De partij die het verzoek indient, stelt de voorzitter van het Samenwerkingscomité en de andere partij hiervan in kennis. Indien een partij bij het verstrijken van de overeengekomen schorsingsperiode het arbitragepanel niet verzoekt zijn werkzaamheden te hervatten, wordt de procedure beëindigd. De schorsing en beëindiging van de werkzaamheden van het arbitragepanel laten de rechten van de partijen in andere procedures waarop artikel 197 van toepassing is onverlet.

Artikel 191

Onderling overeengekomen oplossing

De partijen kunnen te allen tijde onderling een oplossing voor een onder dit hoofdstuk vallend geschil overeenkomen. Zij stellen het Samenwerkingscomité en de voorzitter van het arbitragepanel in voorkomend geval gezamenlijk in kennis van een dergelijke oplossing. Indien ingevolge de desbetreffende interne procedures van een van de partijen voor de oplossing goedkeuring vereist is, wordt in de kennisgeving naar dit vereiste verwezen en wordt de geschillenbeslechtingsprocedure geschorst. Indien dergelijke goedkeuring niet vereist is, of nadat is kennisgegeven van de voltooiing van die interne procedures, wordt de geschillenbeslechtingsprocedure beëindigd.

Artikel 192

Reglement van orde

1. Op de procedures voor de beslechting van geschillen in het kader van dit hoofdstuk zijn het reglement van orde van bijlage V bij deze overeenkomst en de gedragscode van bijlage VI bij deze overeenkomst van toepassing.

2. De zittingen van het arbitragepanel zijn openbaar, tenzij anders bepaald in het reglement van orde van bijlage V bij deze overeenkomst.

Artikel 193

Inlichtingen en technisch advies

Het arbitragepanel kan op verzoek van een partij of op eigen initiatief bij alle bronnen, met inbegrip van de bij het geschil betrokken partijen, alle inlichtingen inwinnen die het voor de arbitrageprocedure nuttig acht. Het arbitragepanel heeft tevens het recht deskundigen om advies te vragen wanneer het dat nuttig acht. Voordat het deskundigen kiest, raadpleegt het arbitragepanel de partijen. Op het grondgebied van een partij gevestigde natuurlijke of rechtspersonen kunnen overeenkomstig het in bijlage V bij deze overeenkomst neergelegde reglement van orde als *amicus curiae* opmerkingen bij het arbitragepanel indienen. Alle in het kader van dit artikel verkregen informatie wordt voor commentaar aan elk van de partijen voorgelegd.

Artikel 194

Interpretatieregels

Arbitragepanels leggen de in artikel 173 bedoelde bepalingen uit volgens de gebruikelijke regels voor de uitlegging van het internationaal publiekrecht, met inbegrip van die welke in het Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht van 1969 zijn gecodificeerd. Het arbitragepanel neemt tevens de relevante interpretaties in aanmerking die zijn vastgesteld door WTO-panels en de Beroepsinstantie en die zijn aangenomen door het Orgaan voor geschillenbeslechting van de WTO (Dispute Settlement Body — hierna „DSB" genoemd). De verslagen van het arbitragepanel kunnen de rechten en plichten van de partijen uit hoofde van deze overeenkomst niet verruimen of beperken.

Artikel 195

Besluiten en verslagen van het arbitragepanel

1. De beraadslagingen van het arbitragepanel zijn vertrouwelijk. Het arbitragepanel stelt alles in het werk om besluiten bij consensus te nemen. Wanneer het evenwel niet mogelijk is bij consensus tot een besluit te komen, wordt een besluit bij meerderheid van stemmen genomen. In geen geval worden afwijkende meningen van arbiters openbaar gemaakt.

2. De verslagen van het arbitragepanel worden opgesteld buiten tegenwoordigheid van de partijen. De verslagen bevatten de resultaten van het feitenonderzoek, de toepasselijkheid van de relevante in artikel 173 bedoelde bepalingen en een onderbouwing van de bevindingen en conclusies van het panel.

3. De verslagen van het arbitragepanel worden door de partijen onvoorwaardelijk aanvaard. Zij scheppen geen rechten of verplichtingen voor natuurlijke of rechtspersonen.

4. De partijen maken de verslagen van het arbitragepanel openbaar, waarbij vertrouwelijke informatie moet worden beschermd, zoals bepaald in het reglement van orde van bijlage V bij deze overeenkomst.

Afdeling 4

Algemene bepalingen

Artikel 196

Lijsten van arbiters

1. Het Samenwerkingscomité stelt op basis van voorstellen van de partijen uiterlijk zes maanden na de inwerkingtreding van deze overeenkomst een lijst op van 15 personen die bereid en geschikt zijn om als arbiter op te treden. Deze lijst bestaat uit drie sublijsten: één sublijst voor elke partij en een sublijst van personen die geen onderdaan van een van de partijen zijn en als voorzitter van het arbitragepanel kunnen optreden. Elke sublijst bevat ten minste vijf personen. Het Samenwerkingscomité ziet erop toe dat de lijst te allen tijde uit dit aantal personen blijft bestaan.

2. De arbiters beschikken over gespecialiseerde kennis en ervaring op het gebied van het recht en de internationale handel. Zij zijn onafhankelijk, treden op persoonlijke titel op, nemen geen instructies aan van enige organisatie of regering, zijn niet verbonden aan de regering van een van de partijen en nemen de gedragscode van bijlage VI bij deze overeenkomst in acht.

3. Het Samenwerkingscomité kan aanvullende lijsten opstellen van 15 personen met kennis van en ervaring in specifieke onder deze overeenkomst vallende sectoren. Met instemming van de partijen worden die aanvullende lijsten gebruikt voor de samenstelling van het arbitragepanel overeenkomstig de procedure van artikel 177.

Artikel 197

Verhouding tot WTO-verplichtingen

1. Een beroep op de geschillenbeslechtingsbepalingen van deze titel laat alle maatregelen in het kader van de WTO onverlet, met inbegrip van die tot beslechting van een geschil.

2. Een partij kan met betrekking tot een specifieke maatregel in verband met een schending van een in wezen gelijkwaardige verplichting uit hoofde van zowel deze overeenkomst als de WTO-overeenkomst evenwel niet in beide fora een procedure inleiden. Een partij mag, zodra een procedure voor geschillenbeslechting is ingeleid, enkel een procedure in verband met de schending van een in wezen gelijkwaardige verplichting uit hoofde van de andere overeenkomst in het andere forum inleiden, wanneer het eerst gekozen forum om procedurele of bevoegdheidsredenen geen uitspraak kan doen in de procedure ten aanzien van de schending van die verplichting.

3. Voor de toepassing van dit artikel wordt:

a) een procedure voor geschillenbeslechting krachtens de WTO-overeenkomst geacht te zijn ingeleid wanneer een partij overeenkomstig artikel 6 van het WTO-memorandum van overeenstemming inzake de regels en procedures betreffende de beslechting van geschillen een verzoek om instelling van een panel indient;

b) een procedure voor geschillenbeslechting krachtens dit hoofdstuk geacht te zijn ingeleid wanneer een partij overeenkomstig artikel 176, lid 1, van deze overeenkomst een verzoek om instelling van een arbitragepanel indient.

4. Niets in deze overeenkomst belet een partij een door het DSB toegestane schorsing van verplichtingen ten uitvoer te leggen. Er kan geen beroep op de WTO-overeenkomst worden gedaan om een partij te beletten tijdelijke maatregelen bij niet-naleving uit hoofde van dit hoofdstuk toe te passen.

Artikel 198

Termijnen

1. Alle in dit hoofdstuk vastgestelde termijnen, met inbegrip van die waarbinnen arbitragepanels hun verslagen moeten voorleggen, worden gerekend in kalenderdagen vanaf de dag volgende op die waarop det desbetreffende handeling of het desbetreffende feit plaatsvond, tenzij anders bepaald.

2. De partijen bij het geschil kunnen in onderling overleg alle in dit hoofdstuk vermelde termijnen wijzigen. Het arbitragepanel kan de partijen te allen tijde voorstellen alle in dit hoofdstuk vermelde termijnen te wijzigen, met opgave van de redenen daarvoor.

TITEL IV

SAMENWERKING OP HET GEBIED VAN ECONOMISCHE EN DUURZAME ONTWIKKELING

HOOFDSTUK 1

Economische dialoog

Artikel 199

De partijen onderschrijven de beginselen van de vrijemarkteconomie ter waarborging van gezond macro-economisch beleid en ontwikkelen en intensiveren een regelmatige economische dialoog met het oog op de verdere uitbreiding en verdieping van wederzijds voordelige economische betrekkingen, alsmede met het oog op duurzame ontwikkeling en economische groei.

Artikel 200

De partijen evalueren regelmatig de stand van zaken met betrekking tot de bilaterale samenwerking en wisselen regelmatig informatie, deskundigheid en beste praktijken uit op het gebied van economisch beleid, economische en financiële ontwikkeling en statistiek.

HOOFDSTUK 2

Samenwerking inzake het beheer van de overheidsfinanciën, waaronder controle van de overheidsfinanciën en interne controle

Artikel 201

De partijen werken samen inzake het beheer van de overheidsfinanciën, waaronder controle van de overheidsfinanciën en interne controle, met het oog op de verdere ontwikkeling van een deugdelijk systeem voor het beheer van de overheidsfinanciën dat verenigbaar is met de beginselen van spaarzaamheid, doelmatigheid en doeltreffendheid, alsmede van transparantie en verantwoording.

De samenwerking omvat:

a) bevordering van de toepassing van aanvaardbare en algemeen erkende internationale normen, alsmede van convergentie met de goede praktijken van de Europese Unie op dit vlak;

b) uitwisseling van informatie en ervaringen op dit vlak.

HOOFDSTUK 3

Samenwerking op het gebied van belastingen

Artikel 202

De partijen streven naar betere internationale samenwerking op fiscaal gebied, met name wat betreft vergemakkelijking van het innen van legitieme belastinginkomsten, en naar de ontwikkeling volgens internationale normen van maatregelen voor de doelmatige uitvoering van de beginselen van goed bestuur op fiscaal gebied, waaronder transparantie en uitwisseling van informatie. De partijen intensiveren hun dialoog en wisselen ervaringen uit om schadelijke belastingpraktijken te tegen te gaan.

HOOFDSTUK 4

Samenwerking op het gebied van statistiek

Artikel 203

De partijen bevorderen harmonisering van statistische methoden en werkwijzen, waaronder de verzameling en verspreiding van statistieken. De statistische samenwerking richt zich op de uitwisseling van kennis, de bevordering van goede praktijken en de naleving van de grondbeginselen van de officiële statistiek van de VN en de Praktijkcode Europese statistieken.

De Europese Unie draagt hieraan bij door technische bijstand te verlenen aan de Republiek Kazachstan.

HOOFDSTUK 5

Samenwerking op het gebied van energie

Artikel 204

De partijen handhaven en intensiveren hun huidige samenwerking inzake energie, met het oog op vergroting van energiezekerheid, efficiëntie, duurzaamheid en concurrentievermogen. De samenwerking wordt gebaseerd op een breed partnerschap en wordt geleid door de beginselen van wederzijds belang, wederkerigheid, transparantie en voorspelbaarheid, in overeenstemming met de beginselen van de markteconomie en bestaande multilaterale en bilaterale overeenkomsten op dit gebied.

Artikel 205

De samenwerking omvat onder andere de volgende gebieden:

a) tenuitvoerlegging van energiestrategieën en energiebeleid, uitwerking van prognoses en scenario's, onder andere met betrekking tot de situatie op de wereldmarkt voor energieproducten, alsmede verbetering van het statistische registratiesysteem in de energiesector;

b) schepping van een aantrekkelijk en stabiel investeringsklimaat en aanmoediging van wederzijdse investeringen op niet-discriminerende en transparante basis in de energiesector;

c) doeltreffende samenwerking met de Europese Investeringsbank, de Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling en andere internationale financiële instellingen en instrumenten, ter ondersteuning van de samenwerking tussen de partijen op energiegebied;

d) verhoogde wetenschappelijke en technische samenwerking en uitwisseling van informatie met het oog op de ontwikkeling van energietechnologieën, met bijzondere aandacht voor energiezuinige en milieuvriendelijke technologieën, overeenkomstig hoofdstuk 3 (Onderzoek en innovatie) van titel VI;

e) management- en technische opleiding in de energiesector, onder andere het vergemakkelijken van de uitwisseling van stagiairs van gespecialiseerde opleidingen van instellingen voor hoger onderwijs in de Europese Unie en de Republiek Kazachstan, alsmede het ontwikkelen van gezamenlijke opleidingsprogramma's op basis van goede praktijken;

f) uitbreiding van de samenwerking in het kader van multilaterale energiefora, -initiatieven en -instanties;

g) uitwisseling van kennis en ervaringen en overdracht van technologie op het gebied van innovatie, onder andere met betrekking tot management en energietechnologieën.

Artikel 206

Koolwaterstofenergie

De samenwerking omvat onder andere de volgende gebieden:

a) modernisering en verbetering van bestaande en ontwikkeling van nieuwe energie-infrastructuur van gemeenschappelijk belang, volgens de beginselen van de markteconomie, die zich onder andere richt op diversifiëring van de energiebronnen, de leveranciers en de vervoersroutes en -wijzen, alsmede op het creëren van nieuwe opwekkingscapaciteit en op de integriteit, efficiëntie, veiligheid en beveiliging van energie-infrastructuur, waaronder op het gebied van elektriciteit;

b) ontwikkeling, door middel van hervorming van de regelgeving, van competitieve, transparante en niet-discriminerende energiemarkten volgens goede praktijken;

c) verbetering en versterking van de stabiliteit en continuïteit van de energiehandel op lange termijn, onder andere door de voorspelbaarheid en stabiliteit van de vraag naar energie te waarborgen, op niet-discriminerende basis en met minimale gevolgen en risico's voor het milieu;

d) bevordering van een hoog niveau van milieubescherming en duurzame ontwikkeling in de energiesector, onder andere met betrekking tot extractie, productie, distributie en verbruik;

e) verbetering van de veiligheid van activiteiten met betrekking tot offshorekoolwaterstofexploratie en -productie door de uitwisseling van ervaring op het gebied van het voorkomen van ongelukken, analyse, respons en sanering na een ongeluk, en beste praktijken inzake aansprakelijkheid en juridische procedures in geval van een ramp.

Artikel 207

Hernieuwbare energiebronnen

Er wordt gestreefd naar samenwerking op het gebied van:

a) ontwikkeling van hernieuwbare energiebronnen op economisch en ecologisch verantwoorde wijze, waaronder samenwerking inzake regelgeving, certificering en normalisatie en technologische ontwikkeling;

b) vergemakkelijking van uitwisselingen tussen Kazachse en Europese instellingen, laboratoria en entiteiten uit de particuliere sector, onder andere door middel van gezamenlijke programma's met het oog op de toepassing van beste praktijken bij het opwekken van de energie voor de groene economie van de toekomst;

c) organisatie van gezamenlijke seminars, conferenties, opleidingsprogramma's en regelmatige uitwisseling van informatie en open statistische data, alsmede van informatie over de ontwikkeling van hernieuwbare energiebronnen.

Artikel 208

Energie-efficiëntie en -besparing

De samenwerking ter bevordering van energie-efficiëntie en -besparing, onder andere in de steenkoolsector en met betrekking tot het affakkelen van gas (en het gebruik van geassocieerd gas), in gebouwen, apparatuur, en vervoer, omvat onder andere:

a) uitwisseling van informatie over beleid, wet- en regelgeving en actieplannen inzake energie-efficiëntie;

b) vergemakkelijking van de uitwisseling van ervaringen en kennis op het gebied van energie-efficiëntie en energiebesparing;

c) het opzetten en uitvoeren van projecten, waaronder demonstratieprojecten, voor het introduceren van innovatieve technologieën en oplossingen met betrekking tot energie-efficiëntie en energiebesparing;

d) opleidingsprogramma's en -cursussen op het gebied van energie-efficiëntie met het oog op de verwezenlijking van de doelstellingen van dit artikel.

HOOFDSTUK 6

Samenwerking op het gebied van vervoer

Artikel 209

De partijen werken samen aan:

a) uitbreiding en versterking van hun samenwerking op vervoersgebied, teneinde bij te dragen tot de ontwikkeling van duurzame vervoerssystemen;

b) aandacht voor sociale en milieugerelateerde aspecten van vervoerssystemen;

c) bevordering van efficiënt, veilig en betrouwbaar vervoer;

d) verbetering van de belangrijkste vervoersverbindingen tussen hun grondgebieden.

Artikel 210

De in dit hoofdstuk bedoelde samenwerking bestrijkt onder meer de volgende gebieden:

a) uitwisseling van de beste praktijken met betrekking tot vervoersbeleid;

b) verbetering van het verkeer van passagiers en goederen, een vlottere doorstroming van het vervoer door het wegwerken van administratieve, technische en andere belemmeringen, ten behoeve van sterkere marktintegratie, verbetering van de vervoersnetwerken en modernisering van de infrastructuur;

c) uitwisseling van informatie en gezamenlijke activiteiten op regionaal en internationaal niveau en tenuitvoerlegging van toepasselijke internationale overeenkomsten en verdragen;

d) uitwisseling van beste praktijken inzake veiligheid en duurzame ontwikkeling van maritiem vervoer.

De Republiek Kazachstan brengt haar bilaterale luchtvaartovereenkomsten met de lidstaten van de Europese Unie in overeenstemming met het recht van de Europese Unie.

Artikel 211

Over de vraagstukken die door dit hoofdstuk worden bestreken, wordt een regelmatige dialoog gevoerd.

HOOFDSTUK 7

Samenwerking op het gebied van milieu

Artikel 212

De partijen ontwikkelen en versterken hun samenwerking inzake milieuaangelegenheden en dragen zo bij tot duurzame ontwikkeling en goed bestuur op het gebied van milieubescherming.

Er wordt samenwerking nagestreefd op de volgende gebieden:

a) milieubeoordeling, -monitoring en -controle;

b) opleiding en bewustmaking inzake milieu, betere toegang tot informatie, meer betrokkenheid van het publiek bij besluitvorming en toegang tot de rechter in verband met milieuaangelegenheden;

c) wetgeving inzake milieubescherming;

d) luchtkwaliteit;

e) afvalbeheer;

f) beheer van de waterkwaliteit, met inbegrip van het mariene milieu;

g) geïntegreerd watervoorradenbeheer, met inbegrip van de bevordering van geavanceerde waterbesparende technologieën;

h) behoud en bescherming van bio- en landschapsdiversiteit;

i) duurzaam bosbeheer;

j) industriële verontreiniging en industriële emissies;

k) classificatie en veilig beheer van chemische stoffen;

l) initiatieven van de Europese Unie en de Republiek Kazachstan inzake groene economie; en

m) uitwisseling van ervaring in verband met het beleid voor duurzame ontwikkeling van de visserij.

Artikel 213

De samenwerking op het gebied van milieubescherming vindt plaats met wederzijdse instemming van de partijen, op onder meer de volgende wijzen:

a) uitwisseling van technologie, wetenschappelijke en technische informatie en onderzoeksactiviteiten op het gebied van milieubescherming;

b) uitwisseling van ervaring inzake het verbeteren van de wetgeving en methoden op het gebied van milieu.

Artikel 214

De partijen schenken bijzondere aandacht aan de uitvoering van en samenwerking inzake milieuaangelegenheden in het kader van de relevante multilaterale milieuovereenkomsten, en komen overeen de samenwerking op regionaal niveau te intensiveren.

De partijen wisselen ervaring uit over de integratie van milieu in andere sectoren, onder meer door beste praktijken uit te wisselen, kennis en bekwaamheden te bevorderen en de opleiding en bewustmaking op het gebied van milieu te verbeteren, met betrekking tot de in dit hoofdstuk genoemde gebieden.

HOOFDSTUK 8

Samenwerking op het gebied van klimaatverandering

Artikel 215

De partijen ontwikkelen en versterken hun samenwerking voor de bestrijding van en aanpassing aan de klimaatverandering. De partijen werken samen in hun beider belang op basis van gelijkheid en wederzijds voordeel en rekening houdend met de onderlinge afhankelijkheid tussen bilaterale en multilaterale verbintenissen op dit gebied.

Artikel 216

Met de samenwerking worden maatregelen bevorderd op nationaal en internationaal niveau, onder meer op de volgende gebieden:

a) matiging van de klimaatverandering;

b) aanpassing aan de klimaatverandering;

c) markt- en niet-marktgebaseerde aanpak van de klimaatverandering;

d) onderzoek, ontwikkeling, demonstratie, invoering en verspreiding van nieuwe, veilige en duurzame koolstofarme en aanpassingstechnologieën;

e) uitwisseling van klimaatexpertise en steun voor andere sectoren;

f) bewustmaking, voorlichting en opleiding.

Artikel 217

De partijen zorgen onder meer voor de uitwisseling van informatie en expertise, de uitvoering van gezamenlijke onderzoeksactiviteiten en de informatie-uitwisseling over schone technologieën, de uitvoering van gezamenlijke activiteiten op regionaal en internationaal niveau, onder meer in verband met multilaterale milieuovereenkomsten die op de partijen van toepassing zijn, zoals het VN-Raamverdrag inzake klimaatverandering, en de uitvoering van gezamenlijke activiteiten in het kader van relevante agentschappen, in voorkomend geval.

HOOFDSTUK 9

Samenwerking op het gebied van de industrie

Artikel 218

De partijen ontwikkelen en versterken hun samenwerking inzake industrie, onder meer op het gebied van de ontwikkeling van doeltreffende stimulansen en gunstige omstandigheden voor de verdere diversificatie en een sterker concurrentievermogen van de verwerkende industrie.

Daartoe werken de partijen samen door onder meer beste praktijken en ervaringen uit te wisselen op de volgende gebieden:

a) productiviteit en efficiënt gebruik van hulpbronnen;

b) overheidssteun voor industriële sectoren, op basis van de WTO-voorschriften en andere regels die van toepassing zijn op de partijen;

c) uitvoering van het industriebeleid binnen de context van toenemende integratie;

d) instrumenten voor een efficiëntere uitvoering van het industriebeleid;

e) investering in de verwerkende industrie, vermindering van het energieverbruik in de verwerkende industrie en uitwisseling van ervaringen met de uitvoering van arbeidsproductiviteitsstrategieën;

f) scheppen van gunstige omstandigheden voor de ontwikkeling van nieuwe productietechnologieën, nieuwe hightechindustrieën, kennis en technologieoverdracht, en verdere ontwikkeling van basisinfrastructuur en een gunstige omgeving voor innovatieclusters;

g) investering en handel in de sectoren mijnbouw en productie van grondstoffen, ter bevordering van het wederzijds begrip en de transparantie, het ondernemingsklimaat en de informatie-uitwisseling en de samenwerking inzake niet-energetische mijnbouw, met name wat betreft de winning van metaalertsen en industriële mineralen;

h) ontwikkeling van de personeelscapaciteit in de verwerkende industrie;

i) stimuleren van bedrijfsinitiatieven en industriële samenwerking tussen ondernemingen uit de Europese Unie en de Republiek Kazachstan.

Deze overeenkomst sluit niet uit dat de industriële samenwerking tussen de partijen wordt versterkt en afzonderlijke regelingen worden vastgesteld.

HOOFDSTUK 10

Samenwerking op het gebied van het midden- en kleinbedrijf

Artikel 219

De partijen ontwikkelen en versterken hun samenwerking op het gebied van het midden- en kleinbedrijf („mkb") om een omgeving te creëren die bevorderlijk is voor de succesvolle ontwikkeling en oprichting van mkb-ondernemingen.

De partijen werken daartoe samen op de volgende gebieden:

a) uitwisseling van informatie over het beleid inzake de ontwikkeling van het mkb;

b) uitwisseling van beste praktijken inzake initiatieven ter bevordering van ondernemerschap als sleutelcompetentie;

c) bevordering van contacten tussen bedrijfsorganisaties van de beide partijen via een nauwere dialoog;

d) delen van ervaring die het mkb beter in staat stellen de internationale markten te betreden;

e) uitwisseling van ervaring over het vergroten van de impact van het regelgevingskader op het mkb;

f) uitwisseling van beste praktijken over de toegang van het mkb tot financiering.

HOOFDSTUK 11

Samenwerking op het gebied van vennootschapsrecht

Artikel 220

De partijen erkennen dat voor een goed functionerende markteconomie met een voorspelbaar en transparant ondernemingsklimaat doeltreffende voorschriften en werkwijzen op het gebied van vennootschapsrecht en corporate governance noodzakelijk zijn, alsook op het gebied van boekhouding en boekhoudkundige controle, en benadrukken het belang van convergentie van de regelgeving op dit gebied.

De partijen werken samen op de volgende gebieden:

a) uitwisseling van beste praktijken betreffende de beschikbaarheid van informatie over de organisatie en vertegenwoordiging van geregistreerde ondernemingen en betreffende de transparante en vlotte toegang tot die informatie;

b) verdere ontwikkeling van het beleid inzake corporate governance, in overeenstemming met de internationale normen, met name die van de OESO;

c) bevordering van de uitvoering en consistente toepassing van de internationale standaarden voor financiële verslaglegging (International Financial Reporting Standards — IFRS) voor de geconsolideerde jaarrekeningen van beursgenoteerde vennootschappen;

d) onderlinge aanpassing van de boekhoudregels en de financiële verslaglegging, ook met betrekking tot het mkb;

e) reglementering van en toezicht op het beroep van auditor en accountant;

f) internationale controlenormen en de gedragscode van de Internationale Federatie van Accountants (International Federation of Accountants — IFAC); de samenwerking op dit gebied heeft tot doel het professionele niveau van auditors te verhogen door beroepsorganisaties, auditorganisaties en auditors de regels en gedragscodes te doen volgen.

HOOFDSTUK 12

Samenwerking op het gebied van het bank- en verzekeringswezen en andere financiële diensten

Artikel 221

De partijen zijn het eens over het belang van doeltreffende wetgeving en praktijken en komen samenwerking overeen op het gebied van financiële diensten, met het oog op:

a) betere regelgeving inzake financiële diensten;

b) passende en doeltreffende bescherming van investeerders en consumenten van financiële diensten;

c) bevordering van de integriteit en de stabiliteit van het mondiale financiële stelsel;

d) betere samenwerking tussen de verschillende actoren van het financiële stelsel, waaronder regelgevende en toezichthoudende instanties;

e) bevordering van onafhankelijk en doeltreffend toezicht.

De partijen streven ernaar de regelgeving beter af te stemmen op de erkende internationale normen voor gezonde financiële systemen.

HOOFDSTUK 13

Samenwerking op het gebied van de informatiemaatschappij

Artikel 222

De partijen bevorderen de samenwerking inzake de ontwikkeling van de informatiemaatschappij ten behoeve van burgers en bedrijven door de brede beschikbaarheid van informatie- en communicatietechnologie (ICT) en hoogwaardiger diensten tegen betaalbare prijzen. Via deze samenwerking wordt gestreefd naar de ontwikkeling van de concurrentie in en de openheid van de ICT-markten, alsook naar meer investeringen in de sector.

Artikel 223

De samenwerking omvat onder meer uitwisseling van informatie en beste praktijken over de uitvoering van initiatieven in verband met de informatiemaatschappij, met name op de volgende gebieden:

a) ontwikkeling van een doeltreffend regelgevingskader voor de ICT-sector;

b) bevordering van breedbandtoegang;

c) ontwikkeling van interoperabele elektronische diensten;

d) garanderen van gegevensbescherming; en

e) ontwikkeling van roamingdiensten.

Artikel 224

De partijen stimuleren de samenwerking tussen de regelgevende instanties op het gebied van ICT, elektronische communicatie inbegrepen, van de Europese Unie en de Republiek Kazachstan.

HOOFDSTUK 14

Samenwerking op het gebied van toerisme

Artikel 225

De partijen werken samen op het gebied van toerisme, met het oog op de ontwikkeling van een concurrerende en duurzame toerisme-industrie als motor van economische groei, emancipatie, werkgelegenheid en uitwisselingen in de toeristische sector.

Artikel 226

De samenwerking is gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

a) respect voor de integriteit en de belangen van plaatselijke gemeenschappen, met name in plattelandsgebieden;

b) belang van het behoud van het cultureel en historisch erfgoed; en

c) positieve interactie tussen toerisme en milieubehoud.

Artikel 227

De samenwerking heeft voornamelijk betrekking op de volgende aspecten:

a) uitwisseling van informatie, beste praktijken, ervaring en knowhow, onder meer inzake innovatieve technologieën;

b) totstandbrenging van een strategisch partnerschap tussen belanghebbenden van de overheid, de particuliere sector en de gemeenschappen, ter ondersteuning van de duurzame ontwikkeling van het toerisme;

c) bevordering en ontwikkeling van toerismeproducten en -markten, infrastructuur, personele middelen en institutionele structuren, alsook identificatie en eliminatie van belemmeringen voor reisdiensten;

d) ontwikkeling en uitvoering van een efficiënt beleid en efficiënte strategieën, met inbegrip van de juridische, administratieve en financiële aspecten;

e) opleiding en capaciteitsopbouw op het gebied van toerisme, teneinde de dienstverlening te verbeteren; en

f) ontwikkeling en bevordering van het toerisme waarbij de plaatselijke bevolking betrokken is en van andere duurzame vormen van toerisme.

HOOFDSTUK 15

Samenwerking op het gebied van landbouw en plattelandsontwikkeling

Artikel 228

De partijen werken samen ter bevordering van de ontwikkeling van de landbouw en het platteland, met name door hun beleid en wetgeving geleidelijk op elkaar af te stemmen.

Artikel 229

De samenwerking bestrijkt onder meer de volgende terreinen:

a) vergroten van het wederzijds begrip van het beleid inzake landbouw en plattelandsontwikkeling;

b) uitwisselen van beste praktijken inzake planning, evaluatie en uitvoering van het beleid inzake landbouw en plattelandsontwikkeling;

c) delen van kennis en beste praktijken in verband met het beleid inzake plattelandsontwikkeling, ter bevordering van het sociale en economische welzijn van plattelandsbewoners;

d) bevorderen van de modernisering en duurzaamheid van de landbouwproductie;

e) verbeteren van de concurrentiepositie van de landbouwsector en van de efficiëntie en transparantie van de markten;

f) uitwisselen van ervaringen op het gebied van geografische aanduidingen voor landbouwproducten en levensmiddelen, kwaliteitsbeleid en de controlemechanismen hiervoor, het garanderen van de voedselveiligheid en de ontwikkeling van biologische landbouwproducten;

g) verspreiden van kennis en bevorderen van voorlichtingsdiensten aan landbouwproducenten;

h) bevorderen van de samenwerking bij agro-industriële investeringsprojecten, met name bij de ontwikkeling van de veehouderij en de akkerbouw;

i) uitwisselen van ervaring in verband met het beleid inzake duurzame ontwikkeling van de agro-industrie en de verwerking en distributie van landbouwproducten.

HOOFDSTUK 16

Samenwerking op het gebied van werkgelegenheid, arbeidsverhoudingen, sociaal beleid en gelijke kansen

Artikel 230

De partijen bevorderen de ontwikkeling van de dialoog en werken samen ter bevordering van de Agenda voor waardig werk van de IAO, het werkgelegenheidsbeleid, de levens- en arbeidsomstandigheden en gezondheid en veiligheid op het werk, de sociale dialoog, sociale bescherming, sociale integratie, antidiscriminatie en eerlijke behandeling van werknemers die legaal verblijven en werken in de andere partij.

Artikel 231

De partijen streven de in artikel 230 genoemde doelen na, onder meer door samenwerking en uitwisseling van praktijken op de volgende gebieden:

a) bevorderen van de levenskwaliteit en garanderen van een betere sociale omgeving;

b) bevorderen van de sociale integratie en de sociale bescherming voor alle werknemers en moderniseren van de sociale-zekerheidsstelsels in termen van kwaliteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid;

c) terugdringen van armoede en bevorderen van de sociale samenhang en de bescherming van kwetsbare personen;

d) tegengaan van discriminatie op de arbeidsmarkt en op sociaal vlak, overeenkomstig de verplichtingen van de partijen uit hoofde van internationale normen en verdragen;

e) bevorderen van actieve arbeidsmarktmaatregelen en efficiënter maken van de diensten voor arbeidsvoorziening;

f) streven naar meer en betere banen met fatsoenlijke arbeidsomstandigheden;

g) verbeteren van de levens- en arbeidsomstandigheden en van de bescherming van de gezondheid en veiligheid op het werk;

h) bevorderen van gendergelijkheid door de deelname van vrouwen aan het sociale en economische leven te stimuleren en ervoor te zorgen dat mannen en vrouwen gelijke kansen hebben op het gebied van werkgelegenheid, onderwijs, opleiding, economie, samenleving en besluitvorming;

i) verbeteren van de kwaliteit van het arbeidsrecht en een betere bescherming van werknemers garanderen;

j) de sociale dialoog bevorderen en stimuleren, onder meer door de capaciteit van de sociale partners te versterken.

Artikel 232

De partijen bevestigen opnieuw hun verbintenissen om de toepasselijke IAO-verdragen daadwerkelijk uit te voeren.

De partijen erkennen, gezien de ministeriële verklaring van de Economische en Sociale Raad van de VN van 2006 over het genereren van volledige en productieve werkgelegenheid en waardig werk voor allen, dat volledige en productieve werkgelegenheid en waardig werk voor allen sleutelelementen zijn van duurzame ontwikkeling.

De partijen moedigen, overeenkomstig de Verklaring van de IAO van 1998 over de fundamentele principes en rechten met betrekking tot werk, de participatie aan van alle relevante belanghebbenden, met name sociale partners, in de ontwikkeling van hun sociaal beleid en in de samenwerking tussen de Europese Unie en de Republiek Kazachstan in het kader van deze overeenkomst.

De partijen streven naar meer samenwerking op het gebied van waardig werk, werkgelegenheid en sociaal beleid binnen alle relevante fora en organisaties.

HOOFDSTUK 17

Samenwerking op het gebied van gezondheid

Artikel 233

De partijen ontwikkelen hun samenwerking op het gebied van volksgezondheid, om de bescherming van de menselijke gezondheid te verbeteren en de ongelijkheid op gezondheidsgebied te verminderen, overeenkomstig gemeenschappelijke waarden en beginselen inzake gezondheid, en als basisvoorwaarde voor duurzame ontwikkeling en economische groei.

Artikel 234

De samenwerking heeft betrekking op de preventie en controle van overdraagbare en niet-overdraagbare ziekten, onder meer door de uitwisseling van gezondheidsinformatie, de bevordering van de integratie van gezondheid in alle beleidsterreinen, samenwerking met internationale organisaties, met name de Wereldgezondheidsorganisatie, evenals door het bevorderen van de uitvoering van internationale gezondheidsovereenkomsten, zoals het Kaderverdrag inzake tabaksontmoediging van de Wereldgezondheidsorganisatie van 2003 en de Internationale Gezondheidsregeling.

TITEL V

VRIJHEID, VEILIGHEID EN RECHT

Artikel 235

Rechtsstaat en eerbiediging van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden

Bij hun samenwerking in het kader van deze titel hechten de partijen bijzonder belang aan de bevordering van de rechtsstaat, met inbegrip van de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht, de toegang tot het gerecht en het recht op een eerlijk proces, en de eerbiediging van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden.

De partijen werken samen met het oog op een betere werking van de instellingen, onder meer met betrekking tot rechtshandhaving, vervolging, rechtsbedeling en de preventie en bestrijding van corruptie.

Artikel 236

Juridische samenwerking

De partijen bouwen samenwerking in burgerlijke en handelszaken uit, met name wat betreft de onderhandelingen over en de ratificatie en tenuitvoerlegging van relevante multilaterale verdragen inzake justitiële samenwerking in burgerlijke zaken, in het bijzonder de verdragen van de Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht.

De partijen bevorderen de samenwerking in strafzaken, onder meer met betrekking tot wederzijdse juridische bijstand. Dit kan, in voorkomend geval en met inachtneming van de toepasselijke procedures, de toetreding van de Republiek Kazachstan tot de verdragen van de Raad van Europa inzake strafrechtelijke procedures en de uitvoering daarvan omvatten, alsook de uitvoering van de relevante internationale instrumenten van de VN en samenwerking met Eurojust.

Artikel 237

Bescherming van persoonsgegevens

De partijen werken samen om een hoog niveau van bescherming van persoonsgegevens te waarborgen, door beste praktijken en ervaringen uit te wisselen, rekening houdend met de Europese en internationale rechtsinstrumenten en -normen.

De samenwerking kan, in voorkomend geval en met inachtneming van de toepasselijke procedures, de toetreding omvatten van de Republiek Kazachstan tot het Verdrag van de Raad van Europa tot bescherming van personen met betrekking tot de geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens en het aanvullend protocol daarbij, alsook de uitvoering daarvan door de Republiek Kazachstan.

Artikel 238

Samenwerking inzake migratie, asiel en grensbeheer

1. De partijen bevestigen het belang dat zij hechten aan het beheer van migratiestromen. De samenwerking is gebaseerd op onderling overleg tussen de partijen en vindt plaats overeenkomstig de desbetreffende geldende wetgeving.

2. In het kader van de samenwerking ter voorkoming en ter bestrijding van onregelmatige migratie komen de partijen het volgende overeen:

a) de Republiek Kazachstan verbindt zich ertoe haar onderdanen die op onregelmatige wijze aanwezig zijn op het grondgebied van een lidstaat van de Europese Unie op verzoek van deze lidstaat onverwijld over te nemen; en

b) alle lidstaten van de Europese Unie verbinden zich ertoe hun onderdanen die op onregelmatige wijze aanwezig zijn op het grondgebied van de Republiek Kazachstan op verzoek van laatstgenoemd land onverwijld over te nemen.

3. De lidstaten van de Europese Unie en de Republiek Kazachstan verstrekken hun onderdanen onverwijld de passende identiteitsdocumenten voor de in lid 2 vermelde doeleinden, zonder andere dan in dit artikel genoemde formaliteiten. Indien de over te nemen persoon niet in het bezit is van documenten of andere bewijzen van zijn of haar nationaliteit, treffen de bevoegde diplomatieke en consulaire vertegenwoordigingen van de desbetreffende lidstaat of de Republiek Kazachstan, op verzoek van de Republiek Kazachstan of de lidstaat, onverwijld en zonder verdere formaliteiten regelingen om deze persoon te ondervragen teneinde zijn of haar nationaliteit vast te stellen.

4. De partijen komen overeen om overeenkomstig de totaalaanpak van migratie en mobiliteit een alomvattende dialoog tot stand te brengen over relevante migratiegerelateerde aangelegenheden, onder andere om de mogelijkheid te onderzoeken van onderhandelingen over een overeenkomst tussen de Europese Unie en de Republiek Kazachstan waarbij de specifieke verplichtingen voor de lidstaten van de Europese Unie en de Republiek Kazachstan inzake overname worden geregeld, met inbegrip van een verplichting tot overname van onderdanen van andere landen en staatloze personen, alsook om de mogelijkheid te onderzoeken van parallelle onderhandelingen over een overeenkomst inzake visumversoepeling voor burgers van de Europese Unie en de Republiek Kazachstan.

Artikel 239

Consulaire bescherming

De Republiek Kazachstan gaat ermee akkoord dat de diplomatieke en consulaire autoriteiten van een in de Republiek Kazachstan vertegenwoordigde lidstaat van de Europese Unie aan onderdanen van andere lidstaten van de Europese Unie die geen toegankelijke permanente vertegenwoordiging hebben in de Republiek Kazachstan, bescherming bieden onder dezelfde voorwaarden als die welke gelden voor hun eigen onderdanen.

Artikel 240

Bestrijding van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme

De partijen werken samen om te voorkomen dat hun financiële systemen en relevante niet-financiële sectoren worden gebruikt voor het witwassen van opbrengsten uit criminele activiteiten in het algemeen en uit drugsdelicten in het bijzonder, en voor de financiering van terrorisme, overeenkomstig de door de Financial Action Task Force aangenomen internationale normen voor de bestrijding van witwaspraktijken en financiering van terrorisme. Deze samenwerking strekt zich uit tot de terugvordering, inbeslagname, confiscatie en teruggave van vermogensbestanddelen of gelden die uit criminele activiteiten zijn verkregen.

Dankzij de samenwerking kan relevante informatie worden uitgewisseld in het kader van de relevante wetgeving en internationale verbintenissen van de partijen.

Artikel 241

Drugs

De partijen werken samen aan een evenwichtige en geïntegreerde aanpak van drugsgerelateerde aangelegenheden, met name wat betreft de illegale handel in verdovende middelen, psychotrope stoffen en precursoren. Het beleid en de maatregelen met betrekking tot drugs zijn gericht op het versterken van de structuren om het aanbod van en de vraag naar drugs, psychotrope stoffen en precursoren aan te pakken, door betere coördinatie en samenwerking tussen de bevoegde autoriteiten met het oog op het aanpakken van de handel in, het aanbod van en de vraag naar drugs, en het verbeteren van preventie, behandeling en rehabilitatie, met inachtneming van de mensenrechten.

De samenwerking heeft ook als doel drugsgerelateerde schade te verminderen, de productie en het gebruik van synthetische drugs aan te pakken en doeltreffend te voorkomen dat misbruik wordt gemaakt van drugsprecursoren om op illegale wijze drugs en psychotrope stoffen te vervaardigen.

De partijen spreken af hoe zij zullen samenwerken om die doelstellingen te verwezenlijken. De maatregelen worden gebaseerd op onderling overeengekomen beginselen, overeenkomstig de desbetreffende internationale verdragen en instrumenten en het actieplan van de Europese Unie en Centraal-Azië inzake drugs.

Artikel 242

Bestrijding van georganiseerde en grensoverschrijdende misdaad en corruptie

De partijen werken samen aan het voorkomen en bestrijden van alle vormen van georganiseerde, economische, financiële en grensoverschrijdende criminele activiteiten, met inbegrip van mensensmokkel en -handel, drugshandel, de handel in vuurwapens, verduistering, fraude, namaak, vervalsing van documenten en corruptie binnen de overheid en in de particuliere sector, en komen daarbij hun bestaande internationale verplichtingen op dit gebied ten volle na.

De partijen bevorderen de bilaterale, regionale en internationale samenwerking tussen rechtshandhavingsinstanties, met inbegrip van de uitwisseling van beste praktijken en mogelijke samenwerking met agentschappen van de Europese Unie.

De partijen verbinden zich tot de daadwerkelijke uitvoering van de relevante internationale normen, in het bijzonder die welke zijn vastgelegd in het VN-Verdrag tegen grensoverschrijdende georganiseerde misdaad (UN Convention against Transnational Organised Crime — „UNTOC") van 2000 en de drie protocollen daarbij, en het VN-Verdrag tegen corruptie van 2003. De samenwerking kan, in voorkomend geval en met inachtneming van de toepasselijke procedures, omvatten dat de Republiek Kazachstan toetreedt tot en uitvoering geeft aan relevante instrumenten van de Raad van Europa met betrekking tot het voorkomen en bestrijden van corruptie.

Artikel 243

Bestrijding van cybercriminaliteit

De partijen versterken de samenwerking voor het voorkomen en bestrijden van misdrijven die gepleegd worden met gebruik van elektronischecommunicatienetwerken en informatiesystemen, of tegen dergelijke netwerken en systemen, onder meer door uitwisseling van goede praktijken.

TITEL VI

SAMENWERKING OP ANDERE GEBIEDEN

HOOFDSTUK 1

Samenwerking op het gebied van onderwijs en opleiding

Artikel 244

De partijen werken samen op het gebied van onderwijs en opleiding met het oog op het bevorderen van modernere onderwijs- en opleidingsstelsels in de Republiek Kazachstan en afstemming op het beleid en de praktijken van de Europese Unie. De partijen werken samen ter bevordering van een leven lang leren en moedigen samenwerking en transparantie aan op alle niveaus van onderwijs en opleiding. De partijen leggen voorts nadruk op maatregelen voor het bevorderen van de interinstitutionele samenwerking, de mobiliteit van studenten, academisch en administratief personeel, onderzoekers en jongeren, en de uitwisseling van informatie en ervaring.

De partijen bevorderen de gezamenlijke coördinatie van de activiteiten van de onderwijsstelsels overeenkomstig Europese en internationale normen en beste praktijken.

HOOFDSTUK 2

Samenwerking op het gebied van cultuur

Artikel 245

De partijen bevorderen culturele samenwerking waarbij de culturele diversiteit in acht wordt genomen, om het wederzijdse begrip en de kennis van elkaars cultuur te versterken.

De partijen streven ernaar passende maatregelen te treffen om de culturele uitwisseling te bevorderen en gemeenschappelijke culturele initiatieven op diverse gebieden te stimuleren.

De partijen overleggen en ontwikkelen een wederzijds voordelige samenwerking in het kader van multilaterale internationale verdragen en internationale organisaties, zoals de Organisatie van de Verenigde Naties voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur (Unesco). De partijen blijven standpunten uitwisselen over culturele diversiteit, onder meer om de beginselen van het Verdrag van de Unesco van 2005 betreffende de bescherming en de bevordering van de diversiteit van cultuuruitingen te bevorderen, en voeren projecten uit in het kader van het internationale decennium voor de toenadering tussen culturen (2013-2022) die door de Algemene Vergadering van de VN in het leven is geroepen.

De partijen bevorderen gezamenlijke activiteiten, programma's en plannen evenals de uitwisseling van beste praktijken op het gebied van opleiding en capaciteitsopbouw voor kunstenaars en professionals uit de cultuursector en culturele organisaties.

HOOFDSTUK 3

Samenwerking op het gebied van onderzoek en innovatie

Artikel 246

De partijen bevorderen samenwerking:

a) op alle terreinen van onderzoek en wetenschappelijke en technologische ontwikkeling op civiel gebied, op basis van wederzijds voordeel en met passende en doeltreffende bescherming van intellectuele-eigendomsrechten; en

b) teneinde de innovatie te stimuleren.

Artikel 247

De samenwerking omvat:

a) een beleidsdialoog en uitwisseling van wetenschappelijke en technologische informatie;

b) uitwisseling van informatie en beste praktijken met betrekking tot innovatie en commercialisering van onderzoek en ontwikkeling, onder meer wat betreft instrumenten ter ondersteuning van startende technologiebedrijven, ontwikkeling van clusters en toegang tot financiering;

c) facilitering van passende toegang tot de respectieve onderzoeks- en innovatieprogramma's van de partijen;

d) bevordering van de onderzoekscapaciteit van onderzoeksinstellingen van de Republiek Kazachstan en facilitering van hun deelname aan het kaderprogramma voor onderzoek en innovatie van de Europese Unie en aan andere mogelijke initiatieven die door de Europese Unie worden gefinancierd;

e) ontwikkeling en bevordering van gezamenlijke projecten voor onderzoek en innovatie;

f) bevordering van de commercialisering van resultaten van gezamenlijke onderzoeks- en innovatieprojecten;

g) facilitering van de toegang van nieuwe technologie tot de thuismarkten van de partijen;

h) organisatie van opleidingsactiviteiten en mobiliteitsprogramma's voor wetenschappers, onderzoekers en ander personeel dat betrokken is bij onderzoeks- en innovatieactiviteiten van de partijen;

i) facilitering, in het kader van de geldende wetgeving, van het vrije verkeer van onderzoekspersoneel dat deelneemt aan de activiteiten die onder deze overeenkomst vallen, en van het grensoverschrijdende verkeer van goederen die voor gebruik bij deze activiteiten zijn bestemd;

j) andere vormen van samenwerking voor onderzoek en innovatie, onder meer via regionale benaderingen en initiatieven, op basis van wederzijdse overeenstemming.

Artikel 248

Bij het uitvoeren van de in artikel 247 omschreven samenwerkingsactiviteiten wordt gestreefd naar synergiëen met regionale en andere activiteiten die worden uitgevoerd in het ruime kader van de financiële samenwerking tussen de Europese Unie en de Republiek Kazachstan zoals uiteengezet in de artikelen 261 en 262.

HOOFDSTUK 4

Samenwerking op media- en audiovisueel gebied

Artikel 249

De partijen bevorderen de samenwerking op media- en audiovisueel gebied, onder meer door informatie-uitwisseling en opleiding voor journalisten en andere professionals op het gebied van media en film en op audiovisueel gebied.

Artikel 250

De partijen wisselen informatie en beste praktijken uit ter bevordering van de onafhankelijkheid en het professionalisme van de media, op basis van de normen in de toepasselijke internationale verdragen, waaronder de normen van de Unesco en de Raad van Europa, in voorkomend geval.

HOOFDSTUK 5

Samenwerking op het gebied van het maatschappelijk middenveld

Artikel 251

De partijen zetten hun dialoog voort en versterken deze via bijeenkomsten en overleg, en werken samen met betrekking tot de rol van het maatschappelijk middenveld, met de volgende doelstellingen:

a) de contacten en de uitwisseling van informatie en ervaring tussen alle maatschappelijke sectoren in de Europese Unie en de Republiek Kazachstan intensiveren en daardoor de vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld van een partij vertrouwd maken met het proces van overleg en dialoog met overheidsinstellingen en sociale partners in de andere partij, in het bijzonder om het maatschappelijk middenveld verder te betrekken bij de politieke beleidsvorming;

b) de betrokkenheid garanderen van het maatschappelijk middenveld bij de betrekkingen tussen de Europese Unie en de Republiek Kazachstan, in het bijzonder bij de uitvoering van deze overeenkomst;

c) de capaciteitsopbouw, onafhankelijkheid en transparantie in het maatschappelijk middenveld aanmoedigen en de rol ervan in de economische, sociale en politieke ontwikkeling van de partijen ondersteunen.

De partijen ondersteunen de ontwikkeling van de betrekkingen tussen niet-gouvernementele organisaties van de Europese Unie en de Republiek Kazachstan.

De partijen ondersteunen de respectievelijke instellingen en niet-gouvernementele organisaties die werkzaam zijn op het gebied van de mensenrechten. De partijen delen formeel en regelmatig, ten minste een keer per jaar, relevante informatie over samenwerkingsprogramma's.

HOOFDSTUK 6

Samenwerking op het gebied van sport en beweging

Artikel 252

De partijen bevorderen de samenwerking op het gebied van sport en beweging om een gezonde levensstijl onder alle leeftijdsgroepen te ontwikkelen, de sociale en educatieve waarde van sport te bevorderen en bedreigingen voor de sport, zoals doping, racisme en geweld, te bestrijden. De samenwerking omvat met name de uitwisseling van informatie en goede praktijken.

HOOFDSTUK 7

Samenwerking op het gebied van civiele bescherming

Artikel 253

De partijen erkennen dat zowel de binnenlandse als mondiale risico's in verband met door de natuur en door de mens veroorzaakte rampen moeten worden aangepakt.

Om hun gemeenschappen en infrastructuur weerbaarder te maken, bevestigen de partijen dat zij voornemens zijn hun maatregelen voor preventie, risicobeperking, paraatheid en respons met betrekking tot door de natuur en door de mens veroorzaakte rampen te verbeteren, en waar passend op bilateraal en multilateraal politiek niveau samen te werken om de risico's van mondiale rampen beter te beheren.

Naargelang van de beschikbare middelen ondersteunt de samenwerking:

a) de interactie tussen bevoegde organen, andere organisaties en personen die werkzaam zijn op het gebied van civiele bescherming;

b) de coördinatie van wederzijdse bijstand bij rampen, indien daarom wordt verzocht;

c) de uitwisseling van ervaring op het gebied van bewustmaking van de bevolking wat betreft rampenparaatheid;

d) de opleiding, omscholing, bijscholing en gespecialiseerde opleiding op het gebied van civiele bescherming en gebruik van systemen voor vroegtijdige waarschuwing.

HOOFDSTUK 8

Samenwerking op het gebied van ruimtevaart

Artikel 254

De partijen bevorderen, waar nodig, de langetermijnsamenwerking wat betreft onderzoek en ontwikkeling op het gebied van civiele ruimtevaart. De partijen besteden bijzondere aandacht aan initiatieven met het oog op de complementariteit van hun ruimteactiviteiten.

Artikel 255

De partijen kunnen samenwerken op het gebied van satellietnavigatie, aardobservatie, ruimteonderzoek en op andere gebieden, overeenkomstig hun belangen.

HOOFDSTUK 9

Samenwerking op het gebied van consumentenbescherming

Artikel 256

De partijen streven samen naar een hoog niveau van consumentenbescherming en naar verenigbaarheid van hun systemen voor consumentenbescherming.

De samenwerking omvat indien nodig:

a) het uitwisselen van beste praktijken inzake consumentenbeleid, onder meer op het gebied van productkwaliteit en veiligheidsvoorschriften, en organisatie van systemen voor markttoezicht en informatie-uitwisseling;

b) het bevorderen van de uitwisseling van ervaring inzake systemen voor consumentenbescherming, met inbegrip van consumentenwetgeving en de handhaving daarvan, de veiligheid van consumentenproducten, de bewustmaking en emancipatie van consumenten en de schadeloosstelling van consumenten;

c) het aanbieden van opleidingsactiviteiten aan overheidsambtenaren en andere vertegenwoordigers van consumentenbelangen;

d) het bevorderen van de ontwikkeling van onafhankelijke consumentenorganisaties en van het contact tussen consumentenvertegenwoordigers.

HOOFDSTUK 10

Regionale samenwerking

Artikel 257

De partijen bevorderen wederzijds begrip en bilaterale samenwerking op het gebied van het regionaal beleid, om de levensomstandigheden te verbeteren en de deelname van alle regio's aan de sociale en economische ontwikkeling van de partijen, te vergroten.

Artikel 258

De partijen ondersteunen en versterken de betrokkenheid van lokale en regionale autoriteiten bij regionale samenwerking, overeenkomstig de bestaande internationale overeenkomsten en regelingen, om maatregelen voor capaciteitsopbouw te ontwikkelen en regionale economische en zakelijke netwerken te bevorderen.

Artikel 259

De partijen versterken en stimuleren de ontwikkeling van elementen van regionale samenwerking op de gebieden die onder deze overeenkomst vallen, zoals vervoer, energie, communicatienetwerken, cultuur, onderwijs, onderzoek, toerisme, waterbevoorrading en milieu, civiele bescherming en andere gebieden die van invloed zijn op de regionale samenwerking.

HOOFDSTUK 11

Samenwerking op het gebied van het ambtenarenapparaat

Artikel 260

1. De partijen faciliteren de uitwisseling van ervaring en kennis over de uitvoering van internationale beste praktijken binnen civiele en overheidsdiensten, evenals over de capaciteitsopbouw voor ambtenaren en personeel van openbare diensten en hun loopbaanontwikkeling en beroepsopleiding.

2. De partijen faciliteren de dialoog over maatregelen die de kwaliteit van de overheidsdiensten moeten verbeteren en over gezamenlijke inspanningen voor een betere multilaterale samenwerking in het kader van het regionale knooppunt voor openbare diensten in de Republiek Kazachstan.

3. In het in lid 2 bedoelde kader werken de partijen onder meer samen voor het faciliteren van:

a) de uitwisseling van experts;

b) de organisatie van seminars; en

c) de organisatie van opleidingsactiviteiten.

TITEL VII

FINANCIËLE EN TECHNISCHE SAMENWERKING

Artikel 261

De partijen zetten de huidige financiële en technische samenwerking voort en versterken deze, op basis van een breed partnerschap en de beginselen van wederzijds belang, wederkerigheid, transparantie, voorspelbaarheid en wederzijdse bescherming van de belangen van de partijen.

De Republiek Kazachstan kan voor de verwezenlijking van de doelstellingen van deze overeenkomst financiële steun krijgen van de Europese Unie in de vorm van subsidies of leningen, in voorkomend geval in samenwerking met de Europese Investeringsbank en andere internationale financiële instellingen.

Financiële steun kan worden verstrekt overeenkomstig de desbetreffende regelgeving inzake het meerjarig financieel kader van de Europese Unie ([1]), met name in de vorm van uitwisseling van experts, onderzoek en organisatie van fora, conferenties, seminars en opleiding, evenals in de vorm van ontwikkelingssubsidies en de uitvoering van programma's en projecten. Op de financiering door de Europese Unie zijn het Financieel Reglement ([2]) en de uitvoeringsregels ([3]) van toepassing.

De financiële steun wordt gebaseerd op jaarlijkse actieprogramma's die na overleg met de Republiek Kazachstan door de Europese Unie worden opgesteld.

De Europese Unie en de Republiek Kazachstan kunnen programma's en projecten cofinancieren. De partijen coördineren programma's en projecten inzake financiële en technische samenwerking en wisselen informatie uit over alle bronnen van steun.

Overeenkomstig de OESO-verklaring van Parijs over doeltreffendheid van ontwikkelingshulp, de fundamentele strategie van de Europese Unie voor een hervorming van de technische samenwerking, de verslagen van de Europese Rekenkamer en de lessen die zijn geleerd uit afgeronde en lopende samenwerkingsprogramma's van de Europese Unie in de Republiek Kazachstan, staat doeltreffendheid van de hulp centraal bij de verstrekking van financiële steun door de Europese Unie aan de Republiek Kazachstan.

Artikel 262

De partijen voeren financiële en technische steun uit volgens de beginselen van goed financieel beheer en werken samen om de financiële belangen van de Europese Unie en de Republiek Kazachstan te beschermen. De partijen nemen doeltreffende maatregelen om onregelmatigheden ([4]), fraude, corruptie en andere onwettige activiteiten die nadelige gevolgen hebben voor de begroting van de Europese Unie en de Republiek Kazachstan, te voorkomen en te bestrijden, door middel van wederzijdse juridische en andere bijstand op de gebieden die onder deze overeenkomst vallen.

In alle verdere overeenkomsten en financieringsinstrumenten die de partijen tijdens de uitvoering van deze overeenkomst sluiten, worden specifieke bepalingen opgenomen over financiële samenwerking inzake verificaties en inspecties ter plaatse.

Artikel 263

Om de beschikbare middelen optimaal te benutten, verbinden de partijen zich ertoe ervoor te zorgen dat de bijdragen van de Europese Unie nauw worden gecoördineerd met de bijdragen van andere bronnen, derde landen en internationale financiële instellingen.

Artikel 264

Preventie

De partijen controleren regelmatig of de operaties die met middelen van de Europese Unie worden gefinancierd en met middelen van de Republiek Kazachstan worden gecofinancierd, naar behoren zijn uitgevoerd, en nemen alle passende maatregelen ter voorkoming van onregelmatigheden, fraude, corruptie en andere onwettige activiteiten die nadelige gevolgen hebben voor de middelen van de Europese Unie en de cofinancieringsmiddelen van de Republiek Kazachstan. De partijen stellen elkaar in kennis van de preventieve maatregelen die zij nemen.

([1]) Met name Verordening (EU) nr. 233/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 11 maart 2014 tot vaststelling van een financieringsinstrument voor ontwikkelingssamenwerking voor de periode 2014-2020 (PB L 77 van 15.3.2014, blz. 44) en Verordening (EU) nr. 236/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 11 maart 2014 tot vaststelling van gemeenschappelijke voorschriften en procedures voor de tenuitvoerlegging van de instrumenten van de Unie ter financiering van extern optreden (PB L 77 van 15.3.2014, blz. 95).

([2]) Verordening (EU, Euratom) nr. 966/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van de financiële regels van toepassing op de algemene begroting van de Europese Unie en tot intrekking van Verordening (EG, Euratom) nr. 1605/2002 van de Raad (PB L 298 van 26.10.2012, blz. 1).

([3]) Gedelegeerde Verordening (EU) nr. 1268/2012 van de Commissie van 29 oktober 2012 houdende uitvoeringsvoorschriften voor Verordening (EU, Euratom) nr. 966/2012 van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van de financiële regels van toepassing op de algemene begroting van de Unie (PB L 362 van 31.12.2012, blz. 1).

([4]) Volgens de definitie in Verordening (EG, Euratom) nr. 2988/95 van de Raad van 18 december 1995 betreffende de bescherming van de financiële belangen van de Europese Gemeenschappen wordt onder „onregelmatigheid" verstaan elke inbreuk op een bepaling van het recht van de Europese Unie, deze overeenkomst of hieruit voortvloeiende overeenkomsten en contracten, die bestaat in een handeling of een nalaten van een marktdeelnemer waardoor de algemene begroting van de Europese Unie of de door de Europese Unie beheerde begrotingen worden of zouden kunnen worden benadeeld, hetzij door de vermindering of het achterwege blijven van ontvangsten uit de eigen middelen, die rechtstreeks voor rekening van de Europese Unie worden geïnd, hetzij door een onverschuldigde uitgave.

Artikel 265

Communicatie

De partijen stellen elkaar, en met name het Europees Bureau voor fraudebestrijding en de bevoegde autoriteiten van de Republiek Kazachstan, in kennis van vermoede en bewezen gevallen van fraude, corruptie of andere onregelmatigheden met betrekking tot het gebruik van de middelen van de Europese Unie en de cofinancieringsmiddelen van de Republiek Kazachstan.

De partijen stellen elkaar in kennis van alle maatregelen die zij in verband met dit artikel nemen.

Artikel 266

Verificaties ter plaatse

De verificaties ter plaatse met betrekking tot de financiële steun van de Europese Unie worden voorbereid en uitgevoerd door het Europees Bureau voor fraudebestrijding, in nauwe samenwerking met de bevoegde autoriteiten van de Republiek Kazachstan en in overeenstemming met de wetgeving van de Republiek Kazachstan.

In het kader van deze overeenkomst is het Europees Bureau voor fraudebestrijding gemachtigd verificaties ter plaatse uit te voeren om de financiële belangen van de Europese Unie te beschermen, overeenkomstig Verordening (Euratom, EG) nr. 2185/96 van de Raad [1] en Verordening (EU, Euratom) nr. 883/2013 van het Europees Parlement en de Raad [2].

Artikel 267

Onderzoek en vervolging

De bevoegde organen van de Republiek Kazachstan onderzoeken en vervolgen, overeenkomstig de wetgeving van de Republiek Kazachstan, vermoede en bewezen gevallen van fraude, corruptie en andere onwettige activiteiten die nadelige gevolgen hebben voor de middelen van de Europese Unie en de cofinancieringsmiddelen van de Republiek Kazachstan. In voorkomend geval, en op formeel verzoek, kan het Europees Bureau voor fraudebestrijding de bevoegde autoriteiten van de Republiek Kazachstan hulp bieden bij deze taak.

TITEL VIII

INSTITUTIONEEL KADER

Artikel 268

Samenwerkingsraad

1. De Samenwerkingsraad wordt hierbij ingesteld. De Samenwerkingsraad houdt toezicht op en toetst regelmatig de uitvoering van deze overeenkomst. Hij komt eenmaal per jaar bijeen op ministerieel niveau. Hij behandelt alle belangrijke vraagstukken die zich in het kader van deze overeenkomst voordoen en alle andere bilaterale of internationale vraagstukken van gemeenschappelijk belang ten aanzien van de verwezenlijking van de doelstellingen van deze overeenkomst.

---

[1] Verordening (Euratom, EG) nr. 2185/96 van de Raad van 11 november 1996 betreffende de controles en verificaties ter plaatse die door de Commissie worden uitgevoerd ter bescherming van de financiële belangen van de Europese Gemeenschappen tegen fraudes en andere onregelmatigheden (PB L 292 van 15.11.1996, blz. 2).

[2] Verordening (EU, Euratom) nr. 883/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 11 september 2013 betreffende onderzoeken door het Europees Bureau voor fraudebestrijding (OLAF) en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1073/1999 van het Europees Parlement en de Raad en Verordening (Euratom) nr. 1074/1999 van de Raad (PB L 248 van 18.9.2013, blz. 1).

2. Om de doelstellingen van deze overeenkomst te verwezenlijken, neemt de Samenwerkingsraad besluiten binnen de toepassingssfeer van deze overeenkomst in de in de overeenkomst vermelde gevallen. Deze besluiten zijn bindend voor de partijen, die passende maatregelen treffen voor de uitvoering ervan. De Samenwerkingsraad kan tevens aanbevelingen doen. De Samenwerkingsraad stelt zijn besluiten en aanbevelingen vast in overleg tussen de partijen, na voltooiing van hun interne procedures.

3. De Samenwerkingsraad is bevoegd om de bijlagen bij deze overeenkomst te actualiseren of te wijzigen, op basis van een consensus tussen de partijen, zonder afbreuk te doen aan de specifieke bepalingen van titel III (Handel en zakelijke activiteiten).

4. De Samenwerkingsraad kan bevoegdheden overdragen aan het Samenwerkingscomité, waaronder de bevoegdheid om bindende besluiten te nemen.

5. De Samenwerkingsraad bestaat uit vertegenwoordigers van de partijen.

6. De Samenwerkingsraad wordt beurtelings voorgezeten door een vertegenwoordiger van de Europese Unie en een vertegenwoordiger van de Republiek Kazachstan.

7. De Samenwerkingsraad stelt zijn reglement van orde vast.

8. Elke partij kan geschillen over de uitvoering of interpretatie van deze overeenkomst voorleggen aan de Samenwerkingsraad, overeenkomstig artikel 278.

Artikel 269

Samenwerkingscomité en gespecialiseerde subcomités

1. Er wordt een Samenwerkingscomité ingesteld. Het Samenwerkingscomité staat de Samenwerkingsraad bij in de uitvoering van zijn taken.

2. Het Samenwerkingscomité bestaat uit vertegenwoordigers van de partijen, gewoonlijk op het niveau van hoge ambtenaren.

3. Het Samenwerkingscomité wordt beurtelings voorgezeten door een vertegenwoordiger van de Europese Unie en een vertegenwoordiger van de Republiek Kazachstan.

4. Het Samenwerkingscomité stelt besluiten vast in de in deze overeenkomst genoemde gevallen en op de gebieden waarvoor de Samenwerkingsraad bevoegdheden heeft overgedragen aan het Samenwerkingscomité. Die besluiten zijn bindend voor de partijen, die passende maatregelen treffen voor de uitvoering ervan. Het Samenwerkingscomité stelt zijn besluiten vast in onderlinge overeenstemming tussen de partijen, na voltooiing van hun respectieve interne procedures. Het heeft onder meer als taak vergaderingen van de Samenwerkingsraad voor te bereiden.

5. Het Samenwerkingscomité kan in een specifieke samenstelling bijeenkomen voor de bespreking van onderwerpen met betrekking tot titel III (Handel en zakelijke activiteiten).

6. De Samenwerkingsraad kan besluiten gespecialiseerde subcomités of andere organen in te stellen die hem bij de uitvoering van zijn taken kunnen bijstaan, en bepaalt de samenstelling, de taken en de werking van dergelijke subcomités of organen.

7. In zijn reglement van orde bepaalt de Samenwerkingsraad de taken en de werking van het Samenwerkingscomité en van elk ander subcomité of orgaan dat hij opricht.

Artikel 270

Parlementair samenwerkingscomité

1. Het Parlementair samenwerkingscomité wordt hierbij ingesteld. Het bestaat uit leden van het Europees Parlement, enerzijds, en leden van het parlement van de Republiek Kazachstan, anderzijds; het dient als forum waar die leden elkaar kunnen ontmoeten en van gedachten kunnen wisselen. Het komt met zelf te bepalen tussenpozen bijeen.

2. De activiteiten van het Parlementair samenwerkingscomité zijn erop gericht een wederzijds voordelige en doeltreffende parlementaire samenwerking tussen het Europees Parlement en het parlement van de Republiek Kazachstan tot stand te brengen.

3. Het Parlementair samenwerkingscomité stelt zijn reglement van orde vast.

4. Het Parlementair samenwerkingscomité wordt beurtelings voorgezeten door het Europees Parlement en het parlement van de Republiek Kazachstan, volgens de in zijn reglement van orde op te nemen bepalingen.

5. Het Parlementair samenwerkingscomité mag bij de Samenwerkingsraad inlichtingen over de uitvoering van de overeenkomst inwinnen; de Samenwerkingsraad verstrekt het Parlementair samenwerkingscomité de verlangde informatie.

6. Het Parlementair samenwerkingscomité wordt ingelicht over de besluiten en aanbevelingen van de Samenwerkingsraad.

7. Het Parlementair samenwerkingscomité kan aanbevelingen doen aan de Samenwerkingsraad.

TITEL IX

ALGEMENE EN SLOTBEPALINGEN

Artikel 271

Toegang tot gerechtelijke en administratieve instanties

Binnen het toepassingsgebied van deze overeenkomst zorgen de partijen ervoor dat de natuurlijke en rechtspersonen van de andere partij, zonder discriminatie en onder gelijkaardige voorwaarden als die welke gelden voor hun eigen natuurlijke en rechtspersonen, toegang hebben tot hun bevoegde gerechtelijke en administratieve instanties, om hun individuele en eigendomsrechten te verdedigen.

Artikel 272

Delegatie van bevoegdheden

Tenzij anders bepaald in de overeenkomst, zorgt elke partij ervoor dat een persoon aan wie door een partij op gelijk welk bestuursniveau regelgevend, administratief of ander overheidsgezag is gedelegeerd, zoals de bevoegdheid om invoer- of uitvoervergunningen of vergunningen voor andere economische activiteiten te verlenen, handelstransacties goed te keuren of quota, leges of andere heffingen op te leggen, bij de uitoefening van dat gezag handelt volgens de in deze overeenkomst vastgelegde verplichtingen van die partij.

Artikel 273

Beperkingen in het geval van problemen op het gebied van de betalingsbalans en de buitenlandse financiële positie

1. Indien een partij ernstige problemen ondervindt, of dreigt te ondervinden, op het gebied van de betalingsbalans of de buitenlandse financiële positie, mag die partij vrijwarings- of beperkende maatregelen vaststellen of handhaven die gevolgen hebben voor het kapitaalverkeer, betalingen of overdrachten.

2. De in lid 1 bedoelde maatregelen:

a) zijn in identieke situaties niet minder gunstig voor een partij dan voor een niet-partij;

b) zijn in overeenstemming met de Statuten van het Internationaal Monetair Fonds, in voorkomend geval;

c) brengen geen onnodig nadeel toe aan de commerciële, economische en financiële belangen van de andere partij;

d) zijn tijdelijk en worden geleidelijk opgeheven naarmate de in lid 1 omschreven situatie verbetert.

3. In het geval van handel in goederen kan een partij beperkende maatregelen vaststellen of handhaven ter vrijwaring van zijn betalingsbalans- of buitenlandse financiële positie. Deze maatregelen zijn in overeenstemming met de GATT 1994 en het Memorandum van overeenstemming betreffende de betalingsbalansbepalingen van de GATT 1994.

4. In het geval van handel in diensten kan een partij beperkende maatregelen vaststellen ter vrijwaring van zijn betalingsbalans- of buitenlandse financiële positie. Deze maatregelen zijn in overeenstemming zijn met de GATS.

5. Wanneer een partij beperkende maatregelen als bedoeld in lid 1 en lid 2 vaststelt of handhaaft, stelt zij de andere partij daarvan onverwijld in kennis en verstrekt zij haar zo spoedig mogelijk een tijdschema voor de opheffing van die maatregelen.

6. Wanneer op grond van dit artikel beperkingen worden vastgesteld of gehandhaafd, wordt spoedig overleg gepleegd in het Samenwerkingscomité, indien dat overleg niet plaatsvindt buiten het kader van de overeenkomst.

7. Tijdens het overleg worden de problemen op het gebied van de betalingsbalans en de buitenlandse financiële positie die tot de respectievelijke maatregelen hebben geleid, beoordeeld, rekening houdend met onder meer de volgende factoren:

a) de aard en de omvang van de problemen;

b) de buitenlandse economische positie en handelssituatie; of

c) andere corrigerende maatregelen die kunnen worden genomen.

8. Tijdens het overleg wordt bekeken of de beperkende maatregelen verenigbaar zijn met de leden 1 en 2.

9. Tijdens het overleg aanvaarden de partijen alle statistische bevindingen en andere gegevens die door het Internationaal Monetair Fonds worden gepresenteerd met betrekking tot deviezen, monetaire reserves en de betalingsbalans, en de conclusies worden gebaseerd op het oordeel van het Internationaal Monetair Fonds over de betalingsbalans- en de buitenlandse financiële positie van de betrokken partij.

Artikel 274

Maatregelen in verband met wezenlijke veiligheidsbelangen

Niets in deze overeenkomst wordt zodanig uitgelegd dat:

a) een partij verplicht wordt gegevens te verstrekken wanneer zij meent dat openbaarmaking van deze gegevens in strijd is met haar wezenlijke veiligheidsbelangen;

b) een partij belet wordt maatregelen te nemen die zij ter bescherming van haar wezenlijke veiligheidsbelangen nodig acht en die:

   i) verband houden met de productie van of de handel in wapens, munitie of oorlogstuig;

   ii) betrekking hebben op economische activiteiten die direct of indirect de bevoorrading van een militaire inrichting als doel hebben;

   iii) betrekking hebben op splijt- of fusiestoffen of grondstoffen waaruit deze kunnen worden vervaardigd;

   iv) betrekking hebben op overheidsopdrachten die onontbeerlijk zijn voor de nationale veiligheid of defensie; of

   v) in tijden van oorlog of ernstige internationale spanningen worden genomen; of

c) een partij belet wordt maatregelen te nemen tot uitvoering van de verplichtingen die zij op zich heeft genomen met het oog op de handhaving van de internationale vrede en veiligheid.

Artikel 275

Non-discriminatie

1. Op de door deze overeenkomst bestreken gebieden en onverminderd eventueel daarin neergelegde bijzondere bepalingen mogen:

a) de regelingen die de Republiek Kazachstan ten opzichte van de Europese Unie en de lidstaten toepast, geen aanleiding geven tot discriminatie tussen de lidstaten van de Europese Unie of hun natuurlijke of rechtspersonen;

b) de regelingen die de Europese Unie of de lidstaten ten opzichte van de Republiek Kazachstan toepassen, geen aanleiding geven tot discriminatie tussen natuurlijke of rechtspersonen van de Republiek Kazachstan.

2. Lid 1 doet geen afbreuk aan het recht van de partijen om de desbetreffende bepalingen van hun belastingwetgeving toe te passen op belastingplichtigen die niet in een identieke situatie verkeren wat hun woonplaats betreft.

Artikel 276

Belastingen

1. Deze overeenkomst is alleen van toepassing op belastingmaatregelen wanneer dat nodig is om de bepalingen van deze overeenkomst uit te voeren.

2. Geen enkele bepaling in deze overeenkomst wordt uitgelegd als beletsel voor het vaststellen of toepassen van maatregelen ter voorkoming van belastingontwijking of -ontduiking in overeenstemming met de bepalingen inzake belastingen van overeenkomsten inzake voorkoming van dubbele belastingheffing, andere belastingregelingen of interne belastingwetten.

Artikel 277

Voldoen aan verplichtingen

1. De partijen treffen alle maatregelen die nodig zijn om aan hun verplichtingen krachtens deze overeenkomst te voldoen. Zij zorgen ervoor dat de in de overeenkomst vastgelegde doelstellingen worden bereikt.

2. De partijen plegen op verzoek van een partij onverwijld via passende kanalen onderling overleg over kwesties met betrekking tot de interpretatie of uitvoering van deze overeenkomst en andere relevante aspecten van de betrekkingen tussen de partijen.

3. Elke partij legt geschillen over de interpretatie of de uitvoering van deze overeenkomst voor aan de Samenwerkingsraad, overeenkomstig artikel 278.

4. De Samenwerkingsraad kan een geschil beslechten overeenkomstig artikel 278 en door middel van een bindend besluit.

Artikel 278

Geschillenbeslechting

1. Wanneer tussen de partijen een geschil ontstaat over de interpretatie of de uitvoering van de overeenkomst, dient de ene partij bij de andere partij en bij de Samenwerkingsraad een formeel verzoek tot geschillenbeslechting in. Op geschillen over de interpretatie of de uitvoering van titel III (Handel en zakelijke activiteiten) is bij wijze van uitzondering alleen hoofdstuk 14 (Geschillenbeslechting) van titel III (Handel en zakelijke activiteiten) van toepassing.

2. De partijen streven ernaar geschillen op te lossen via overleg te goeder trouw binnen de Samenwerkingsraad als bedoeld in artikel 268, teneinde zo snel mogelijk tot een wederzijds aanvaardbare oplossing te komen. Mits instemming van de partijen of op verzoek van een van de partijen kan overleg over een geschil ook plaatsvinden tijdens vergaderingen van het Samenwerkingscomité of een ander relevant subcomité of orgaan dat is ingesteld op grond van artikel 269. Overleg kan ook schriftelijk plaatsvinden.

3. De partijen verstrekken de Samenwerkingsraad, het Samenwerkingscomité of het andere relevante subcomité of orgaan alle informatie die nodig is voor een grondig onderzoek van de situatie.

4. Een geschil wordt geacht te zijn beslecht wanneer de Samenwerkingsraad een bindend besluit heeft genomen waarbij het geschil wordt beslecht, zoals bedoeld in artikel 277, of wanneer hij heeft verklaard dat het geschil is beëindigd.

5. Alle tijdens het overleg verstrekte informatie wordt vertrouwelijk behandeld.

Artikel 279

Passende maatregelen bij niet-nakoming van verplichtingen

1. Als een kwestie niet is opgelost binnen drie maanden na indiening van een formeel verzoek tot geschillenbeslechting overeenkomstig artikel 278, en als de klagende partij van mening is dat de andere partij een verplichting uit hoofde van deze overeenkomst niet is nagekomen, kan die partij passende maatregelen treffen, tenzij het geschil betrekking heeft op de interpretatie of uitvoering van titel III (Handel en zakelijke activiteiten).

2. In afwijking van lid 1 kan iedere partij onmiddellijk passende maatregelen nemen met betrekking tot deze overeenkomst, overeenkomstig het internationaal recht, in geval van:

a) afwijzing van deze overeenkomst in strijd met de algemene regels van het internationaal recht als bedoeld in artikel 60, lid 3, van het Verdrag van Wenen van 1969 inzake het verdragenrecht, of

b) schending door de andere partij van de essentiële elementen van deze overeenkomst als bedoeld in de artikelen 1 en 11.

In die gevallen wordt de andere partij onverwijld in kennis gesteld van de passende maatregelen. Op verzoek van de andere partij wordt gedurende ten hoogste 20 dagen overleg gepleegd. Na afloop van deze periode is de maatregel van toepassing.

3. Bij de keuze van de passende maatregelen wordt voorrang gegeven aan maatregelen die het functioneren van deze overeenkomst het minst verstoren en die evenredig zijn met de aard en de ernst van de inbreuk. De maatregelen worden onmiddellijk gemeld aan de Samenwerkingsraad en zijn het onderwerp van onmiddellijk overleg, gedurende welke elke partij het recht heeft een einde te maken aan de schending in kwestie.

Artikel 280

Publieke toegang tot officiële documenten

De bepalingen van deze overeenkomst doen geen afbreuk aan de toepassing van de relevante wetgeving van de partijen met betrekking tot de publieke toegang tot officiële documenten.

Artikel 281

Inwerkingtreding, voorlopige toepassing, duur en beëindiging

1. Deze overeenkomst treedt in werking op de eerste dag van de tweede maand volgende op de datum waarop de partijen het secretariaat-generaal van de Raad van de Europese Unie langs diplomatieke weg in kennis hebben gesteld van de voltooiing van de daartoe vereiste procedures.

2. Tenzij daarin anders is bepaald, is titel III (Handel en zakelijke activiteiten) van toepassing vanaf de datum van inwerkingtreding als bedoeld in lid 1, op voorwaarde dat de Republiek Kazachstan tegen die datum lid is geworden van de WTO. Indien de Republiek Kazachstan na de datum van inwerkingtreding van deze overeenkomst lid wordt van de WTO, is titel III (Handel en zakelijke activiteiten), tenzij daarin anders is bepaald, van toepassing vanaf de datum waarop de Republiek Kazachstan lid is geworden van de WTO.

3. Niettegenstaande de leden 1 en 2 kunnen de Europese Unie en de Republiek Kazachstan deze overeenkomst op voorlopige basis gedeeltelijk of volledig toepassen, overeenkomstig hun toepasselijke interne procedures en wetgeving.

4. De voorlopige toepassing gaat in op de eerste dag van de maand volgende op de datum van:

a) kennisgeving van de Europese Unie aan de Republiek Kazachstan dat de vereiste procedures zijn voltooid, waar relevant met vermelding van de delen van deze overeenkomst die voorlopig worden toegepast; en

b) kennisgeving van de Republiek Kazachstan aan de Europese Unie dat de overeenkomst is geratificeerd.

5. Tenzij daarin anders is bepaald, is titel III (Handel en zakelijke activiteiten) voorlopig van toepassing vanaf de datum van voorlopige toepassing als bedoeld in lid 4, op voorwaarde dat de Republiek Kazachstan tegen die datum lid is geworden van de WTO. Indien de Republiek Kazachstan na de datum van voorlopige toepassing van deze overeenkomst maar vóór de inwerkingtreding ervan lid wordt van de WTO, is titel III (Handel en zakelijke activiteiten), tenzij daarin anders is bepaald, voorlopig van toepassing vanaf de datum waarop de Republiek Kazachstan lid is geworden van de WTO.

6. Voor de toepassing van de relevante bepalingen van deze overeenkomst, en de bijlagen en protocollen daarbij, worden verwijzingen in die bepalingen naar „de datum van inwerkingtreding van deze overeenkomst" geacht eveneens betrekking te hebben op „de datum van voorlopige toepassing van deze overeenkomst" overeenkomstig de leden 4 en 5.

7. Bij de inwerkingtreding van deze overeenkomst wordt de partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst tussen de Europese Gemeenschappen en hun lidstaten, enerzijds, en de Republiek Kazachstan, anderzijds, die op 23 januari 1995 in Brussel is ondertekend en op 1 juli 1999 in werking is getreden, beëindigd.

Gedurende de periode waarin de overeenkomst voorlopig wordt toegepast, blijven de bepalingen van de partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst tussen de Europese Gemeenschappen en hun lidstaten, enerzijds, en de Republiek Kazachstan, anderzijds, die op 23 januari 1995 in Brussel is ondertekend en op 1 juli 1999 in werking is getreden, van toepassing voor zover zij niet gedekt worden door de voorlopige toepassing van deze overeenkomst.

8. Deze overeenkomst komt in de plaats van de in lid 7 bedoelde overeenkomst. Verwijzingen naar die overeenkomst in alle andere overeenkomsten tussen de partijen worden gelezen als verwijzingen naar deze overeenkomst.

9. Deze overeenkomst wordt voor onbeperkte duur gesloten en kan door een partij worden beëindigd door een schriftelijke kennisgeving aan de andere partij langs diplomatieke weg. De beëindiging wordt van kracht zes maanden na de datum van ontvangst door een partij van de kennisgeving van de beëindiging van de overeenkomst. Het beëindigen van de overeenkomst is niet van invloed op projecten die voor de ontvangst van deze kennisgeving van start zijn gegaan.

10. De partijen kunnen de voorlopige toepassing beëindigen door een schriftelijke kennisgeving aan de andere partij langs diplomatieke weg. De beëindiging wordt van kracht zes maanden na de datum van ontvangst door een partij van de kennisgeving van de beëindiging van de voorlopige toepassing van de overeenkomst. Het beëindigen van de voorlopige toepassing van deze overeenkomst is niet van invloed op projecten die voor de ontvangst van deze kennisgeving van start zijn gegaan.

Artikel 282

Bestaande overeenkomsten tussen de partijen die betrekking hebben op specifieke samenwerkingsgebieden die binnen het toepassingsgebied van deze overeenkomst vallen, worden geacht onderdeel te zijn van de algemene bilaterale betrekkingen van de partijen zoals die worden geregeld bij deze overeenkomst, en worden geacht deel uit te maken van een gemeenschappelijk institutioneel kader.

Artikel 283

1. De partijen kunnen de overeenkomst in onderlinge overeenstemming wijzigen, herzien of uitbreiden, met het oog op de intensivering van het samenwerkingsniveau.

2. De partijen kunnen deze overeenkomst aanvullen door de sluiting van specifieke internationale overeenkomsten op alle samenwerkingsgebieden die binnen het toepassingsgebied van deze overeenkomst vallen. Dergelijke specifieke internationale overeenkomsten tussen de partijen vormen een integrerend onderdeel van de algemene bilaterale betrekkingen tussen de partijen zoals die worden geregeld bij deze overeenkomst en maken deel uit van een gemeenschappelijk institutioneel kader.

Artikel 284

Bijlagen en protocollen

De bijlagen en protocollen bij deze overeenkomst vormen een integrerend onderdeel van deze overeenkomst.

Artikel 285

Definitie van de partijen

Voor de toepassing van deze overeenkomst wordt met de term „partijen" bedoeld de Unie, of haar lidstaten, of de Europese Unie en haar lidstaten, overeenkomstig hun respectieve bevoegdheden, enerzijds, en de Republiek Kazachstan, anderzijds.

Artikel 286

Territoriale toepassing

Deze overeenkomst is van toepassing op het grondgebied waarop het Verdrag betreffende de Europese Unie en het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie van toepassing zijn, onder de in die verdragen neergelegde voorwaarden, en op het grondgebied van de Republiek Kazachstan.

Artikel 287

Authentieke teksten

Deze overeenkomst is opgesteld in twee exemplaren in de Bulgaarse, de Deense, de Duitse, de Engelse, de Estse, de Finse, de Franse, de Griekse, de Hongaarse, de Italiaanse, de Kroatische, de Letse, de Litouwse, de Maltese, de Nederlandse, de Poolse, de Portugese, de Roemeense, de Sloveense, de Slowaakse, de Spaanse, de Tsjechische, de Zweedse, de Kazachse en de Russische taal, zijnde alle teksten gelijkelijk authentiek.

TEN BLIJKE WAARVAN de respectieve vertegenwoordigers deze overeenkomst hebben ondertekend.

Съставено в Астана на двадесет и първи декември две хиляди и петнадесета година.
Hecho en Astana, el veintiuno de diciembre de dos mil quince.
V Astaně dne dvacátého prvního prosince dva tisíce patnáct.
Udfærdiget i Astana den enogtyvende december to tusind og femten.
Geschehen zu Astana am einundzwanzigsten Dezember zweitausendfünfzehn.
Kahe tuhande viieteistkümnenda aasta detsembrikuu kahekümne esimesel päeval Astanas.
Έγινε στην Άστανα, στις είκοσι μία Δεκεμβρίου δύο χιλιάδες δεκαπέντε.
Done at Astana on the twenty first day of December in the year two thousand and fifteen.
Fait à Astana, le vingt et un décembre deux mille quinze.
Sastavljeno u Astani dvadeset prvog prosinca dvije tisuće petnaeste.
Fatto a Astana, addì ventuno dicembre duemilaquindici.
Astanā, divi tūkstoši piecpadsmitā gada divdesmit pirmajā decembrī.
Priimta du tūkstančiai penkioliktų metų gruodžio dvidešimt pirmą dieną Astanoje.
Kelt Asztanában, a kétezer-tizenötödik év december havának huszonegyedik napján.
Magħmul f'Astana, fil-wiehed u għoxrin jum ta' Diċembru fis-sena elfejn u ħmistax.
Gedaan te Astana, eenentwintig december tweeduizend vijftien.
Sporządzono w Astanie dnia dwudziestego pierwszego grudnia roku dwa tysiące piętnastego.
Feito em Astana, em vinte e um de dezembro de dois mil e quinze.
Întocmit la Astana la douăzeci și unu decembrie două mii cincisprezece.
V Astane dvadsiateho prvého decembra dvetisícpätnásť.
V Astani, dne enaindvajsetega decembra leta dva tisoč petnajst.
Tehty Astanassa kahdentenakymmenentenäensimmäisenä päivänä joulukuuta vuonna kaksituhattaviisitoista.
Som skedde i Astana den tjugoförsta december år tjugohundrafemton.
Екі мың он бесінші жылы жиырма бірінші желтосанда Астанада жасалды.
Совершено в Астане двадцать первого декабря две тысячи пятнадцатого года.

Voor het Koninkrijk België

Pour le Royaume de Belgique

Für das Königreich Belgien

Deze handtekening verbindt eveneens de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, de Duitstalige Gemeenschap, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Cette signature engage également la Communauté française, la Communauté flamande, la Communauté germanophone, la Région wallonne, la Région flamande et la Région de Bruxelles-Capitale.

Diese Unterschrift bindet zugleich die Deutschsprachige Gemeinschaft, die Flämische Gemeinschaft, die Französische Gemeinschaft, die Wallonische Region, die Flämische Region und die Region Brüssel-Hauptstadt.

За Република България

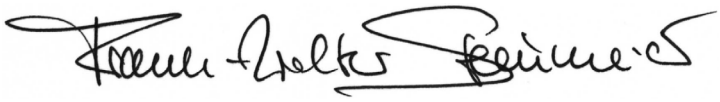
Za Českou republiku

For Kongeriget Danmark

Für die Bundesrepublik Deutschland

Eesti Vabariigi nimel

Thar cheann Na hÉireann

For Ireland

Για την Ελληνική Δημοκρατία

Por el Reino de España

Pour la République française

Za Republiku Hrvatsku

Per la Repubblica italiana

Για την Κυπριακή Δημοκρατία

Latvijas Republikas vārdā –

Lietuvos Respublikos vardu

Pour la Grand-Duché de Luxembourg

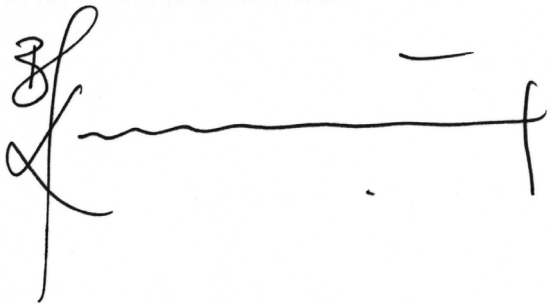
Magyarország részéről

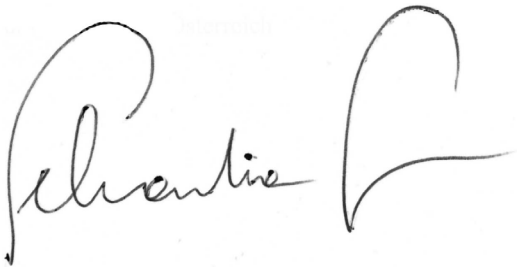
Ghar-Repubblika ta' Malta

Voor het Koninkrijk der Nederlanden

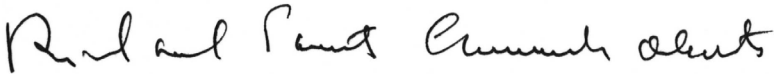
Für die Republik Österreich

W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej

Pela República Portuguesa

Pentru România

Za Republiko Slovenijo

Za Slovenskú republiku

Suomen tasavallan puolesta

För Republiken Finland

För Konungariket Sverige

For the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland

За Европейския съюз
Por la Unión Europea
Za Evropskou unii
For Den Europæiske Union
Für die Europäische Union
Euroopa Liidu nimel
Για την Ευρωπαϊκή Ένωση
For the European Union
Pour l'Union européenne
Za Europsku uniju
Per l'Unione europea
Eiropas Savienības vārdā –
Europos Sąjungos vardu
Az Európai Unió részéről
Għall-Unjoni Ewropea
Voor de Europese Unie
W imieniu Unii Europejskiej
Pela União Europeia
Pentru Uniunea Europeană
Za Európsku úniu
Za Evropsko unijo
Euroopan unionin puolesta
För Europeiska unionen

Казакстан Республикасы үшін
За Република Казахстан

BIJLAGE I

VOORBEHOUDEN OVEREENKOMSTIG ARTIKEL 46

A. VOORBEHOUDEN VAN DE REPUBLIEK KAZACHSTAN

De Republiek Kazachstan behoudt zich het recht voor om de volgende maatregelen die in strijd zijn met de verbintenissen inzake nationale behandeling, te handhaven of vast te stellen:

1. Onderlaag

1.1. Voor de exploitatie van de toplaag en onderlaag in de Republiek Kazachstan is vestiging als rechtspersoon van de Republiek Kazachstan (d.w.z. als dochteronderneming) vereist.

1.2. De staat heeft prioritair recht op aankoop van de rechten voor exploitatie van de onderlaag (of een deel ervan) en/of van objecten die verband houden met de rechten voor exploitatie van de onderlaag.

2. Strategische hulpbronnen en objecten

De Republiek Kazachstan kan weigeren om rechtspersonen die worden gecontroleerd door natuurlijke of rechtspersonen van de Europese Unie en hun filialen die op het grondgebied van de Republiek Kazachstan gevestigd zijn, toestemming te geven voor transacties in verband met het gebruik van strategische hulpbronnen en/of de aankoop van strategische objecten in de Republiek Kazachstan, indien dat gebruik of die aankoop ertoe zou kunnen leiden dat rechten worden geconcentreerd bij één persoon of een groep personen van één land. Dit geldt ook met betrekking tot gelieerde ondernemingen zoals gedefinieerd in de desbetreffende wetgeving van de Republiek Kazachstan ([1]). De Republiek Kazachstan kan op grond van nationale veiligheidsbelangen de eigendomsrechten in verband met strategische hulpbronnen en objecten van de Republiek Kazachstan en de overdracht van deze rechten beperken.

3. Onroerend goed

3.1. Particulier bezit van grond voor veeteelt/landbouw of bosplanning is niet toegestaan voor rechtspersonen die worden gecontroleerd door natuurlijke of rechtspersonen van de Europese Unie en hun filialen die op het grondgebied van de Republiek Kazachstan gevestigd zijn. Rechtspersonen die worden gecontroleerd door natuurlijke of rechtspersonen van de Europese Unie en hun filialen die op het grondgebied van de Republiek Kazachstan gevestigd zijn, kan tijdelijk het recht worden verleend om grond te exploiteren voor veeteelt/landbouw, voor een periode van maximaal tien jaar, die kan worden verlengd.

3.2. Particulier bezit van percelen in de grenszone, het grensgebied en zeehavens van de Republiek Kazachstan is verboden voor rechtspersonen die worden gecontroleerd door natuurlijke of rechtspersonen van de Europese Unie en hun filialen die op het grondgebied van de Republiek Kazachstan gevestigd zijn.

3.3. Pachtbezit van percelen voor landbouwdoeleinden die grenzen aan de staatsgrens van de Republiek Kazachstan is aan beperkingen onderworpen voor rechtspersonen die worden gecontroleerd door natuurlijke of rechtspersonen van de Europese Unie en hun filialen die op het grondgebied van de Republiek Kazachstan gevestigd zijn.

3.4. Het recht van permanente exploitatie van grond kan niet worden toegekend aan rechtspersonen die worden gecontroleerd door natuurlijke of rechtspersonen van de Europese Unie en hun filialen die op het grondgebied van de Republiek Kazachstan gevestigd zijn.

4. Fauna

4.1. Tenzij anders bepaald, is de toegang tot en het gebruik van biologische hulpbronnen en visserijgronden die zich bevinden in maritieme wateren en binnenwateren die onder de soevereiniteit of de jurisdictie van de Republiek Kazachstan vallen, beperkt tot vissersvaartuigen die de vlag van de Republiek Kazachstan voeren en op het grondgebied van de Republiek Kazachstan geregistreerd zijn. Vissersvaartuigen die eigendom zijn van dochterondernemingen van rechtspersonen van de Europese Unie die als rechtspersoon van de Republiek Kazachstan gevestigd zijn, wordt niet verboden om de vlag van de Republiek Kazachstan te voeren.

4.2. Vergunningen voor exploitatie van de natuurlijke fauna in een specifiek gebied of specifieke wateren, worden prioritair verleend aan rechtspersonen van de Republiek Kazachstan.

([1]) Artikel 64 van wet nr. 415 van 13 mei 2003 betreffende vennootschappen op aandelen van de Republiek Kazachstan, en artikel 12 van wet nr. 220-I van 22 april 1998 betreffende vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid en vennootschappen met aanvullende aansprakelijkheid van de Republiek Kazachstan.

5. Vestigingsvoorwaarden voor het verkrijgen van een vergunning

Ondernemingen die goederen produceren waarvoor om belangrijke redenen in verband met de volksgezondheid, beveiliging en nationale veiligheid een vergunning vereist is, moeten zich als rechtspersoon vestigen in de Republiek Kazachstan.

6. Continentaal plat

Op het continentaal plat van de Republiek Kazachstan kunnen beperkingen worden toegepast.

B. VOORBEHOUDEN VAN DE EUROPESE UNIE

De Europese Unie behoudt zich het recht voor om, indien van toepassing, de volgende maatregelen die in strijd zijn met de verbintenissen van de verschillende lidstaten inzake nationale behandeling, te handhaven of vast te stellen:

1. Winning van delfstoffen, met inbegrip van winning van aardolie en aardgas

In een aantal lidstaten van de Europese Unie kunnen beperkingen van toepassing zijn; de Europese Unie kan beperkingen toepassen op rechtspersonen die worden gecontroleerd door natuurlijke of rechtspersonen van de Republiek Kazachstan die goed zijn voor meer dan 5 % van de invoer van aardolie of aardgas door de Europese Unie.

2. Productie van aardolieproducten, gas, elektriciteit, stoom, warm water en warmte

In een aantal lidstaten van de Europese Unie kunnen beperkingen van toepassing zijn; de Europese Unie kan beperkingen toepassen op rechtspersonen die worden gecontroleerd door natuurlijke of rechtspersonen van de Republiek Kazachstan die goed zijn voor meer dan 5 % van de invoer van olie of aardgas door de Europese Unie.

3. Visserij

Tenzij anders bepaald, is de toegang tot en het gebruik van biologische hulpbronnen en visserijgronden die zich bevinden in maritieme wateren die onder de soevereiniteit of de jurisdictie van lidstaten van de Europese Unie vallen, beperkt tot vissersvaartuigen die de vlag van een lidstaat van de Europese Unie voeren en op het grondgebied van de Europese Unie geregistreerd zijn.

4. Verwerving van onroerend goed, met inbegrip van grond

In een aantal lidstaten van de Europese Unie kunnen beperkingen van toepassing zijn op de verwerving van onroerend goed, met inbegrip van grond, door rechtspersonen die worden gecontroleerd door natuurlijke of rechtspersonen van de Republiek Kazachstan.

5. Landbouw, met inbegrip van jacht

In een aantal lidstaten van de Europese Unie is nationale behandeling niet van toepassing op rechtspersonen die worden gecontroleerd door natuurlijke of rechtspersonen van de Republiek Kazachstan die een landbouwbedrijf wensen op te richten; in geval van verwerving van wijngaarden door rechtspersonen die worden gecontroleerd door natuurlijke of rechtspersonen van de Republiek Kazachstan is kennisgeving of, in voorkomend geval, een vergunning vereist.

6. Aquacultuur

Nationale behandeling is niet van toepassing op aquacultuuractiviteiten op het grondgebied van de Europese Unie.

7. Winning en verwerking van splijt- of fusiestoffen of grondstoffen waaruit deze kunnen worden vervaardigd

In een aantal lidstaten van de Europese Unie kunnen beperkingen van toepassing zijn.

BIJLAGE II

BEPERKINGEN DIE WORDEN TOEGEPAST DOOR DE REPUBLIEK KAZACHSTAN OVEREENKOMSTIG ARTIKEL 48, LID 2

Een rechtspersoon van de Europese Unie die een persoon aanneemt die wordt overgeplaatst binnen een onderneming in de niet-dienstensector, moet werkzaam zijn op het gebied van goederenproductie ([1]).

De aanstelling van binnen een onderneming overgeplaatste personen als manager of specialist vereist een onderzoek naar de economische behoefte ([2]). Na afloop van een periode van vijf jaar na toetreding van de Republiek Kazachstan tot de WTO wordt het onderzoek naar de economische behoefte niet langer verricht ([3]).

In ondernemingen met ten minste drie medewerkers mag in iedere categorie maximaal 50 % van het totale aantal leidinggevenden, managers en specialisten binnen de onderneming worden overgeplaatst.

Binnen een onderneming overgeplaatste personen van een partij hebben drie jaar recht op toegang en verblijf, op basis van een vergunning die jaarlijks door het bevoegde orgaan wordt afgegeven.

([1]) De aanstelling van binnen een onderneming overgeplaatste personen in verband met contracten voor onderlaagexploitatie vindt plaats overeenkomstig het Protocol betreffende de toetreding van de Republiek Kazachstan tot de WTO.

([2]) Een werkvergunning wordt pas afgegeven nadat is geprobeerd geschikte kandidaten te vinden in de databank van de bevoegde autoriteit en na publicatie van de vacature in massamedia. Deze procedures mogen niet langer dan één maand duren. Aan binnen een onderneming overgeplaatste personen wordt na voltooiing van deze procedures een vergunning afgegeven, tenzij de onderneming ter plaatse een geschikte kandidaat heeft gevonden.

([3]) Alle andere vereisten, wetgeving en regelgeving inzake toegang, verblijf en werk blijven van toepassing.

BIJLAGE III

TOEPASSINGSGEBIED VAN HOOFDSTUK 8 (OVERHEIDSOPDRACHTEN) VAN TITEL III (HANDEL EN ZAKELIJKE ACTIVITEITEN)

DEEL 1

BETROKKEN ENTITEITEN VAN DE CENTRALE OVERHEID

Drempelwaarden als bedoeld in artikel 120, lid 2, onder c), van deze overeenkomst:

300 000 bijzondere trekkingsrechten voor goederen en diensten andere dan constructiediensten (delen 4 en 5 van deze bijlage)

7 miljoen bijzondere trekkingsrechten voor constructiediensten (deel 6 van deze bijlage)

Voor de Europese Unie:

De entiteiten van de centrale overheid van de lidstaten van de Europese Unie die zijn opgenomen in bijlage 1 van de Europese Unie bij aanhangsel 1 van de WTO-overeenkomst inzake overheidsopdrachten. Hoofdstuk 8 (Overheidsopdrachten) van titel III (Handel en zakelijke activiteiten) van deze overeenkomst is niet van toepassing op de entiteiten in de lijst die zijn aangeduid met een asterisk (*), noch op de ministeries van Defensie die erin worden vermeld.

Opmerking:

De lijst van aanbestedende entiteiten bestrijkt ook de ondergeschikte entiteiten van de in de lijst genoemde aanbestedende entiteiten van een lidstaat van de Europese Unie, tenzij die een eigen rechtspersoonlijkheid hebben.

Voor de Republiek Kazachstan:

— ministerie van Investering en Ontwikkeling van de Republiek Kazachstan

— ministerie van Energie van de Republiek Kazachstan

— ministerie van Landbouw van de Republiek Kazachstan

— ministerie van Nationale Economie van de Republiek Kazachstan

— ministerie van Buitenlandse Zaken van de Republiek Kazachstan

— ministerie van Gezondheidszorg en Sociale Ontwikkeling van de Republiek Kazachstan

— ministerie van Financiën van de Republiek Kazachstan

— ministerie van Justitie van de Republiek Kazachstan

— ministerie van Onderwijs en Wetenschap van de Republiek Kazachstan

— ministerie van Cultuur en Sport van de Republiek Kazachstan

— commissie voor de Controle over de uitvoering van de begroting van de Republiek

— agentschap voor Ambtenarenzaken en Corruptiebestrijding van de Republiek Kazachstan

— nationaal centrum voor de Mensenrechten.

Opmerking:

De organisatie en de uitvoering van aanbestedingsprocedures voor de bovengenoemde overheidsinstellingen kan plaatsvinden door één enkele instelling, die overeenkomstig de wetgeving van de Republiek Kazachstan wordt bepaald.

DEEL 2

BETROKKEN ENTITEITEN VAN DE REGIONALE EN LOKALE OVERHEID

Drempelwaarden als bedoeld in artikel 120, lid 2, onder c), van deze overeenkomst:

400 000 bijzondere trekkingsrechten voor goederen en diensten andere dan constructiediensten (delen 4 en 5 van deze bijlage)

7 miljoen bijzondere trekkingsrechten voor constructiediensten (deel 6 van deze bijlage)

Voor de Europese Unie:

Alle entiteiten van de regionale overheden van de lidstaten van de Europese Unie

Opmerking:

Voor de toepassing van deze overeenkomst wordt onder „entiteiten van regionale overheden" aanbestedende entiteiten verstaan van de administratieve eenheden die onder NUTS-niveau 1 en NUTS-niveau 2 vallen, als bedoeld in Verordening (EG) nr. 1059/2003 van het Europees Parlement en de Raad van 26 mei 2003 betreffende de opstelling van een gemeenschappelijke nomenclatuur van territoriale eenheden voor de statistiek (NUTS) ([1]).

Voor de Republiek Kazachstan:

— bestuur van de oblast Almaty

— bestuur van de oblast Atyrau

— bestuur van de oblast Aktobe

— bestuur van de oblast Akmola

— bestuur van de oblast Oost-Kazachstan

— bestuur van de oblast Zhambyl

— bestuur van de oblast West-Kazachstan

— bestuur van de oblast Karaganda

— bestuur van de oblast Kyzylorda

— bestuur van de oblast Kostanay

— bestuur van de oblast Mangistau

— bestuur van de oblast Pavlodar

— bestuur van de oblast Noord-Kazachstan

— bestuur van de oblast Zuid-Kazachstan

— bestuur van de stad Astana

— bestuur van de stad Almaty.

Opmerking: de organisatie en de uitvoering van aanbestedingsprocedures voor de bovengenoemde overheidsinstellingen kan plaatsvinden door één enkele instelling, die overeenkomstig de wetgeving van de Republiek Kazachstan wordt bepaald.

([1]) PB L 154 van 21.6.2003, blz. 1.

DEEL 3

ALLE ANDERE BETROKKEN ENTITEITEN

(geen)

DEEL 4

GOEDEREN

Voor de Europese Unie en de Republiek Kazachstan:

1. Tenzij anders bepaald in deze overeenkomst, is deze van toepassing op alle goederen die worden aangeschaft door de in de delen 1 tot en met 3 van deze bijlage genoemde entiteiten.

2. Lijst van de goederen waarnaar wordt verwezen in artikel 137 van deze overeenkomst:

De GS-codes van het geharmoniseerde systeem inzake de omschrijving en de codering van goederen van de Werelddouaneorganisatie (GS) in de hiernavolgende tabel, dienen ter identificatie van de goederen waarnaar wordt verwezen in artikel 137 van deze overeenkomst. De omschrijvingen zijn louter informatief.

Nr.	GS-code	Productgroepen
1	0401 tot 0402	Melk en room
2	0701 tot 0707	Bepaalde groenten
3	2501 tot 2530	Andere niet-metaalhoudende minerale producten
4	2801 tot 2940	Bepaalde chemische producten
5	3101 tot 3826	Bepaalde chemische producten
6	3917	Buizen, slangen en hulpstukken daarvoor, van kunststof
7	4801	Krantenpapier, op rollen of in bladen
8	4803	Papier van de soort gebruikt voor toiletpapier, voor servetten, voor toiletdoekjes, voor handdoeken, voor luiers en dergelijk papier voor huishoudelijk, hygiënisch of toiletgebruik
9	5101 tot 6006	Textielstoffen en textielwaren
10	7201 tot 8113	Onedele metalen en werken daarvan
11	8201 tot 8311	Werken van metaal, andere dan machines en apparaten
12	8429	Bulldozers, angledozers, egaliseermachines, schrapers, mechanische schoppen, excavateurs (emmergravers), laadschoppen, wegwalsen, schapenpootwalsen en andere bodemverdichtingsmachines, met eigen beweegkracht
13	8501 tot 8517	Bepaalde machines en uitrusting
14	8535 tot 8548	Bepaalde elektrische apparaten

Nr.	GS-code	Productgroepen
15	870130	Tractors met rupsbanden
16	870190	Andere tractors van 8701 (andere dan die bedoeld bij post 8709)
17	8702	Automobielen voor het vervoer van tien of meer personen, de bestuurder daaronder begrepen
18	8703	Automobielen en andere motorvoertuigen hoofdzakelijk ontworpen voor personenvervoer (andere dan die bedoeld bij post 8702), motorvoertuigen van het type station-wagen of break en racewagens daaronder begrepen
19	8704	Automobielen voor goederenvervoer
20	8705	Automobielen voor bijzondere doeleinden (bijvoorbeeld takelwagens, kraanauto's, brandweerauto's, automobielen met menginstallatie voor beton, veegauto's, sproeiauto's, werkplaatsauto's, röntgenauto's), andere dan die hoofdzakelijk ontworpen voor het vervoer van personen of van goederen
21	8716	Aanhangwagens en opleggers; andere voertuigen zonder eigen beweegkracht; delen daarvan
22	8802	Hefschroefvliegtuigen en ruimtevaartuigen
23	940350	Meubelen van hout, van de soort gebruikt in slaapkamers
24	9405	Verlichtingstoestellen

DEEL 5

DIENSTEN

Voor de Europese Unie en de Republiek Kazachstan:

Deze overeenkomst is van toepassing op aanbestedingen door de in de delen 1 tot en met 3 van deze bijlage genoemde entiteiten, voor de volgende diensten, die worden geïdentificeerd overeenkomstig afdeling 51 van de voorlopige centrale productenclassificatie (CPC) van de Verenigde Naties, als opgenomen in de Services Sectoral Classification List (MTN.GNS/W/120) van de WTO ([1]):

Omschrijving	Referentienr. CPC
Telecommunicatie	752 ([2])
Financiële audit	86211
Audit van de rekeningen	86212
Marktonderzoek	86401
Managementadvies	865
Diensten in verband met managementadvies	866 ([3])

([1]) Met uitzondering van diensten die aanbestedende entiteiten bij een andere entiteit moeten betrekken op grond van een uitsluitend recht dat is ingesteld bij bekendgemaakte wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen.
([2]) Voor de Republiek Kazachstan zijn plaatselijke communicatiediensten en radiocommunicatiediensten, waaronder satellietcommunicatiediensten, niet inbegrepen, tenzij deze diensten worden aangeboden door buitenlandse satellietexploitanten aan rechtspersonen van de Republiek Kazachstan die een vergunning bezitten voor telecommunicatiediensten, zoals bedoeld in de aan de GATS-gehechte lijst van specifieke verbintenissen van de Republiek Kazachstan.
([3]) Met uitzondering van arbitrage en bemiddeling.

Omschrijving	Referentienr. CPC
Diensten van architecten	8671
Diensten van ingenieurs	8672
Geïntegreerde diensten van ingenieurs	8673
Diensten van stedenbouwkundigen en landschapsarchitecten	8674
Diensten in verband met aanverwante wetenschappelijke en technische adviezen	8675 ([1])

Opmerking:

De bestreken diensten zijn onderworpen aan de beperkingen en voorwaarden die zijn vastgelegd in de lijsten van specifieke verbintenissen van de partijen volgens de GATS.

DEEL 6

CONSTRUCTIEDIENSTEN

Voor de Europese Unie en de Republiek Kazachstan:

Deze overeenkomst is van toepassing op aanbestedingen door de in de delen 1 tot en met 3 van deze bijlage genoemde entiteiten, voor alle constructiediensten die in de voorlopige centrale productenclassificatie worden genoemd.

Opmerking:

De bestreken diensten zijn onderworpen aan de beperkingen en voorwaarden die zijn vastgelegd in de lijsten van specifieke verbintenissen van de partijen volgens de GATS.

DEEL 7

ALGEMENE OPMERKINGEN

Voor de Europese Unie:

1. Hoofdstuk 8 (Overheidsopdrachten) van titel III (Handel en zakelijke activiteiten) van deze overeenkomst is niet van toepassing op:

   a) opdrachten voor landbouwproducten ter ondersteuning van steunprogramma's voor de landbouw en voedselhulpprogramma's (bv. voedselhulp in verband met noodhulp); en

   b) opdrachten betreffende de aankoop, de ontwikkeling, de productie of de coproductie van programmamateriaal door omroeporganisaties en overeenkomsten betreffende zendtijd.

2. Deze overeenkomst is niet van toepassing op aanbestedingen door de in de delen 1 en 2 van deze bijlage genoemde aanbestedende entiteiten in verband met activiteiten op het gebied van drinkwater, energie, vervoer en de postsector, tenzij deel 3 van deze bijlage van toepassing is.

3. Met betrekking tot de Ålandseilanden zijn de bijzondere voorwaarden van Protocol nr. 2 inzake de Ålandseilanden bij het verdrag betreffende de toetreding van Oostenrijk, Finland en Zweden tot de Europese Unie van toepassing.

([1]) Met uitzondering van landmeetkunde met het oog op het vaststellen van de wettelijke grenzen, luchtopnames en luchtbeelden, en met uitzondering van 86754 zoals bedoeld in de aan de GATS-gehechte lijst van specifieke verbintenissen van de Republiek Kazachstan.

4. Met betrekking tot aanbestedingen door entiteiten op het gebied van defensie en veiligheid is deze overeenkomst uitsluitend van toepassing op niet-gevoelige goederen en niet-oorlogsmateriaal.

5. Aanbestedingen door aanbestedende entiteiten op het gebied van goederen- of dienstencomponenten van opdrachten die zelf niet onder deze overeenkomst vallen, worden niet beschouwd als vallend onder deze overeenkomst.

Voor de Republiek Kazachstan:

1. Hoofdstuk 8 (Overheidsopdrachten) van titel III (Handel en zakelijke activiteiten) van deze overeenkomst is niet van toepassing op:

   a) opdrachten voor landbouwproducten ter ondersteuning van steunprogramma's voor de landbouw (met inbegrip van opdrachten met het oog op voedselzekerheid) en voedselhulpprogramma's (bv. voedselhulp in verband met noodhulp);

   b) opdrachten betreffende de aankoop, de ontwikkeling, de productie of de coproductie van programmamateriaal door omroeporganisaties en overeenkomsten betreffende zendtijd;

   c) opdrachten voor goederen, werken en diensten overeenkomstig artikel 41, lid 3, van wet nr. 303-III inzake overheidsopdrachten van 21 juli 2007, ingeval die informatie staatsgeheim is;

   d) opdrachten in verband met onderzoek en verkenning van de ruimte met een vreedzaam doel, internationale samenwerking bij de uitvoering van gezamenlijke projecten en programma's op het gebied van ruimteactiviteiten;

   e) opdrachten voor goederen, werken en diensten die uitsluitend worden aangeboden door een natuurlijk monopolie of staatsmonopolie; of

   f) opdrachten voor financiële diensten, tenzij anders bepaald in deel 5 van deze bijlage.

2. Hoofdstuk 8 (Overheidsopdrachten) van titel III (Handel en zakelijke activiteiten) van deze overeenkomst is niet van toepassing op uitzonderingen ten behoeve van kleine ondernemingen, ondernemingen die eigendom zijn van personen die tot minderheidsgroepen behoren en ondernemingen die werk bieden aan personen met specifieke behoeften. Met „uitzonderingen" wordt bedoeld alle vormen van preferenties, zoals het exclusieve recht om een goed te leveren of een dienst te verlenen en prijspreferenties.

3. Hoofdstuk 8 (Overheidsopdrachten) van titel III (Handel en zakelijke activiteiten) van deze overeenkomst is niet van toepassing op aanbestedingen door een onder deze overeenkomst vallende entiteit voor rekening van een niet onder deze overeenkomst vallende entiteit.

4. Deze overeenkomst is niet van toepassing op aanbestedingen door aanbestedende entiteiten in verband met goederen- of dienstencomponenten van aanbestedingen die zelf niet onder deze overeenkomst vallen.

5. Deze overeenkomst is niet van toepassing op aanbestedingen door de in de delen 1 en 2 van deze bijlage genoemde aanbestedende entiteiten in verband met activiteiten op het gebied van drinkwater, energie, vervoer en de postsector, tenzij deel 3 van toepassing is.

BIJLAGE IV

MEDIA VOOR DE BEKENDMAKING VAN INFORMATIE OVER AANBESTEDINGEN EN AANKONDIGINGEN ALS BEDOELD IN HOOFDSTUK 8 (OVERHEIDSOPDRACHTEN) VAN TITEL III (HANDEL EN ZAKELIJKE ACTIVITEITEN)

DEEL 1

MEDIA VOOR DE BEKENDMAKING VAN INFORMATIE OVER AANBESTEDINGEN

Voor DE EUROPESE UNIE:

PUBLICATIEBLAD VAN DE EUROPESE UNIE

http://simap.europa.eu

BELGIË

Wetten, koninklijke besluiten, ministeriële besluiten, ministeriële omzendbrieven — het Belgisch Staatsblad

Jurisprudentie — Pasicrisie

BULGARIJE

Wet- en regelgeving — Държавен вестник (staatsblad)

Rechterlijke beslissingen — www.sac.government.bg

Algemene administratieve beschikkingen en procedures — www.aop.bg en www.cpc.bg

TSJECHIË

Wet- en regelgeving — Sbírka zákonů České republiky (verzameling van wetten van de Tsjechische Republiek)

Uitspraken van het Bureau voor de bescherming van de mededinging — verzameling van de uitspraken van het Bureau voor de bescherming van de mededinging

DENEMARKEN

Wet- en regelgeving — Lovtidende

Rechterlijke beslissingen — Ugeskrift for Retsvaesen

Administratieve beschikkingen en procedures — Ministerialtidende

Besluiten van de Kamer van Beroep voor overheidsopdrachten — Konkurrencerådets Dokumentation

DUITSLAND

Wet- en regelgeving — Bundesanzeiger

Rechterlijke beslissingen: Entscheidungsammlungen des Bundesverfassungsgerichts, Bundesgerichtshofs, Bundesverwaltungsgerichts,

Bundesfinanzhofs sowie der Oberlandesgerichte

ESTLAND

Wet- en regelgeving en algemene administratieve beschikkingen: Riigi Teataja

Rechterlijke beslissingen van het Hooggerechtshof van Estland: Riigi Teataja (deel 3)

IERLAND

Wet- en regelgeving — Iris Oifigiúil (Official Gazette of the Irish Government)

GRIEKENLAND

Staatsblad van de Helleense Republiek — Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας

SPANJE

Wetgeving — Boletín Oficial del Estado

Gerechtelijke uitspraken — geen officiële publicatie

FRANKRIJK

Wetgeving — Journal Officiel de la République française

Jurisprudentie — Recueil des arrêts du Conseil d'Etat

Revue des marchés publics

KROATIË

Narodne novine — http://www.nn.hr

ITALIË

Wetgeving — Gazetta Ufficiale

Jurisprudentie — geen officiële publicatie

CYPRUS

Wetgeving — Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας (Staatsblad van de Republiek)

Rechterlijke beslissingen: Beslissingen van het Hooggerechtshof — Drukkerij (Αποφάσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου 1999 — Τυπογραφείο της Δημοκρατίας)

LETLAND

Wetgeving — Latvijas Vēstnesis (Staatsblad)

LITOUWEN

Wet- en regelgeving en algemene administratieve bepalingen — Valstybės žinios (Staatsblad van de Republiek Litouwen)

Rechterlijke beslissingen, jurisprudentie — Teismų praktika (Bulletin van het Hooggerechtshof van Litouwen); Administracinių teismų praktika (Bulletin van het Bestuurlijk Hooggerechtshof van Litouwen)

LUXEMBURG

Wetgeving — Mémorial

Jurisprudentie — Pasicrisie

HONGARIJE

Wetgeving — Magyar Közlöny (Staatsblad van de Republiek Hongarije)

Jurisprudentie — Közbeszerzési Értesítő — a Közbeszerzések Tanácsa

Hivatalos Lapja (Bulletin voor overheidsopdrachten — Publicatieblad van de Raad voor Overheidsopdrachten)

MALTA

Wetgeving — Government Gazette

NEDERLAND

Wetgeving — Nederlandse Staatscourant en/of Staatsblad

Jurisprudentie — geen officiële publicatie

OOSTENRIJK

Wetgeving — Österreichisches Bundesgesetzblatt Amtsblatt zur Wiener Zeitung

Rechterlijke beslissingen, jurisprudentie — Sammlung von Entscheidungen des Verfassungsgerichtshofes

Sammlung der Entscheidungen des Verwaltungsgerichtshofes — administrativrechtlicher und finanzrechtlicher Teil

Amtliche Sammlung der Entscheidungen des OGH in Zivilsachen

POLEN

Wetgeving — Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej (Staatsblad — Republiek Polen)

Rechterlijke beslissingen, jurisprudentie — Zamówienia publiczne w orzecznictwie. Wybrane orzeczenia zespołu arbitrów i Sądu Okręgowego w Warszawie (selectie van de uitspraken van arbitragepanels en het Regionaal Gerechtshof van Warschau)

PORTUGAL

Wetgeving — Diário da República Portuguesa 1a Série A e 2a série

Gerechtelijke publicaties — Boletim do Ministério da Justiça

Colectânea de Acordos do SupremoTribunal Administrativo;

Colectânea de Jurisprudencia das Relações

ROEMENIË

Wet- en regelgeving — Monitorul Oficial al României (Staatsblad van Roemenië)

Rechterlijke beslissingen, algemene administratieve beschikkingen en procedures — www.anrmap.ro

SLOVENIË

Wetgeving — Staatsblad van de Republiek Slovenië

Rechterlijke beslissingen — geen officiële publicatie

SLOWAKIJE

Wetgeving — Zbierka zákonov (verzameling van wetten)

Rechterlijke beslissingen — geen officiële publicatie

FINLAND

Suomen Säädöskokoelma — Finlands Författningssamling (Fins Staatsblad)

ZWEDEN

Svensk Författningssamling (verzameling van de Zweedse wetgeving)

VERENIGD KONINKRIJK

Wetgeving — HM Stationery Office

Jurisprudentie — Law Reports

„Overheidsinstanties" — HM Stationery Office

Voor DE REPUBLIEK KAZACHSTAN:

Website van de Republiek Kazachstan over overheidsopdrachten http://goszakup.gov.kz

Informatiesysteem over de wet- en regelgeving van de Republiek Kazachstan http://adilet.zan.kz

DEEL 2

MEDIA VOOR DE BEKENDMAKING VAN AANKONDIGINGEN

Voor de Europese Unie:

Publicatieblad van de Europese Unie http://simap.europa.eu

Voor de Republiek Kazachstan:

Website van de Republiek Kazachstan over overheidsopdrachten http://goszakup.gov.kz

BIJLAGE V

REGLEMENT VAN ORDE VOOR ARBITRAGE OVEREENKOMSTIG HOOFDSTUK 14 (GESCHILLENBESLECHTING) VAN TITEL III (HANDEL EN ZAKELIJKE ACTIVITEITEN)

Algemene bepalingen

1. In hoofdstuk 14 (Geschillenbeslechting) van titel III (Handel en zakelijke activiteiten) van deze overeenkomst en voor de toepassing van dit reglement van orde wordt verstaan onder:

   a) „adviseur": een persoon die door een partij bij het geschil is aangesteld om haar in verband met de arbitrageprocedure te adviseren of bij te staan;

   b) „arbiter": een lid van een krachtens artikel 177 van deze overeenkomst ingesteld arbitragepanel;

   c) „assistent": een persoon die in het kader van het mandaat van een arbiter voor die arbiter onderzoek verricht of ondersteunende taken uitvoert;

   d) „klagende partij": elke partij die krachtens artikel 176 van deze overeenkomst om de instelling van een arbitragepanel verzoekt;

   e) „partij waartegen de klacht is gericht": de partij ten aanzien waarvan wordt gesteld dat zij de in artikel 173 van deze overeenkomst bedoelde bepalingen heeft geschonden;

   f) „arbitragepanel": een krachtens artikel 177 van deze overeenkomst ingesteld panel;

   g) „vertegenwoordiger van een partij": een werknemer of een persoon die door een partij is aangewezen in verband met een geschil in verband met deze overeenkomst;

   h) „dag": een kalenderdag;

   i) „werkdag": alle dagen die geen feestdagen, zaterdagen of zondagen zijn.

2. De partijen delen de kosten voor organisatorische aangelegenheden, met inbegrip van de honoraria en de kosten van de arbiters.

Kennisgevingen

3. Het verzoek aan de andere partij om overleg en het verzoek om instelling van een arbitragepanel wordt ingediend op elektronische wijze, per fax, per aangetekende post, per koeriersdienst, of met een ander telecommunicatiemiddel waarbij de verzending wordt geregistreerd.

4. De partijen bij het geschil en het arbitragepanel leveren de documenten andere dan het verzoek om overleg en het verzoek om instelling van een arbitragepanel af per e-mail, fax, aangetekende post of koeriersdienst, of met een ander telecommunicatiemiddel waarbij de verzending aan de andere partij of, in voorkomend geval, aan elk van de arbiters, wordt geregistreerd. Een e-mailbericht wordt geacht te zijn afgeleverd op de datum van verzending, tenzij wordt aangetoond dat dit niet het geval is. Indien de bewijsstukken vertrouwelijk zijn of te groot zijn om per e-mail te verzenden, kan de verzendende partij, binnen een dag na aflevering van de e-mail, het document in een ander elektronisch formaat verstrekken aan de andere partij en, in voorkomend geval, aan elk van de arbiters. In bovengenoemd geval stelt de partij die de e-mail verzendt, de andere partij en, in voorkomend geval, elk van de arbiters ervan in kennis dat het document is verzonden, met vermelding van de inhoud ervan.

5. Kennisgevingen worden respectievelijk gericht aan de regering van de Republiek Kazachstan en aan het directoraat-generaal Handel van de Europese Commissie. Binnen 30 dagen vanaf de datum waarop titel III (Handel en zakelijke activiteiten) van deze overeenkomst van toepassing wordt, wisselen de partijen de gegevens uit voor de elektronische communicatie overeenkomstig de punten 3 en 4 van dit reglement van orde. Iedere wijziging van e-mailadres of van andere elektronische communicatiemiddelen wordt onverwijld meegedeeld aan de andere partij en aan het arbitragepanel, in voorkomend geval.

6. Kleine verschrijvingen in verzoeken, mededelingen, schriftelijke stukken of andere documenten in verband met de procedure van het arbitragepanel kunnen worden verbeterd door het onverwijld indienen van een nieuw document, waarin de wijzigingen duidelijk zijn aangegeven.

7. Indien de laatste dag waarop een document kan worden afgeleverd, op een zaterdag, zondag of feestdag van de Republiek Kazachstan of de Europese Unie valt, wordt de volgende werkdag beschouwd als de laatste dag voor aflevering. Indien een document wordt afgeleverd bij een partij op een dag die voor die partij een feestdag is, wordt het document geacht op de volgende werkdag te zijn afgeleverd. De datum van ontvangst van een document wordt geacht dezelfde te zijn als de datum van aflevering.

Aanvang van de arbitrage

8. a) Indien een arbiter overeenkomstig artikel 177 van deze overeenkomst of de punten 19, 20 of 47 van dit reglement van orde door middel van loting wordt aangewezen, vindt de loting plaats op een door de klagende partij bepaalde tijd en plaats, die onverwijld worden medegedeeld aan de partij waartegen de klacht is gericht. De partij waartegen de klacht is gericht, kan desgewenst bij de loting aanwezig zijn. In elk geval vindt de loting plaats, welke partij(partijen) ook aanwezig is(zijn).

   b) Indien een arbiter overeenkomstig artikel 177 van deze overeenkomst of de punten 19, 20 of 47 van dit reglement van orde door middel van loting wordt aangewezen en er twee voorzitters zijn van het Samenwerkingscomité, vindt de loting plaats door beide voorzitters of hun vertegenwoordigers dan wel enkel door één voorzitter wanneer de andere voorzitter of diens vertegenwoordiger niet bereid is aan de loting deel te nemen.

   c) De partijen stellen de geselecteerde arbiters in kennis van hun benoeming.

   d) Arbiters die volgens de in artikel 177 van deze overeenkomst vastgestelde procedure zijn benoemd, bevestigen binnen vijf dagen na de datum waarop zij van hun benoeming op de hoogte zijn gebracht aan het Samenwerkingscomité of zij beschikbaar zijn om in het arbitragepanel zitting te nemen.

   e) Tenzij de partijen bij het geschil anders overeenkomen, houden zij een vergadering met het arbitragepanel in persoon of via een ander communicatiemiddel, binnen zeven dagen vanaf de instelling van het arbitragepanel. De partijen en het arbitragepanel nemen beslissingen over de door hun passend geachte aangelegenheden, met inbegrip van de honoraria en onkostenvergoedingen. De honoraria en de onkostenvergoedingen moeten in overeenstemming zijn met de WTO-normen.

9. a) Tenzij de partijen binnen vijf dagen na de datum van aanwijzing van de arbiters anders overeenkomen, luidt de taakomschrijving van het arbitragepanel als volgt:

   „In het licht van de desbetreffende bepalingen van de overeenkomst waarop de partijen bij het geschil zich beroepen de aangelegenheid onderzoeken die in het verzoek om instelling van het arbitragepanel is beschreven, zich uitspreken over de verenigbaarheid van de maatregel in kwestie met de in artikel 173 bedoelde bepalingen en een verslag uitbrengen overeenkomstig de artikelen 180, 181, 182 en 195 van deze overeenkomst."

   b) De partijen stellen het arbitragepanel binnen drie dagen van de overeengekomen taakomschrijving in kennis.

Eerste ingediende stukken

10. Uiterlijk 20 dagen na de datum van instelling van het arbitragepanel dient de klagende partij haar eerste schriftelijke stuk in. Uiterlijk 20 dagen na de datum van ontvangst van het eerste schriftelijke stuk dient de partij waartegen de klacht is gericht haar schriftelijke verweer in.

Werkwijze van arbitragepanels

11. De voorzitter van het arbitragepanel zit alle bijeenkomsten van het panel voor. Het arbitragepanel kan aan de voorzitter de bevoegdheid tot het nemen van administratieve en procedurele besluiten delegeren.

12. Tenzij in hoofdstuk 14 (Geschillenbeslechting) van titel III (Handel en zakelijke activiteiten) van deze overeenkomst anders is bepaald, kan het arbitragepanel bij zijn werkzaamheden alle mogelijke middelen gebruiken, waaronder telefoon-, fax- en computerverbindingen.

13. Hoewel alleen arbiters aan de beraadslagingen van het arbitragepanel kunnen deelnemen, kan het panel toestaan dat assistenten de beraadslagingen bijwonen.

14. Het opstellen van verslagen is een exclusieve bevoegdheid van het arbitragepanel, die niet mag worden gedelegeerd.

15. Wanneer zich een procedureel vraagstuk voordoet dat niet onder de bepalingen van hoofdstuk 14 (Geschillenbeslechting) van titel III (Handel en zakelijke activiteiten) van deze overeenkomst en de bijlagen V tot en met VII bij deze overeenkomst valt, kan het arbitragepanel na overleg met de partijen een passende, met die bepalingen verenigbare procedure vaststellen.

16. Wanneer het arbitragepanel van oordeel is dat andere procedurele termijnen dan die welke zijn vastgesteld in hoofdstuk 14 (Geschillenbeslechting) van titel III (Handel en zakelijke activiteiten) van deze overeenkomst moeten worden gewijzigd of dat een andere procedurele of administratieve aanpassing nodig is, stelt het de partijen bij het geschil schriftelijk in kennis van de redenen voor de wijziging of aanpassing, onder vermelding van de vereiste termijn of aanpassing.

Vervanging

17. Indien een arbiter niet kan deelnemen aan een arbitrageprocedure overeenkomstig hoofdstuk 14 (Geschillenbeslechting) van titel III (Handel en zakelijke activiteiten) van deze overeenkomst, zich terugtrekt of moet worden vervangen wegens niet-naleving van de in bijlage VI bedoelde gedragscode, wordt overeenkomstig artikel 177 van deze overeenkomst en punt 8 van dit reglement van orde een vervanger aangewezen.

18. Wanneer een partij bij het geschil van oordeel is dat een arbiter de gedragscode niet naleeft en om die reden moet worden vervangen, stelt zij de andere partij bij het geschil daarvan in kennis binnen 15 dagen vanaf de datum waarop zij bewijs heeft verkregen van de omstandigheden die ten grondslag liggen aan de schending van de gedragscode door de arbiter.

19. Wanneer een partij bij het geschil van oordeel is dat een arbiter die niet de voorzitter is, de gedragscode niet naleeft, treden de partijen bij het geschil met elkaar in overleg en besluiten zij in voorkomend geval overeenkomstig artikel 177 van deze overeenkomst en punt 8 van dit reglement van orde een nieuwe arbiter aan te wijzen.

    Indien de partijen bij het geschil het niet eens worden over de vraag of een arbiter moet worden vervangen, kan elke partij bij het geschil verzoeken de kwestie voor te leggen aan de voorzitter van het arbitragepanel, wiens beslissing definitief is.

    Indien de voorzitter naar aanleiding van een dergelijk verzoek vaststelt dat een arbiter de gedragscode niet naleeft, wordt overeenkomstig artikel 177 van deze overeenkomst en punt 8 van dit reglement van orde een nieuwe arbiter aangewezen.

20. Wanneer een partij van oordeel is dat de voorzitter van het arbitragepanel de gedragscode niet naleeft, treden de partijen met elkaar in overleg en, indien zij het erover eens zijn dat de voorzitter moet worden vervangen, wijzen zij overeenkomstig artikel 177 van deze overeenkomst en punt 8 van dit reglement van orde een nieuwe voorzitter aan.

    Indien de partijen het niet eens worden over de vraag of de voorzitter moet worden vervangen, kan elke partij verzoeken de kwestie voor te leggen aan een van de overige personen op de in artikel 196, lid 1, van deze overeenkomst bedoelde sublijst van voorzitters. De persoon wordt door middel van loting bepaald door de voorzitter van het Samenwerkingscomité of diens vertegenwoordiger. De beslissing van deze persoon over de noodzaak tot vervanging van de voorzitter is definitief.

    Indien de persoon vaststelt dat de oorspronkelijke voorzitter de gedragscode niet naleeft, wijst deze persoon door middel van loting een nieuwe voorzitter aan uit de overige personen op de in artikel 196, lid 1, van deze overeenkomst bedoelde sublijst van voorzitters. De nieuwe voorzitter wordt aangewezen binnen vijf dagen na de datum waarop het in dit lid bedoelde besluit is genomen.

21. De arbitrageprocedure wordt geschorst zolang de procedures bedoeld in de punten 18, 19 en 20 van dit reglement van orde lopende zijn.

Hoorzittingen

22. De voorzitter van het arbitragepanel stelt in overleg met de partijen bij het geschil en de overige arbiters de datum en het tijdstip van de hoorzitting vast en geeft de partijen bij het geschil hiervan een schriftelijke bevestiging. Tenzij de hoorzitting achter gesloten deuren plaatsvindt, wordt deze informatie door de partij die met de logistieke organisatie van de procedure is belast, tevens openbaar gemaakt. Tenzij een van de partijen bezwaar maakt, kan het arbitragepanel besluiten geen hoorzitting bijeen te roepen.

23. Tenzij de partijen anders overeenkomen, wordt de hoorzitting in Brussel gehouden als de Republiek Kazachstan de klagende partij is en in Astana als de Europese Unie de klagende partij is.

24. Het arbitragepanel kan aanvullende hoorzittingen bijeenroepen indien de partijen hiermee instemmen.

25. Gedurende de hoorzittingen zijn alle arbiters aanwezig.

26. De volgende personen kunnen een hoorzitting bijwonen, ongeacht of de procedure openstaat voor het publiek:

    a) vertegenwoordigers van de partijen bij het geschil;

    b) adviseurs van de partijen bij het geschil;

    c) administratief personeel, tolken, vertalers en notulisten; en

    d) assistenten van arbiters.

    Alleen de vertegenwoordigers en de adviseurs van de partijen bij het geschil mogen het woord richten tot het arbitragepanel.

27. Uiterlijk vijf dagen voor de datum van de hoorzitting verstrekt elke partij bij het geschil het arbitragepanel een lijst met de namen van de personen die namens die partij op de hoorzitting pleidooien of uiteenzettingen zullen houden en van andere vertegenwoordigers of adviseurs die de hoorzitting zullen bijwonen.

28. De hoorzitting wordt door het arbitragepanel op de volgende wijze geleid, waarbij ervoor wordt gezorgd dat de klagende partij en de partij waartegen de klacht is gericht, evenveel tijd krijgen toegewezen:

    Pleidooien

    a) pleidooi van de klagende partij

    b) pleidooi van de partij waartegen de klacht is gericht

    Replieken

    a) pleidooi van de klagende partij

    b) repliek van de partij waartegen de klacht is gericht.

29. Het arbitragepanel kan op elk ogenblik van de hoorzitting aan elke partij bij het geschil vragen stellen.

30. Het arbitragepanel ziet erop toe dat van elke hoorzitting een verslag wordt opgemaakt, dat zo spoedig mogelijk aan de partijen bij het geschil wordt verstrekt. De partijen bij het geschil kunnen opmerkingen maken over het verslag, die door het arbitragepanel in overweging kunnen worden genomen.

31. Elke partij bij het geschil kan binnen tien dagen na de datum van de hoorzitting een aanvullend schriftelijk stuk indienen over alle aspecten die tijdens de hoorzitting aan de orde zijn gekomen.

Schriftelijke vragen

32. Het arbitragepanel kan op elk ogenblik van de procedure aan een of beide partijen bij het geschil schriftelijk vragen stellen. Elke partij bij het geschil ontvangt een kopie van de vragen van het arbitragepanel.

33. Een partij bij het geschil verstrekt de andere partij bij het geschil een kopie van haar schriftelijke antwoord op de vragen van het arbitragepanel. Elke partij bij het geschil kan binnen vijf dagen na de datum van ontvangst van het antwoord van de andere partij schriftelijke opmerkingen over dat antwoord maken.

Vertrouwelijkheid

34. Elke partij bij het geschil en haar adviseurs behandelen informatie die door de andere partij bij het geschil aan het arbitragepanel is verstrekt en als vertrouwelijk is aangemerkt, als vertrouwelijk. Wanneer een partij bij het geschil bij het arbitragepanel een vertrouwelijke versie van haar schriftelijke stukken indient, verstrekt zij op verzoek van de andere partij uiterlijk 15 dagen na de datum van het verzoek of, indien dit later is, na de datum van indiening van de stukken, tevens een niet-vertrouwelijke samenvatting van de stukken, die openbaar mag worden gemaakt, en geeft zij aan waarom de niet-openbaar gemaakte informatie vertrouwelijk is. Niets van dit reglement van orde belet dat een partij bij het geschil haar eigen standpunten openbaar maakt voor zover zij, wanneer zij naar door de andere partij verstrekte informatie verwijst, geen informatie openbaar maakt die door de andere partij als vertrouwelijk is aangemerkt.

    Het arbitragepanel komt achter gesloten deuren bijeen wanneer de stukken en pleidooien van een partij vertrouwelijke informatie bevatten. Wanneer een hoorzitting van het arbitragepanel achter gesloten deuren plaatsvindt, respecteren de partijen bij het geschil en hun adviseurs het vertrouwelijke karakter van de hoorzitting.

Niet-vertrouwelijke versie van het verslag van het arbitragepanel

35. Indien het verslag van het arbitragepanel informatie bevat die door een partij als vertrouwelijk is aangemerkt, stelt het arbitragepanel een niet-vertrouwelijke versie van dat verslag op. De partijen krijgen de gelegenheid om opmerkingen te maken over de niet-vertrouwelijke versie en het arbitragepanel houdt rekening met deze opmerkingen bij het opstellen van de definitieve, niet-vertrouwelijke versie van het verslag.

Eenzijdige contacten

36. Het arbitragepanel ontmoet een partij niet of communiceert niet met een partij in afwezigheid van de andere partij.

37. Het is leden van het arbitragepanel verboden enig aspect van de inhoud van de procedure met een partij of met beide partijen bij het geschil te bespreken in afwezigheid van de andere arbiters.

Bijdragen van *amici curiae*

38. Tenzij de partijen binnen drie dagen na de datum van instelling van het arbitragepanel anders overeenkomen, kan het arbitragepanel ongevraagde schriftelijke bijdragen van op het grondgebied van een partij bij het geschil gevestigde natuurlijke of rechtspersonen die onafhankelijk van de regeringen van de partijen bij het geschil zijn, in ontvangst nemen, op voorwaarde dat deze bijdragen binnen tien dagen na de datum van instelling van het arbitragepanel worden ingediend, beknopt zijn, in elk geval niet meer dan vijftien met dubbele regelafstand getypte bladzijden tellen, en direct van belang zijn voor een feitelijke of juridische kwestie die door het arbitragepanel wordt onderzocht.

39. De schriftelijke bijdragen bevatten een beschrijving van de persoon die het stuk indient, met inbegrip van zijn nationaliteit of plaats van vestiging, de aard van zijn activiteiten, zijn rechtsvorm, zijn algemene doelstellingen en zijn financieringsbron, en vermelden nadere gegevens over het belang dat de persoon heeft bij de arbitrageprocedure. De bijdragen worden opgesteld in de talen die de partijen bij het geschil overeenkomstig de punten 42 en 43 van dit reglement van orde hebben gekozen.

40. Het arbitragepanel vermeldt in zijn verslag alle ontvangen bijdragen die in overeenstemming zijn met de punten 38 en 39 van dit reglement van orde. Het arbitragepanel is niet verplicht in zijn verslag op de in de bijdragen naar voren gebrachte argumenten in te gaan. De bijdragen worden verstrekt aan de partijen bij het geschil, zodat zij hierover opmerkingen kunnen maken. De opmerkingen van de partijen bij het geschil worden verstrekt binnen tien dagen vanaf de ontvangst van de bijdrage en het arbitragepanel neemt die opmerkingen in overweging.

Dringende gevallen

41. In dringende gevallen als bedoeld in hoofdstuk 14 (Geschillenbeslechting) van titel III (Handel en zakelijke activiteiten) van de overeenkomst past het arbitragepanel, indien nodig en na overleg met de partijen, de in dit reglement van orde vastgestelde termijnen aan, en stelt zij de partijen hiervan in kennis.

Vertaling en vertolking

42. Tijdens het in artikel 174 van deze overeenkomst bedoelde overleg, en uiterlijk op de in punt 8, onder e), van dit reglement van orde bedoelde bijeenkomst, proberen de partijen bij het geschil tot overeenstemming te komen over een gemeenschappelijke werktaal voor de arbitrageprocedure.

43. Indien de partijen bij het geschil niet tot overeenstemming kunnen komen over een gemeenschappelijke werktaal, dient elke partij haar schriftelijke bijdrage in de door haar gekozen taal in. In dat geval verstrekt die partij tegelijkertijd een vertaling in de door de andere partij gekozen taal, tenzij haar bijdragen in een van de werktalen van de WTO zijn opgesteld. De partij waartegen de klacht is gericht, zorgt voor de vertolking van mondelinge bijdragen naar de door de partijen gekozen talen.

44. De verslagen van het arbitragepanel worden uitgebracht in de door de partijen bij het geschil gekozen taal of talen.

45. Elke partij bij het geschil kan opmerkingen maken over de nauwkeurigheid van een overeenkomstig het reglement van orde gemaakte vertaling van een document.

46. Elke partij draagt zelf de kosten die zij maakt in verband met de vertaling van haar schriftelijke bijdragen. Eventuele kosten voor het vertalen van een verslag van het arbitragepanel worden door de partijen bij het geschil gelijkelijk gedragen.

Overige procedures

47. Dit reglement van orde is ook van toepassing op procedures die overeenkomstig artikel 174, artikel 184, lid 2, artikel 185, lid 2, artikel 186, lid 3, en artikel 187, lid 2, van deze overeenkomst zijn ingesteld. De in dit reglement van orde vermelde termijnen worden evenwel door het arbitragepanel aangepast aan de bijzondere termijnen die zijn vastgesteld voor de vaststelling van een verslag door het arbitragepanel in het kader van deze andere procedures.

BIJLAGE VI

GEDRAGSCODE VOOR LEDEN VAN ARBITRAGEPANELS EN BEMIDDELAARS OVEREENKOMSTIG HOOFDSTUK 14 (GESCHILLENBESLECHTING) VAN TITEL III (HANDEL EN ZAKELIJKE ACTIVITEITEN)

Definities

1. In deze gedragscode wordt verstaan onder:

   a) „arbiter": een lid van een op grond van artikel 177 van deze overeenkomst daadwerkelijk ingesteld arbitragepanel;

   b) „kandidaat": een persoon wiens naam voorkomt op de in artikel 196 van deze overeenkomst bedoelde lijst van arbiters en wiens selectie als lid van een arbitragepanel overeenkomstig artikel 177 van deze overeenkomst wordt overwogen;

   c) „assistent": een persoon die in het kader van het mandaat van een arbiter voor die arbiter onderzoek verricht of ondersteunende taken uitvoert;

   d) „procedure": tenzij anders bepaald, een procedure van een arbitragepanel uit hoofde van hoofdstuk 14 (Geschillenbeslechting) van titel III (Handel en zakelijke activiteiten) van deze overeenkomst;

   e) „personeel": met betrekking tot een arbiter, andere personen dan assistenten die onder de leiding en het toezicht van de arbiter werkzaam zijn;

   f) „bemiddelaar": een persoon die een bemiddelingsprocedure leidt overeenkomstig bijlage VII bij deze overeenkomst.

Verantwoordelijkheden in het kader van de procedure

2. Elke kandidaat en elke arbiter vermijdt laakbaar gedrag en de schijn van laakbaar gedrag, is onafhankelijk en onpartijdig, vermijdt directe en indirecte belangenconflicten en neemt bij zijn gedrag de hoogste normen in acht, zodat de integriteit en onpartijdigheid van de regeling inzake geschillenbeslechting is gegarandeerd. Voormalige arbiters leven de verplichtingen in de punten 15 tot en met 18 van deze gedragscode na.

Openbaarmakingsplicht

3. Voorafgaand aan de bevestiging van hun aanwijzing als arbiter op grond van hoofdstuk 14 (Geschillenbeslechting) van titel III (Handel en zakelijke activiteiten) van deze overeenkomst geven de kandidaten opening van zaken over alle belangen, relaties of aangelegenheden die van invloed kunnen zijn op hun onafhankelijkheid of onpartijdigheid of waarvan redelijkerwijs kan worden aangenomen dat zij tijdens de procedure de schijn van laakbaar gedrag of partijdigheid zouden kunnen wekken. Daartoe stellen de kandidaten alles in het werk wat redelijkerwijs in hun vermogen ligt om na te gaan of er sprake is van dergelijke belangen, relaties of aangelegenheden.

4. Kandidaten of arbiters richten schriftelijke mededelingen betreffende feitelijke of mogelijke schendingen van deze gedragscode uitsluitend tot het Samenwerkingscomité, ter overweging door de partijen.

5. Na hun aanwijzing blijven arbiters alles in het werk stellen wat redelijkerwijs in hun vermogen ligt om na te gaan of er sprake is van de in punt 3 van deze gedragscode bedoelde belangen, relaties of aangelegenheden en maken zij deze in voorkomend geval openbaar. Op grond van de verplichting tot openbaarmaking zijn arbiters voortdurend gehouden dergelijke belangen, relaties en aangelegenheden openbaar te maken wanneer deze zich tijdens de procedure voordoen. De arbiters geven opening van zaken over dergelijke belangen, relaties en aangelegenheden door daarvan, ter overweging door de partijen, schriftelijk mededeling te doen aan het Samenwerkingscomité.

Verplichtingen van arbiters

6. Na de bevestiging van hun aanwijzing zijn de arbiters beschikbaar voor de uitoefening van hun taken en oefenen zij hun taken gedurende de gehele procedure nauwgezet, snel en op billijke wijze uit.

7. De arbiters onderzoeken uitsluitend vragen die in de procedure aan de orde worden gesteld en voor het verslag van het arbitragepanel noodzakelijk zijn, en dragen deze taak niet over aan een andere persoon.

8. De arbiters nemen alle nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat hun assistenten en personeel bekend zijn met de punten 2, 3, 4, 5, 16, 17 en 18 van deze gedragscode en deze naleven.

9. De arbiters onthouden zich van eenzijdige contacten in verband met de procedure.

Onafhankelijkheid en onpartijdigheid van arbiters

10. De arbiters zijn onafhankelijk en onpartijdig, vermijden de schijn van laakbaar gedrag of partijdigheid en laten zich niet leiden door eigenbelang, druk van buitenaf, politieke overwegingen, publieke protesten, trouw aan een partij of vrees voor kritiek.

11. De arbiters gaan direct noch indirect verplichtingen aan en aanvaarden geen voordelen die op welke wijze dan ook de goede uitoefening van hun taken zou verstoren of lijken te verstoren.

12. De arbiters gebruiken hun positie als lid van het arbitragepanel niet om persoonlijke of particuliere belangen te dienen. Zij onthouden zich van handelingen die de indruk kunnen wekken dat zij in een positie verkeren waarin zij door anderen kunnen worden beïnvloed.

13. De arbiters laten hun gedrag of oordeel niet beïnvloeden door financiële, zakelijke, professionele, persoonlijke of sociale relaties of verantwoordelijkheden.

14. De arbiters gaan geen relaties aan en verwerven geen financiële belangen die hun onpartijdigheid in het gedrang kunnen brengen of wanneer redelijkerwijs kan worden aangenomen dat daardoor de schijn van laakbaar gedrag of partijdigheid wordt gewekt.

Verplichtingen van voormalige arbiters

15. Voormalige arbiters onthouden zich van handelingen die de schijn kunnen wekken dat zij bij de uitoefening van hun taken niet onpartijdig waren of voordeel hebben gehaald uit het besluit of het verslag van het arbitragepanel.

Vertrouwelijkheid

16. De arbiters of voormalige arbiters openbaren of gebruiken op geen enkel ogenblik niet-openbare, de procedure betreffende of tijdens de procedure verkregen informatie, behalve ten behoeve van de procedure, en openbaren of gebruiken deze informatie in geen geval om persoonlijk voordeel te behalen, anderen een voordeel te schenken of het belang van anderen in negatieve zin te beïnvloeden.

17. De arbiters maken verslagen van het arbitragepanel, of delen daarvan, niet openbaar voordat zij overeenkomstig hoofdstuk 14 (Geschillenbeslechting) van titel III (Handel en zakelijke activiteiten) van deze overeenkomst zijn bekendgemaakt.

18. De arbiters of voormalige arbiters maken op geen enkel tijdstip informatie over de beraadslagingen van het arbitragepanel of over het standpunt van een arbiter openbaar.

Onkosten

19. Elke arbiter houdt de aan de procedure bestede tijd en de hiervoor gedane uitgaven, alsmede de door hun assistenten en personeel hieraan bestede tijd en hiervoor gedane uitgaven, bij en overlegt hiervan een eindafrekening.

Bemiddelaars

20. De in deze gedragscode beschreven voorschriften voor arbiters of voormalige arbiters zijn mutatis mutandis van toepassing op bemiddelaars.

BIJLAGE VII

BEMIDDELINGSMECHANISME OVEREENKOMSTIG HOOFDSTUK 14 (GESCHILLENBESLECHTING) VAN TITEL III (HANDEL EN ZAKELIJKE ACTIVITEITEN)

Artikel 1

Doelstelling

Deze bijlage heeft tot doel ervoor te zorgen dat door middel van een alomvattende en snelle procedure en met behulp van een bemiddelaar gemakkelijker een onderling overeengekomen oplossing wordt gevonden.

Deel A

Procedure voor het bemiddelingsmechanisme

Artikel 2

Verzoek om informatie

1. Te allen tijde voor de aanvang van de bemiddelingsprocedure kan een partij schriftelijk om informatie verzoeken over een maatregel die de handel of investeringen tussen de partijen ongunstig beïnvloedt. De partij waaraan het verzoek gericht is, verstrekt binnen 20 dagen na ontvangst van het verzoek een schriftelijk antwoord met haar opmerkingen over de informatie in het verzoek.

2. Wanneer de antwoordende partij denkt dat zij niet binnen 20 dagen vanaf de ontvangst van het verzoek een antwoord kan geven, stelt zij de verzoekende partij daarvan onverwijld op de hoogte en deelt zij de redenen voor de vertraging mee, alsook een schatting van de kortst mogelijke termijn waarbinnen zij zal kunnen antwoorden.

Artikel 3

Inleiding van de procedure

1. Een partij kan te allen tijde, door middel van een schriftelijk verzoek aan de andere partij, verzoeken dat de andere partij deelneemt aan een bemiddelingsprocedure. Het verzoek bevat voldoende details om de zorgen van de verzoekende partij daarin tot uitdrukking te laten komen en:

a) geeft aan om welke specifieke maatregel het gaat;

b) geeft aan wat volgens de verzoekende partij de negatieve gevolgen van de maatregel op de handel of de investeringen tussen de partijen zijn of zullen zijn, en

c) legt uit wat volgens de verzoekende partij het verband tussen die gevolgen en de maatregel is.

2. De bemiddelingsprocedure kan alleen met wederzijdse instemming van de partijen worden ingeleid. Wanneer op grond van lid 1 een verzoek wordt gedaan, neemt de partij waaraan het verzoek is gericht, dat verzoek in welwillende overweging, en antwoordt zij binnen tien dagen na ontvangst ervan met een schriftelijke inwilliging of afwijzing.

Artikel 4

Keuze van de bemiddelaar

1. De partijen streven ernaar binnen 15 dagen vanaf de indiening van de in artikel 3, lid 2, van deze bijlage genoemde aanvaarding overeenstemming te bereiken over een bemiddelaar.

2. Indien de partijen binnen de in lid 1 vastgestelde termijn geen overeenstemming kunnen bereiken over een bemiddelaar, kan elk van de partijen de voorzitter van het Samenwerkingscomité, of zijn vertegenwoordiger, verzoeken de bemiddelaar door middel van loting te selecteren uit de overeenkomstig artikel 196, lid 1, van deze overeenkomst opgestelde lijst. De vertegenwoordigers van beide partijen worden voldoende tijdig uitgenodigd om bij de loting aanwezig te kunnen zijn. In elk geval vindt de loting plaats, welke partij(partijen) ook aanwezig is(zijn).

3. De voorzitter van het Samenwerkingscomité, of diens vertegenwoordiger, wijst binnen vijf dagen na de indiening van het verzoek overeenkomstig artikel 2 een bemiddelaar aan.

4. Indien de in artikel 196, lid 1, van deze overeenkomst bedoelde lijst op het tijdstip van indiening van een verzoek als bedoeld in artikel 3 van deze bijlage niet is opgesteld, wordt de bemiddelaar door middel van loting aangewezen uit de personen die door een van de partijen of door beide partijen formeel zijn voorgedragen.

5. De bemiddelaar mag geen onderdaan van een van de partijen zijn, tenzij de partijen anders overeenkomen.

6. De bemiddelaar is de partijen op onpartijdige en transparante wijze behulpzaam bij het scheppen van duidelijkheid over de maatregel en de mogelijke gevolgen ervan voor de handel, en bij het vinden van een onderling overeengekomen oplossing.

7. De gedragscode voor leden van het arbitragepanel en bemiddelaars als uiteengezet in bijlage VI bij deze overeenkomst is mutatis mutandis van toepassing op bemiddelaars.

8. De punten 3 tot en met 7 (Kennisgevingen) en 42 tot en met 46 (Vertaling en vertolking) van het in bijlage V bij deze overeenkomst uiteengezette reglement van orde voor arbitrage zijn mutatis mutandis van toepassing.

Artikel 5

Regels voor de bemiddelingsprocedure

1. Binnen tien dagen na de aanstelling van de bemiddelaar dient de partij die de bemiddelingsprocedure heeft ingeleid bij de bemiddelaar en de andere partij schriftelijk een gedetailleerde beschrijving in van zijn zorgen, in het bijzonder van de werking van de maatregel in kwestie en de gevolgen ervan voor de handel. Binnen 20 dagen na ontvangst van deze beschrijving kan de andere partij daarover schriftelijk opmerkingen maken. Elke partij kan in haar beschrijving of opmerkingen alle informatie opnemen die zij relevant acht.

2. De bemiddelaar kan bepalen wat de meest geschikte wijze is om duidelijkheid te scheppen over de betrokken maatregel en de mogelijke gevolgen ervan voor de handel. De bemiddelaar kan met name vergaderingen tussen de partijen organiseren, gezamenlijk of afzonderlijk met hen overleggen, om bijstand van of overleg met relevante deskundigen en belanghebbenden verzoeken alsmede aanvullende, door de partijen verzochte ondersteuning bieden. Alvorens om bijstand van of overleg met relevante deskundigen of belanghebbenden te verzoeken, overlegt de bemiddelaar met de partijen.

3. De bemiddelaar geeft geen advies en maakt evenmin opmerkingen over de verenigbaarheidvan de maatregel in kwestie met deze overeenkomst. De bemiddelaar kan de partijen ter overweging advies verstrekken en een oplossing voorstellen. De partijen kunnen de voorgestelde oplossing aanvaarden of afwijzen of een andere oplossing overeenkomen.

4. De bemiddelingsprocedure vindt plaats op het grondgebied van de partij waaraan het verzoek is gericht, of in onderling overleg op een andere locatie of met andere middelen.

5. De partijen trachten binnen 60 dagen na de aanwijzing van een bemiddelaar een onderling overeengekomen oplossing te vinden. Hangende een definitief akkoord kunnen de partijen eventuele tussentijdse oplossingen overwegen.

6. De onderling overeengekomen oplossing of de tussentijdse oplossing kan worden vastgelegd door middel van een besluit van het Samenwerkingscomité. Onderling overeengekomen oplossingen worden openbaar gemaakt. De openbaar gemaakte versie bevat geen informatie die door een partij als vertrouwelijk is aangemerkt.

7. Op verzoek van de partijen dient de bemiddelaar bij de partijen een ontwerp van het feitenverslag in, dat een korte samenvatting bevat van: i) de maatregel in kwestie; ii) de gevolgde procedures; en iii) in voorkomend geval, de onderling overeengekomen oplossing, met inbegrip van eventuele tussentijdse oplossingen. De bemiddelaar biedt de partijen 15 dagen de gelegenheid om hun opmerkingen over het ontwerpverslag kenbaar te maken. Na bestudering van de binnen die termijn ontvangen opmerkingen van de partijen dient de bemiddelaar bij de partijen binnen 15 dagen een definitief feitenverslag in. Het feitenverslag omvat geen interpretatie van deze overeenkomst.

8. De procedure wordt beëindigd door:

a) vaststelling van een door de partijen onderling overeengekomen oplossing, op de datum van vaststelling ervan;

b) onderlinge overeenstemming van de partijen in de loop van de procedure, op de datum waarop die overeenstemming is bereikt;

c) een schriftelijke verklaring van de bemiddelaar, na overleg met de partijen, dat verdere bemiddelingsinspanningen geen nut hebben, op de datum van die verklaring; of

d) een schriftelijke verklaring van een partij nadat onderling overeengekomen oplossingen in de bemiddelingsprocedure zijn onderzocht en adviezen en voorgestelde oplossingen van de bemiddelaar in overweging zijn genomen, op de datum van die verklaring.

Deel B

Tenuitvoerlegging

Artikel 6

Tenuitvoerlegging van een onderling overeengekomen oplossing

1. Wanneer de partijen een oplossing zijn overeengekomen, neemt elke partij de maatregelen die nodig zijn om de onderling overeengekomen oplossing binnen de overeengekomen termijn ten uitvoer te leggen.

2. De uitvoerende partij stelt de andere partij schriftelijk in kennis van de stappen of maatregelen die worden genomen voor de tenuitvoerlegging van de onderling overeengekomen oplossing.

Deel C

Algemene bepalingen

Artikel 7

Vertrouwelijkheid en verhouding tot beslechting van geschillen

1. Tenzij de partijen anders overeenkomen en onverminderd artikel 5, lid 6, van deze bijlage, zijn alle stappen van de procedure, adviezen of voorgestelde oplossingen daaronder begrepen, vertrouwelijk. Een partij mag echter openbaar maken dat bemiddeling plaatsvindt.

2. De bemiddelingsprocedure laat de rechten en verplichtingen van de partijen uit hoofde van hoofdstuk 14 (Geschillenbeslechting) van titel III (Handel en zakelijke activiteiten) van deze overeenkomst of van enige andere overeenkomst onverlet.

3. Overleg uit hoofde van hoofdstuk 14 (Geschillenbeslechting) van titel III (Handel en zakelijke activiteiten) van deze overeenkomst voorafgaand aan de inleiding van de bemiddelingsprocedure is niet verplicht. In de regel dient een partij evenwel gebruik te maken van de andere relevante bepalingen inzake samenwerking of overleg van deze overeenkomst voordat de bemiddelingsprocedure wordt ingeleid.

4. In andere geschillenbeslechtingsprocedures in het kader van deze of een andere overeenkomst, beroepen de partijen zich niet op de volgende zaken, noch voeren zij deze als bewijsmateriaal aan, en een panel houdt geen rekening met:

a) door de andere partij in de bemiddelingsprocedure ingenomen standpunten of in het kader van artikel 5, lid 2, van deze bijlage verzamelde informatie;

b) het feit dat de andere partij zich bereid heeft verklaard een oplossing te aanvaarden voor de maatregel waarop de bemiddeling betrekking had; of

c) door de bemiddelaar gedane voorstellen of gegeven adviezen.

5. Bemiddelaars mogen niet zitting nemen in een panel in het kader van een geschillenbeslechtingsprocedure uit hoofde van deze overeenkomst of de WTO-overeenkomst met betrekking tot een aangelegenheid waarin zij hebben bemiddeld.

Artikel 8

Termijnen

Alle in deze bijlage vermelde termijnen kunnen met wederzijdse instemming van de partijen worden gewijzigd.

Artikel 9

Kosten

1. Elke partij draagt haar eigen kosten die voortvloeien uit deelname aan de bemiddelingsprocedure.

2. De partijen dragen gezamenlijk en elk voor een gelijk deel de kosten voor organisatorische aangelegenheden, met inbegrip van de honoraria en de kosten van de bemiddelaar. Het honorarium van de bemiddelaar is in overeenstemming met het honorarium dat is voorzien voor een voorzitter van een arbitragepanel overeenkomstig punt 8, onder e), van het reglement van orde dat is uiteengezet in bijlage V bij deze overeenkomst.

PROTOCOL

betreffende wederzijdse administratieve bijstand in douanezaken

Artikel 1

Definities

Voor de toepassing van dit protocol wordt verstaan onder:

a) „douanewetgeving": de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen die op het grondgebied van de partijen van toepassing zijn op de invoer, de uitvoer en de doorvoer van goederen en de plaatsing daarvan onder andere douaneregelingen of -procedures, met inbegrip van verbods-, beperkings- en controlemaatregelen;

b) „verzoekende autoriteit": een bevoegde overheidsinstantie die overeenkomstig dit protocol een verzoek om bijstand indient en die daartoe door een partij is aangewezen;

c) „aangezochte autoriteit": een bevoegde overheidsinstantie die overeenkomstig dit protocol een verzoek om bijstand ontvangt en die daartoe door een partij is aangewezen;

d) „persoonsgegevens": alle informatie betreffende een geïdentificeerde of identificeerbare natuurlijke persoon;

e) „met de douanewetgeving strijdige handeling": elke overtreding of poging tot overtreding van de douanewetgeving.

Artikel 2

Toepassingsgebied

1. De partijen verlenen elkaar bijstand om op de onder hun bevoegdheid vallende gebieden en op de wijze en voorwaarden die bij dit protocol zijn vastgesteld, een correcte toepassing van hun douanewetgeving te waarborgen, door met die wetgeving strijdige handelingen te voorkomen, op te sporen en te bestrijden.

2. De in dit protocol bedoelde bijstand in douanezaken geldt voor alle overheidsinstanties van de partijen die voor de toepassing van dit protocol bevoegd zijn. De bijstand in douanezaken doet geen afbreuk aan de regels betreffende wederzijdse bijstand in strafzaken en geldt niet voor de uitwisseling van informatie die is verkregen krachtens bevoegdheden die op verzoek van een rechterlijke instantie worden uitgeoefend, tenzij deze ermee instemt dat die informatie wordt verstrekt.

3. Bijstand bij de invordering van rechten, heffingen en boeten valt niet onder dit protocol.

Artikel 3

Bijstand op verzoek

1. Op aanvraag van de verzoekende autoriteit verstrekt de aangezochte autoriteit eerstgenoemde alle ter zake dienende informatie die deze nodig heeft om erop toe te zien dat de douanewetgeving correct wordt toegepast, met inbegrip van informatie betreffende vastgestelde of voorgenomen activiteiten die met deze wetgeving strijdige handelingen zijn of kunnen zijn.

2. Op aanvraag van de verzoekende autoriteit informeert de aangezochte autoriteit eerstgenoemde over:

a) omstandigheden (feiten en voorwaarden) betreffende de uitvoer van goederen uit het grondgebied van de ene partij en invoer op het grondgebied van de andere partij, in voorkomend geval onder vermelding van de douaneregeling waaronder de goederen zijn geplaatst;

b) omstandigheden (feiten en voorwaarden) betreffende de invoer van goederen op het grondgebied van een partij en uitvoer uit het grondgebied van de andere partij, in voorkomend geval onder vermelding van de douaneregeling waaronder de goederen zijn geplaatst.

3. Op aanvraag van de verzoekende autoriteit treft de aangezochte autoriteit in het kader van haar wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat bijzonder toezicht wordt uitgeoefend op:

a) natuurlijke personen of rechtspersonen van wie redelijkerwijs kan worden aangenomen dat zij betrokken zijn of zijn geweest bij met de douanewetgeving strijdige handelingen;

b) goederenopslagplaatsen ten aanzien waarvan redelijkerwijs kan worden vermoed dat er met de douanewetgeving strijdige handelingen plaatsvinden;

c) vervoerde of voor vervoer bestemde goederen ten aanzien waarvan redelijkerwijs kan worden vermoed dat zij het voorwerp uitmaken van met de douanewetgeving strijdige handelingen;

d) goederenvervoermiddelen ten aanzien waarvan redelijkerwijs kan worden vermoed dat zij het voorwerp uitmaken van met de douanewetgeving strijdige handelingen.

Artikel 4

Bijstand op eigen initiatief

De partijen verlenen elkaar, in overeenstemming met hun wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen, op eigen initiatief bijstand indien zij dit noodzakelijk achten voor de correcte toepassing van de douanewetgeving, in het bijzonder door het verschaffen van informatie over:

a) activiteiten die met de douanewetgeving strijdige handelingen zijn of lijken te zijn en die van belang kunnen zijn voor de andere partij;

b) nieuwe middelen of methoden die worden gebruikt bij met de douanewetgeving strijdige handelingen;

c) goederen waarvan bekend is dat zij het voorwerp vormen van met de douanewetgeving strijdige handelingen;

d) natuurlijke personen of rechtspersonen van wie redelijkerwijs kan worden aangenomen dat zij betrokken zijn of zijn geweest bij met de douanewetgeving strijdige handelingen;

e) vervoermiddelen waarvan redelijkerwijs kan worden aangenomen dat zij voor het verrichten van met de douanewetgeving strijdige handelingen zijn gebruikt, worden gebruikt of kunnen worden gebruikt.

Artikel 5

Verstrekking van documenten en kennisgeving van besluiten

Op aanvraag van de verzoekende autoriteit neemt de aangezochte autoriteit, in overeenstemming met haar wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen, alle maatregelen die nodig zijn voor de verstrekking van documenten of de kennisgeving van besluiten van de verzoekende autoriteit in verband met de toepassing van dit protocol aan adressaten die op het grondgebied van de aangezochte autoriteit verblijven of gevestigd zijn.

De verzoeken om verstrekking van documenten en om kennisgeving van besluiten worden schriftelijk ingediend in een officiële taal van de aangezochte autoriteit of in een voor deze autoriteit aanvaardbare taal.

Artikel 6

Vorm en inhoud van verzoeken om bijstand

1. Verzoeken in het kader van dit protocol worden schriftelijk gedaan. Zij gaan vergezeld van de documenten die voor de behandeling van het verzoek noodzakelijk zijn. In spoedeisende gevallen kunnen verzoeken ook mondeling worden gedaan, mits zij onmiddellijk schriftelijk worden bevestigd.

2. De overeenkomstig lid 1 ingediende verzoeken bevatten de volgende informatie:

a) de naam van de verzoekende autoriteit;

b) het voorwerp en de reden van het verzoek;

c) de verzochte maatregel;

d) de toepasselijke wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen en andere juridische aspecten;

e) zo nauwkeurig en volledig mogelijke informatie betreffende de natuurlijke personen of rechtspersonen waarop het onderzoek betrekking heeft;

f) een overzicht van de relevante feiten en het reeds verrichte onderzoek;

g) alle andere relevante informatie die noodzakelijk is voor de behandeling van het verzoek.

3. De verzoeken worden ingediend in een officiële taal van de aangezochte autoriteit of in een voor deze autoriteit aanvaardbare taal. Deze eis geldt niet voor de documenten die op grond van lid 1 bij het verzoek zijn gevoegd.

4. Indien een verzoek niet aan de in de leden 1 tot en met 3 vermelde eisen voldoet, kan om correctie of aanvulling worden verzocht; in de tussentijd kunnen conservatoire maatregelen worden bevolen.

Artikel 7

Behandeling van verzoeken

1. Binnen de grenzen van haar bevoegdheden en de haar ten dienste staande middelen behandelt de aangezochte autoriteit een verzoek om bijstand alsof zij voor eigen rekening of op verzoek van een andere autoriteit van dezelfde partij handelt, en verstrekt zij de informatie die reeds in haar bezit is en verricht zij het nodige onderzoek of laat zij dit verrichten. Deze bepaling is eveneens van toepassing op instanties waaraan de aangezochte autoriteit het verzoek doorstuurt wanneer zij dit niet zelf kan afhandelen.

2. Verzoeken om bijstand worden behandeld overeenkomstig de wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen van de aangezochte partij. Wanneer het verzoek niet kan worden behandeld, wordt de verzoekende partij daar onverwijld van in kennis gesteld.

3. Daartoe gemachtigde ambtenaren van een partij kunnen met instemming van de andere partij en op de door deze gestelde voorwaarden, in de kantoren van de aangezochte autoriteit of van een andere betrokken instantie als bedoeld in lid 1, informatie verzamelen over handelingen die met de douanewetgeving in strijd zijn of kunnen zijn, die de verzoekende autoriteit voor de toepassing van dit protocol nodig heeft.

4. Daartoe gemachtigde ambtenaren van een partij kunnen, met instemming van de andere partij en op de door deze gestelde voorwaarden, aanwezig zijn bij onderzoek dat op het grondgebied van laatstgenoemde wordt verricht.

Artikel 8

Vorm waarin de informatie dient te worden verstrekt

1. De aangezochte autoriteit deelt de uitslag van het ingestelde onderzoek schriftelijk aan de verzoekende autoriteit mede en voegt daarbij de relevante documenten, gewaarmerkte afschriften of andere stukken.

2. De informatie kan met behulp van systemen voor automatische gegevensverwerking worden verstrekt.

3. Originelen van documenten worden uitsluitend op verzoek verstrekt wanneer gewaarmerkte afschriften niet toereikend zijn. De originelen worden zo spoedig mogelijk geretourneerd.

Artikel 9

Gevallen waarin geen bijstand behoeft te worden verleend

1. Bijstand kan worden geweigerd of van bepaalde voorwaarden of eisen afhankelijk worden gesteld wanneer een partij van oordeel is dat bijstand op grond van dit protocol:

a) de soevereiniteit van de Republiek Kazachstan of van een lidstaat van de Europese Unie waaraan op grond van dit protocol om bijstand is gevraagd, zou kunnen aantasten; of

b) de openbare orde, de veiligheid of andere wezenlijke belangen in gevaar zou kunnen brengen, in het bijzonder in de in artikel 10, lid 2, van dit protocol bedoelde gevallen; of

c) tot schending van een industrieel geheim, een handelsgeheim of een beroepsgeheim leidt.

2. De aangezochte autoriteit kan de bijstand uitstellen indien deze een lopend onderzoek of een lopende strafvervolging of procedure zou verstoren. In dat geval pleegt de aangezochte autoriteit overleg met de verzoekende autoriteit om na te gaan of de bijstand kan worden verleend onder door de aangezochte autoriteit te stellen voorwaarden.

3. Wanneer de verzoekende autoriteit om een vorm van bijstand vraagt die zij desgevraagd zelf niet zou kunnen verlenen, vermeldt zij dit in haar verzoek. De aangezochte autoriteit is dan vrij om te beslissen hoe zij op een dergelijk verzoek reageert.

4. In de in de leden 1 en 2 bedoelde gevallen moeten het besluit van de aangezochte autoriteit en de redenen ervan onverwijld aan de verzoekende autoriteit worden meegedeeld.

Artikel 10

Uitwisseling van informatie en vertrouwelijkheid

1. Alle informatie die, in welke vorm dan ook, op grond van dit protocol wordt verstrekt, heeft een vertrouwelijk karakter of is alleen bestemd voor beperkte verspreiding, afhankelijk van de toepasselijke voorschriften van elke partij. De verstrekte gegevens vallen onder de geheimhoudingsplicht en genieten de bescherming die door de desbetreffende wetgeving van de ontvangende partij, dan wel door de desbetreffende bepalingen die op de instellingen van de Europese Unie van toepassing zijn, aan dergelijke gegevens wordt geboden.

2. Persoonsgegevens mogen uitsluitend worden doorgegeven indien de ontvangende partij zich ertoe verbindt deze te beschermen op een wijze die passend wordt geacht door de partij die de gegevens verstrekt.

3. Het gebruik van op grond van dit protocol verkregen informatie in administratieve en gerechtelijke procedures in verband met met de douanewetgeving strijdige handelingen wordt geacht voor de doeleinden van dit protocol te geschieden. De partijen kunnen derhalve bij de bewijsvoering, in verslagen en getuigenissen en bij procedures die bij rechtbanken aanhangig worden gemaakt, gebruikmaken van de informatie die zij op grond van dit protocol hebben verkregen en van de documenten waarin zij op grond van dit protocol inzage hebben gekregen. De bevoegde autoriteit die de informatie heeft verstrekt of inzage heeft gegeven in deze documenten, wordt van dergelijk gebruik in kennis gesteld.

4. De op grond van dit protocol verkregen informatie wordt uitsluitend voor de in dit protocol uiteengezette doeleinden gebruikt. Indien eenpartij de informatie voor andere doeleinden wenst te gebruiken, vraagt zij de autoriteit die de informatie heeft verstrekt vooraf om schriftelijke toestemming. Het gebruik van die informatie is dan onderworpen aan de door deze autoriteit opgelegde beperkingen.

Artikel 11

Deskundigen en getuigen

Een ambtenaar van een aangezochte autoriteit kan worden gemachtigd om, binnen de grenzen van de hem verleende machtiging, als deskundige of getuige te verschijnen in administratieve of gerechtelijke procedures betreffende onder dit protocol vallende aangelegenheden en daarbij de voor de procedure noodzakelijke voorwerpen, documenten of gewaarmerkte afschriften voor te leggen. Het verzoek aan de ambtenaar wordt gedaan door de verzoekende autoriteit en moet specifiek vermelden voor welke administratieve of rechterlijke instantie de ambtenaar moet verschijnen en over welke aangelegenheden en in welke functie of hoedanigheid hij zal worden ondervraagd.

Artikel 12

Kosten van de bijstand

De partijen brengen elkaar geen kosten in rekening voor uitgaven die op grond van dit protocol worden gedaan, met uitzondering van eventuele uitgaven voor deskundigen en getuigen en voor tolken en vertalers die niet in overheidsdienst zijn.

Artikel 13

Tenuitvoerlegging

1. Dit protocol wordt ten uitvoer gelegd, enerzijds, door de douaneautoriteiten van de Republiek Kazachstan en, anderzijds, door de bevoegde diensten van de Europese Commissie en de douaneautoriteiten van de lidstaten van de Europese Unie, naargelang van het geval. Zij stellen alle voor de toepassing van dit protocol noodzakelijke praktische maatregelen en regelingen vast, rekening houdend met de geldende voorschriften, met name op het gebied van de gegevensbescherming.

2. De partijen plegen onderling overleg en lichten elkaar vervolgens in over alle uitvoeringsbepalingen die zij op grond van dit protocol vaststellen.

Artikel 14

Andere overeenkomsten

1. Met inachtneming van de respectieve bevoegdheden van de Europese Unie en van de lidstaten van de Europese Unie:

a) doen de bepalingen van dit protocol geen afbreuk aan de verplichtingen van de partijen krachtens andere internationale overeenkomsten of verdragen;

b) worden de bepalingen van dit protocol geacht een aanvulling te vormen op overeenkomsten inzake wederzijdse bijstand die tussen afzonderlijke lidstaten van de Europese Unie en de Republiek Kazachstan zijn of kunnen worden gesloten; en

c) doen de bepalingen van dit protocol geen afbreuk aan de bepalingen van de Europese Unie betreffende de doorgifte, tussen de bevoegde diensten van de Europese Commissie en de douaneautoriteiten van de lidstaten van de Europese Unie, van gegevens die op grond van dit protocol zijn verkregen en die van belang kunnen zijn voor de Europese Unie of haar lidstaten.

2. Niettegenstaande de bepalingen van lid 1 hebben de bepalingen van dit protocol voorrang op de bepalingen van bilaterale overeenkomsten inzake wederzijdse bijstand die tussen afzonderlijke lidstaten van de Europese Unie en de Republiek Kazachstan zijn of kunnen worden gesloten, indien de bepalingen van die overeenkomsten strijdig zijn met die van dit protocol.

3. Ten aanzien van vraagstukken in verband met de toepassing van dit protocol plegen de partijen onderling overleg om deze op te lossen in het kader van een regelmatige dialoog inzake douanezaken tussen de partijen.